

**INTERCULTURAL EDUCATION IN GREECE
THE CASE OF THIRTEEN PRIMARY SCHOOLS**

Volume 2

Doctoral Degree Thesis

EVANTHIA TSALIKI

**Institute of Education
University of London**

APPENDICES

A.1	The process of literature review	7
A.2	Educational policies followed for the education of foreign pupils in European and overseas countries	9
A.3	Convention against discrimination in education (UNESCO, 1960)	20
A.4	Declaration for the rights of persons belonging to national, religious and linguistic minorities of 18.12.1992 (United Nations)	22
A.5	Convention 1203 for the Gypsies of Europe	24
A.6	Summary table of the main decisions made by the Council of Europe regarding the European dimension in education	25
A.7	Indicative games of acquaintance and trust	27
A.8	Foreign schools with foreign curriculum	28
A.9	Foreign schools with Greek curriculum	30
A.10	Foreign schools with both a Greek and a foreign curriculum	31
A.11	A general schematic presentation of the Greek educational system	32
A.12	Greek legislation regarding the education of foreign/ repatriate pupils in English	33
A.13	Greek legislation regarding the education of foreign/ repatriate pupils in Greek	34
A.14	Articles 34, 35, 36, 37 of law 2413/1996 regarding intercultural education in Greek	35
A.15	Articles 34, 35, 36, 37 of law 2413/1996 regarding intercultural education in English	37
A.16	Websites regarding intercultural education in Greece and relevant issues in English.	39
A.17	Websites regarding intercultural education in Greece and relevant issues in Greek	40
A.18	Intercultural primary school 12 (IPS12) Table of the pupil population of the school	41

	(school year 2006–2007) Intercultural primary school 12 Table of the repatriate pupil population per school year	
A.19	Intercultural primary school 8 (IPS8) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006)	43
A.20	Primary school of intercultural education 6 (IPS6) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006)	44
A.21	Intercultural primary school 5 (IPS5) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006)	45
A.22	Intercultural primary school 13 (IPS13) Table of the pupil population of the school (school year 2006–2007)	46
A.23	Intercultural primary school 4 (IPS4) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006)	47
A.24	Intercultural primary school 3 (IPS3) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006)	49
A.25	Intercultural primary school 7 (IPS7) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006) Table of the pupil population of the school (school year 1998–1999)	51
A.26	Intercultural primary school 10 (IPS10) Table of the pupil population of the school (school year 2006–2007)	52
A.27	Intercultural primary school 9 (IPS9) Table of the pupil population of the school (school year 2006–2007)	53
A.28	Intercultural primary school 11 (IPS11) Table of the pupil population of the school (school year 2006–2007)	54
A.29	Intercultural primary school 1 (IPS1) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006)	55

		57
A.30	Intercultural primary school 2 (IPS2) Table of the pupil population of the school (school year 2005–2006)	
A.31	Duration of research in each one of the intercultural primary schools	59
A.32	Letter of acceptance in the schools written by one of the members of my thesis advisory group in English	60
A.33	Letter of acceptance in the schools written by one of the members of my thesis advisory group in Greek	62
A.34	Letter of acceptance written by the researcher in English	64
A.35	Letter of acceptance written by the researcher in Greek	66
A.36	Approval of the research by the National Ministry of Education in English	68
A.37	Approval of the research by the National Ministry of Education in Greek	69
A.38	Transcribed interviews with teachers in English (main study)	70
A.39	Transcribed interviews with teachers in Greek (main study)	92
A.40	Transcribed interviews with headteachers in English (main study)	117
A.41	Transcribed interviews with headteachers in Greek (main study)	127
A.42	Questionnaire administered to teachers in English (main study)	138
A.43	Questionnaire administered to teachers in Greek (main study)	145
A.44	Interview schedule of teachers in English (main study)	152
A.45	Interview schedule of teachers in Greek (main study)	154
A.46	Interview schedule of headteachers in English (main study)	156
A.47	Interview schedule of headteachers in Greek	158

	(main study)	
A.48	Documentary material obtained from each school	160
		161
A.49	Questionnaire administered to teachers in English (pilot study)	
A.50	Questionnaire administered to teachers in Greek (pilot study)	167
A.51	Interview schedule of teachers in English (pilot study)	173
A.52	Interview schedule of teachers in Greek (pilot study)	175
A.53	Table of changes in the questionnaire	177
A.54	Table of changes in the interview schedule	178
A.55	Informed consent protocol (in English)	179
A.56	Informed consent protocol (in Greek)	181
A.57	Presentation and discussion of the main findings of the pilot study	183
A.58	Transcribed interviews with teachers in English (pilot study)	213
A.59	Transcribed interviews with teachers in Greek (pilot study)	226
A.60	Cronbach's Alpha (Principles of intercultural education in theory)	241
A.61	Cronbach's Alpha (Principles of intercultural education in practice)	241
A.62	Meaning of intercultural education (theory)	242
	A.62.1 Cultural experiences of all pupils (theory)	
	A.62.2 Similarities and differences between cultures (theory)	
	A.62.3 Dynamic interaction between all pupils (theory)	
	A.62.4 All pupils' cultural capital is equal (theory)	
	A.62.5 All languages are part of the curriculum (theory)	
	A.62.6 Cultural identity is constantly enriched (theory)	

A.63	Meaning of intercultural education (in practice)	245
	A.63.1 Cultural experiences of all pupils (in practice)	
	A.63.2 Similarities and differences between cultures (in practice)	
	A.63.3 Dynamic interaction between all pupils (in practice)	
	A.63.4 All pupils' cultural capital is equal (in practice)	
	A.63.5 All languages are part of the curriculum (in practice)	
	A.63.6 Cultural identity is constantly enriched (in practice)	
A.64	Number of respondents in each of the open-ended questions of the questionnaire	248
A.65	The use of various teaching methods in the implementation of intercultural education	249
	A.65.1 Cooperative learning	
	A.65.2 Peer interaction	
	A.65.3 Whole-class discussion	
	A.65.4 Interdisciplinary approach	
	A.65.5 Exploratory method	
	A.65.6 Small group discussion	
	A.65.7 Role playing	
	A.65.8 Simulation	
A.66	The implementation of intercultural education in school subjects	252
	A.66.1 Language studies	
	A.66.2 Science studies	
	A.66.3 Social studies	
	A.66.4 Art studies	
A.67	A.67.1 The front page of a school newspaper	254
	A.67.2 A page of a school newspaper	
A.68	Letter to university libraries in English	256
A.69	Letter to university libraries in Greek	257
A.70	Greek theses which could not be studied in English	258
A.71	Greek theses which could not be studied in Greek	259
A.72	DVD with teachers' and headteachers' interviews	

A.1 The process of literature review

The literature review was a conventional narrative review based on key terms and issues that emerged from the research questions. It was a systematic inquiry, but not a formal systematic literature review (Torgerson, 2003).

The literature review started by studying work referring to intercultural education. Relevant fields such as multicultural education, anti-racist education, bilingual education and others were also looked into/examined. Further references suggested by the authors on the above issues or related themes, such as diversity, empowerment, cross-cultural understanding, culture, race, ethnicity, nationality and other were also considered, so as to form a comprehensive understanding of the field. All sources and places I could have access to, such as on line databases and library catalogues, university libraries, centres or institutes of research were used. Thus, the literature review became an iterative process which consisted of a continuous updating of both English and Greek references throughout the whole research process until the submission of the thesis (Teddlie & Tashakkori, 2009).

I have covered both academic and policy documents (grey literature), such as official reports, circulars and documents. I have also used a number of databases (see volume 1, references p. 243) and I have undertaken searches via google scholar.

The literature review started before the phrasing of the research questions and that contributed to my decision of the area of my research study more clearly. I learned what work has been done in the field of intercultural education and in which specific areas research was lacking (Borg & Gall, 1983) so as to be able to phrase the appropriate research questions in order to cover this gap in the specific research area. Later on, the literature review guided the design of the questions of the questionnaire referring to the basic principles of intercultural education (question 15 and 16) and the pedagogic approaches towards intercultural education (questions 20 and 21).

Moreover, the literature review supported further reading in the field. The references suggested by the authors at the end of their work helped me to gain greater insight into the field (Borg & Gall, 1983). Besides, as it has previously been mentioned, the field of intercultural education is a loosely defined one. The literature review and the suggested references contributed to my exploring the issue more deeply. If we assume that each issue or problem has several different aspects, the literature review is quite helpful in seeing how the issue or problem links to the various aspects.

Throughout the literature review process I established a paper trail which included research summaries from the sources I had read, which later on were used in the literature review in my own words. I also developed a bibliographical list for each one of the sources I had read. It was very important to buy some books and make copies of the articles and the texts most relevant to the literature review so as they could be easily accessed and be read repeatedly (Teddle & Tashakkori, 2009).

A.2 Educational policies followed for the education of foreign pupils in European and overseas countries

As it has already been explained in the sections of the limitations of the study (Chapter 1, p. 17) the amount of information provided for each country depends on the number of references available for each one. The references to specific chronological periods for each country, which vary from one to another, depend on the information given from the relevant sources. In the cases of some countries the information provided is not up to date due to the lack of recent references to the education of foreign pupils in those countries. Finally, the type of information presented varies from the official educational policies established in each country to research projects designed and carried out by non-profit associations or by the government.

The case of European countries

England

England has been multicultural in its population since at least the 19th century, when it received a great number of immigrants as workers (Opper, 1983; Grant, 1997; Pumfrey, 1997; Markou, 1997). Its minority ethnic population is diverse and there are about 12 languages other than English spoken in England as a whole (Figueroa, 1998).

In 1960 the prevailing notion was that immigrants should be assimilated. Therefore, the focus had been on teaching English as a second language (Figueroa, 1998). Around 1975 the assimilation policy was replaced by integration policy, which was supported by the recognition of cultural differences. Nevertheless, foreign pupils were not entitled to being taught their first language (Opper, 1983). Towards the end of 1970s the discussion focuses on multicultural education and the design of multicultural programmes. Elements of foreign pupils' cultures are visible and are incorporated in teaching (Markou, 1997) but only in schools which are situated in multiethnic areas. However, according to the Swann Report (DES, 1985) neither

assimilation nor integration nor multiculturalism had successfully met the needs of ethnic minorities.

During the second half of 1980s anti-racist education is discussed more than multicultural education and several studies have shown the existence of racism in schools. As a result, the rights of the minorities are recognised and many LEAs and some schools design antiracist policies (Figueroa, 1998:129). Three years after the Swann Report, in 1988, the Education Reform Act suggests that the curriculum should have a multicultural dimension and that the principal religions in Britain should be discussed in Religious Education. However, it was stressed that Christianity should be the priority (Figueroa, 1998).

France

France received foreign workers from Belgium, Italy and Poland towards the end of the nineteenth century.

In the beginning France encouraged the repatriation of immigrants through the action 'Help for return'. Then followed the policy of their integration into the French society and offered compensatory education, which consisted of the intensive teaching of French and the organization of reception classes, when the number of foreign pupils was sufficient. In any other cases foreign pupils were directly integrated into the mainstream classes (Zografou, 1997).

During 1975-1985 two main actions were designed to promote immigrant children's integration both into the school and the society. The first action related to the founding of Centres of Information and Training of Immigrants' children. The second action was the organization of Zones of Educational Priority. This action was based on the concept that pupils' performance in the school depends on the society in which they live. Therefore, an attempt was made to combat social inequalities with the use of various methods not only in the school but in the wider society, too.

However, as the passage of time revealed, the above measures were temporary, because after 1985 they were abandoned and the government adopted the standard forms for coping with the issue of the education of foreign pupils (Markou, 1997).

Germany

When the post-industrial development took place, Germany was the European country which received a large number of immigrants.

In the beginning the prevailing idea was foreign pupils' integration into the German school system. Therefore, a number of actions were organized, such as preparatory classes, bilingual classes, special classes for foreign pupils, intensive language classes and tutorials (Markou, 1997).

Since mid-1970s the educational aim for foreign pupils was dual; their integration in the German society and the continuity of learning their first language in case of their repatriation.

The last year of 1970s all states recognized the learning of mother language as an optional subject, but in more than half of states the teaching of mother language was out of the educational supervision. It was not until the decade of the 1990s that the concept of intercultural education was developed at a theoretical and scientific level. The results of the research projects undertaken showed that foreign pupils' low performance related to the absence of the connection of their education with elements of their cultural identity. In some universities centers of intercultural education were organized, which designed teaching material and programmes related to intercultural education (Markou, 1997).

Holland

Until the end of 1970s Holland did not recognize that its society was multicultural and there was the notion that the immigrants it had received constituted a temporary phenomenon. The teaching of mother language was offered only in case of repatriation. Intensive teaching of the Dutch language was the norm.

Since 1980s great importance was attributed to teaching Dutch as a second language. However, research undertaken revealed that in 7 out of 10 schools teachers were not trained in teaching Dutch as a second language. In reality as Markou (1997) denotes

there was not any official educational policy to secure the teaching of the first language with the parallel use of the second language. The children of immigrants used to participate in two different educational systems : the Dutch one and the system being taught their mother tongue, which was organized by the embassy of their country.

According to the literature review about ten years ago only a few Dutch schools included intercultural activities, which usually focused on folklore elements and on the history of the country of origin (Markou, 1997).

Italy

In 1980s Italy undertook educational measures in order to respond to an influx of immigrants having started from the mid-1970s and to be in alliance with the European requirements as regards immigrant integration.

More specifically, according to the Presidential Decree of 1982 the instruction of the language and culture of origin should be promoted for the European immigrant pupils living in Italy. It was not until 1986 that reference was made for the education of immigrant pupils outside the European Union. It was suggested that those pupils' both first language and culture and the Italian language and culture should be taken into account in their education. It was the first time in 1989 that pedagogical suggestions were made as how teachers could deal with those pupils. Still, policy documents of those times referred to those pupils' integration into the Italian society.

In 1990 there is a turn from immigrant pupils' integration to intercultural education, which was introduced as a response to cultural diversity in Italy. Later on, in the educational policy documents of 1992 and subsequent years more attention is devoted to the implementation of intercultural education for all pupils as a solution of the emerging internationalisation and the globalisation of the world and an attempt is made to demonstrate the differences between multicultural and intercultural education. It is noteworthy that educational legislation in Italy moves from the education of immigrant pupils to a type of education, that is intercultural education, which refers to both immigrant and mainstream pupils and that shows that its

implementation is an imperative for preparing all pupils to live and cope with the issues emerging from a culturally diverse society (Liddicoat & Diaz, 2008).

Portugal

As regards the implementation of intercultural education in Portugal, a number of research projects have been implemented. Further to that various non-profit associations were organized or supported the intercultural dimension in education.

The first government initiative, which took place, was the project 'Schooling in the intercultural dimension'. It was implemented in a target group of primary schools which were attended by Gypsy and African children. The project aimed at combating prejudice and discrimination and at achieving cultural continuity between the school and the family through the use of innovative teaching and learning strategies.

The second government initiative, the Intercultural Education Project, was set up in 1993/1994 and included again a limited number of primary schools, at which the majority of pupils belonged to ethnic minorities. The aims of the project were to develop appropriate teaching strategies so as to improve pupils' performance and to build bridges between school, family and the community, all of which are thought to be involved in the educational process.

The associations, which showed interest in intercultural education and in relevant concepts, such as tolerance, harmonious co-existence, dialogue between different ethnic groups was Teachers' Association for Intercultural Education/ APEI and the SOS Racism Movement. In particular, the latter association showed its interest in intercultural education by promoting the 'Multicoloured School' project in 50 primary and secondary schools, which aimed at reducing discrimination, improving multicultural relations and ensuring all pupils' access to and experience in different cultures (Cordeiro, 1997).

According to the aforementioned comments, one could argue that the concept of intercultural education was introduced in the country recently. The practical state of intercultural education in Portugal is still at a primary stage and it is only restricted in guidelines, recommendations, the implementation of various research projects which

aim at a limited number of schools and which have an end date and in independent school practice (Santos, 2004). Intercultural dimension in education is not implemented in/or does not penetrate the overall Portuguese educational system.

Scotland

According to the 1981 Census there were eighty thousand Gaelic speakers in Scotland. There are also some ethnic groups from Pakistan, India, Hong-Kong, Italy, Egypt and Vietnam. That reveals that Scottish society is multilingual and multicultural. However, as Grant (1994) claims, it would be untrue to say that Scottish society is free of racism.

It was not long ago since almost everyone thought that having a first language other than English was a handicap. This assumption was widespread and was held by many members, who belonged to minorities. So, foreign children were brought up with the notion that their culture and that of their families counted for nothing in the official educational system. Therefore, they had to be taught and learn the English language.

In recent years attitudes have tended to change. More and more teachers have started to believe that pupils' own cultures have a positive value for their further education and development. However, this idea cannot be supported, because there is a lack of a clear official educational policy on the issue as well as a lack of teachers knowing the cultures and the languages of their pupils (Grant, 1983).

However, as regards this last point I would like to make two comments. It is not necessary for teachers to be experts on a culture so as to teach foreign pupils, as long as they use the appropriate teaching methods and adopt the appropriate approaches for their pupils to explore and value other cultures. The government could also employ native speakers acting as teachers for teaching foreign pupils' first language.

Spain

Spain is diverse and pluralistic taking into account that its population consists of people coming from Africa, Portugal, Latin America, Eastern Europe in a smaller number and the Gypsies which comprise the highest percentage in Spain compared to other European countries.

The Law of General Arrangement of the Educational System (LOGSE) established in 1990 considering of the diversity of the population among other aims demonstrated that schools should adopt themselves to cultural changes and cultivate respect towards the linguistic and cultural pluralism of the country. Teachers would be responsible for deciding on the appropriate subjects, content, time distribution, methodology and material used to fulfill those aims.

However, according to research conducted many schools had stated that they would incorporate an intercultural dimension into their everyday practice, but they did not actually put it into practice. Even in the cases of relevant activities implemented in schools they were found to be isolated and folkloric. Deficient teachers' training, their negative attitudes towards intercultural education and their lack of experience for dealing with intercultural education constitute obstacles for transferring intercultural education from theory to practice, as research indicated (Sales Ciges & Garcia Lopez, 1998). It seems that although the Law of 1990 regarding education in Spain makes provision for the cultivation of the concepts of pluralism, equality and tolerance in schools, these are only discussed and analysed on a theoretical level and do not depict the educational reality in Spain.

Sweden

Sweden received many immigrants from other countries such as Finland, Denmark, Norway, Germany, Yugoslavia, Poland, Turkey and Greece in 1970s. It had also received several refugees from Asia and Africa during this period of time.

The society of the country became multicultural and that was recognized by the government (Zografou, 1997). They (the government) had to concern how they could manage multiculturalism in all aspects of life including education. Although Swedish schools had a long tradition in modern foreign language teaching (English, German, French, Spanish, and Russian) until mid-1970s Swedish was the only medium of instruction.

In 1975 the Swedish parliament decided that the goal for both immigrant pupils and native pupils should be active bilingualism (Opper, 1983). It is based on the concept that all pupils have the right to develop their language and culture as well as the

ability to function in a second language (Norberg, 2000). Consequently, immigrants will not have negative experience of their stay and education in Sweden and they will bring to Swedish society a great number of languages and cultures. Furthermore, as research has shown immigrants can become competent speakers of Swedish only with the parallel use of their first language (Tingbjorn, 1988). It was also proved that the development of the first language was vital for foreign pupils' social and cognitive development (Opper, 1983).

Since 1977 three types of classes were offered. Home language classes were organized when the majority of immigrant pupils spoke the same language. The use of Swedish gradually increased to become the dominant language in early high school. The major obstacle against starting home language classes was usually the insufficient number of pupils having the same common first language.

When the number of foreign pupils was not enough to form a home language class, composed classes were organized. In those classes mother tongue was the medium of instruction and Swedish was taught as a second language. The major obstacle against establishing composed classes was the small number of Swedish-speaking pupils (Tingbjorn, 1988; Markou, 1997).

The third type of classes offered was common classes, in which pupils started with a considerable amount of instruction in their first language and then gradually increase the number of lessons held in Swedish.

Parallel to the above actions teachers were trained in teaching Swedish as a second language because their training in that domain was insufficient (Markou, 1997).

The case of overseas countries

Overseas countries had started receiving immigrants before Second World War compared to the European countries due to their social and economic development (Markou, 1997). To provide further perspective on the European policy on intercultural education I will look briefly at the similarities and differences between Australia, Canada and USA in order to shed light on the European cases.

Australia/Canada/USA

In Australia the population consists mainly of the Aborigines, British and Asians. Integration was the aim of immigrants' education in the beginning. The design of bilingual programmes started in 1970. However, these programmes did not belong to the strong types of bilingual education, which lead to additive bilingualism. Pupils' first language was only used to facilitate the teaching and learning of the second language (transitional bilingualism). Moreover, these classes of the teaching of the community language funded by each state were organised outside school hours, which means that they did not constitute part of a coordinated multicultural dimension of each school. Finally, the picture is completed by Australian teachers' deficient knowledge about its ethnic groups as Cahill (1984) showed as cited in Hill & Allan (1998).

A decade later some programmes of multicultural education were funded aiming at pupils' right to preserve their culture and their having equal access to education. Teaching resources were produced and a great deal of literature emphasized the incorporation of a multicultural perspective in subject areas, such as English, religion and social studies. However, the multicultural perspectives implemented in schools, especially those accommodating few migrant students, were tokenistic taking commonly the form of celebration of cultural differences. Furthermore, the implementation of a multicultural curriculum across the country did not seem to be coordinated and systematic (Hill & Allan, 1998). Generally speaking, multicultural education in Australia is confined in the offer of some additive classes for foreign pupils. It does not penetrate the whole school system and it does not refer to all pupils (Markou, 1997).

On the contrary, the concepts of multiculturalism and anti-racism have developed in Canada more than any other country since 1970 (Fowler, 1998). About ten years before, in 1962, the Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism was founded. In the decade of 1970s the first discussions on multicultural and bilingual education had started taking place at a scientific/academic level. The design of the

first bilingual programmes had started during that period, aiming at developing bilingualism in French and English and at preserving pupils' cultural heritage. In 1984 a special committee of Parliament dealt with the life of minority groups in Canada and prepared a report entitled 'Equality now'.

Nowadays bilingualism is officially accepted in Canada and the bilingual programmes implemented belong to the strong types of bilingual education. More specifically, the programmes of immersive bilingual education aim at the intense use of the second language (French) in school with the parallel use of the first language (English). The success of these programmes reveals their appeal in Canada. In 1990 more than 250.000 pupils coming from English families were enrolled in bilingual schools (Baker, 1993).

Regarding USA, it received many immigrants from Europe before the Second World War. After that period immigrants mostly came from Latin America and Asia. Only 10% of the population consists of Native Americans (Seeberg et al., 1998).

Immigrants in USA were used as workers but they were forced to adjust themselves to the dominant culture. Pupils other than Americans were thought to have a poor cultural capital, which would not help them to perform. Therefore, their education aimed at improving their performance ignoring their cultural identity and compensatory educational solutions were offered (Seeberg et. al., 1998). Withdrawal classes were organized, in which pupils belonging to minorities were taught in the second language intensively (Baker, 1993). The main disadvantage of this type of education is that there is the danger that pupils may fall behind compared with the rest of the pupils and that their segregation from them may stigmatize them. Alternatively differentiated teaching in the classroom could be implemented. In 1978 integration was stressed and emphasis was given on the learning of the English language and the English culture (McGee Banks, 2004). This educational policy comes to contradiction with the different trends presented in 1970 at a scientific level and they stressed the respect for all different cultures and the equality of chances, the necessity of the implementation of multicultural education and the improvement of human relations (Markou, 1997).

It was not until the 20th century that in the United States the discussion was first framed as anti-discriminatory education and antiracist education. Later on, the persistent structural inequalities into the educational system due to the decentralization of public schooling brought into the fore the idea of multicultural education (Seeberg et. al., 1998). According to Sleeter & Grant (1985) five models of multicultural education were developed and used in the United States: 1. teaching the culturally different which is based on the idea that those who differ culturally are at a disadvantage. This approach does not take into account the cultural differences of pupils and aims at their integration, 2. Human relations approaches which aim at developing effective communication between people of different cultures, 3. Single group studies which focus on culture-centric education, 4. Inclusive multicultural education which refers to all pupils but it does not manage to resolve issues of oppression and unequal distribution of power and 5. Education that is multicultural and social reconstructionist. This type of multicultural education constitutes a more active approach and deals more directly with issues of oppression and power.

It should also be mentioned that bilingual education is offered in the United States since 1974. This type of education has taken either the form of submersion which means that pupils learn everything in English, or transitional bilingual education aiming at preparing pupils to join the mainstream classes by offering them some subject matters in their native language for a certain period of time and maintenance which aims at preserving pupils' native language (Seeberg et. al., 1998).

A.3 Convention against discrimination in education (UNESCO, 1960)

Article 1

Discrimination is based and includes any exemption, preference or any restriction based on race, colour, gender, languages, religion, any other religious views, national or social origin, economic situation, which results at unequal treatment in education.

Article 2

The establishment of separate educational systems or institutions for boys and girls are allowed provided that there is sufficient teaching staff, buildings and equipment of the same quality.

The establishment or preservation of separate educational systems due to religion or language as long as attendance is optional.

The establishment or preservation of private educational institutions provided that they do not aim at pupils' or groups' marginalisation.

Article 3

States should establish laws to ensure that no discrimination is made against pupils in any educational institution.

Foreign pupils should have equal access to education.

Article 4

States should promote equal chances and treatment in the field of education.

Primary school education should be obligatory and free and provide the teaching staff with training without discrimination...

Article 5

Members of national minorities have the right to participate in their own educational activities, to retain their own schools and teach their own language. However, they should be able to understand the cultural heritage and language of the community.

Article 6

Education should aim at developing understanding, human personality, respect of human rights, tolerance and friendship between all nations and of racial or religious groups.

Article 7

Member states of the convention should report about the conventions and any other actions adopted for the application of the convention.

A.4 Declaration for the rights of persons belonging to national, religious and linguistic minorities of 18.12.1992 (United Nations)

Article 1

The countries will protect the national, cultural and religious identity of minorities and encourage its promotion. They will also adopt legal measures for fulfilling these aims.

Article 2

Persons belonging to minorities have the right to have their own culture, to use their own language officially and in privacy, to practice their religion.

Persons belonging to minorities have the right to participate effectively in decision making concerning the state.

Persons belonging to minorities have the right to keep contacts with persons/citizens of other countries, with whom may have national, religious and linguistic bonds.

Article 3

There will be no severe results from their practicing the above rights.

Article 4

Countries should ensure that persons belonging to minorities can practice their rights.

Countries should take measures so as minorities can develop their culture, traditions and customs.

Countries should take measures so that minorities can have sufficient chances for teaching and learning of their mother language.

Countries should take measures in the field of education in order to encourage learning about the history, traditions, language and the cultures of minorities living in this country.

Article 5

Programmes of co-operation and help should be developed between countries.

Article 6

Countries should co-operate on issues related to persons belonging to minorities.

Article 7

No article of this declaration should be interpreted as though it allows domination equality and places the political independence of the states in danger.

A.5 Convention 1203 for the Gypsies of Europe

Article 1

Europe hosts a lot of different cultures, including the cultures of minorities, which enrich and constitute to the culture of multivariety of Europe.

Article 9

Gypsies are one of the minorities in Europe, who do not have a specific geographical region. Therefore, they need special protection.

Article 11

The teaching of Gypsy music should be promoted in some music schools in Europe
A European project for studying the Gypsy language (Romanes) should be designed.
The existing European programmes about the education of teachers should be extended.

Attention should be based on women's and mothers' education.

Gypsies should be informed on their rights and how they can preserve them.

Article 18

Member states should develop more projects about their residence, education and working chances.

Article 22

A mediator should be employed by the Council of Europe in order to keep contact with Gypsies.

A.6 Summary table of the main decisions made by the Council of Europe regarding the European dimension in education

	Date	Boards/Type of text	Content
1.	9/2/1976	Resolution of ministers of education	Promotion of European dimension with visits
2	27/6/1980	Report of the Commission of education	The introduction of the European dimension in school programmes and in teachers' training programmes
3.	2-29/10/1985	Board of Europe	Encouragement of pupils' exchanges Fraternization of schools Design of new teaching material
4.	27/9/1985	Meeting of Board of ministers of education	Promotion of European dimension in school programmes and in the education of teaching staff
5.	1/7/1987	Unified European action	Enactment of the principle of assistance
6.	1988	Report of the Belgian Pierre Vanbergen 'Enhanced treatment of the European dimension in education'	Critique of the economical way of thinking Social and cultural dimensions of the European dimension Respect of human rights
7.	24/5/1988	Resolutions of the meeting of ministers of Education in Copenhagen	The importance of the European dimension in the European integration Utilization of the Erasmus programme Incorporation of the European education in school programmes

8.	23/9/1991	Document of the board with the title 'First report regarding the evolvement of the actions taking place in the level of member-states and the European Union for the promotion of the European dimension in education'	Satisfaction from the promotion of the European dimension Gradual introduction of the European dimension in all school programmes
9.	29/9/1993	Maastricht Convention Publication of Green Book	Framework for action in all grade levels in education Emphasis on the co-operation between the institution of teachers' training
10.	14/3/1995	Socrates programme, Board of European Union and European Parliament	Development of education of high quality Development of the European dimension in education (spread of languages, teaching of languages of member-states) Open and distance education Adult education Intercultural education
11.	1996	Year of lifelong learning	It penetrates all programmes and leads to the society of information and the society of knowledge

A.7 Indicative games of acquaintance and trust

The net of the group

We make a circle with the children by sitting on the floor. The coordinator holds a ball of wool and explains the game. Each one throws to the other the ball, he/she says his/her name and holds a point of the ball before throwing it to the next one.

Music plays and children are standing up holding the points and moving their bodies freely according to the music. At the same time, they play pulling the string gently. Thus, the group communicates by stretching and loosening the string.

The game finishes with collecting the string. The child that last took the string meets and he lets him/her to continue in the same way.

It is a good chance for children to know each other and communicate.

(Michail, no date, p. 6)

Name game

Have pupils learn the names of the other children at the beginning of the school year. Gather children in a circle. Ask children to think of something they like to do or are good at. Give some examples: 'My name is...and I like to/I am good at'.

Afterwards the teacher can make the following questions to generate a discussion: 'What did you learn about someone you didn't know before?', 'How would we feel if more of us told each other the things we think they are good at?'

(Schniedewind & Davidson, 1998, p.37)

Concentric circles

Divide the class into two groups. Have one half of the class move their chairs into a central area and form a circle facing out. Or have children sit on the floor in that same formation. Ask the other half of the class to form an outer circle facing in. In this way each person has a partner. Give a question to talk about with their partners. The inner circle stays stationary and people in the outside circle move one chair to their right. Now each person has a new partner.

Afterwards the teacher can make the following questions to generate a discussion: 'How did you like talking with your classmates?', 'Some of the experiences you taled about were being about treated unfairly or unequally. How does that feel?', 'What can we do to change those situations?'

(Schniedewind &Davidson, 1998, p.38)

Adjective attributes

Students will work together to find in groups positive adjectives that describe each other. They will help each other learn new words, have a chance to talk about positive qualities they see in each other and practice careful listening.

Afterwards the teacher can make the following questions to generate a discussion: 'How did you feel about the adjective your group chose for you?', 'Would you have chosen that one or another adjective for yourself?'

(Schniedewind &Davidson, 1998, p.44)

A.8 Foreign schools with foreign curriculum

	Kindergarten	Primary school	High school	Lyceum
American Community Schools of Athens	✓	✓	✓	✓
Byron College	✓	✓	✓	
Campion School	✓	✓	✓	✓
Green Hill International School	✓	✓	✓	✓
Japanese School of Athens	✓	✓	✓	
Lybian School		✓	✓	✓
Pinewood Schools of Thessaloniki	✓	✓	✓	✓
Polish School		✓	✓	✓
St. Catherines British Embassy	✓	✓		
St. Lawrence College	✓	✓	✓	✓
Tacis Hellenic International School in Athens	✓	✓	✓	✓

Source: <http://www.ypepth.gr>

A.9 Foreign schools with Greek curriculum

	Kindergarten	Primary school	High school	Lyceum
American College of Agia Paraskevi			✓	✓
American College 'Anatolia' of Thessaloniki			✓	
Greek-French School 'Agios Iosif'			✓	✓
Greek-French School 'Agios Pavlos'			✓	✓
Greek-French School 'Delasal' of Thessaloniki			✓	
Greek-French School 'Ioanna D' Arc'	✓	✓	✓	✓
Greek-French School 'Kalamari' of Thessaloniki			✓	✓
Greek-French School Ursulinon			✓	✓
Leonteio Lyceum of Nea Smirni			✓	✓
Leonteio Lyceum of Patisia	✓	✓	✓	✓

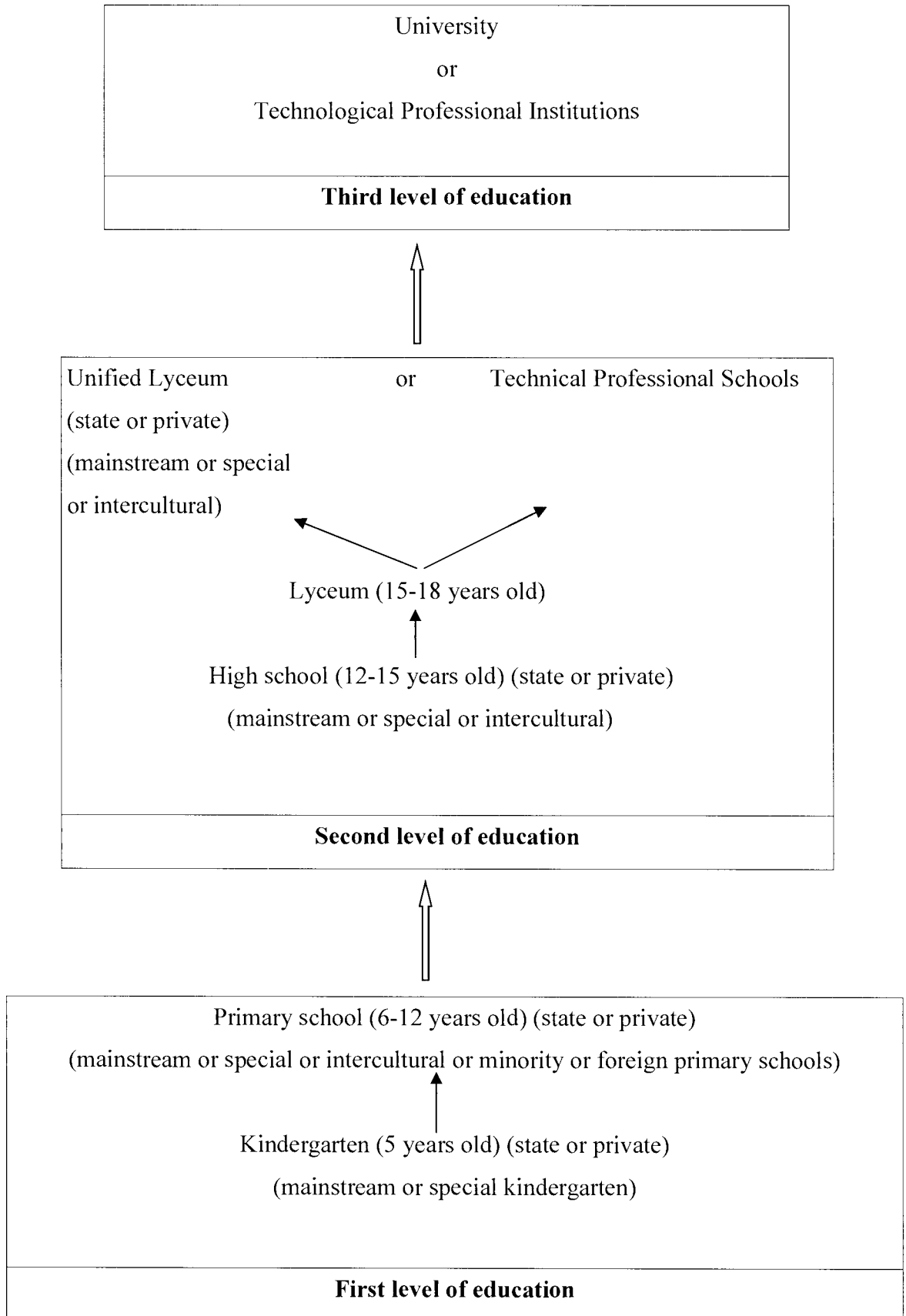
Source: <http://www.ypepth.gr>

A.10 Foreign schools with both a Greek and a foreign curriculum

	Kindergarten	Primary school	High school	Lyceum
German School of Athens	✓	✓	✓	✓
German School of Thessaloniki	✓	✓	✓	
Greek-French School of Agia Paraskevi'	✓	✓	✓	✓
Italian School of Athens	✓	✓	✓	✓

Source: <http://www.ypepth.gr>

A.11 A general schematic presentation of the Greek educational system

A.12 Greek legislation regarding the education of foreign/repatriate pupils in English (in chronological order)

Presidential Decree 114/78: *Enrollment of Pupils of Foreign Schools in Greek Likeia*. Volume of the Newspaper of the Government 26/A'/21-2-78.

Presidential Decree 369/85: *Foundation and Operation of Schools of Greek Immigrants*. Volume of the Newspaper of the Government 154/A/10-10-84.

Presidential Decree 369/85: *Foundation and Operation of Schools of Greek Immigrants in Thessaloniki*. Volume of the Newspaper of the Government 131/A'/22-7-85.

Law number 2413: *Greek Education Abroad, Intercultural Education and Other Provisions*. Volume of the Newspaper of Government 124/17.06.1996, first issue.

Ministerial Decision Φ10/35/Γ1/1058: *Conversion and Renaming of State School into Schools of Intercultural Education*. Volume of the Newspaper of Government 1143/B'/29-10-98.

Ministerial Decision Φ10/20/Γ1/708: *Intercultural Education. Foundation and Operation of Reception Classes and Intensive Classes*. Volume of the Newspaper of Government 1789/B'/28-9-99.

A.13 Greek legislation regarding the education of foreign/repatriate pupils in Greek (in chronological order)

Προεδρικό Διάταγμα 114/78: *Περί Εγγραφής Μάθητών Ξένων Σχολείων εις Ελληνικά Λύκεια της Ημεδαπής*. ΦΕΚ 26/Α'/21-2-78.

Προεδρικό Διάταγμα 435/84: *Ίδρυση και Λειτουργία Σχολείων Αποδήμων Ελληνοπαίδων*. ΦΕΚ 154/Α'/10-10-84.

Προεδρικό Διάταγμα 369/85: *Ίδρυση και Λειτουργία Σχολείων Αποδήμων Ελληνοπαίδων στη Θεσσαλονίκη*. ΦΕΚ 131/Α'/22-7-85.

Νόμος υπ' αριθ. 2413: *Η Ελληνική Εκπαίδευση στο Εξωτερικό, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Άλλες Διατάξεις*. ΦΕΚ 124/17.06.1996, τεύχος πρώτο.

Υπουργική απόφαση Φ/10/35/Γ1/1058: *Μετατροπή και Μετονομασία Δημόσιων Σχολείων σε Σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*. ΦΕΚ 1143/Β'/29-10-98.

Υπουργική απόφαση Φ10/20/Γ1/708: *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ίδρυση και Λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων*. ΦΕΚ 1789/Β'/28-9-99.

A.14 Articles 34, 35, 36, 37 of law 2413/1996 regarding intercultural education in Greek

N. 2413/1996

Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις

Άρθρο 34

Σκοπός -Περιεχόμενο

1.Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και η λειτουργία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες.

2. Στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους.

Άρθρο 35

Σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

1.Σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις των άρθρων 3, 4,5 και 6 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α') νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, λύκεια κάθε τύπου και τεχνικές-επαγγελματικές σχολές.

2.Με την απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να εφαρμόζονται στα σχολεία αυτά ειδικά αναλυτικά προγράμματα με δυνατότητα πρόσθετων ή εναλλακτικών μαθημάτων, μειωμένο ωράριο των εκπαιδευτικών και μειωμένο αριθμό μαθητών ανά τάξη.

3. Τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ιδρύονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, ύστερα από εισήγηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και σύμφωνη γνωμοδότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. . Με τη ίδια διαδικασία ή με απόφασης του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να μετατρέπονται άλλα δημόσια σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ή να ορίζονται ως πειραματικά και να υπάγονται σε Α.Ε.Ι. και να ιδρύονται τάξεις ή τμήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε δημόσια σχολεία.

4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και σύμφωνη

γνωμοδότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να εγκρίνεται η ίδρυση σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, επ' ονόματι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, εκκλησιαστικών ιδρυμάτων και άλλων φιλανθρωπικών σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Τα σχολεία αυτά μπορεί να επιχορηγούνται από το Λογαριασμό Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.

Άρθρο 36

Εκπαιδευτικό προσωπικό

1. Με απόφαση της παραγράφου 3 του προηγούμενου άρθρου συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού, κατά κλάδους και ειδικότητες, για τη λειτουργία των ιδρυόμενων δημόσιων σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα προσόντα των εκπαιδευτικών, οι οποίοι μετατίθενται στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και η διαδικασία μετάθεσής τους.

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 24 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται ανάλογα για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

Άρθρο 37

Διοίκηση των σχολείων

1. Οι διατάξεις που ισχύουν για τη διοίκηση των δημόσιων σχολείων και τη στήριξη του έργου τους εφαρμόζονται και στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

2. Οι διευθυντές των δημόσιων σχολείων επιλέγονται σύμφωνα με τα ισχύοντα για την επιλογή των διευθυντών των άλλων δημόσιων σχολείων. Το οικείο συλλογικό όργανο επιλογής καταρτίζει ιδιαίτερο πίνακα διευθυντών των δημόσιων σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στον οποίο κατατάσσονται με αξιολογική σειρά εκπαιδευτικοί, που, πέρα από τα γενικά προσόντα, διαθέτουν και τα προσόντα που θα οριστούν με την απόφαση της παραγράφου 2 του άρθρου 36. Επί των αιτήσεων των υποψήφιων διευθυντών σχολείων εκφράζει την άποψή του το Σχολικό Συμβούλιο, εφόσον στις αιτήσεις περιλαμβάνεται προτίμηση για τοποθέτηση στο συγκεκριμένο σχολείο.

3. Η διοίκηση των σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ασκείται από τις οικείες διευθύνσεις ή γραφεία εκπαίδευσης της αντίστοιχης βαθμίδας.

A.15 Articles 34, 35, 36, 37 of law 2413/1996 regarding intercultural education in English

N. 2413/1996

Greek education abroad, intercultural education and other regulations

Article 34

Aim - Content

1. The aim of intercultural education is the organisation and the operation of primary schools and high schools for the provision of education to young people with particular educational, social and cultural needs/characteristics.
2. The curricula of state schools, which are adjusted to the particular educational, social and cultural needs of pupils, are applied in the schools of intercultural education.

Article 35

Schools of intercultural education

1. Schools of intercultural education are defined those kindergardens, primary schools, high schools, every type of lyceum as well as technical-professional schools according to the regulations of the articles 3, 4, 5 of law 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α’).
2. According to the decision of the Minister of Education which has to be in line with the decision of the Institute of Greek education abroad and of intercultural education, in these schools special curricula can be applied with the possible introduction of additional or alternative subjects, reduced working hours for teachers and reduced number of pupils per class.
3. Schools of intercultural education are found after the common decision of the Minister of National Education and the Minister of Finance, after the decision of the relative board of prefecture and the agreement of the Institute of Greek education abroad and of intercultural education. With the same process of with the decision of the Minister of National education and religious affairs other state schools can be designated as intercultural schools or can be defined as pilot schools which belong to Universities and classes of intercultural education can be found in state schools.
4. With the decision of the Minister of National education and religious affairs, which is announced after the suggestion of the relative board of prefecture and the agreement of the Institute of Greek education abroad and of intercultural education, the

foundation of schools of intercultural education can be approved with the initiative of local administrative authorities, religious institutions and charities. These schools can be financed by the Account of Private Education.

Article 36

Teaching personnel

1. With the decision of paragraph 3 of the previous article the necessary posts of teaching staff for each subject matter are decided for the operation of the founded state schools of intercultural education.
2. After the decision of the Minister of National Education and Religious affairs the qualifications of teachers, who are transferred to schools of intercultural education, as well as the process of their transference are defined.
3. The regulations of the paragraphs 1 and 3 of the article 24 of the present law are applied in relation to the employment of teachers in schools of intercultural education, who have signed a contract as working in the private sector.

Article 37

Administration of schools

1. The regulations which are in force for the administration of state schools and the support of their work are applied in the schools of intercultural education, too.
2. The principals of state schools are selected according to the regulations which are in force for the selection of the principals in other state schools. The relative board of selection makes out a separate catalogue/chart of principals of intercultural state schools, in which they are classified according to their general qualifications and the other qualifications that they have and which are defined by paragraph 2 of the article 36. The Board of each school, if there is one in each school, expresses their pinion for the prospective principals who have applied for those particular schools
3. The administration of the schools of intercultural education is made by the local educational authorities of primary schools of high schools respectively.

A.16 Websites regarding intercultural education in Greece and relevant issues in English

Centre of the Greek Language [no date]

<http://www.greeklanguage.gr> (last accessed 17/06/2006).

General Secretariat of Adult Education (2005)

<http://www.gsae.edu.gr> (last accessed 17/06/2006).

Greek Centre of the Promotion of Voluntarism (2005)

<http://www.anthropos.gr> (last accessed 6/05/2012).

Greek Institution of Culture (2002)

<http://www.hfc.gr> (last accessed 14/06/2006).

Institute of Immigration Policy [no date]

<http://www.imepo.gr> (last accessed 14/06/2006).

International Organisation for Migration [no date]

<http://www.iom.int> (last accessed 6/05/2012).

Ministry of Education and Religious Affairs [no date] *Intercultural Education*.

http://www.ypepth.gr/el_ec_page200.htm (last accessed 14/02/2004).

Project of 'Integration of Repatriate and Foreign Pupils in Primary School' [no date]

<http://www.keda.uoa.gr> (last accessed 6/07/2008).

Project of 'Integration of Roma Pupils' [no date]

http://isocrates.minedu.gov.gr/content_files/tsigganopaides/EpimorfOdigosTsigganopaides-Kefalaio5.pdf (last accessed 17/02/2011).

A.17 Websites regarding intercultural education in Greece and relevant issues in Greek

Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (2005)
<http://www.gsae.edu.gr> (προσπελάστηκε 17/06/2006).

Ελληνικό Ινστιτούτο Πολιτισμού (2005)
<http://www.hfc.gr> (προσπελάστηκε 17/06/2006).

Ελληνικό Κέντρο Προώθησης του Εθελοντισμού (2005)
<http://www.anthropos.gr> (προσπελάστηκε 6/05/2012).

Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής [χωρίς χρονολογία]
<http://www.imero.gr> (προσπελάστηκε 17/06/2006).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας [χωρίς ημερομηνία]
<http://www.greeklanguage.gr> (προσπελάστηκε 17/06/2006).

Πρόγραμμα Ένταξης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο [χωρίς ημερομηνία]
<http://www.keda.uoa.gr> (προσπελάστηκε 6/7/2008)

Πρόγραμμα Ένταξης Τσιγγανοπαίδων [χωρίς ημερομηνία]
http://isocrates.minedu.gov.gr/content_files/tsigganopaides/EpimorfOdigosTsigganopaides-Kefalaio5.pdf (προσπελάστηκε 17/2/2011).

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων [χωρίς χρονολογία] *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*.
http://www.yperpth.gr/el_ec_page200.htm (προσπελάστηκε 14/2/2004).

**A.18 Intercultural primary school 12 (IPS12)
Table of the pupil population of the school (school year 2006-2007)**

All school	Armenia	Bulgaria	Georgia	Uzbekistan	Russia	Greece	Total Native (irrespective of religion)	Total Repatriate	Total Foreign
	Native Muslim								
Native Christian Orthodox						147			
Repatriate	3	3	7	1	3		17(8.9%)		
Foreign	1 ²								1(0.5%)
Total Muslim (per country)						174			
Total Repatriate (per country)	3	3	7	1	3				
Total Foreign	1								

1 It is notable that in this intercultural primary school of the research a significant number of native pupils are Muslims.

2 The documents provided by the head teacher of the school did not state the country which the one and only foreign pupil of the school comes from. Therefore, this piece of information is not included in the above table.

Intercultural primary school 12
Table of the repatriate pupil population per school year³

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006	2006 - 2007
Total Repatriate	106	73	42	17

---

³ The head teacher of the school provided me with more information on the number of the repatriate pupils of the school during the previous years. I thought it was wise to organize this information in a separate table so that readers can have a better idea of the composition of the pupil population across years. According to the table the number of the repatriate pupils of the school gradually decreases with the passage of school years.

A.19 Intercultural primary school 8 (IPS8)⁴
Table of the pupil population of the school (school year 2005 – 2006)

	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Total	Total	Total	Total	Total	Total
							Native Christian Orthodox	Christian Orthodox Gypsies	Muslim Gypsies	Turkish origin	Pomaks	Foreign and Repatriate
Native Christian Orthodox	11	12	13	8	9	6						
Total	11	12	13	8	9	6	59 (55.1%)					
Christian Orthodox Gypsies	1				1							
Total	1				1			2 (1.8%)				
Muslim Gypsies	7	4	3	5	5	4						
Total	7	4	3	5	5	4		28 (26.1%)				
Turkish origin		2		2	1	1						
Total		2		2	1	1				6 (5.6%)		
Pomaks	1	1	3			3						
Total	1	1	3			3					8 (7.4%)	
Foreign and Repatriate	2	1			1							
Total	2	1			1							4 (3.7%)

Source: records of the intercultural primary school in Iasmos (Rodopi)

⁴ In the document provided by the head-teacher of the school regarding the pupil population, the number of boys and girls belonging to each cultural group was denoted. However, in the table above such a kind of categorization was avoided. On the one hand I did not want to confuse the readers and on the other hand because the study focuses on the cultural groups formed. Furthermore, the readers realize that the division of pupils of this school into cultural groups is based on the criterion of religion. This is due to that Thrace is a part of Greece, in which a lot of nationalistic issues emerge because of the presence of the Muslim minority.

A.20 Primary school of intercultural education 6 (IPS6)
Table of the pupil population of the school (school year 2005-2006)⁵

	Albania	Georgia	Yugoslavia	Greece	Russia	Total Native	Total Foreign	Total Repatriate
All school	Native			18		18 (20%)		
	Foreign	24					25 (27.7%)	
	Repatriate		22					47 (52.2%)
	Total	24	22	1	18	25		
Total per country (Native)				18				
Total per country (Foreign)	24		1					
Total per country (Repatriate)		22			25			

⁵ The head-teacher of the school denied providing me with any official documents regarding the pupil population of the school. He invoked a circular of the Local Educational Authority, which prohibits head-teachers to provide researchers and other persons outside of the school with data referring to the pupils. Therefore, the data presented were provided by the head-teacher to me orally and referred to the total number of pupils per each group and not to the number of pupils of each group per year.

**A.21 Intercultural primary school 5 (IPSS)
Table of the pupil population of the school (school year 2005-2006)⁶**

	Albania	Bulgaria	Georgia	Greece	Gypsies	Italy	Total Native	Total Foreign	Total Repatriate	Total Gypsies
Native				60			60 (10.1%)			
Foreign	1	1	4			1		7 (1.9%)		
Gypsies					286 ⁷					286 (80.7%)
Repatriate			1						1 (0.2%)	
Total	1	1	5	60	286	1				
Total Native (per country)				60						
Total Foreign (per country)	1	1	4			1				

⁶ The head-teacher of the school denied providing me with any official documents regarding the pupil population of the school. He invoked a circular of the Local Educational Authority, which prohibits head-teachers to provide researchers and other persons outside of the school with data referring to the pupils. Therefore, the data presented were provided by the head-teacher to me orally and referred to the total number of pupils per each group and not to the number of pupils of each group per year.

⁷ In this case of the presentation of the table the group of Gypsies was inserted in a different column, because the lay out of the page allowed it.

A.22 Intercultural primary school 13 (IPS13)
Table of the pupil population of the school (school year 2006-2007)⁸

Total Gypsy	Total Foreign	Total Native
180 ⁹	8 ¹⁰	10

---

⁸ The head-teacher of the school denied providing me with any official documents regarding the pupil population of the school. He invoked a circular of the Local Educational Authority, which prohibits head-teachers to provide researchers and other persons outside of the school with data referring to the pupils. Therefore, the data presented were provided by the head-teacher to me orally and referred only to the total number of pupils per each group.

⁹ All of the Gypsy pupils of the school have Greek citizenship. They were inserted as a separate group in the above table in order to show the cultural groups formed in the school and not for reason of discrimination.

¹⁰ All eight foreign pupils of the school come from Albania.

**A.23 Intercultural primary school 4 (IPS4)
Table of the pupil population of the school (school year 2005-2006)¹¹**

	Albania	Armenia	Ex-Soviet Union	Georgia	Germany	Greece	Gypsies	Kazakstan	Moldavia	Russia	Sweden	Total Native	Total Foreign	Total Repatriate	Total Gypsies
Native			67 ¹²			177						244 (72.6%)			
Foreign	29	3		1					1				34 (10.1%)		
Repatriate				4	12			6		10	2			34 (10.1%)	
Gypsies							24 ¹³								24 (7.1%)
Total	29	3	67	5	12	177	24	6	1	10	2				
Total Native (per country)			67			177									

¹¹ The table provided by the head-teacher of the school didn't refer to the countries the repatriate and foreign pupils come from. This information was written provided separately. However, this information was inserted in the table, as the lay out of the page allowed it, for the better presentation of the data and consequently for the readers' better understanding.

¹²The parents of 67 native pupils have returned from the Ex-Soviet Union. Their children are considered native pupils. The number of the pupils, whom parents have repatriated from the Ex-Soviet Union, has been inserted in the column "Ex-Soviet Union", for provide the readers with this piece of information.

¹³ In this case of the presentation of the table the group of Gypsies was inserted in a different column, because the lay out of the page allowed it.

Total Foreign (per country)		29	3	1					1										
Total Repatriate (per country)				4						6									
Total Gypsies							12					24				10	2		

Source : records of the 6th intercultural primary school in Eleftherio-Kordelio (Thessaloniki)

**A.24 Intercultural primary school 3 (IPS3)
Table of the pupil population of the school (school year 2005-2006)¹⁴**

	Albania	Armenia	Bulgaria	Ex-Soviet Union	Georgia	Germany	Greece	Gypsies	Romania	Syria	Ukraine	Total Native	Total Foreign	Total Repatriate	Total Gypsies
Y1	Native						88	6				88			6
	Foreign	2		1					2				5		
	Repatriate														
	Total	2		1			88	6	2						
Y2	Native						74	13				74			13
	Foreign	1		1									3		
	Repatriate				1	1								3	
	Total	1		1	1	1	74	13					3		3
Y3	Native						64	3				64			3
	Foreign	2											2		
	Repatriate				5									5	
	Total	2			5		64	3							3
Y4	Native						52	3				52			3
	Foreign			1									2		
	Repatriate	1		1		1								3	
	Total	1		2		1	52	3							3

¹⁴ The table and the data inserted were collected and combined from various documents provided by the head-teacher of the school. More specifically, a document was given showing the total pupil population of the school per year. Another document was given showing the number of foreign and repatriate pupils of the school per year (the country which pupils came from was denoted in this case) and a third document was provided, in which the number of the gypsy pupils per year was denoted.

A.25 Intercultural primary school 7 (IPS7)
Table of the pupil population of the school (school year 2005-2006)¹⁵

		Albania	Greece	Total Native	Total Foreign
All school	Native		170	170 (85%)	
	Foreign	30			30 (15%)
	Total	30	170		
Total Native			170		
Total Foreign (per country)		30			

Table of the pupil population of the school (school year 1998-1999)¹⁶

		Albania	Greece	Total Native	Total Foreign
All school	Native		80	80 (40%)	
	Foreign	120			120 (60%)
	Total	120	80		
Total Native		120			
Total Foreign (per country)			80		

¹⁵ The head-teacher of the school denied providing me with any official documents regarding the pupil population of the school. He invoked a circular of the Local Educational Authority, which prohibits head-teachers to provide researchers and other persons outside of the school with data referring to the pupils. Therefore, the data presented were provided by the head-teacher to me orally and referred to the total number of pupils per each group and not to the number of pupils of each group per year.

¹⁶ The head-teacher provided me orally with information regarding the pupil population of the school when it was changed into an intercultural primary school during the school year 1998-1999. The numbers were gathered and presented in a table. Thus, the readers can make a comparison and see how the different groups of the pupil population evolved configured and throughout the school years to date.

A.26 Intercultural primary school 10 (IPS10)

Table of the pupil population of the school (school year 2006-2007)

	All school		
	Total Native	Total Foreign (per country)	Total Repatriate
England		1	
Egypt		2	
Ethiopia		2	
Albania		7	
Australia		1	
Bosnia		1	
Bulgaria		5	
France		2	
Georgia		4	
Greece	1		
USA		7	
Kazakstan		1	
China		1	
Latvia		2	
Lebanon		1	
Moldavia		3	
Holland		1	
Uzbekistan		3	
Ukraine		12	
Pakistan		1	
Poland		43	
Romania		4	
Russia		5	
Tanzania		1	
Thailand		3	
Turkey		2	
Tunisia		1	
Total Native	1	122	
Total Foreign			
Total Repatriate			

A.27 Intercultural primary school 9 (IPS9)

Table of the pupil population of the school (school year 2006-2007)

	All school		
	Total Native	Total Foreign (per country)	Total Repatriate
Egypt		2	
Ethiopia		1	
Bulgaria		1	
France		1	
Ghana		4	
Eritrea		1	
Zambia		1	
India		1	
Jordan		3	
Canada		1	
Kenya		1	
China		1	
Lebanon		3	
Bangladesh		2	
Burundi		1	
Nigeria		8	
South Africa		4	
Ukraine		3	
Pakistan		5	
Poland		11	
Romania		6	
Syria		4	
Thailand		1	
Tanzania		1	
Philippines		54	
Greece	5		
			15 ¹⁷
Total Native	5 (3.4%) ¹⁸		
Total Foreign		121(86%)	
Total Repatriate			15 (10.6%)

¹⁷ There are 15 repatriate pupils enrolled in the school. However, the document provided by the head teacher of the school regarding the pupil population did not state the countries these pupils' parents or themselves repatriated from. Therefore, the number of repatriate pupils was inserted in a separate row without denoting the country of repatriation.

¹⁸ It is notable that only 5 native pupils are enrolled in the school. According to the head teacher of the school, these pupils' parents preferred to enroll their children in this school due to its good reputation.

**A.28 Intercultural primary school 11 (IPS11)
Table of the pupil population of the school (school year 2006-2007)**

		Total (per class)	Muslim	Foreign	Native Christian Orthodox
	Y ₁	14	12	2	
	Y ₂	21	14	3	4
	Y ₃	13	6	2	5
	Y ₄	6	2	3	1
	Y ₅	22	16	2	4
	Y ₆	14	9	1	4
Countries				11 pupils from Albania ¹⁹ 1 pupil from Romania 1 pupil from Poland	All native Christian Orthodox come from Greece
Total Muslim			59 (65.5%) ²⁰		
Total Foreign				13 (14.5%)	
Total Native Christian Orthodox					18 (20%)

¹⁹ The document provided by the head teacher regarding the pupil population of the school did not mention in which year each one of the foreign pupils participated. Therefore, the number of foreign pupils and the country they come from was inserted in a separate row in the table.

²⁰ As it has already been mentioned in the main text of the thesis, about 10,000 Muslim of Turkish origin live in the region, where the primary school is located. They moved from West Thrace, where they used to live, in this region in the center of Athens after the Government's suggestions in order to find better jobs.

A.29 Intercultural primary school 1 (IPS1)

Table of the pupil population of the school (school year 2005-2006)

		Albania	Greece	China	Romania	Total Native	Total Foreign
Y1	Native		6 ²¹			6	
	Foreign	5					5
	Total	5	6				
Y2	Native		8			8	
	Foreign	3					3
	Total	3	8				
Y3	Native		8			8	
	Foreign	4			1		5
	Total	4	8		1		
Y4	Native		9			9	
	Foreign	4		1			5
	Total	4	9	1			
Y5	Native		16			16	
	Foreign	5		1			6
	Total	5	19	1			
Y6	Native		10			10	
	Foreign	7					7
	Total	7	10				
Total Native (per country)			57			57(64.7%)	
Total Foreign (per country)		28		2	1		31(35.3%)

The head-teacher and the teaching staff of the school were particularly interested in the linguistic profile of the foreign pupils of the school. Therefore, information about the mother language of each one of the bilingual pupils is provided in the documents regarding the pupil population of the school.

Therefore, the following information is provided in relation to the mother language of the foreign pupils:

²¹ The table and the data inserted were collected and combined from various documents provided by the head teacher of the school. More specifically, a document was provided showing the total pupil population of the school per year and another document showing the number of foreign pupils of the school per year.

- Y1** —→ Greek is the mother language for one of the five foreign pupils coming from Albania.
- Y2** —→ Greek is the mother language for one of the three foreign pupils coming from Albania.
- Y3** —→ Greek is the mother language for one of the four foreign pupils coming from Albania.
- Y4** —→ Greek is the mother language for one of the four pupils coming from Albania.
- Y6** —→ Greek is the mother language for one of the seven foreign pupils coming from Albania.

A.30 Intercultural primary school 2 (IPS2)
Table of the pupil population of the school (school year 2005-2006)

	Albania	Armenia	Bulgaria	Georgia	Greece	Romania	Syria	Tserken	Ukraine	Total Native	Total Foreign	Total Repatriate
Y1	Native				25					25		
	Foreign	1 ²²		1		1					3	
	Repatriate											
	Total	1		1	25	1				24		
Y2	Native				24					24		
	Foreign	5					1		1		7	
	Repatriate				3 ²³							3
	Total	5			24		1		1			
Y3	Native				21					21		
	Foreign	4		2							6	
	Repatriate				2							2
	Total	4		2	21		1					
Y4	Native				26					26		
	Foreign	6		1							7	
	Repatriate											
	Total	6		1	26							

²² The documents provided by the head teacher of the school regarding the pupil population referred to the number of native, repatriate and foreign pupils per each year (each year is divided into two or more classes according to the number of pupils). The numbers were collected and presented for each year of the school.

²³ The documents provided by the head teacher of the school regarding the pupil population did not mention which country the pupils or their parents repatriated from. Therefore, the number of the repatriate pupils for each year was inserted in the column 'Greece', considering that their ancestors lived in Greece.

Y5	Native											26							26					7	
	Foreign	5	1											1											
	Repatriate																								
	Total	5	1									26		1											
Y6	Native											27							27						
	Foreign	3	2	1	1																				8
	Repatriate																								
	Total	3	2	1	1							27		1											
Total Native (per country)											149														
Total Foreign (per country)		48	4	8	6								2	5	2	1									149(77.6%)38(19.7%)
Total Repatriate (per country)																									5(2.6%)

A.31 Duration of research in each one of the intercultural primary schools

	Exact dates of research	Duration of research
IPS1	23-25/11/2005	3 days
IPS2	8-9/12/2005 and 9/12/2005	3 days
IPS3	2-3/2/2006	2 days
IPS4	6-7/3/2006	2 days
IPS5	31/3/2006 and 3/4/2006	2 days
IPS6	4-5/4/2006	2 days
IPS7	6/4/2006	1 day
IPS8	26/5/2006	1 day
IPS9	15-16/1/2007	2 days
IPS10	2/3/2007	1 day
IPS11	28/3/2007	1 day
IPS12	15-16/5/2007	2 days
IPS13	17-18/5/2007	2 days

A.32 Letter of acceptance in the schools written by one of the members of my thesis advisory group in English

Date

Dr .....

Department of Educational Studies

University of York

York YO10 5DD

e-mail:

Tel:

Fax:

Dear Mister

My name is.....and I work as a lecturer in the Department of Educational Studies of the University of York, Great Britain. I am writing this letter in order to ask your participation in a research dealing with the implementation of intercultural education in Greece and it is conducted by Miss Evanthia Tsaliki within the framework of her Ph.D study. The main aim of the study is to explore the meaning that primary school teachers attribute to intercultural education and how it is implemented within the intercultural primary schools in Greece. The results of the research may raise questions and issues related to the implementation of intercultural education in Greece. They may also constitute a useful guide for the teachers who wish to engage with the implementation of intercultural dimension in education.

As being Miss Tsaliki's co-supervisor I am writing this letter in order to ask you to approve her access to the school so as to be able to conduct the research. Her acceptance in the school is necessary for the collection of data needed, which will help her to answer the research questions set. Her visit in the school will be held after communication between both of you and it is going to last about two days. It will

involve the distribution of questionnaires to all primary school teachers of the school and the conduct of interviews with some of them.

I would like to assure you that every effort will be made so as not to disturb teachers' work and the general operation of the school. I also guarantee that confidentiality will be preserved according to the rules of research ideology. No names of the participants or the name of the school are going to be made publicly available.

Thank you for your cooperation in this research in advance. For further information or details you can contact me.

With honour

Dr .....

A.33 Letter of acceptance in the schools written by one of the members of my thesis advisory group in Greek

Date

Dr .....

Department of Educational Studies

University of York

York YO10 5DD

e-mail:

Tel:

Fax:

Αγαπητέ κύριε διευθυντή,

Ονομάζομαι..... κι εργάζομαι ως λέκτορας στο Τμήμα Εκπαιδευτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου..... της Μεγάλης Βρετανίας. Σας γράφω για να ζητήσω τη συμμετοχή σας σε μία έρευνα που αφορά την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα που εκπονείται από την κ. Ευανθία Τσαλίκη υποψήφια διδάκτορα του τμήματός μου. Οι κύριοι στόχοι της μελέτης είναι να διερευνηθεί το νόημα που αποδίδουν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους αυτή εφαρμόζεται στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της χώρας. Πρόκειται για μια έρευνα, τα πορίσματα της οποίας μπορούν να εγείρουν προβληματισμούς και να αναδείξουν ζητήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Επίσης, μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο σύμβουλο για τους εκπαιδευτικούς που θα ήθελαν να ασχοληθούν με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής διάστασης στην εκπαίδευση.

Ως επιβλέπων καθηγητής της κ. Τσαλίκη σκοπός αυτής μου της επιστολής είναι να σας ζητήσω να επιτρέψετε την πρόσβασή της στο σχολείο, ώστε να μπορέσει να διεξάγει την έρευνα. Η αποδοχή της στο σχολείο θεωρείται απαραίτητη για τη συλλογή των δεδομένων, που θα τη βοηθήσουν να απαντήσει τα ερευνητικά ερωτήματα που έχει θέσει. Η επίσκεψη θα πραγματοποιηθεί κατόπιν συνεννόησης

μαζί σας, αναμένεται να διαρκέσει δύο ημέρες και θα περιλαμβάνει τη διανομή ερωτηματολογίων σ' όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου.

Θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω ότι θα καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μη διαταραχθεί το διδακτικό έργο των στελεχών σας και η γενικότερη λειτουργία του σχολείου σας. Επίσης, σας εγγυώμαι ότι στην έρευνα θα τηρηθεί απόλυτη εχεμύθεια όπως ορίζουν οι κανόνες ερευνητικής δεοντολογίας και δεν πρόκειται να αναφερθούν στα αποτελέσματα της έρευνας ούτε το σχολείο ούτε οποιαδήποτε ονόματα συμμετεχόντων.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία σας στην έρευνα αυτή. Για περαιτέρω πληροφορίες ή διευκρινίσεις μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου.

Με τιμή

A.34 Letter of acceptance written by the researcher in English

....., 25th February 2005

Tsaliki Evanthia
The name of the school
Address of the school
Tel.:
Fax:

To Mr. ....
The name of the school
Address of the school
Tel.:

Dear Mr/Mrs.....

My name is Evanthia Tsaliki and I am a Ph.D student in the Department of Educational Studies of the University of York, England. Within the framework of my Ph.D study I have designed a research project which deals with intercultural education in intercultural primary schools in Greece.

More specifically, the purpose of this research project is to examine the views of the teachers, working in intercultural primary schools on intercultural education and the extent to which it is implemented within intercultural primary schools in Greece. The project focuses specifically on teachers' perceptions of the meaning of the term 'intercultural education' and the necessity of its implementation. Moreover, it seeks to explore what teaching methods and processes are adopted in the classroom and the school for the promotion of intercultural education and why. I hope that the results of the research project will constitute a useful guide for all primary school teachers who wish to implement intercultural education in their classrooms.

Questionnaire and interview data will be collected. The distribution of the questionnaire to the mainstream teachers of the school constitutes the first stage of the research study. The questionnaire data will supply an overview of teachers' views on

the issues the research study seeks to explore. Moreover, the analysis of the questionnaire data will also facilitate the selection of the appropriate interviewees. Each one of them is going to participate in an interview, which is going to follow and which constitutes the second stage of the research study. The interview data collected will help me to understand the topic more completely. Further to that, interviews will be conducted with the head teachers of the intercultural primary schools, as they are thought to be knowledgeable on issues related to intercultural education.

The purpose of sending you this letter is to ask your permission for letting me conduct the research in your school. The stages of the research will be carried out as mentioned above. This process is essential for the collection of the data needed to explore and answer the issues addressed in the research study. The questionnaire and interview data will be treated confidentially. Respondents' and interviewees' names will not be made publicly available.

I would highly appreciate if I could be accepted in the school for conducting the research. My acceptance in the school would be extremely helpful and convenient, because the school is an intercultural educational institution and the whole research study is designed for being conducted in the primary schools in Greece designated as intercultural primary schools.

With Best Wishes

Evanthia Tsaliki

A.35 Letter of acceptance written by the researcher in Greek

....., 25 Φεβρουαρίου 2005

Τσαλίκη Ευανθία
Ονομασία σχολείου
Διεύθυνση σχολείου
Τηλ.:
Fax:

Προς τον κ. ....
Ονομασία σχολείου
Διεύθυνση σχολείου
Τηλ.:

Αγαπητέ κ. ....,

Ονομάζομαι Ευανθία Τσαλίκη και είμαι υποψήφια διδάκτωρ του τμήματος Εκπαιδευτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Γιόρκ, Αγγλίας (Department of Educational Studies, University of York, England). Στα πλαίσια της διδακτορικής μου διατριβής, έχω σχεδιάσει μια ερευνητική μελέτη, η οποία σχετίζεται με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Ελλάδας.

Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της ερευνητικής μελέτης είναι να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την έκταση με την οποία εφαρμόζεται στα ελληνικά διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία. Η μελέτη πιο συγκεκριμένα επικεντρώνεται στο νόημα που οι εκπαιδευτικοί αποδίδουν στον όρο 'διαπολιτισμική εκπαίδευση' και την αναγκαιότητα της εφαρμογής της. Επιπλέον, προσπαθεί να διερευνήσει ποιες διδακτικές μέθοδοι και διαδικασίες υιοθετούνται σε επίπεδο τάξης και σχολείου για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και γιατί. Ελπίζω ότι τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποτελέσουν ένα χρήσιμο οδηγό για όλους τους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που επιθυμούν να εφαρμόσουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη τους.

Τα δεδομένα της έρευνας θα συλλεχθούν μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων. Η διανομή των ερωτηματολογίων αποτελεί την πρώτη φάση της έρευνας. Τα δεδομένα των ερωτηματολογίων θα παράσχουν μια γενική εικόνα των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τα θέματα που η εργασία προσπαθεί να διερευνήσει. Επίσης, η ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων θα διευκολύνει την επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή τους στη συνέντευξη, η οποία αποτελεί τη δεύτερη φάση της έρευνας. Τα δεδομένα που θα συλλεχθούν από τις συνεντεύξεις θα με βοηθήσουν να ερευνήσω το θέμα πιο διεξοδικά. Επιπλέον, συνεντεύξεις θα πραγματοποιηθούν και με τους διευθυντές των διαπολιτισμικών δημοτικών σχολείων, καθώς θεωρούνται γνώστες των θεμάτων που σχετίζονται με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Σκοπός της αποστολής αυτής της επιστολής είναι να ζητήσω την άδειά σας, για να διεξάγω την έρευνα της μελέτης στο σχολείο σας. Τα στάδια της έρευνας θα διεξαχθούν, όπως έχουν αναφερθεί παραπάνω. Αυτή η διαδικασία θεωρείται ουσιαστική για τη συλλογή των απαραίτητων δεδομένων που θα μας βοηθήσουν να διερευνήσουμε και να απαντήσουμε τα θέματα που τίθενται υπό συζήτηση στην έρευνα. Τα δεδομένα των ερωτηματολογίων και των συνεντεύξεων θα είναι εμπιστευτικά. Τα ονόματα των υποκειμένων της έρευνας δε θα δημοσιευτούν.

Θα σας ήμουν ευγνώμων, αν μπορούσατε να με δεχθείτε στο σχολείο σας, για να διεξάγω την έρευνα. Η αποδοχή αυτή θα με διευκόλυνε εξαιρετικά, καθώς το σχολείο αποτελεί ένα διαπολιτισμικό εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Με εκτίμηση

Ευανθία Τσαλίκη

A.36 Approval of the research by the National Ministry of Education in English

GREEK DEMOCRACY
MINISTRY OF EDUCATION AND RELIGIOUS AFFAIRS
UNITED ADMINISTRATIVE SECTION OF STUDIES TRAINING AND
INNOVATIONS

DEPARTMENT OF STUDIES
SECTION A
15 ERMOU STREET
10185 ATHENS

To: Tsaliki Evanthia
55 Sistou street
Nikea 184 50

Information :
Tel
Fax

Known to: 1. Pedagogical Institute
2. School Advisors
3. Directors of Local
Educational Authorities

Topic: Approval of research

According to the legislative enactment 4/30-5-06 of the Pedagogical Institute we inform you that we approve your research dealing with 'Aspects of intercultural education: The case of intercultural primary schools in Greece, which is going to be conducted in the schools included in the following table with the following detections:

1. The license is provided for three years.
2. Before visiting the schools there must be cooperation with the head teachers and the teachers so as not to disturb the normal operation of the schools.
3. The findings of your research must be announced to the Pedagogical Institute and the Department of Studies of Primary Education.
4. Teachers participate in the research with their own responsibility and only if they wish so.
5. The directors of the Local Authorities of Primary Education to whom this document is made know are asked to inform the schools in which the research is going to be conducted.

THE DIRECTOR

A.37 Approval of the research by the National Ministry of Education in Greek

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ

Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ Α΄
ΕΡΜΟΥ 15
10185 ΑΘΗΝΑ

Προς: Τσαλίκη Ευανθία
Σηστού 55
Νίκαια 184 50

Πληροφορίες:
Τηλέφωνο:
FAX:

Κοιν: 1. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
2. Αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους
3. Δ/ντες Εκπ/σης Π.Ε.

ΘΕΜΑ: Έγκριση έρευνας

Απαντώντας σε σχετικό αίτημά σας και έχοντας υπόψη την αριθμ. 4/30-5-06 πράξη του Τμήματος Ε.Τ.Ε.Τ του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, σας κάνουμε γνωστό ότι εγκρίνουμε τη διεξαγωγή της έρευνάς σας με θέμα: ‘ Όψεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης : Η περίπτωση των ελληνικών διαπολιτισμικών δημοτικών σχολείων (Aspects of intercultural education: the case of intercultural primary schools in Greece)’, η οποία θα πραγματοποιηθεί στα σχολεία του συνημμένου πίνακα με τις ακόλουθες επισημάνσεις :

- ✓ Η άδεια χορηγείται για μια τριετία.
- ✓ Πριν από τις επισκέψεις σας στα σχολεία να υπάρχει συνεννόηση με τους Διευθυντές τους και συνεργασία με το διδακτικό προσωπικό, ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία των σχολικών μονάδων.
- ✓ Τα αποτελέσματα της έρευνας σας να κοινοποιηθούν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και στη Δ/ση Σπουδών Π.Ε.
- ✓ Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην έρευνα γίνεται με δική τους ευθύνη και εφόσον οι ίδιοι επιθυμούν.

Οι Διευθυντές Πρωτοβάθμιας στους οποίους κοινοποιείται το έγγραφο αυτό, παρακαλούνται να ενημερώσουν σχετικά τα σχολεία στα οποία θα πραγματοποιηθεί η έρευνα.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

A.38 Transcribed interviews with teachers in English (main study)

Transcribed interview 1

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/the phrase ‘intercultural education’?

T: Firstly...different cultural capitals and experiences that pupils carry, different ways in order to combine these different cultural capitals, conflicts, differences, difficulties in acceptance. In the beginning...these come into my mind.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

T: Multicultural...I guess...As far as I imagine and the way I am thinking of and as far as I know multicultural [educations] deals with a lot of cultures. Intercultural is something else. It’s the interaction of cultures. The second thing you asked me about is bilingual education. Ok...Bilingual education is totally different. I guess is the education offered in two languages and which does not imply interaction of cultures and identities from my point of view.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

T: Do you mean in schools general and not only in intercultural [schools]²⁴.

R: I would like your opinion on that. That’s why I do not specify the type of school.

T: I believe that intercultural [education] should be implemented in all schools whether or not foreign pupils are accomodated. Besides intercultural education...I come from Macedonia and I carry a different cultural capital from another person

---

²⁴ The words in brackets were added by the researcher during the transcription for readers’ better understanding of the text.

coming from Crete²⁵. In this sense each one of us carries something different inside herself/himself and intercultural education should be implemented in all schools whether or not they accommodate foreign pupils.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

T: I have been working for five years in the intercultural school. I am lucky that I work in an intercultural school that the differences have been smoothed out since a long time ago and the native pupils have accepted the foreign pupils. The [native] children have years of experience of accepting foreign children and incorporating them in their classes and their companies. They do not have a problem any longer. On the contrary; they help us to get used to the Greek reality and to the reality of the classroom and to be accepted. They are the greatest assistants.

Nonetheless, there are always problems and they emerge in the classroom every day. Problems, such as conflicts of a short range which depend on what each one carries. For example...[problems] with Albanians-Greeks in issues of History [have emerged] for which we do not surpass the limits and we don't have great tensions, because we have learnt to smoothe those problems out.

As I have already underlined we have not particular conflicts in this school. Here our problem is different. The problem is the [national] curriculum, which presses us. Sometimes the problem is that the number of pupils in the classroom is large, although in the school the classes have a small number of pupils. But there are times that classes with a large number of pupils are composed. Let's say my class has twenty three-twenty four children and they are many for an intercultural school. You cannot work like this. These kind of problems, practical [ones], everyday [ones] exist...there are not intense problems, conflicts of acceptance etc. because we have taken care of smoothing them out since a long time ago.

R: I discussed this issue with V. when I took an interview from her before and she told me that the situation has been smoothed out now. However, I do believe that before a situation has been smoothed out, it has to pass through the phase of conflict. There is no case that everything is nice...[There is no case] to implement intercultural education calmly and without conflicts.

T: This is obvious. How could intercultural education be implemented since noone knew anything about it? Some schools were designated as intercultural schools and then all this discussion on intercultural education started. Who teacher was aware of intercultural education? Here the people who tried to implement some things [relevant

---

²⁵ Macedonia is a prefecture in Northern Greece and Crete is an island situated in Southern Greece.

to intercultural education] were heroes. They worked more with the methods that teachers adopt when they have to teach all classes in a school. The reception class worked as a primary school with one teacher for all classes. And then we attended few seminars, some information was provided to us and some other programmes were implemented, which helped us. 'Flexible hour'²⁶ is a subject which helps us a lot. It gives us time to do things we want, children to work with a different way, to work all together. In the beginning there were intense problems and conflicts and problems of acceptance and so on. The time, the parents who complained, the school was a ghetto in the beginning. Everybody came here and said that all would enroll their children here. They imagined that an intercultural school is a ghetto, which accommodates only foreign pupils and that we would withdraw the native pupils. It is not like this, it does not work this way. Fortunately, we overpassed this stage and now we work smoothly and we have very good results in pupils' performance and in all problems and conflicts.

QUESTION 5

R: How do you try to teach intercultural education in your classroom (provide examples)? How do you think that that this/these teaching approaches/methods facilitate the implementation of intercultural education?

T: No teaching method is absolutely appropriate for something. You always try and implement and disregard things. You get prepared; you design a very nice project. You bring it into the classroom and it does not work. Reality guides you every day. How do I implement intercultural education?...I always try to make all children participate in the everyday process. How I will make all children participate in the everyday process is my general philosophy. The schedule and the subject you deal with every time guides you. For example, if I deal with human rights in the classroom I should find ways to make all children participate in the process. The child who came from Albania six months ago cannot understand what I tell him, although I can speak to him in Albanian because I know Albanian. I cannot speak to the child who came from Romania, because I cannot know many languages. Although, my point of view is that you do should not use so much the [first] language of the child. That's my own opinion, because you do not help him to get used [to the new reality] very fast. OK, you can use it every time auxiliary. During this period of time we deal with children's rights. If a child came from another country last year or this year she/he can contribute to an activity in some way. First of all I place her/him in a group that the pupils can help her/him and she/he can cooperate with them. I make the groups in such a way, so as the members [of a group] can work together and they can help each other. This child can contribute to this activity. She/he will feel useful in some way. He can just

---

²⁶ In every class's week schedule there are two of three hours which are called 'Flexible Hour' and teachers can utilize it as best as they can according to their class needs.

make a painting or say something. She/he will be in the group and she/he will participate in any way and this will be acceptable.

For example in the national celebration of the Polytechnic. We were glad that all children cooperated and I was proud of their participating in the celebration in various ways. Others were in the chorus, others recited poems and they enjoyed it because they said them right in Greek and they were applauded. Others helped to make the scenery of the stage. This is intercultural education for me. A lot of things together that happen everyday...an idea, a philosophy that rules the whole programme. And first and foremost that's what you need to have and then try to pass it to the others.

R: These are the comments that teachers in C. made. They believe that the whole philosophy of the school has to change if intercultural education is to be implemented. One school, one or two teachers are not enough. A general change is needed.

T: Exactly and in this school...

R: I think you have succeeded it. There is a different ethos.

T: There is, there is and the people who come here for the first time they understand it and they say 'What is going on here? The climate is somewhat different'. It is different because we, who have been working here, have managed it, at least those of us who work here permanently and we do not transfer. It is not accidental that we do not apply for a transfer. It is the whole climate which has been developed and the relationship between us. It always starts from the head teacher. For me the head teacher constitutes an important part of the school, who will give us freedom, encourage us to do things, help us, will be more loose towards bureaucracy existing in other schools. And then colleagues play a part. It is not accidental that we ourselves have chosen to participate in the 'Flexible hour'. Only three primary schools in this city took that decision. We had decided it long before the National Ministry of Education had made the participation obligatory. This year is the third year that it is implemented. It is not accidental that [teachers] decide to design a number of programmes. It is because they have realized that these programmes help us make children participate more easily, programmes of environmental education, health education, cultural programmes. All these help us implement intercultural education. And all these help us to get closer to each other. Everything is not ideal, but there is something different. Everybody that comes here say so. We say that, too. For us it's a routine, it is within our everyday practice, we consider it as a fact.

However, nothing is a fact. It has been put a lot of effort and group work here in the school.

QUESTION 6

R: In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

T: First of all Greek Language, History, Religious education, Geography, Study of the Environment...these are the subjects that help you most to use children's experiences and share them with the others. As regards Maths I have to confess that there are a lot of times that I find it difficult. In this case I try to combine them so as to be able to unravel the experiences that pupils have. Whereas in the other subjects the experiences are unraveled without great effort. In Maths I try to do it, but in the other subjects I don't put so much effort any more. In Physics there are times that you can do something more easily with the experiments. It is easier in Geography. Although Maths is a difficult school subject, it is the only subject that all children understand no matter which country they come from. Whether they come from China, from Japan, from Russia, from Bulgaria as long as they go into the classroom, they can understand Maths. It is the only subject in which I can communicate with a child so different from us immediately and easily, such as a Chinese pupil, who comes here and she/he does not know Greek at all, who comes from a different world and the language codes and the behaviour and everything have nothing to do with Europe. Although there are some differences in the symbols. So, the first thing I try to do is to write or solve something in the blackboard, to feel that she/he contributes to something, to encourage her/him. The other children applaud her/him. It seems strange to them that she/he can understand and she/he multiplies, divides, and adds just like them. They appreciate her/him more. But I have to confess that it is the only subject that I find it difficult to teach interculturally through it.

QUESTION 7

R: Are there any other events and activities organized towards intercultural education (provide examples)? How do you think that these processes promote intercultural education?

T: Of course, there are a lot. Let me begin with celebrations and I do not only refer to national celebrations²⁷ in which pupils participate even if they belong to a different religion. This is a fact for us. Let's say at Christmas they sing Christmas Carols in different languages. In every national celebration all pupils contribute irrespective of where they come from, what they believe and so on. And they do it well.

---

²⁷ The national celebrations organised in every primary school every year include the celebration of "OHI" (28th October 1940), the celebration of 17th November 1973 (Polytechnic students' fight against dictatorship), Christmas celebration, the celebration of 25th March 1821 (starting date of the Greek revolution against the Turks) and the celebration when schools close in summer. In every school other celebrations relevant to the local history may be organised.

I am talking about other celebrations. In our school meetings with the parents are organized. Other times in those meetings the head teacher has invited people teaching in the University to talk with the parents about the problems that their children have to cope with. Meetings with the board of parents are organized and the problems of the school are discussed. Intercultural celebrations are organized, such as a gathering one afternoon where each one of us cooked something for her/his country and we invited representatives of the region and we all participated and contributed to it.

Now what can happen in the classroom...all pupils participate, because we work only in groups. The pupils sit in groups which change. Pupils change group at their preference. I intervene in cases there is a problem or if I want to succeed something specific. In this case I choose the groups so as to help all pupils. Everybody cooperates and participates in all the activities and the projects being organised. I also invite parents here [to discuss] and I confess that all parents and foreign parents participate. We have to stress that foreign parents are always present in whatever we ask. They are very much interested, they pay attention to whatever we discuss and our cooperation is very good.

What we did today. The children went to other classrooms, in the school of blind pupils, in the reception class in order to be in an environment new to them. I sent all children to go to other environments to discover their feelings, to write down their feelings, to realize how they feel and make comparisons and to be able to understand what other children feel when they come in the school from other countries.

R: I think it is very important. Comparison is a very important part of intercultural education.

T: From what children have written down, it is obvious... A little girl writes "I feel very strange, [I feel] like being in a unfamiliar classroom with unfamiliar people". She continues "I feel so stressed that I do not know what to do. I am afraid that I will ask the teacher something and they will laugh, because I am not in my classroom. [Because in my classroom] the children would not laugh at me. I do not know how to solve the three maths problems that the teacher of Y6 assigned us." And says " I have never felt like this. There are flowers around the classroom, whereas there are no flowers in our classroom." She makes such kind of comments and they have been written today and I have not read all of them.

Another child went to the school of blind pupils which shares lodgings with our school and he writes down "In the beginning I did not feel very differently. But then when I looked at the place and I listened to the class more carefully it seemed to me very strange. How they wrote was strange and it was not so bad that I went to that school in the end". But we need to discuss how they felt and all these things. These are all I have at the moment. There are texts from other children, which I have not collected yet.

R: Is this activity organised so as the pupils can see the different climate in the classroom?

T: This not the only reason. The aim is to write down their feelings, how differently they feel another environment.

R: ...that is to develop their empathy.

T: Then we will focus on it. How bad children coming for the first time in their classroom feel.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

T: It is feasible, we implement it. Things would be easier, if some changes were made. If the curriculum changed, which is a drag for us and makes it difficult in terms of time and it presses us, because we need to teach the material suggested by the National Ministry of Education. The issue is that a child has be taught specific things that they will be asked from her/him, when she/he goes to high school, for example. Therefore, the whole infrastructure has to change and not only in primary school but also in high school. That's one thing. Another thing is that the classes should have a smaller number of pupils. Another thing is that more audiovisual material should be produced, which we do not have...maps, books, dictionaries. More importance should be put in all these, because we have problems and deficiencies. They should also give some money, because all these programmes implemented here need money and we do not have money. The school and the government want us to become heroes. With what? With pittance? This cannot be done. Ok, teachers have good intentions. Then, the most important problem which has to be solved is teachers' training. We need continuous training. We need to attend seminars, to participate in seminars with a practical dimension. We do not need theory.

R: That's what I have realized from the relevant literature I have been studying. All things are theoretical. There is not any practical help [suggested to the teachers].

T: Do you know how I understood it? When I participated in a seminar, which was the only seminar that had a practical dimension and group work. This seminar was organised in collaboration with some universities in France and in Italy and it took place here in the University of I.. It was the only seminar that it provided us with examples of how intercultural education is implemented. Everything else is theory. Theory is good but we have it implement it in the classroom and there are a lot of times that theory is proved to be different and inadequate. However, we try ..what is going to happen? We will see. We wait to see the new school books. I am curious to see...

R: Inter-disciplinary approach ...let's see. I believe that training is needed for that, too.

QUESTION 9

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

T: Nothing. I just want to say that I feel very good that I am in such an environment and I never expected that. I talk with colleagues and they say to me "Where do you work? In the intercultural [school]? This is a ghetto. How can you bear the Albanians?" That's the first reaction of the colleagues. I am not talking about parents' reactions. It was my choice that I came to work here. Since I was a student teacher I had started dealing with Roma pupils and finally I ended up here. I want to say that it is a great experience to work with pupils coming from different countries. It is wonderful to try to teach pupils with different experiences. And above all it is a great experience to try to combat your possible racism and stereotypes. That's the best for me. It is a personal advantage for me to be here irrespective of whether I offer something or not. We teachers want to believe that we offer [to the pupils]. That's the greatest and the most important I gain from this school. That's why I am here and stay here with my own choice, although I could be wherever else...

R: Thank you very much.

T: I wish every success in your research.

R: Thank you.

Transcribed interview 2

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/the phrase ‘intercultural education’?

T: Foreign children that come from other countries in order to be equated with native children.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

T: Intercultural [education] is when the children are assimilated with the native children. That’s what I believe. Multicultural education means that other cultures are studied in the same school. Bilingual education is when some subjects are taught in two languages at the same time.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

T: Yes, of course. In many regions there are repatriated pupils. So, I believe that [intercultural education]²⁸ should be implemented, so as these children can get acquainted with the other children and the native children to overcome racism and the fear they have towards the foreigners.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

T: When you refer to experience what exactly do you mean?

---

²⁸ The words in brackets were added by the researcher during the transcription for readers’ better understanding of the text.

R: Your experience from the schools where you have taught so far. If you believe that there are some problems, how you have experienced the implementation of intercultural education?

T: Could I tell you how our school works? I have been working for ten years in this intercultural school. As far as I can remember the school was designated as intercultural schools four or five years ago. There were persons sent by the Municipality/Prefecture to work with those children. Basically they taught them Greek separately and they were helped by colleagues who knew Russian and Albanian. Then the children went into their classroom to attend other subjects, such as History, Religious Education. That's how intercultural education was implemented and how it works now.

When these colleagues were not here I tried to help the children in the classroom by encouraging them to paint, because I do not know Russian or Albanian. So as then they could be able to learn with the books that there are for the intercultural schools. I did extra work with these children in the classroom. They learned the language through playing with the other children. There were cases of children who learned to speak Greek within two or three months. Of course, they could read but they could not understand what they read. We did not have problem in Maths but we had a problem in the Greek language.

R: Do you mean that they learnt when playing with the other children not only in the classroom but also during break time?

T: Yes, yes!

R: That is more with interpersonal relationships.

T: Interpersonal relationships and I used to work with the children in groups. I still do it. I place children in groups and they cooperate. I organise a lot of group activities, which help them.

QUESTION 5

R: How do you try to teach intercultural education in your classroom (provide examples)? How do you think that that this/these teaching approaches/methods facilitate the implementation of intercultural education?

T: When I had a number of repatriated children, because now I do not have so many of them in the classroom, we try to deal with the customs of their region, their food in projects. Something like this.

QUESTION 6

R: In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

T: Well, one subject is Geography. We can study their region [they used to live]. In the Greek language we can study their customs, the Greek children learned some words in their language so as to encourage them and make them talk, [then sang] songs in celebrations. There were celebrations that they participated in. In the subject 'We and the world' we deal with projects.

R: So, we could say that [you use intercultural education] more in social studies than in Maths.

T: The children did not have any problem except from maths problems, which they could not understand. It was difficult for them to understand the problems but they usually they did not have any problem with calculating [multiplying, dividing, adding, subtracting], at least the children I used to teach. I usually had Y4, Y5, Y6, but I did not teach little children.

R: The code is common in Maths, that's why.

T: They had problems only in Maths and I tried to explain them to them or we solved them on the blackboard and they could see. Basically they did not have any problem with multiplying, dividing, adding and subtracting.

QUESTION 7

R: Are there any other events and activities organized towards intercultural education (provide examples)? How do you think that these processes promote intercultural education?

T: What do you mean when you say processes?

R: I mean any activities or celebrations you organize in the classroom.

T: I have already told you, all children participate in celebrations. A lot of times they recite their own poems, they perform their dances. In this way they all participate.

R: I would like to ask you something on that. Have you realized that something positive came out from the cultural exchange between foreign and native pupils?

T: Of course, because you cannot say the difference between native and repatriated children. They feel close to each other and they do not see the differences. Foreign children are not alienated by native children. In the very beginning the children of Y1 when they first come in the school, they cannot speak the language and the other

children make fun of them, they are isolated. But then through group work, I saw a positive effect. They played and they had developed relationships not only in the school but also outside school and they were all a team in all the activities assigned to them.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

T: Well, it is feasible...but if there are a lot of children in a class...As I have told you I have not worked with many children in the classroom for a long time. The number of pupils in each class should be smaller and the school should have good conditions. When I say good conditions I refer to adequate audiovisual material so a intercultural education could be implemented. I would imagine an ideal classroom with computers, TVs, videos in which we could teach and not goign up and down. Some classes are taught in the class with the computers, but we cannot ue them. That's how I imagine an intercultural school. Not only intercultural school but in general all schools should be like this.

QUESTION 9

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

T: No, I think I have said enough

R: Thank you very much.

Transcribed interview 3

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/the phrase ‘intercultural education’?

T: Whichever educational policy, which aims at teaching, implementing, changing the behaviour of children coming from foreign countries and on the other hand for the children of a country to know through activities and information and knowledge things that have to do with the whole planet.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

T: It has a direct relation. Bilingual education may be something more specific in terms of teaching. Multicultural education is more general. Surely, these terms adjoin. Schematically we could say that multicultural education is a big cycle, intercultural education is a smaller cycle and bilingual education is a far smaller cycle, something like this.

R: So, you believe that all these terms relate to the education of children coming from different countries?

T: Not necessarily. Intercultural education could be implemented in Greek children, as well, who could get to know the children from other schools better through the exchange of information or the Internet or cultural products, through educational programmes, the culture of other regions. Intercultural education does not only have a direction from and towards foreign children, but from the children themselves to the global world.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

T: I absolutely think it is necessary to be implemented for a number of reasons. First of all, the Greek environment and the school has many pupils and population from abroad. Therefore, it shows respect that the country has the obligations to be able to accept those populations. It shows respect to their existence and their integration in the Greek society and not just their existence, let’s say.

Secondly, opening your boarders and the windows of your house shows more light, progress, democracy and the intention for eliminating xenophobia, racism and prejudice which generally deplore the Greek society. Although Greeks are a seafaring people, we have a very retiring disposition and we are xenophobic. What I am saying is horrible. The school needs to open to the world, especially the Greek society. I believe that it still has a retiring disposition.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

T: Personally I have to say that my first experience of intercultural education very roughly and unconsciously and without even knowing what was that was in 90s with the intensive classes and the reception classes. Then, I did not deal with it more. I worked in mainstream schools mainly with Greek and foreign children. They were integrated in the strict curriculum of the National Ministry of Education. During the last two years I work in the intercultural school. I am clearly more liberated from the routine schedule. That's my experience.

R: You just told me that you feel more liberated. Could you explain this to me a little bit more?

T: I feel more liberated. I do not feel bound from the national curriculum, from the subject matter, from how good I am as a teacher and from how well the children will perform in tests. I do not feel antagonism with the colleagues, as I used to feel in the mainstream schools. They put a label on you... the parents, the school advisor, from the activities organized in the school to show which is the best school of all. Not always. Unfortunately it is bad to count the education with points...which is totally wrong. I believe that the work we do here is more qualitative, it has more depth and we do not care about quantity, that is how many activities and theatre plays we will organise. You can see children progress day by day, to discover Greece, to develop behaviours they possible did not know that existed, just because their parents do not the time. You experience more human and plain situations. These things cannot do anything else but liberate you. You do not pretend. With a high score and a very good celebration we show that we have a very good primary school. Things are not like this.

QUESTION 5

R: How do you try to teach intercultural education in your classroom (provide examples)? How do you think that that this/these teaching approaches/methods facilitate the implementation of intercultural education?

T: I learn from my personal experience as a teacher and I have to say that the children learn as soon as they come in contact with things and objects. Just because they do not know the language as soon as they come here the first practical thing we need to do is learn them an everyday vocabulary: the vocabulary of the neighbourhood, of the super market, of the school. That is communicative speech in order to be able to survive in a foreign country, to be able to take the bus, to ask a kilo of bread, if they want.. to buy medication for the headache and all these little things. All these are usually provided in photocopied material, which has pictures and words in the beginning. Then, I give them texts which include dialogues based on the pictures and the words I have already given. These dialogues deal with buying a house, going to the hospital, going to the greengrocer's to shop, conducting a tour in the school. That is all these simple words are used in the dialogue.

The connection between subjects, such as Physics, Maths, Geography provides great encouragement. In other words all programmes and subjects are open. They connect to each other because they have pictures. You can also do things with ICT. The children can see picture, then picture and sound and assimilate learn better the new words and the new information. Anyway, the longer they deal with and the more they get new information in relation to a specific thing, the better, the faster and the more effectively they learn things. They respond to what you ask from them and this is very good.

QUESTION 6

R: In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

T: Although it may seem strange it's Maths and Physics because they are international sciences.

R: The code is common.

T: That's exactly. You can start from these and communicate more directly and effectively. There is relevance with other subjects, too. You can start with Maths and Physics and then move on to Geography. You can also find something relevant in the Greek language subject. For example, you can find how many people use the Internet and then use Maths to convert them into percentages or statistical analysis. At this point I want to stress that I do not feel bound to be able to do that. The typical primary school is very tightly organised. It does not let you do those things. Cross-thematic approach needs plenty of time and very good mood. I think it is imperative that the everyday schedule should change. There should be strict defined limits and hierarchical structure but the teacher and the children should feel freedom in the school. Knowledge cannot be always caught within a school hour.

QUESTION 7

R: Are there any other events and activities organized towards intercultural education (provide examples)? How do you think that these processes promote intercultural education?

T: The examples we can say is attending theatre plays with a low cost, because children here have an economic problem. This is a big problem. Within the framework of Flexible Hour we deal with issues of ecology, humanistic issues, practical issues – the oil, the water- Mediterranean nutrition. That is we try through the existing school schedule and in the subject of ‘Flexible Hour’ or through theatre education – an issue may be approached through simple meanings, by implementing a theatre game. In other words we can approach various issues through the school schedule, with the help of ‘Flexible Hour’ and theatre education without spending a lot [of money]²⁹.

Other activities...we visit museums. We had visited the substation producing electric current here in K. within the framework of the programme ‘Energy’ organised in the ‘Flexible Hour’. Various theatre plays have been performed here in the school with timely issues in Christmas celebrations and so on.

R: How these educational visits or the programmes within the framework of the ‘Flexible Hour’ you have just told me promote intercultural education?

T: Through objects. Children can look at the steam boiler in which the water boils and becomes steam to move the generator to produce electric current for the factory. They can see the tower distributing electric circuit. Some things are audiovisual and mainly visual. Through DVDs they can watch the new devices which have energy saving indicators, [they can watch] which device is better for the environment and which not. The life they live, information is more direct through the television, the magazines and the Internet and the children are acquainted. It is not difficult to say things from Greece in an international range. [Information] is not so protected and inelastic. Children already live in an era in which borders are more elastic. It is not so difficult, it does not sound so difficult that I have to do this now. It has already started and it is made by its own. They constitute mechanisms which have been already introduced in the society.

---

²⁹ The words in brackets were added by the researcher during the transcription for readers’ better understanding of the text.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

T: I repeat that it can be done every day. As far as you do not feel pressed by the schedule. If you think that nothing is provided by the National Ministry of Education regarding intercultural education, it is not feasible. Everyone does whatever she/he can to help the children. And I am not saying that as a stubborn teacher who always complains. It is not feasible indeed. The existing books for the children are since 90s for repatriated Albanians, Russians and after. Some efforts have been made. We can find little material. I do not know who takes it and how. We would like to see material for free for these children. There is but you cannot go and photocopy material for fifteen children. We do not have the time to study these books, because they are not in our bookcases every day and we cannot get acquainted with them as we used to do with the books in 80s. The colleagues who have been working for fifteen or twenty years know these books very well. We are acquainted; we have been raised with these books. They are not in our drawers so as to be able to get acquainted with them. That's a luxury. I agree that they are expensive, they demand more work but it is a pity [that we do not have them], because we turn to work of personal experience. You cannot take a leaflet from one volume or the other and teach the children. This work is improvised and to what extent will it help you? It needs a completed way of thinking. That's why I do it by myself. I enter [the classroom] with my own notes, with guides, various school books – since I know them and I have been acquainted with them – I use texts to teach grammar, texts rich in vocabulary, whatever has pictures, fairy tales, comics, the 'Anthology'³⁰ of Y4 which has comics. They want from the teacher to do whatever she/he thinks, whatever she/he wants, whatever she/he thinks that has to be done. Of course, the material [used] and the children constitute the decisive factors.

QUESTION 9

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

T: I would like to finish with what I said before. Financial allowances should be given to teachers working in intercultural schools because we are thought of as teachers under special circumstances instead of spending the money in expensive seminars, in expensive hotels. In general teachers' financial possibilities should be upgraded in order to have a motive to work. Without sounding miserable I still believe that misery still brings misery. A free spirit is free, when she/he has learnt to live free. I cannot pay for an expensive seminar of intercultural education organised by the University of

---

³⁰ 'Anthology' is the title of a school book which contains passages from texts or poems and it is used by teachers instead of the typical school book to teach the Greek language.

P. and know that I cannot find the books and that I photocopy them wherever I find them. This is the Greek paradox. Research goes very well, the presentation of ICT and of some new methods and of some new ideas [go well] but the foundation suffers. You cannot teach behaviour to the children, when you are inconsistent. You do not convince them. I want to finish by saying this: They do not convince us. I do not have to say anything else. Thank you very much.

R: Thank you.

Transcribed interview 4

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/the phrase ‘intercultural education’?

T: From my point of view intercultural education refers both to native and foreign pupils and it refers to...we could say that it includes all aspects and social life and knowledge. That’s my first thought.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

T: It is clear that bilingual education includes the teaching of children’s mother tongue, the one of the country of reception and pupils’ mother tongue. In my view multicultural education is the fact and intercultural education is what is asked.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

T: Of course, Intercultural education should be implemented because nowadays Greek school is multicultural, every class. Therefore, we should not be restricted in those thirteen [primary]³¹ schools which are designated intercultural according to the Law number 2413. As I said before the philosophy of intercultural education should be diffused in the whole school life.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

---

³¹ The words in brackets were added by the researcher during the transcription for readers’ better understanding of the text.

T: I have been working in an intercultural school a number of years, more than ten years and I can say that I have experienced all this course of pursuit. Pursuit of implementing or not implementing this philosophy in schools. I believe that still many things need to be done. I am not satisfied from what it happens regarding education in the schools. It should start from the core. I do not refer to the curricula etc. Teachers need to be sensitized, which is very important for me, because we should not forget that they are the ones who will enter the classroom and they will implement what the law demonstrates. Otherwise, no matter what the law demonstrates, they will not be able to implement it.

R: What else? You told me that many things have to be done. Something else except from that?

T: I think that it is an alibi to say that we wait for the books to change, that we want new curricula etc. What is very important for me is that our attitude should change. We know that attitudes do not change very easily, do they? An internal process of all those people participating in education should start, because it is a chain. Therefore, when a ring breaks or when the balance is affected, we see that there are consequences. I cannot think of anything else at the moment.

QUESTION 5

R: How do you try to teach intercultural education in your classroom (provide examples)? How do you think that that this/these teaching approaches/methods facilitate the implementation of intercultural education?

T: I believe that teacher's primary goal is to develop an appropriate climate in the classroom. That is she/he should pay attention to the interpersonal relationships that emerge within the framework of the hidden curriculum. The climate of the classroom, which is defined by the relationships of those participating in the process of learning, is a very reliable indicator of how well we have implemented intercultural education. When we see the nonnative pupils – let's characterize them this way, here we have Muslims, Greek-Pontic and Roma pupils – being marginalised in the classroom. They do not take initiatives, they do not feel confidence. All these are expressed. Which curricula and books should I demand, when I cannot cope with my class? It is a matter...that's teacher's primary concern.

R: So, what you always try for is to have an appropriate climate in the classroom and all the other teaching processes you follow come after?

T: Yes, you can build on it afterwards. When all children have been integrated, their identity has been empowered, they feel important and acceptable and take roles in school life. No matter how much you want to implement a group work, when these children have experienced rejection from their classmates and from you in a nonlinguistic level, they cannot activate themselves. They start disturbing; they

develop different behaviour to draw the attention. That is basic so as to be able to utilize or activate what the children have experienced.

R: And after this stage, when you believe that you have succeeded that how else do you try to implement intercultural education?

T: We know that intercultural education should not be restricted in folklore, that is celebrations etc. You understand [what I want to say]. Intercultural education means that what the pupil has experienced her/his cultural capital is acceptable. The teacher is a role model – I refer to interpersonal relationships again – she/he shows that “It is very important what you say right now regarding your country of origin”. It is important to listen to it, to comment it, to relate it, to see the existing similarities and differences.

QUESTION 6

R: In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

T: I will talk for the previous years [because this year I teach in the reception class]. I think that art helps a lot, theatre, because here in our school we give priority in preparing theatre plays. Every year we conduct contest for the writing of the best book to which we award a prize. In this way we encourage the children to express themselves, to write, to paint. We implement a lot of projects, such as in the Flexible zones, [projects] in environmental education. So everyone of us can offer some help in this project and show that she/he is important.

Subjects...I would not say that that there are subjects in which you can implement intercultural education. We may have in mind that we have to differentiate teaching quite a lot compared to how it is conducted now so as to become intercultural. There is a great confusion in relation to that. Teachers wonder – all of us – “What should I do now to make it intercultural? What different should be done?”

QUESTION 7

R: Are there any other events and activities organized towards intercultural education (provide examples)? How do you think that these processes promote intercultural education?

T: These days the intercultural festival which is organised every year here is going to start. All classes and vehicles participate in it. I think it is a very good chance to show and present that the school is colourful. Something else which is very important and I realized when I came back in the school after an absence of mine from the school is

that you can see that the children play, the Muslim child with the native child, [you can see] strong friendships between Greek-Pontic and native pupils during breaks. Whereas, in the first years since 1993 I have been here we had great tensions and resistances which were brought in the school. Sitting down next to each other [was difficult] and now we see that we are in a very good way.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

T: For me it is an attitude towards life. One should not look for it a lot. As I said before I think that...we believe that [intercultural education] should be in the level of encyclopedia knowledge, to know what it is, to attend seminars, to see what intercultural education says, to learn theories. However, I think that all these lead to superficial knowledge.

Every day we have to cope with differences either it is called cultural [difference] or religious [difference] or refers to people with special needs. It is an attitude towards life to accept that there is not homogeneity. When you accept that there are differences, it means that you have done the first step.

QUESTION 9

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school? I mean a thought, a speculation you have.

T: I cannot think of something tight now...no

R: Thank you very much.

T: Me, too.

A.39 Transcribed interview with teachers in Greek (main study)

Συνέντευξη 1

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Α: Καταρχάς...διαφορετικά πολιτισμικά κεφάλαια και εμπειρίες που κουβαλάν οι μαθητές, διάφοροι τρόποι για να συνδυάσουμε αυτά τα διαφορετικά πολιτισμικά κεφάλαια, συγκρούσεις, διαφορές, δυσκολίες στην αποδοχή. Αυτά μου έρχονται στο μυαλό, έτσι με την πρώτη δηλαδή.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεσαι τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;

Α: Πολυπολιτισμική...το πολυπολιτισμική εμπεριέχει τον όρο ότι, φαντάζομαι εγώ, όπως το σκέφτομαι και από ό,τι γνωρίζω, μιλάει για πολλούς πολιτισμούς, όμως η διαπολιτισμική είναι κάτι άλλο. Είναι και η αλληλεπίδραση όλων αυτών μεταξύ τους. Ποιο άλλο; Το άλλο που με ρώτησες είναι η δίγλωσση εκπαίδευση. Εντάξει η δίγλωσση εκπαίδευση είναι εντελώς διαφορετικό. Είναι μια εκπαίδευση, φαντάζομαι, που γίνεται σε δύο γλώσσες, που όμως για εμένα τουλάχιστον δεν εμπεριέχει αλληλεπίδραση πολιτισμών και ταυτοτήτων.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αν ναι, γιατί; Ή αν όχι, γιατί;

Α: Εννοείς φαντάζομαι γενικά σε σχολεία και όχι σε διαπολιτισμικά [σχολεία]³² και μόνο.

Ε: Αυτό θα ήθελα να μου το πεις εσύ, δηλαδή την άποψή σου. Δε συγκεκριμενοποιώ σχολεία.

Α: Εγώ πιστεύω ότι η διαπολιτισμική [εκπαίδευση] θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα σχολεία ανεξάρτητα απ’ το αν υπάρχουν αλλοδαποί. Άλλωστε η διαπολιτισμική

---

³² Οι λέξεις εντός των αγκυλών περιλαμβάνουν λέξεις που συμπληρώθηκαν από τον ερευνητή κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης προς καλύτερη κατανόηση των αναγνωστών.

εκπαίδευση...διαφορετικό πολιτισμικό κεφάλαιο κουβαλάω εγώ που είμαι από τη Μακεδονία και διαφορετικό κάποιος που είναι από την Κρήτη. Οπότε υπό αυτή την έννοια και υπό την έννοια ότι ο καθένας μας κουβαλάει κάτι διαφορετικό μέσα του, θα μπορούσε να εφαρμοστεί σε όλα τα σχολεία ανεξάρτητα από το αν υπάρχουν αλλοδαποί ή όχι.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Δ₁: Κοίταξε...δουλεύω σχεδόν πέντε χρόνια σε διαπολιτισμικό [σχολείο]. Έχω την τύχη να δουλεύω σε ένα διαπολιτισμικό που οι διαφορές έχουν εξομαλυνθεί εδώ και καιρό και υπάρχει αποδοχή των αλλοδαπών από τους γηγενείς γονείς. Τα παιδιά μεταξύ τους, επειδή έχουν χρόνια εμπειρία στο να υποδέχονται ξένα παιδιά και να τα βάζουνε στις τάξεις τους, στις παρέες τους κλπ δεν έχουν προβλήματα πλέον. Ίσα ίσα είναι και βοηθοί μας στο να εντάσσουμε τα παιδιά στην ελληνική πραγματικότητα, στην πραγματικότητα της τάξης, στο να τα αποδέχονται κλπ. Είναι οι σπουδαιότεροι βοηθοί μας.

Όμως προβλήματα υπάρχουν πάντα και αναδύονται καθημερινά και μέσα στην τάξη. Προβλήματα όπως μικροσυγκρούσεις, ανάλογα με το τι κουβαλάει ο καθένας μαζί τους. Ας πούμε ένα παράδειγμα...Αλβανοί - Έλληνες σε θέματα ιστορίας, στα οποία, βέβαια, δε φτάνουμε ποτέ στα άκρα, ούτε έχουμε τρομερές εντάσεις, γιατί έχουμε μάθει κι εμείς να τα εξομαλύνουμε αυτά τα προβλήματα.

Εμείς στο σχολείο αυτό, όπως τόνισα, δεν έχουμε ιδιαίτερες συγκρούσεις. Το πρόβλημα με εμάς εδώ είναι άλλο. Το πρόβλημα είναι το αναλυτικό πρόγραμμα που μας πιέζει. Το πρόβλημα είναι ότι μερικές φορές έχουμε μεγαλύτερα τμήματα, αν και το σχολείο μας έχει γενικά μικρά τμήματα. Αλλά υπάρχουν φορές που εκ των πραγμάτων δημιουργούνται μεγάλα τμήματα, ας πούμε το δικό μου [τμήμα] έχει είκοσι τρία –είκοσι τέσσερα παιδιά και είναι πολλά για διαπολιτισμικό σχολείο. Δεν μπορείς να δουλέψεις έτσι. Αυτού του είδους τα προβλήματα, τα πρακτικά, τα καθημερινά, τα δικά μας...δεν υπάρχουν έντονα προβλήματα, συγκρούσεις αποδοχής κλπ. Δεν έχουμε τέτοιου είδους, γιατί είναι ένα σχολείο που έχει φροντίσει και τα έχει εξομαλύνει εδώ και πολύ καιρό.

Ε: Πάντως πιστεύω, επειδή το συζητούσαμε και πριν με τη Βάσω που της πήρα συνέντευξη, και αυτή μου είπε ότι τώρα έχει εξομαλυνθεί η κατάσταση. Αλλά πιστεύω ότι πάντοτε για να εξομαλυνθεί μια κατάσταση πρέπει να περάσει από τη φάση της σύγκρουσης. Δεν υπάρχει περίπτωση όλα να είναι ωραία και καλά. Να εφαρμόζουμε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και αυτό να γίνει χωρίς συγκρούσεις με ήρεμο τρόπο.

Δ:Μα εννοείται. Καταρχάς τι διαπολιτισμική εκπαίδευση να εφαρμόσεις τη στιγμή που δεν την ήξερε κανένας; Δημιουργήθηκαν τα σχολεία και μετά εμφανίστηκε όλο αυτό το ρεύμα με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Ποιος δάσκαλος ήξερε διαπολιτισμική εκπαίδευση; Εδώ ήταν ήρωες οι άνθρωποι που προσπάθησαν από την αρχή να εφαρμόσουν και να κάνουν κάποια πράγματα. Περισσότερο δούλευαν με τη μέθοδο του μονοθέσιου. Να μην κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας. Τι διαπολιτισμική [εκπαίδευση] και ιστορίες; [Σα] μονοθέσιο σχολείο δούλεψε η τάξη υποδοχής. Και μετά όταν πια περάσαμε από κάποια σεμινάρια, τα οποία και τα θεωρώ ελάχιστα, ελάχιστα. Περάσαμε από κάποια σεμινάρια, από κάποιες ενημερώσεις, κάποια προγράμματα και ήρθαν και κάποια άλλα προγράμματα και μας βοήθησαν. Και η ευέλικτη ζώνη είναι ένα πρόγραμμα που μας βοηθάει πάρα πολύ. Μας δίνει χρόνο να κινηθούμε σε πράγματα που θέλουμε εμείς, να δουλέψουν τα παιδιά με διαφορετικό τρόπο, να δουλέψουν όλα μαζί. Δηλαδή μετά ήρθαν όλα αυτά. Πρώτα υπήρχαν όλα τα προβλήματα σε πολύ έντονο βαθμό, και οι συγκρούσεις, και τα προβλήματα αποδοχής και ένα σωρό τέτοια.

Ακόμα ο χρόνος, οι γονείς που διαμαρτύρονταν, η γκετοποίηση του σχολείου στην αρχή. Υπήρξε γκετοποίηση στην αρχή. Ερχόταν όλοι εδώ πέρα και έλεγαν εδώ θα τα φέρουμε όλοι. Φαντάστηκαν ότι ένα διαπολιτισμικό [σχολείο] είναι γκέτο, όπου θα στέλνουν μόνο τους αλλοδαπούς και σιγά σιγά εμείς θα αποσύρουμε τα δικά μας παιδιά. Κατάλαβες; Δεν είναι, δε γίνεται έτσι. Όμως ευτυχώς το ξεπεράσαμε αυτό το στάδιο και τώρα δουλεύουμε πολύ ομαλά και έχουμε πολύ καλά αποτελέσματα και στις επιδόσεις των μαθητών και σε όλα χωρίς προβλήματα και συγκρούσεις.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Πώς προσπαθείτε να διδάξετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας (αναφέρετε παραδείγματα); Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις/μέθοδοι διευκολύνουν την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Έτσι κι αλλιώς καμιά διδακτική μέθοδος δεν είναι η απόλυτα κατάλληλη για κάτι. Συνεχώς δοκιμάζεις κι εφαρμόζεις και αναιρείς πράγματα. Καταρχάς ετοιμάζεις πολύ ωραία, φτιάχνεις ένα πολύ ωραίο σχέδιο με το μυαλό σου, ένα project. Το φέρνεις στην τάξη και δε σου τρέχει. Δηλαδή τι να λέμε; Η πραγματικότητα είναι που σε οδηγεί κάθε μέρα. Το πώς εφαρμόζω εγώ τη διαπολιτισμική αγωγή... αυτό που προσπαθώ πάντα είναι να εντάξω όλα τα παιδιά στην καθημερινή διαδικασία. Αυτή είναι η γενική μου φιλοσοφία, το πώς θα εντάξω όλα τα παιδιά. Από εκεί και πέρα μετά σε οδηγεί κάθε φορά το κάθε πρόγραμμα και το κάθε αντικείμενο με το οποίο ασχολείσαι. Δηλαδή αν ασχολούμαι για παράδειγμα τώρα με τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει να βρω τρόπους κάθε φορά να εντάξω όλα τα παιδιά σε αυτή τη διαδικασία. Το παιδί που ήρθε πριν από έξι μήνες από την Αλβανία, δεν μπορεί να καταλάβει τι του λέω εγώ, αν κι εγώ μπορώ να του μιλήσω στα Αλβανικά και να του πω, γιατί ξέρω Αλβανικά. Αλλά το παιδί που ήρθε από τη Ρουμανία, δεν μπορώ

επίσης να απευθυνθώ, δεν μπορώ να ξέρω δέκα γλώσσες. Και πάλι είμαι την άποψη ότι δεν πρέπει να πολυχρησιμοποιείς τη γλώσσα του παιδιού. Αυτή είναι η δική μου άποψη, γιατί δεν το βοηθάς να ενταχθεί πιο γρήγορα. Εντάξει, βοηθητικά κάθε φορά.

Λοιπόν, ένα παράδειγμα σε αυτό το πράγμα με τα ανθρώπινα δικαιώματα που ασχολούμαστε αυτό το διάστημα, με τα δικαιώματα του παιδιού. Αν ένα παιδάκι που έχει έρθει πέρυσι ή φέτος από κάποια άλλη χώρα μπορεί να προσφέρει με κάποιο τρόπο, καταρχάς το εντάσσω μέσα σε μια ομάδα που μπορούν να το βοηθήσουν να συνεργαστεί μαζί τους. Φτιάχνω τις ομάδες με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να δουλέψουν μαζί, να το βοηθήσουν και τα άλλα παιδιά. Αυτό θα βάλει το λιθαράκι του στην κάθε εργασία. Θα αισθανθεί χρήσιμο με κάποιο τρόπο. Θα μου φέρει κάποιο κομμάτι από την πατρίδα του, θα μου φέρει την εμπειρία του με έναν απλό τρόπο. Μπορεί να είναι μια απλή ζωγραφιά. Μπορεί να είναι μια κουβεντούλα που θα πει. Πάντως, θα είναι μέσα στην ομάδα και θα συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο και θα είναι αποδεκτό.

Στη γιορτή του Πολυτεχνείου για παράδειγμα. Χάρηκα πάρα πολύ που συνεργάστηκαν όλα τα παιδιά και καμάρωσα πάρα πολύ που πήραν μέρος στη γιορτή με πολλούς τρόπους. Άλλα ήταν στη χορωδία, άλλα είπαν ποιήματα και το ευχαριστήθηκαν πολύ, γιατί το είπαν πολύ σωστά στα ελληνικά και καταχειροκροτήθηκαν από κάτω. Άλλα βοήθησαν με τα σκηνικά. Αυτό είναι η διαπολιτισμική αγωγή για εμένα. Δηλαδή δεν είναι μία συγκεκριμένη μέθοδος. Είναι πολλά πράγματα μαζί, που γίνονται όμως κάθε μέρα...μια ιδέα, μια φιλοσοφία που διαρρέει όλο το πρόγραμμα. Και αυτή πρώτα από όλα πρέπει να την έχεις εσύ για να μπορείς να την περάσεις και στους άλλους.

Ε: Αυτές ήταν και οι παρατηρήσεις που έκαναν οι δάσκαλοι στα Χανιά. Πιστεύουν ότι για να εφαρμοστεί η διαπολιτισμική εκπαίδευση πρέπει να αλλάξει ολόκληρη η φιλοσοφία του σχολείου. Δηλαδή δε φτάνει μόνο μια μονάδα, ένας εκπαιδευτικός ή δύο εκπαιδευτικοί. Πρέπει να γίνει μια συνολική αλλαγή.

Δ: Ακριβώς. Κι εδώ στο σχολείο αυτό...

Ε: Νομίζω ότι το έχετε πετύχει. Υπάρχει ένα διαφορετικό ύφος.

Δ: Υπάρχει, υπάρχει και αυτό το καταλαβαίνουν και όσοι έρχονται για πρώτη φορά και λένε «Τι γίνεται εδώ; Κάπως διαφορετικό είναι το κλίμα». Είναι διαφορετικό, γιατί καταφέραμε τουλάχιστον μέχρι στιγμής οι άνθρωποι που είμαστε εδώ, οι βασικοί και δε μετακινούμαστε με αποσπάσεις και τέτοια και δεν είναι τυχαίο το ότι κανείς δε ζητάει απόσπαση. Είναι το όλο κλίμα που έχει αναπτυχθεί και πρώτα απ' όλα μεταξύ μας, με τους εκπαιδευτικούς. Δηλαδή ξεκινάει από το διευθυντή πάντα. Για εμένα ο διευθυντής είναι το σημαντικό κομμάτι του σχολείου, που θα δώσει ελευθερίες, θα δώσει ώθηση να γίνουν πράγματα, θα βοηθήσει, θα είναι πιο χαλαρός με κάποια γραφειοκρατικά που υπάρχουν σε άλλα σχολεία. Και μετά είναι και οι συνάδελφοι. Δεν είναι τυχαίο το ότι από μόνοι μας διαλέξαμε να είμαστε στην ευέλικτη ζώνη. Τη στιγμή που μόνο τρία σχολεία στα Γιάννενα πήραν αυτήν την

απόφαση. Κι εμείς το είχαμε αποφασίσει πολύ πριν το επιβάλει το Υπουργείο [παιδείας]. Είναι η τρίτη χρονιά φέτος που εφαρμόζεται και πολύ πριν το επιβάλει το Υπουργείο. Δεν είναι τυχαίο που [οι εκπαιδευτικοί] αναλαμβάνουν εδώ ένα σωρό προγράμματα, γιατί έχουν συνειδητοποιήσει από μόνοι τους ότι αυτά μας βοηθούν να εντάξουμε τα παιδιά πιο εύκολα, προγράμματα περιβαλλοντικής [εκπαίδευσης], αγωγής [υγείας], πολιτιστικά προγράμματα. Όλα αυτά εμάς μας βοηθούν να κάνουμε αυτό που λέμε διαπολιτισμική εκπαίδευση. Και όλα αυτά, όμως, μας βοηθούν να δεθούμε και μεταξύ μας. Για αυτό δημιουργείται και αυτό το κλίμα, το πιο καλό, το πιο ευχάριστο. Όχι ότι όλα είναι ιδανικά, αλλά υπάρχει κάτι διαφορετικό. Το λένε όλοι όσοι έρχονται εδώ. Το λέμε κι εμείς. Αυτοί που έρχονται για πρώτη φορά το αισθάνονται ακόμα πιο έντονα. [Για] εμάς έχει γίνει ρουτίνα, έχει γίνει καθημερινότητα, το θεωρούμε δεδομένο. Δεν είναι, όμως τίποτα δεδομένο. Είναι ένα πράγμα που κερδίζεται μετά από πολλή προσπάθεια και πολύ αγώνα και μετά από την ομαδική δουλειά που γίνεται εδώ μέσα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

Δ: Καταρχάς η γλώσσα, η ιστορία, τα θρησκευτικά, η γεωγραφία, η μελέτη [περιβάλλοντος] ...αυτά είναι τα γνωστικά αντικείμενα, που σε βοηθούν πιο πολύ να ανασύρεις τις εμπειρίες των παιδιών, ότι κουβαλάνε και να το μοιραστούν με τους άλλους. Τώρα στα μαθηματικά ομολογώ ότι δυσκολεύομαι πολλές φορές. Εκεί ομολογώ ότι προσπαθώ να τα συνδυάσω και να μπορέσω να φέρω στην επιφάνεια πράγματα που κουβαλάει [ο μαθητής]. Ενώ στα άλλα γνωστικά αντικείμενα βγαίνουν αβίαστα. Έχει γίνει συνήθεια σε εμάς ο τρόπος να βγάζεις στην επιφάνεια ό,τι κουβαλάει το κάθε παιδί και να μπορείς μετά να το μοιράζεσαι με τους άλλους. Στα μαθηματικά ομολογώ ότι προσπαθώ να το κάνω, ενώ στα άλλα μου έρχεται αβίαστα πλέον. Στα μαθηματικά, στη φυσική ίσως...μμμ στη φυσική καμιά φορά με τα πειράματα κάτι μπορείς να κάνεις πιο εύκολα. Στη γεωγραφία πολύ πιο εύκολα. Εντάξει εννοείται, σε βοηθάει πάρα πολύ.

Αυτό το αντικείμενο που είναι λίγο το πιο δύσκολο, αν και είναι όμως τα μαθηματικά είναι η μόνη γλώσσα που καταλαβαίνουν όλα τα παιδιά από όποια χώρα και αν είναι. Δηλαδή έρχεσαι από την Κίνα, έρχεσαι από την Ιαπωνία, έρχεσαι από τη Ρωσία, έρχεσαι από τη Βουλγαρία με το που μπαίνεις σε μια τάξη μαθηματικών, θα καταλάβει το παιδί.

Στο μοναδικό μάθημα που μπορώ να επικοινωνήσω με ένα παιδί τόσο διαφορετικό από εμάς, όπως είναι το Κινεζάκι που έρχεται εδώ και που δε γνωρίζει τίποτα από Ελληνικά και που έρχεται από έναν διαφορετικό κόσμο που και οι κώδικες είναι διαφορετικοί, οι συμπεριφορές, τα πάντα καμιά σχέση με Ευρώπη, είναι τα

μαθηματικά. Αμέσως και εύκολα, αν και υπάρχουν μερικές διαφορές στα σύμβολα και αυτά. Και είναι το πρώτο σημείο που επιδιώκω να έχω επαφή, να το σηκώσω στον πίνακα, να αισθανθεί ότι κάτι κάνει, να πάρει λίγο θάρρος. Το χειροκροτούν τα άλλα παιδάκια από κάτω. Τους φαίνεται κι αυτών παράξενο το ότι καταλαβαίνει και κάνει πολλαπλασιασμό ή διαίρεση σαν και αυτούς ή πρόσθεση. Ανεβαίνει στην εκτίμησή τους. Οπότε αυτό είναι το πρώτο. Αλλά εγώ όμως ομολογώ ότι είναι το μάθημα που με δυσκολεύει περισσότερο από όλα στο να το διδάξω διαπολιτισμικά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Δ: Ε, βέβαια υπάρχουν πολλές, πάρα πολλές. Καταρχάς να αρχίσουμε από τις γιορτές και δε μιλάω μόνο για τις γιορτές τις σχολικές³³ που έτσι κι αλλιώς παίρνουν μέρος όλοι. Είναι δεδομένο σε εμάς πλέον, ακόμα και αν είναι από διαφορετική θρησκεία. Ας πούμε τα Χριστούγεννα θα πουν τα κάλαντα σε διαφορετικές γλώσσες. Όλοι σε κάθε σχολική γιορτή θα βάλουν το λιθαράκι τους ανεξάρτητα από πού έρχονται, τι πιστεύουν και όλα αυτά. Και τα καταφέρνουμε μια χαρά.

Εγώ μιλάω, όμως, και για άλλες γιορτές. Στο σχολείο μας διοργανώνονται συναντήσεις με τους γονείς. Κατά καιρούς ο διευθυντής έχει καλέσει και ανθρώπους από το πανεπιστήμιο και έχουν μιλήσει εδώ για προβλήματα που αντιμετωπίζουν με τα παιδιά τους κλπ. Γίνονται συναντήσεις με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων που συζητούνται γενικότερα τα προβλήματα του σχολείου. Γίνονται γιορτές διαπολιτισμικές, να το πω έτσι. Όπως το να μαζευτούμε όλοι ένα απόγευμα, να μαγειρέψει ο καθένας κάτι από τη χώρα του και να καλέσουμε διάφορους εκπροσώπους του νομού και όλοι να πάρουμε μέρος και να βάλουμε και από ένα λιθαράκι σ' αυτή τη γιορτή.

Τώρα μέσα στην τάξη τι μπορεί να γίνει...στην τάξη καταρχάς είναι δεδομένη η συμμετοχή όλων των παιδιών, γιατί δουλεύουμε μόνο σε ομάδες. Και ο τρόπος που κάθονται φαίνεται άλλωστε. Δεν είναι σταθερές οι ομάδες, αλλάζουν. Αλλάζουν τα παιδιά, όπως αυτά θέλουν, εκτός και αν δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα και επέμβω εγώ και τοποθετήσω τις ομάδες ή αν θέλω κάτι συγκεκριμένο να πετύχω, οπότε χωρίζω εγώ τις ομάδες, όπως θέλω για να βοηθηθούν όλα τα παιδιά. Όμως επιλέγει το

---

³³ Οι σχολικές γιορτές που διοργανώνονται κάθε σχολικό έτος σε κάθε σχολική μονάδα όλης της χώρας σε επίπεδο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η εκδήλωση για τον εορτασμό της επετείου του «ΟΧΙ» (28^η Οκτωβρίου 1940), η εκδήλωση για τον εορτασμό της 17^{ης} Νοεμβρίου (ο αγώνας των φοιτητών του Πολυτεχνείου ενάντια στη δικτατορία), η εκδήλωση για τον εορτασμό των Χριστουγέννων, η εκδήλωση για τον εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου (ημέρα έναρξης της επανάστασης των Ελλήνων εναντίον των Τούρκων) και η εκδήλωση για τον εορτασμό της λήξης του σχολικού έτους. Σε κάθε σχολική μονάδα μπορεί να διοργανώνονται και άλλες εκδηλώσεις που συνδέονται με την τοπική ιστορία.

καθένα και κάθετα, όπως θέλει. Οπότε είναι δεδομένη η συνεργασία μεταξύ τους. Είναι δεδομένο το ότι θα πάρουν μέρος σε όλες τις εργασίες της ευέλικτης ζώνης, σε όλες τις εργασίες και τα project που δημιουργούνται. Επίσης καλώ τους γονείς εδώ και ομολογώ ότι η συμμετοχή τους είναι πάντα καλή και των αλλοδαπών. Και αυτό πρέπει να το τονίσουμε ότι οι αλλοδαποί γονείς είναι πάντα παρόντες σε ό,τι τους ζητήσουμε. Ενδιαφέρονται πάρα πολύ, προσέχουν πάρα πολύ ό,τι συζητάμε και η συνεργασία μας είναι άψογη.

Τώρα ό,τι άλλο δημιουργείται, ας πούμε ένα θεατρικό, κάποιιο ρόλοι που αλλάζουν, σαν αυτό που κάναμε σήμερα το ότι τα παιδιά πήγαν σε άλλες τάξεις, στο σχολείο τυφλών για να βρεθούν σε ένα ξένο περιβάλλον, στην τάξη υποδοχής. Έστειλα όλα τα παιδιά και θα πάνε όλα τα παιδιά εναλλάξ σε άλλα περιβάλλοντα για να αισθανθούν λιγάκι, να καταγράψουν τα συναισθήματά τους, το πώς αισθάνονται και να μπορούν να συγκρίνουν και να καταλάβουν το τι αισθάνονται τα άλλα παιδιά που έρχονται εδώ σε εμάς από άλλες χώρες.

Ε: Πολύ σημαντικό πιστεύω. Η σύγκριση είναι πολύ σημαντικό κομμάτι της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Δ: Ε, ναι. Ήδη από αυτά που καταγράψαμε διαφαίνονται τα...διάβαζα ας πούμε πρόχειρα, γιατί είναι σημερινή αυτή η εργασία. Ε...λέει ένα κοριτσάκι εδώ «Νιώθω πολύ περίεργα, λες και είμαι σε ξένη τάξη με ξένα πρόσωπα.» Γράφει παρακάτω «Νιώθω τόσο αγχωμένη που δεν ξέρω τι να κάνω. Φοβάμαι μη ρωτήσω την κυρία και γελάσουν τα παιδιά, γιατί δεν είμαι στην τάξη μου. Γιατί τα παιδιά δε θα γέλαγαν. Δεν ξέρω με τι να λύσω τα τρία προβλήματα που μας έβαλε η κυρία της ΣΤ' τάξης» και λέει «Δεν έχω ξαναβιώσει έτσι. Η τάξη έχει και λουλούδια γύρω γύρω, ενώ η τάξη μας δεν έχει λουλούδια. Αλλά δε με νοιάζει. Εγώ θέλω να μείνω στην τάξη μου.» Δηλαδή κάποιες τέτοιες παρατηρήσεις και αυτά σου λέω είναι σημερινά, ακόμα ούτε κι εγώ τα έχω διαβάσει.

Κάποιο άλλο παιδάκι που πήγε στο σχολείο τυφλών κάτω, με το οποίο συστεγάζεται το σχολείο μας και γράφει τις παρατηρήσεις του «Στην αρχή δεν ένιωσα και πολύ διαφορετικά. Όμως μετά που παρακολούθησα πιο προσεκτικά, το μέρος και το μάθημα μου φάνηκε πολύ παράξενο. Ο τρόπος που έγραφαν ήταν παράξενος και τελικά δεν ήταν και τόσο άσχημα που πήγα στο σχολείο αυτό.» Αλλά εδώ θα πρέπει ακόμα να συζητήσουμε και για το πώς αισθάνονταν και όλα αυτά. Αυτά έχω τώρα προς το παρόν. Υπάρχουν και από άλλα παιδάκια, τα οποία δε συγκέντρωσα ακόμα.

Ε: Αυτό είναι για να δουν το διαφορετικό κλίμα που επικρατεί μέσα στην τάξη;

Δ: Και όχι μόνο. Να καταγράψουν συναισθήματα για το πόσο διαφορετικά αισθάνονται σε ένα άλλο περιβάλλον.

Ε: Άρα και πώς μπορεί άλλοι που έρχονται...δηλαδή να αναπτυχθεί η ενσυναίσθηση.

Δ1: Μετά εκεί θα εστιάσουμε. Στο πόσο άσχημα αισθάνονται και τα παιδάκια που έρχονται για πρώτη φορά μέσα στην τάξη τους.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Δ: Εφικτό είναι, την εφαρμόζουμε. Απλά θα ήταν ακόμα πιο εύκολα τα πράγματα, αν γινόταν και κάποιες αλλαγές. Αν άλλαζε το αναλυτικό πρόγραμμα, που μας είναι μεγάλη τροχοπέδη και μας δημιουργεί μεγάλες δυσκολίες και από άποψη χρόνου και μια πίεση τρομερή για εμάς, γιατί θα πρέπει ταυτόχρονα να βγάσουμε την ύλη αυτή που ζητιέται από το υπουργείο έτσι κι αλλιώς. Το θέμα είναι ότι δεν μπορείς να βγάλεις ένα παιδί από το σχολείο, που να μην έχει διδαχθεί συγκεκριμένα πράγματα τη στιγμή που θα του ζητηθούν αργότερα στο γυμνάσιο, για παράδειγμα.

Άρα πρέπει να αλλάξει όλη η δομή και όχι μόνο στο δημοτικό και στο γυμνάσιο. Ένα είναι αυτό.

Ένα άλλο [είναι] να γίνονται μικρότερα τμήματα. Ένα άλλο να γίνονται περισσότερα εποπτικά μέσα, τα οποία μας λείπουν πάρα πολύ...χάρτες, βιβλία, λεξικά. Θα πρέπει να δοθεί μεγάλη σημασία σε όλα αυτά, γιατί έχουμε προβλήματα και ελλείψεις και επίσης να δώσουν και κάποια χρήματα, γιατί όλα αυτά τα προγράμματα που εφαρμόζονται εδώ θέλουν και χρήματα. Και συνεχώς λείπουν αυτά. Πώς θα γίνει δηλαδή; Χωρίς να πληρώσεις δε γίνεται τίποτα. Και το σχολείο και το κράτος θέλει να γίνουμε ήρωες με τι; Με πενταροδεκάρες. Δε γίνονται αυτά. Εντάξει, καλή η διάθεση των εκπαιδευτικών.

Μετά το σημαντικό πρόβλημα που θα έπρεπε να λυθεί, θα είναι η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Χρειαζόμαστε συνεχή ενημέρωση. Χρειαζόμαστε να συμμετέχουμε σε σεμινάρια, να συμμετέχουμε σε πρακτική εκπαίδευση. Δε θέλουμε θεωρία.

Ε: Αυτό το έχω διαπιστώσει και από τη βιβλιογραφία που διαβάζω. Όλο θεωρητικά πράγματα. Στην πράξη δεν υπάρχει κάτι να βοηθάει.

Δ: Ξέρεις πώς το κατάλαβα αυτό; Όταν πήρα μέρος σε ένα σεμινάριο, το οποίο ήταν το μοναδικό σεμινάριο που είχε πρακτικές ασκήσεις και ομάδες εργασίας. Αυτό ήταν σε συνεργασία με κάποια πανεπιστήμια της Γαλλίας και με κάποια πανεπιστήμια της Ιταλίας που γινόταν εδώ στο πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και ήταν το μοναδικό που μας έδωσε χειροπιαστά παραδείγματα για το πώς εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στην πράξη. Όλα τα άλλα ήταν θεωρίες. Και καλή [είναι] η θεωρία, αλλά εμείς καλούμαστε να τα εφαρμόσουμε στην τάξη και η θεωρία αποδεικνύεται πολλές φορές ότι είναι διαφορετική και ανεπαρκής. Αλλά τέλος πάντων προσπαθούμε... τώρα τι θα γίνει; Θα δούμε.

Να δούμε τα καινούρια βιβλία. Έχω έτσι μια περιέργεια να δω...

Ε: Διαθεματική προσέγγιση...για να δούμε. Κι εκεί χρειάζεται επιμόρφωση εκπαιδευτικών πιστεύω.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε:Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Δ: Τίποτα. Απλά εγώ θέλω να αναφέρω το εξής: ότι αισθάνομαι πάρα πολύ καλά το ότι είμαι σε ένα τέτοιο περιβάλλον και δεν το περίμενα ποτέ. Ενώ συζητάω με συναδέλφους και μου λένε «Πού είσαι στο διαπολιτισμικό; Αυτό είναι γκέτο εκεί κάτω. Ποπό πώς αντέχετε εκεί πέρα με τους Αλβανούς;» Αυτή είναι η πρώτη αντιμετώπιση των συναδέλφων. Δε μιλάω για γονείς κλπ. Εμένα ήταν επιλογή μου το ότι ήρθα εδώ. Πάντα με ενδιέφερε. Είχα ξεκινήσει κι εγώ με τους Ρομά από φοιτήτρια ακόμα και τελικά κατέληξα εδώ. Θέλω να πω ότι είναι φοβερή εμπειρία το να δουλεύεις με ανθρώπους, με παιδιά που προέρχονται από διαφορετικές χώρες, ότι είναι υπέροχο πράγμα να προσπαθείς να διδάξεις σε παιδιά που κουβαλάνε διαφορετικά πράγματα. Και πάνω από όλα είναι τρομερή εμπειρία να προσπαθείς να κατανικήσεις τα δικά σου, αυτά που κουβαλάς, τα ενδεχομένως ρατσιστικά, τα στερεότυπα και όλα αυτά. Και αυτό για εμένα είναι ό,τι καλύτερο. Δηλαδή καταρχάς για εμένα είναι ωφέλεια προσωπική το να είμαι εδώ. Πέρα από το αν προσφέρω ή αν δεν προσφέρω. Οι εκπαιδευτικοί θέλουμε να πιστεύουμε ότι προσφέρουμε. Καταρχάς ωφελούμαι εγώ η ίδια σαν άτομο. Αυτό είναι το μεγαλύτερο και το σπουδαιότερο που κερδίζω από αυτό το σχολείο. Και για αυτό είμαι κι εδώ και γι'αυτό και παραμένω εδώ με δική μου επιλογή, ενώ θα μπορούσα να είμαι οπουδήποτε αλλού. Αυτά...

Ε:Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Δ: Να'σαι καλά. Καλή επιτυχία.

Ε:Ευχαριστώ.

Συνέντευξη 2

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Δ₂: Ξένα παιδάκια που έρχονται από άλλες χώρες για να μπορέσουν να εξομοιωθούν με τα παιδιά τα δικά μας.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεσαι τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’; Δηλαδή μια σύγκριση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με την πολυπολιτισμική εκπαίδευση και τη δίγλωσση εκπαίδευση.

Δ: Διαπολιτισμική [εκπαίδευση]³⁴ είναι όταν τα παιδιά αφομοιώνονται με τα δικά μας. Έτσι τουλάχιστον πιστεύω εγώ. Πολυπολιτισμική [εκπαίδευση] όταν μελετούνται και άλλοι πολιτισμοί μέσα στο ίδιο το σχολείο. Δίγλωσση εκπαίδευση όταν γίνονται συγχρόνως και τα δύο, και στις δύο γλώσσες σε ορισμένα μαθήματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αν ναι, γιατί; Ή αν όχι, γιατί;

Δ: Ε, ναι, βέβαια. Σε πολλές περιοχές υπάρχουν πολλά παιδάκια που έρχονται, παλιννοστούντα. Οπότε πιστεύω ότι πρέπει να γίνεται [η διαπολιτισμική εκπαίδευση] για να μπορέσουν να εξοικειωθούν τα παιδιά με τα άλλα τα παιδιά και τα δικά μας να ξεπεράσουν το ρατσισμό και τις φοβίες που έχουν με τους ξένους.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

---

³⁴ Οι λέξεις εντός των αγκυλών περιλαμβάνουν λέξεις που συμπληρώθηκαν από τον ερευνητή κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης προς καλύτερη κατανόηση των αναγνωστών.

Δ: Όταν λες εμπειρία τι εννοείς δηλαδή;

Ε: Η εμπειρία σας και από τα σχολεία που έχετε περάσει. Αν πιστεύετε ότι υπάρχουν κάποια προβλήματα ή πώς την έχετε βιώσει εσείς την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ...

Δ₂: Βασικά να σου πω πώς λειτουργεί το δικό μας το σχολείο καλύτερα; Λοιπόν εγώ έχω δέκα χρόνια στο διαπολιτισμικό [σχολείο]. Βέβαια δεν ήταν από την αρχή διαπολιτισμικό. Έχει τέσσερα πέντε χρόνια που έγινε, νομίζω, το δικό μας το σχολείο, αν θυμάμαι καλά. Υπήρχαν άτομα που έστελναν από τη νομαρχία και δούλευαν με τα παιδιά. Τα έπαιρναν ξεχωριστές ώρες και έκαναν Ελληνικά βασικά και βοηθιόταν από συνάδελφους που ήξεραν Ρωσικά και Αλβανικά και βασικά ήταν και παλιννοστούντες. Μετά έμπαιναν στην τάξη και παρακολουθούσαν άλλα μαθήματα, όπως ιστορία, θρησκευτικά. Κάπως έτσι γινόταν η διαπολιτισμική εκπαίδευση και λειτουργεί έτσι ακόμη.

Τώρα όταν δεν ήταν αυτοί οι συνάδελφοι, προσπαθούσαμε μέσα από την τάξη, εγώ τουλάχιστον προσωπικά, να βοηθήσω τα παιδιά, που ούτε Αλβανικά ξέρω, ούτε Ρωσικά, μέσα από ζωγραφιές. Να μπορέσουν τα παιδιά μετά με τα βιβλία που υπήρχαν για τα διαπολιτισμικά σχολεία [να μάθουν]. Δούλευα επιπλέον αυτά τα παιδιά μέσα στην τάξη. Μέσα από το παιχνίδι με τα άλλα τα παιδιά μάθαιναν τη γλώσσα. Δηλαδή μου έτυχαν παιδιά μέσα σε δύο τρεις μήνες να ξέρουν να μιλούν τα Ελληνικά. Βέβαια, διάβαζαν, αλλά δεν καταλάβαιναν από αυτά που διάβαζαν. Στα μαθηματικά δεν είχαμε πρόβλημα, αλλά στη γλώσσα υπήρχε το πρόβλημα.

Ε: Εννοείτε στο παιχνίδι στη συναναστροφή τους με τα παιδιά, όχι μόνο την ώρα του μαθήματος, αλλά και την ώρα του διαλείμματος.

Δ: Ναι, ναι!

Ε: Δηλαδή περισσότερο διαπροσωπικές σχέσεις.

Δ: Διαπροσωπικές σχέσεις και δούλευα τα παιδιά σε ομάδες. Δηλαδή και δουλεύω ακόμη. Βάζω τα παιδιά να είναι μαζί σε ομάδες και να συνεργάζονται. Κάνω πολλές ομαδικές εργασίες. Έτσι βοηθούνται.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Πώς προσπαθείτε να διδάξετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας (αναφέρετε παραδείγματα); Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις/μέθοδοι διευκολύνουν την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Απλώς όταν είχα αρκετά παιδάκια παλιννοστούντα, γιατί τώρα δεν έχω ιδιαίτερα παιδιά παλιννοστούντα μέσα στην τάξη μου, προσπαθήσαμε να κάνουμε ήθη, έθιμα της περιοχής τους, συνήθειες δικές τους φαγητά μέσα από projects. Κάπως έτσι.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

Δ: Λοιπόν, ένα είναι η γεωγραφία. Μπορούμε να μελετήσουμε την περιοχή τους. Στη γλώσσα κάποιες συνήθειες δικές τους, κάποιες λέξεις μάθαιναν τα παιδιά δικές τους, οι Έλληνες. Έτσι για να πάρουν θάρρος και να μιλήσουν και αυτά, κάτι τραγουδάκια μέσα σε γιορτές. Είχαμε και γιορτές που έπαιρναν μέρος, συμμετείχαν αυτά. Αυτά...και στο «Εμείς και ο κόσμος» περισσότερο ασχολούμασταν με τέτοια σχέδια εργασίας.

Ε: Άρα περισσότερο θα λέγαμε ότι στα μαθήματα των κοινωνικών σπουδών παρά στα μαθηματικά ...

Δ₂: Στα μαθηματικά εκτός από τα προβλήματα που δεν τα καταλάβαιναν τα παιδιά, δεν είχαν κανένα πρόβλημα. Στη διατύπωση δυσκολευόταν, αλλά σε όλες τις πράξεις - τουλάχιστον όσα παιδιά είχα εγώ, γιατί δεν ήταν μικρά τα παιδάκια, δεν ήταν πρώτη [τάξη], δεύτερα [τάξη]. Είχα παιδιά τετάρτη, πέμπτη, έκτη - συνήθως δεν είχα κανένα μα κανένα πρόβλημα στις πράξεις.

Ε: Είναι κοινός ο κώδικας στα μαθηματικά, γι' αυτό.

Δ: Μόνο στα προβλήματα, που εκεί προσπαθούσα να τους τα εξηγήσω ή τα κάναμε στον πίνακα και έβλεπαν. Βασικά στις πράξεις δεν είχαν κανένα πρόβλημα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Δ: Όταν λες διαδικασίες, τι εννοείς;

Ε: Εννοώ μέσα στα πλαίσια της τάξης και κάποιες δραστηριότητες που αναλαμβάνετε ή εκδηλώσεις.

Δ: Μέσα από εκδηλώσεις, από γιορτές. Σου είπα και πιο μπροστά ότι συμμετέχουν στις γιορτές μας όλα [τα παιδιά]. Πολλές φορές απήγγειλαν και δικά τους ποιήματα, χορούς δικούς τους... κάπως έτσι και συμμετέχουν όλα τα παιδιά.

Ε: Θα ήθελα να ρωτήσω παίρνοντας αφορμή από αυτό που μου είπατε. Από αυτή την ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων, γιατί και οι μεν και οι δε γνώριζαν τον πολιτισμό των άλλων, ας πούμε, είδατε ότι προήλθε κάτι θετικό, ότι βγήκε κάτι θετικό;

Δ: Ναι, βέβαια, γιατί δεν ξεχωρίζουν τα γηγενή παιδιά τα παλιννοστούντα. Δένονται και δε βλέπουν διαφορές, δηλαδή να αποξενώνονται τα παιδιά τα ξένα. Ενώ στην αρχή τα παιδάκια της πρώτης [τάξης], βλέπεις όταν έρχονται για πρώτη φορά, επειδή ντρέπονται δεν μπορούν να μιλήσουν τη γλώσσα και τα κοροϊδεύουν τα άλλα, είναι απομονωμένα. Αλλά μετά μέσα από αυτές τις ομάδες εργασίας, εγώ είδα αποτέλεσμα. Έπαιζαν και είχαν σχέσεις και εκτός σχολείου όχι μόνο εντός σχολείου και σε όλες τις δραστηριότητες ήταν μια ομάδα τα παιδιά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Δ: Λοιπόν, εφικτό είναι ...αλλά αν υπάρχουν τα πολλά παιδιά, γιατί εγώ σου λέω έχω καιρό εγώ να δουλέψω με πολλά παιδιά μέσα σε μια τάξη, θα πρέπει να είναι λιγότερος ο αριθμός των παιδιών. Να υπάρχουν καλές συνθήκες σε ένα σχολείο. Όταν λέω καλές συνθήκες, πάρα πολλά εποπτικά μέσα και να μπορώ να τα εφαρμόσω. Δηλαδή θα φανταζόμουν μια τάξη ιδανική για να μπορεί να εφαρμοστεί, με υπολογιστές, με τηλεοράσεις, με βίντεο. Και όχι να ανεβοκατεβαίνουμε και να κάνουμε μέσα [στην τάξη] μαθήματα. Υπάρχουν και τάξεις [τμήματα] στους υπολογιστές που κάνουν μάθημα. Δεν μπορούμε να τους χρησιμοποιήσουμε. Κάπως έτσι φαντάζομαι ένα διαπολιτισμικό σχολείο, όχι μόνο το διαπολιτισμικό σχολείο, γενικώς τα σχολεία να είναι έτσι.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε: Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Δ: Όχι, νομίζω ότι είπα αρκετά.

Ε: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Συνέντευξη 3

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Δ: Η οποιαδήποτε εκπαιδευτική τακτική, η οποία σκοπό έχει να διδάξει, να εφαρμόσει, να τροποποιήσει συμπεριφορές παιδιών από ξένες χώρες, αλλά και απ’ την άλλη πλευρά τα παιδιά μιας χώρας συγκεκριμένης να γνωρίσουν μέσα από δραστηριότητες και από πληροφορίες και από γνώσεις πράγματα που αφορούν όλο τον πλανήτη.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;

Δ: Έχει άμεση σχέση. Το δίγλωσση [εκπαίδευση]³⁵ ίσως είναι κάτι πολύ πιο συγκεκριμένο στο θέμα καθαρά διδακτικής πρακτικής. Το πολυπολιτισμική εκπαίδευση] πάλι ίσως είναι πάρα πολύ γενικευμένο. Σίγουρα, όμως, εφάπτονται αυτοί οι όροι. Μπορεί σχηματικά να δούμε ότι πολυπολιτισμικό μεγάλος κύκλος, διαπολιτισμικό μικρός κύκλος και δίγλωσσο μικρότερος κύκλος, κάπως έτσι.

Ε: Άρα πιστεύετε ότι όλα σχετίζονται με την εκπαίδευση παιδιών από διαφορετικές χώρες ; Όλοι αυτοί οι τίτλοι;

Δ: Όχι απαραίτητα, γιατί θα μπορούσε ας πούμε να γίνει διαπολιτισμική εκπαίδευση και σε παιδιά ελληνάκια, τα οποία μέσα από ανταλλαγή πληροφοριών ή Διαδικτύου και πολιτιστικών υλικών να γνωριστούν με παιδιά άλλων σχολείων, εκπαιδευτικά προγράμματα, κουλτούρα, πολιτισμός άλλων περιοχών. Δεν είναι μόνο η κατεύθυνση από και προς ξένα παιδιά, αλλά από τα ίδια παιδιά προς τον κόσμο παγκόσμια.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αν ναι, γιατί; Ή αν όχι, γιατί;

---

³⁵Οι λέξεις εντός των αγκυλών περιλαμβάνουν λέξεις που συμπληρώθηκαν από τον ερευνητή κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης προς καλύτερη κατανόηση των αναγνωστών.

Δ3: Το θεωρώ οπωσδήποτε απαραίτητο για πάρα πολλούς λόγους. Πρώτα από όλα και το ελληνικό περιβάλλον και το σχολείο έχει πλέον πολλούς μαθητές και πληθυσμό από ξένα κράτη. Επομένως είναι σεβασμός στο γεγονός ότι η χώρα αυτή αναλαμβάνει αυτήν την υποχρέωση, να μπορέσει να δεχθεί αυτούς τους πληθυσμούς. Σεβασμός στην ύπαρξή τους και ένταξή τους στον κοινωνικό ιστό και όχι απλώς υπάρχουν, ας πούμε.

Δεύτερον σαφώς το να ανοίξεις τα σύνορα και τα παράθυρα του δικού σου σπιτιού δείχνει περισσότερο φως, πρόοδο, δημοκρατικότητα και να εξαλειφθούν φαινόμενα, όπως ξενοφοβία, ρατσισμός και κάποιου κλειστού τύπου προκαταλήψεων που γενικώς ταλανίζουν το ελληνικό στοιχείο από πάντα. Παρόλο λαός θαλασσινός [είμαστε] πάρα πολύ κλειστός και ξενοφοβικός. Είναι φοβερό αυτό που λέω. Θέλει δηλαδή οπωσδήποτε το σχολείο να ανοίξει προς τον κόσμο, ειδικά η ελληνική κοινωνία. Είναι ακόμα πιστεύω πάρα πολύ κλειστή και εγωστικά κλειστή.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Δ: Ε...προσωπικά έχω να πω ότι η πρώτη μου εμπειρία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πάρα πολύ αδρά και ασυνείδητα χωρίς κι ακόμα εγώ να ξέρω τι είναι αυτό ήταν στη δεκαετία του '90 με τα φροντιστηριακά τμήματα και τις τάξεις υποδοχής. Κατόπιν δεν ασχολήθηκα περισσότερο. Δούλεψα σε συμβατικά σχολεία με παιδιά κυρίως ελληνόπουλα, αλλά και ξένα, αλλά ενταγμένα πάντα στο σφικτό πρόγραμμα του υπουργείου παιδείας και την τελευταία διετία βρίσκομαι εδώ στο διαπολιτισμικό [σχολείο]. Σαφώς πολύ πιο απελευθερωμένη από αυτό το κλισέ πρόγραμμα. Αυτή είναι η εμπειρία μου.

Ε: Μου είπατε ότι νιώθετε πιο απελευθερωμένη. Εξηγήστε το μου αυτό λίγο περισσότερο.

Δ: Νιώθω πιο απελευθερωμένη. Δε νιώθω ότι δεσμεύομαι από το αναλυτικό πρόγραμμα, από την ύλη, από το πόσο καλή δασκάλα είμαι και από το πόσα δεκάρια θα χτυπήσουν τα παιδιά στα τεστ. Δε νιώθω τον ανταγωνισμό με συναδέλφους, όπως ένιωθα στα συμβατικά σχολεία και όχι και καλά ότι το όνομα στο φοράνε...είτε από τους γονείς, είτε από το σύμβουλο, είτε από τις δραστηριότητες που γίνονται στο πλαίσιο πιο σχολείο είναι καλύτερο και όλα αυτά. Όχι πάντα, απλά δυστυχώς είναι ένα γενικό κακό να μετράμε σε πόντους τελικά την εκπαίδευση. Πράγμα το οποίο το θεωρώ εντελώς λανθασμένο. Εδώ πιστεύω γίνεται περισσότερη ποιότητα δουλειάς, σε βάθος και όχι ποσοτικά, δηλαδή πόσες δραστηριότητες και πόσες θεατρικές παραστάσεις, αλλά σε βάθος ποιότητα δουλειάς. Βλέπεις τα παιδιά να ανθίζουν μέρα μα τη μέρα, να γνωρίζουν την Ελλάδα, να αναπτύσσουν συμπεριφορές που ενδεχομένως δεν ήξεραν ότι υπάρχουν, γιατί οι γονείς τους απλά δεν προλαβαίνουν.

Βλέπεις καταστάσεις πολύ πιο ανθρώπινες και πολύ πιο γυμνές. Δεν μπορεί παρά να μη σε απελευθερώσουν αυτά τα πράγματα. Δεν είσαι στο δήθεν, ας πούμε. Με ένα δεκάρι και με μια καλή εκδήλωση δίνουμε και το στίγμα ενός πολύ καλού δημοτικού σχολείου. Δεν είναι αυτό.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Πώς προσπαθείτε να διδάξετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας (αναφέρετε παραδείγματα); Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις/μέθοδοι διευκολύνουν την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Μαθαίνοντας κι εγώ σιγά σιγά από δική μου προσωπική εμπειρία ως δασκάλα έχω να πω το εξής : ότι τα παιδιά μπορούν να μάθουν από τη στιγμή που έρθουν σε επαφή με πράγματα και με αντικείμενα. Επειδή ακριβώς στερούνται της γλώσσας το πρώτο καλημέρα πέρα από την αλφαβήτα, βέβαια πρακτικά πια, είναι η ένταξη σε ένα λεξιλόγιο καθημερινό: το λεξιλόγιο της γειτονιάς, του σούπερ μάρκετ, του σχολείου. Δηλαδή επικοινωνιακός λόγος, για να μπορέσουν να επιβιώσουν σε ένα ξένο κράτος. Να μπορώ να πάρω ένα λεωφορείο, να μπορώ να ζητήσω ένα κιλό ψωμί, αν χτυπήσω να μπορώ να πάρω ασπιρίνες για τον πονοκέφαλο και τέτοια πραγματάκια απλά. Οπότε αυτά δίνονται με έντυπο υλικό συνήθως, το οποίο έχει εικόνα και λέξεις σε πρώτη φάση. Στη συνέχεια δίνω εγώ κείμενα, τα οποία περιλαμβάνουν διαλόγους που έχουν θεματικές από αυτές τις εικόνες με τις λέξεις, που αφορά την αγορά μιας κατοικίας, που αφορά την επίσκεψη σε ένα νοσοκομείο, που αφορά την ξενάγηση στο σχολείο μας. Δηλαδή όλες αυτές οι λέξεις σε πρώτη φάση εμπλέκονται με διάλογο, με απλές κουβεντούλες. Πάω στο μανάβη να ψωνίσω.. τέτοια πράγματα.

Πάρα πολύ μεγάλη ενθάρρυνση δίνει η εμπλοκή μαθημάτων, όπως η φυσική, μαθηματικά, γεωγραφία σε θέματα γλωσσικά. Με λίγα λόγια δηλαδή όλα τα προγράμματα και όλα τα μαθήματα είναι ανοιχτά. Εμπλέκονται όλα, γιατί έχουν και εικόνες. Μπορείς να κάνεις [πράγματα] και με τις νέες τεχνολογίες. Τα παιδιά να δουν εικόνα, πάλι εικόνα και ήχο και να αφομοιώσουν περισσότερο τις νέες λέξεις και τις νέες πληροφορίες. Τέλος πάντων, όσο πιο πολύ ασχοληθούν και όσο περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με ένα συγκεκριμένο είδος πάρουν, σαφώς τόσο πιο καλά και πιο γρήγορα και πιο αποτελεσματικά μαθαίνουν πράγματα. Ανταποκρίνονται δηλαδή σε αυτό που τους ζητάς και είναι και πολύ καλό αυτό.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

Δ₃: Αυτό που είναι, όσο και αν φαίνεται περίεργο, είναι τα μαθηματικά και η φυσική, γιατί είναι επιστήμες διεθνείς, κοινές.

Ε: Είναι κοινός ο κώδικας

Δ: Έτσι μπράβο και μπορείς από αυτό να ξεκινήσεις και να κάνεις πολύ πιο άμεση και πιο επιτυχημένη επικοινωνία. Και με τα άλλα μαθήματα, υπάρχει δηλαδή συνάφεια μαθημάτων όπως τα μαθηματικά και η φυσική να το πάμε στη γεωγραφία – στις πιο συγγενείς επιστήμες πάλι – να βρεθούν γλωσσικά αντικείμενα παρεμφερή ή ένα αντικείμενο στη γλώσσα. Για παράδειγμα πόσοι στις νέες τεχνολογίες είναι χρήστες του Internet, να το περάσεις σε ποσοστά ή σε στατιστικές μελέτες και να χρησιμοποιήσεις τα μαθηματικά. Εδώ θέλω να τονίσω και πάλι το εξής: δε νιώθω δεσμευμένη να μπορώ να το κάνω αυτό. Το τυπικό δημοτικό σχολείο είναι πάρα πολύ σφιχτά οργανωμένο. Δεν σου επιτρέπει αυτά τα πράγματα. Αυτού του τύπου οι προσεγγίσεις οι διαθεματικές θέλουν πάρα πολύ χρόνο, θέλουν πάρα πολύ κέφι και δε θέλουν με το ρολόι. Είναι ..το θεωρώ δηλαδή επιτακτική ανάγκη ότι πρέπει να αλλάξει σαφώς η νοοτροπία του ωρολογίου προγράμματος. Να υπάρχουν αυστηρά καθορισμένα όρια, να υπάρχει ιεραρχική δομή, αλλά ο δάσκαλος και τα παιδιά εντός των τειχών να νιώθουν ελευθερία. Δεν κλείνεται η γνώση μέσα σε μια ώρα πάντα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Δ: Από τα παραδείγματα που μπορούμε να πούμε είναι επίσκεψη διάφορων θεατρικών παραστάσεων ή να πάμε ή να έρθουν με κάπως χαμηλό το κόστος, γιατί και τα παιδιά εδώ αντιμετωπίζουν οικονομικό πρόβλημα. Είναι πρόβλημα αυτό μεγάλο. Εδώ στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης ασχολούμαστε, όπως και τα υπόλοιπα δημοτικά, με θέματα οικολογίας, ανθρωπιστικού χαρακτήρα, πρακτικά θέματα –το λάδι, το νερό – μεσογειακή διατροφή. Δηλαδή προσπαθούμε και μέσα από το ήδη υπάρχον σχολικό πρόγραμμα και στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης ή θεατρικής αγωγής – ακόμα εγώ δεν το έχω εφαρμόσει εγώ – αλλά μπορεί να εφαρμοστεί μέσα από απλές έννοιες και με μια εφαρμογή θεατρικού παιχνιδιού να προσεγγιστεί ένα θέμα. Δηλαδή μέσα από το ίδιο ωρολόγιο πρόγραμμα με τη βοήθεια της ευέλικτης ζώνης και της θεατρικής αγωγής και της φυσικής αγωγής και των εικαστικών, χωρίς να ξοδευτούμε πάρα πολύ, μπορούμε να προσεγγίσουμε θέματα.

Τώρα άλλες δραστηριότητες...κάνουμε επισκέψεις σε μουσειακούς χώρους. Είχαμε επισκεφθεί του υποσταθμό [παραγωγής] ηλεκτρικού ρεύματος εδώ στο Κερατσίνι στα πλαίσια του προγράμματος της ευέλικτης [ζώνης] «Η ενέργεια». Διάφορες θεατρικές παραστάσεις έχουν έρθει εδώ σε εμάς με θέματα επίκαιρα σε γιορτές Χριστουγέννων και τέτοια.

Δραστηριότητες που κάνουμε εμείς εντός του σχολείου. Στα πλαίσια των εθνικών γιορτών μπορούμε να παρουσιάσουμε διάφορα θέματα με περισσότερο διεθνή χαρακτήρα. Την «Ειρήνη» του Αριστοφάνη είχαμε κάνει πέρυσι πολύ απλά και αφαιρετικά, αλλά έχουν προσεγγιστεί. Επίσης προσπάθειες γίνονται και από το γυμναστή στα πλαίσια ενός μεταπτυχιακού που κάνει. Ασχολείται με τα παιχνίδια από τις ξένες χώρες, χορούς, παιχνίδια, δραστηριότητες, λαϊκή παράδοση, ήθη, έθιμα. Δηλαδή μας βοηθάει κι εμάς να εξειδικευτούμε περισσότερο, αν θελήσουμε σε κάποιους τομείς αφορμής δοθείσης των παιδιών εδώ.

Ε: Πώς πιστεύετε ότι αυτές οι εκπαιδευτικές επισκέψεις που μου είπατε ή τα προγράμματα στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης προωθούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

Δ: Μέσα από πράγματα. Τα παιδιά βλέπουν τον ατμολέβητα που βράζει το νερό και γίνεται ατμός, για να κινήσει τη γεννήτρια και να παράξει ηλεκτρικό ρεύμα για το εργοστάσιο. Αυτό το πράγμα είναι κώδικας πια. Βλέπουν τον πύργο κατανομής ηλεκτρικού ρεύματος. Είναι κάποια πράγματα, τα οποία είναι οπτικοακουστικά και κυρίως οπτικά. Επίσης μέσα από ένα DVD μπορεί να δουν τις καινούριες συσκευές που γράφουν τους δείκτες οικονομίας ενέργειας, ποια συσκευή προσέχει ιδιαίτερα το περιβάλλον, ποια όχι. Η ζωή που ζουν, η πληροφορία που είναι πλέον πολύ πιο άμεση και από την τηλεόραση και από τα περιοδικά και από το Διαδίκτυο, τα έχει εξοικειώσει τα παιδιά. Δεν είναι τόσο δύσκολο δηλαδή να πεις πράγματα του ελλαδικού χώρου σε παγκόσμια κλίμακα πια. Δεν είναι τόσο περιφρουρημένη και τόσο κλειστή και τόσο ανελαστική η πληροφορία. Ήδη είναι μπασμένα σε μια εποχή στην οποία τα σύνορα πλέον είναι πιο ελαστικά. Δεν είναι τόσο δύσκολο, δεν ακούγεται και πάρα πολύ δύσκολο ότι και τώρα πρέπει να κάνω αυτό. Αυτό έχει ήδη ξεκινήσει και γίνεται από μόνο του. Είναι μηχανισμοί που πια έχουν μπει λόγω της διαμόρφωσης της κοινωνίας πια.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Δ: Αυτό μπορεί να ξαναγίνει ξαναλέω κάθε μέρα. Αρκεί να μη νιώθεις πιεσμένος από οποιοδήποτε πρόγραμμα. Αν σκεφτείς ότι δεν υπάρχει κάτι από το υπουργείο για διαπολιτισμική [εκπαίδευση], είναι ανέφικτο. Από εκεί και πέρα ο καθένας κάνει ό,τι μπορεί για να βοηθήσει τα παιδιά. Και δεν το λέω με την έννοια του πείσμονα

δασκάλου που όλο γκρινιάζει. Είναι όντως ανέφικτο. Τα βιβλία που υπάρχουν για τα παιδιά είναι από τη δεκαετία του '90 παλινοσθήσαντες Αλβανοί, Ρώσοι και μετά. Έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες. Ελάχιστα υλικά μπορούμε να βρούμε. Ποιοι τα παίρνουν και πώς δεν ξέρω. Να δούμε δωρεάν υλικά για τα παιδιά αυτά. Υπάρχουν, αλλά δεν μπορείς να πας και να βγάλεις φωτοτυπίες συνέχεια για δεκαπέντε παιδάκια. Δεν έχουμε εμείς το χρόνο να τα μελετήσουμε αυτά τα βιβλία, γιατί δεν είναι στις βιβλιοθήκες μας κάθε μέρα, όπως είχαμε εξοικειωθεί με τα βιβλία της δεκαετίας του '80. Τα βιβλία αυτά τα ξέραμε απέξω και ανακατωτά, όσοι από εμάς συνάδελφοι δουλεύουν από δεκαπέντε μέχρι είκοσι χρόνια. Έχουμε εξοικειωθεί, έχουμε μεγαλώσει με αυτά τα βιβλία. Δε βρίσκονται συνεχώς στα συρτάρια μας να εξοικειωθούμε. Είναι είδος πολυτελείας. Σαφώς είναι ακριβότερα υλικά, θέλουν περισσότερη δουλειά, αλλά είναι κρίμα, διότι στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής καταφεύγουμε σε δουλειές προσωπικής εμπειρίας. Δεν μπορείς να πάρεις ένα φυλλάδιο από τον τάδε τόμο, από τον τάδε τόμο, από τον τάδε τόμο και να πας να διδάξεις στα παιδιά. Αυτό είναι προχειροδουλειά και πόσο θα σε εξυπηρετήσει; Θέλει ένα σύνολο θέμα σκέψης. Για αυτό το κάνω κι εγώ υποχρεωτικά μόνη μου. Μπαίνω με τις δικές μου σημειώσεις, με οδηγούς οποιαδήποτε βιβλία του δημοτικού σχολείου – από τη στιγμή που τα ξέρω και έχω εξοικειωθεί - παίρνω κομμάτια, θεματικές πια που έχουν ένα γραμματικό φαινόμενο, έχουν πλούσιο λεξιλόγιο, οτιδήποτε, έχουν εικόνες, παραμύθια, κόμικς, το ανθολόγιο³⁶ της Δ' τάξης που έχει κόμικς. Καλείται πλέον ο εκπαιδευτικός να κάνει ό,τι αυτός νομίζει, όχι ό,τι θέλει, ό,τι νομίζει ότι πρέπει και φυσικά καθοριστικός παράγοντας [είναι] το υλικό, τα παιδιά.

Πάντως δεν υπάρχει ο αντίστοιχος εξοπλισμός, δεν υπάρχουν οι δομές, ούτε υποδομή για κάτι τέτοιο υπάρχει, ούτε και οι δομές θα μπου ποτέ. Δεν ξέρω, δε βλέπω κάτι τέτοιο. Γίνονται πανάκριβες ημερίδες και σεμινάρια. Για ποιον; Είναι κρίμα. Είναι κρίμα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε: Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο; Εννοώ κάποια σκέψη ή κάποιο προβληματισμό που έχετε...

Δ: Θα ήθελα να τελειώσω με αυτό που είπα προηγουμένως. Αντί να διατίθενται τα λεφτά των φορέων στα πανάκριβα σεμινάρια, στα πανάκριβα ξενοδοχεία, να δοθούν επιδόματα και στους δασκάλους της διαπολιτισμικής [εκπαίδευσης] γιατί θεωρούμαστε ως δάσκαλοι ειδικών συνθηκών. Αλλά γενικώς να αναβαθμιστεί και η οικονομική δυνατότητα του δασκάλου, για να έχει κίνητρο να δουλέψει. Εξακολουθώ να πιστεύω, χωρίς να είμαι μίζερη, ότι η μίζερια μόνο μίζερια μπορεί να αναπαράξει.

---

³⁶ Το «ανθολόγιο» αποτελεί ένα σχολικό βιβλίο, το οποίο περιέχει αποσπάσματα πεζών κειμένων ή ποιημάτων και χρησιμοποιείται από τους εκπαιδευτικούς εναλλακτικά του σχολικού εγχειριδίου της γλώσσας.

Ένα ελεύθερο πνεύμα, είναι ελεύθερο, όταν έχει μάθει και ζει ελεύθερα. Δεν μπορώ εγώ να κληθώ να πληρώσω ακριβά ένα σεμινάριο διαπολιτισμικής [εκπαίδευσης] στο Πανεπιστήμιο Πατρών και να γνωρίζω ότι τα βιβλία τα βρίσκω τουφεκίζοντας, σχεδόν να τα κλέβω ή να τα βγάζω φωτοτυπίες, όπου τα βρω. Είναι αυτό το ελληνικό παράδοξο. Η έρευνα πάει πολύ καλά, η παρουσίαση κάποιων νέων τεχνολογιών, κάποιων νέων μεθόδων, κάποιων νέων απόψεων και η βάση να πάσχει. Δεν μπορείς να διδάξεις στα παιδιά σου συμπεριφορές, όταν ο ίδιος είσαι ασυνεπής. Δεν πείθεις. Εγώ με αυτό θέλω να τελειώσω: ότι η βάση να μπορεί να πειστεί από τους όποιους εξέχοντες κάθε φορά. Δε μας πείθουν. Δεν έχω να πω κάτι άλλο. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Ε: Εγώ ευχαριστώ.

Συνέντευξη 4

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Δ: Κατά την άποψή μου η διαπολιτισμική εκπαίδευση απευθύνεται τόσο στους γηγενείς όσο και στους μη γηγενείς μαθητές. Και αφορά...περιλαμβάνει, θα λέγαμε, όλους τους τομείς και την κοινωνική ζωή και τη γνωστική διάσταση. Αυτό σαν πρώτο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’; Δηλαδή μια σύγκριση των δύο όρων με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Δ: Σαφώς και η δίγλωσση εκπαίδευση περιλαμβάνει και τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των παιδιών, τόσο της χώρας υποδοχής όσο και της μητρικής γλώσσας των μαθητών. Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση σε αντίθεση με τη διαπολιτισμική [εκπαίδευση]³⁷, κατά την άποψή μου, είναι μάλλον το δεδομένο, ενώ η διαπολιτισμική [εκπαίδευση] είναι το ζητούμενο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αν ναι, γιατί; Ή αν όχι, γιατί;

Δ: Βέβαια, θα πρέπει να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση, γιατί το σημερινό ελληνικό σχολείο πλέον είναι εν δυνάμει πολυπολιτισμικό, κάθε τάξη. Οπότε δε θα πρέπει να περιοριστούμε στα δεκατρία σχολεία που φέρουν τον χαρακτηρισμό «διαπολιτισμικά» που ιδρύθηκαν σύμφωνα με το νόμο 2413. Αλλά θα πρέπει η φιλοσοφία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης να διαχέεται σε όλους τους τομείς, όπως είπαμε πριν, σε όλο το φάσμα της ζωής του σχολείου.

---

³⁷ Οι λέξεις εντός των αγκυλών περιλαμβάνουν λέξεις που συμπληρώθηκαν από τον ερευνητή κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης προς καλύτερη κατανόηση των αναγνωστών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Α: Έχω εργαστεί αρκετά χρόνια, πάνω από δέκα, σε διαπολιτισμικό σχολείο και μπορώ να πω ότι έχω βιώσει όλη την πορεία αυτής της αναζήτησης. Αναζήτησης και τελικά εφαρμογής ή μη αυτής της φιλοσοφίας στα σχολεία. Πιστεύω ότι πρέπει να γίνουν πολλά πράγματα ακόμη. Δεν είμαι ικανοποιημένη από αυτό που γίνεται όσον αφορά αυτή την εκπαίδευση στα σχολεία. Θα πρέπει να ξεκινήσει από τον πυρήνα. Δεν αναφέρομαι σε αναλυτικά προγράμματα κλπ, αλλά θα πρέπει να υπάρχει – που για εμένα είναι πολύ σημαντικό – ευαισθητοποίηση του εκπαιδευτικού, γιατί να μην ξεχνάμε ότι αυτός είναι, ο οποίος θα μπει μέσα στην τάξη και αυτό που εκφράζει ο νόμος θα το μεταφράσει σε πρακτική. Ειδάλλως δηλαδή ο νόμος ό,τι και να λέει, αν ο εκπαιδευτικός δεν είναι σε θέση, δε θα μπορέσει να το μετουσιώσει, να το υλοποιήσει.

Ε: Άλλο; Γιατί μου είπατε ότι πρέπει να γίνουν πολλά άλλα πράγματα. Κάτι άλλο εκτός από αυτό;

Α: Πιστεύω ότι είναι ένα άλλοθι να λέμε ότι περιμένουμε να αλλάξουν τα βιβλία, θέλουμε καινούρια αναλυτικά προγράμματα κτλ. Αυτό που είναι για εμένα πολύ σημαντικό είναι να αλλάξει η στάση. Οι στάσεις ξέρουμε αλλάζουν πολύ δύσκολα. Έτσι δεν είναι; Θέλει πολλές διεργασίες. Καταρχήν μια εσωτερική διεργασία όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαίδευση, γιατί είναι μια αλυσίδα. Όταν, λοιπόν, ένας κρίκος δεν σπάσει ή όταν διαταραχθεί αυτή η ισορροπία, βλέπουμε ότι έχει επιπτώσεις. Αυτή τη στιγμή δε μου έρχεται κάτι άλλο στο νου.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Πώς προσπαθείτε να διδάξετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας (αναφέρετε παραδείγματα); Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις/μέθοδοι διευκολύνουν την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Α: Ε...πιστεύω ότι πρωταρχικός σκοπός του εκπαιδευτικού είναι να φροντίσει για ένα σωστό κλίμα μέσα στην τάξη. Δηλαδή να δώσει μεγάλη βαρύτητα στις διαπροσωπικές σχέσεις, αυτό που λέγαμε και χθες, που ξετυλίγονται στα πλαίσια του παραπρογράμματος. Διότι το κλίμα της τάξης, το οποίο καθορίζεται από τις σχέσεις των εμπλεκόμενων στη διαδικασία της μάθησης, είναι ένας δείκτης πολύ αξιόπιστος το πόσο καλά έχουμε εφαρμόσει την ιδέα της διαπολιτισμικής [εκπαίδευσης]. Όταν βλέπουμε τους μη γηγενείς μαθητές – ας τους χαρακτηρίσουμε έτσι, γιατί έχουμε και μουσουλμανάκια εδώ και Ελληνοποντιακά και τσιγγανόπαιδες – τους βλέπουμε περιθωριοποιημένους μέσα σε μια τάξη, σε μιαν άκρη. Δεν αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, δεν έχουν την αυτοπεποίθηση. Όλα αυτά εκφράζονται. Οπότε τι προγράμματα και τι βιβλία να απαιτήσω, όταν εγώ δεν μπορώ να χειριστώ την τάξη

μου; Είναι ζήτημα δηλαδή ...εκεί ανάγεται για εμένα το πρωταρχικό μέλημα του εκπαιδευτικού.

Ε: Άρα αυτό που προσπαθείτε πάντοτε να κάνετε είναι να υπάρχει ένα καλό κλίμα μέσα στην τάξη και μετά έρχονται όλες οι άλλες διδακτικές προσεγγίσεις που ακολουθείτε;

Δ: Ναι, εκεί πάνω μπορείς να χτίσεις μετά. Όταν τα παιδιά έχουν ενσωματωθεί, υπάρχει ενδυνάμωση της ταυτότητάς τους, νιώθουν σημαντικά και αποδεκτά και αναλαμβάνουν και ρόλους μέσα στη σχολική ζωή. Γιατί όσο και να θέλεις να εφαρμόσεις μια ομαδική δουλειά, δε μιλάμε για ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο -όταν αυτά τα παιδιά έχουν βιώσει την απόρριψη πριν από τους συμμαθητές τους και από εσένα σε μη λεκτικό επίπεδο δεν μπορούν να δραστηριοποιηθούν. Αρχίζουν και ενοχλούν, αρχίζουν και πέφτουν σε άλλες συμπεριφορές για να προσελκύσουν το ενδιαφέρον. Είναι πολύ βασικό αυτό, ώστε να μπορέσεις να αξιοποιήσεις αυτό που φέρνουν τα παιδιά μαζί τους. Να το ενεργοποιήσεις καλύτερα θα έλεγα.

Ε: Και μετά από αυτό το στάδιο, όταν πιστεύετε ότι το έχετε εκπληρώσει, ότι το έχετε πραγματοποιήσει, πώς αλλιώς προσπαθείτε να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

Δ: Ε...ξέρουμε ότι δε θα πρέπει να περιορίζεται η διαπολιτισμική [εκπαίδευση] σε φολκλωρικό χαρακτήρα. Δηλαδή το να μιλάμε για τις γιορτές κλπ. Καταλαβαίνετε [τι θέλω να πω]. Διαπολιτισμική [εκπαίδευση] σημαίνει ότι αυτό που φέρει ο μαθητής μαζί του, το πολιτισμικό κεφάλαιο που λέμε, το γλωσσικό κτλ γίνεται αποδεκτό. Δηλαδή πρώτα ο εκπαιδευτικός που λειτουργεί ως μοντέλο μίμησης – πάλι αναφέρομαι στις διαπροσωπικές σχέσεις – δείχνει ότι «Να είναι σημαντικό αυτό που λες τώρα για κάτι που αφορά τη χώρα προέλευσής σου». Είναι σημαντικό να καθίσουμε να το ακούσουμε, να το σχολιάσουμε, να το συσχετίσουμε, να δούμε τι διαφορές και τι ομοιότητες υπάρχουν.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

Δ: Θα μιλήσω για προγενέστερες χρονιές [γιατί φέτος διδάσκω στο τμήμα ένταξης]³⁸. Νομίζω ότι η τέχνη βοηθάει πάρα πολύ, το θέατρο, γιατί εδώ στο σχολείο μας υπάρχει μια τέτοια αρχή και μια προτεραιότητα που δίνουμε, ώστε να ετοιμάζουμε θεατρικές παραστάσεις. Έχουμε εφαρμόσει κάθε χρόνο το λεγόμενο διαγωνισμό για τη συγγραφή του καλύτερου βιβλίου, το οποίο βραβεύεται. Έτσι ωθούμε τα παιδιά να

³⁸ Ο δάσκαλος του τμήματος ένταξης δε διδάσκει στους μαθητές όλα τα γνωστικά αντικείμενα του δημοτικού σχολείου. Κατά κύριο λόγο τους βοηθά να συμπληρώσουν τα μαθησιακά τους κενά στη γλώσσα και στα μαθηματικά.

εκφραστούν, να γράψουν, να ζωγραφίσουν. Εφαρμόζουμε πολλά προγράμματα, όπως της ευέλικτης ζώνης, περιβαλλοντικά κτλ. Ο καθένας μπορεί, λοιπόν, να βάλει το λιθαράκι του σε αυτήν την εργασία και να δείξει ότι κοιτάξε κι εγώ είμαι σημαντικός.

Μαθήματα... δε θα έλεγα ότι υπάρχουν μαθήματα που δεν μπορείς να εφαρμόσεις τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Ίσως έχουμε στο νου μας ότι θα πρέπει να διαφοροποιήσω το μάθημά μου τόσο πολύ από ό,τι γίνεται τώρα το μάθημα, η διδασκαλία, ώστε να πω ότι είμαι στα πλαίσια του διαπολιτισμικού. Υπάρχει μεγάλη σύγχυση σχετικά με αυτό. Δηλαδή αναρωτιούνται οι εκπαιδευτικοί - όλοι μας δηλαδή - «Τι θα πρέπει να κάνω τώρα για να το κάνω διαπολιτισμικό; Το τι διαφορετικό πρέπει να γίνει;».

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Δ: Αυτές τις μέρες θα παρουσιαστεί και το διαπολιτισμικό φεστιβάλ, που γίνεται κάθε χρόνο στην περιοχή μας εδώ. Συμμετέχουν όλοι οι φορείς, όλες οι τάξεις. Είναι, νομίζω, μια πολύ καλή ευκαιρία να δείξουμε αυτήν την πολυχρωμία μας ως σχολείο και να παρουσιαστεί αυτό. Κάτι που είναι πολύ σημαντικό και μετά από μια απουσία που είχα από το σχολείο και ερχόμενη πάλι το διαπίστωσα: στα διαλείμματα βλέπεις τα παιδιά παίζουν το μουσουλμανάκι μαζί με το ντόπιο, φίλιες δυνατές μεταξύ Ελληνοποντίων και γηγενών μαθητών. Ενώ τα πρώτα χρόνια από το 1993 που ήμουν εδώ είχαμε μεγάλες εντάσεις και αντιστάσεις από τους γονείς, τις οποίες τις έφεραν στο σχολείο. Το να καθίσουν απλώς το ένα δίπλα στο άλλο και τώρα βλέπουμε ότι είμαστε σε πολύ καλό δρόμο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Δ: Είναι στάση ζωής για εμένα. Δε θα πρέπει να ψάξει κανείς πολύ. Όπως είπα και πριν θεωρώ ότι...πιστεύουμε ότι θα πρέπει να είναι σε ένα επίπεδο εγκυκλοπαιδικών γνώσεων, να γνωρίζουμε, να πάμε σε σεμινάρια, να δούμε τι λέει η διαπολιτισμική [εκπαίδευση], να μάθουμε θεωρίες. Αυτά, όμως νομίζω ότι οδηγούν σε μια ημιμάθεια.

Καθημερινά βρισκόμαστε αντιμέτωποι απέναντι στο διαφορετικό είτε αυτό λέγεται πολιτισμική διαφορά είτε θρησκευτική είτε απευθύνεται σε άτομα με ειδικές ικανότητες. Οπότε είναι μια στάση ζωής το να αποδεχθούμε ότι δεν υπάρχει

ομοιογένεια. Όταν αποδεχτείς ότι υπάρχει η διαφορετικότητα, σημαίνει ότι έχεις κάνει το πρώτο βήμα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε:Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο; Εννοώ κάποια σκέψη ή κάποιο προβληματισμό που έχετε...

Δ: Δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι αυτή τη στιγμή...όχι.

Ε:Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Δ: Κι εγώ. Να'σαι καλά.

A.40 Transcribed interviews with headteachers in English (main study)

Transcribed interview 1

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/the phrase ‘intercultural education’?

H: When I hear the term intercultural education respect of all pupils of all cultures comes into my mind right away.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

H: I think intercultural and multicultural [education] is almost the same. Bilingual education clearly refers to two languages only. Here we make an effort to implement multicultural education, intercultural education. As I said it is the same thing. That is to incorporate not only pupils but also their families in the Greek society and all the other pupils to cope with this intercultural reality existing in Greece and benefit.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

H: Not only in intercultural schools. Intercultural education should be implemented in all schools, because the pupil population of all schools in Greece is more or less intercultural. There are children...repatriated, foreigners, Roma in almost all schools in Greece. Therefore, this kind of education should be diffused everywhere through the curriculum.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

H: Since I have been working in the school – because I have been here many years since 1994, when I returned from Germany – my experience has shown that some steps have been made, but we have not reached the level we should have. Although the term intercultural education has been used continually, unfortunately it is not implemented in all schools. If we imagine that most intercultural schools work on the curriculum which is implemented in all schools of Greece.

QUESTION 5

R: How would you teach intercultural education in your classroom (provide examples)? How do you think that this/these teaching approaches/methods would facilitate the implementation of intercultural education?

H: How would I teach? I would try in all subjects, not only in the Greek language subject. Because intercultural education runs through all subjects, not only language. This has to be understood by all teachers. ..We can teach intercultural education through History, Geography, Religious Education, through texts and not only texts included in the school book. Unfortunately the old books³⁹ did not contain intercultural elements. We hope that the new books have. We could promote intercultural education for the respect of all cultures through literary texts or newspapers or magazines.

QUESTION 6

R: You have partly answered the next question. In which subjects would you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you would implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

H: I think that the basic subjects in which we can implement intercultural education is the Greek language, is Geography, History and Religious Education. If we take Religious Education, for example, In history, in the passage of centuries, there were other cultures except from the Greek culture. Therefore, children may get to know other cultures and we can bring into the classroom and other texts which have not been written in the language of the majority of pupils. We can bring a text which is written in the language of a [foreign] pupil of the classroom, so that the children will see and understand better. Of course, it is basic and positive for the teacher to know a foreign language.

---

³⁹ In the Greek education system in each year of primary school and high school each subject is taught with a book written and approved by the National Ministry of Education. The school books of primary schools were replaced by new ones in the academic year 2006-2007.

When the head teacher refers to the 'old school books' means the school books used in the school from the academic year 1984-1985 until the school year 2005-2006.

QUESTION 7

R: Are there any other events and activities organized towards the implementation of intercultural education (provide examples)? How do you think that these events/activities promote intercultural education?

H: We make an effort to implement intercultural education through the activities we organise here in the school. We publish an intercultural newspaper every three months. Children of Y6 work on the texts. Some of these texts are translated into the mother language of the pupils of the school, which are the majority. They are translated into Albanian, Russian, German, because we have [in the school] a number of children who came from Germany, they are Greeks from Germany, of course in Swedish, in the Rom language, although Rom do not have a written language. We try to write down their oral language.

Another activity we organise and promote the last years is the chorus we have organised in the school and which participates in various celebrations in the school and outside school in various festivals. They sing songs from pupils' countries of origin. In the celebrations organised in the end of the school year we try to promote intercultural education. Basically, these are the things [we do].

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

H: I think it is feasible to be implemented and it is implemented in the schools in some way, but we do not lay emphasis on that as it should be. I believe that some teachers have not been trained enough, because we need continuous training. For example I have been working for twenty years and I always try to be trained. You will always learn something new. This kind of education should reach all teachers, because only teachers will be able to promote it in the schools and no one else.

QUESTION 9

R: How do you interpret government policies regarding the implementation of intercultural education?

H: That's an issue now...Greece is one of the countries that passed a law for intercultural education with the great wave of Greek refugees from the ex Soviet Union and the foreign people who came in the country in 1990 and this is positive. Unfortunately, we see that all these years there are other countries which do not have any law for intercultural education, but they implement it better than us, such as England. Although English people, like Germans, because I had been living in Germany, do not clearly have a law of intercultural education, they implement it in

the schools. We have a law for intercultural education, there are some articles, but we realize that these articles are not implemented.

I will offer an example...it is said that intercultural school can have a different curriculum compared to the other school, but we do not have. It is said that we should have a more flexible curriculum. Unfortunately, we do not have a flexible curriculum. However, I think that the school advisors are not so well informed on issues of intercultural education and many times we have to inform them on these issues. There should be better co-operation between the people who have taken the responsibility of implementing intercultural education, that is IPODE⁴⁰, Education authority of the prefecture⁴¹, Special Secretariat of the Education of Repatriate and of Intercultural Education with the local education authorities and the head teachers of the intercultural schools. They do not know these details. There should be advisors only for these schools, so as to achieve better cooperation. Unfortunately, I have not seen these things and we believe that some things will be done only with our own initiatives and the pressure exercised by the head teachers of the intercultural schools.

QUESTION 10

R: What are the whole-school approaches to the implementation of intercultural education?

H: What exactly do you know mean when you say approaches?

R: The philosophy followed in the school generally.

H: I think that from what I said one can understand what teachers and I try to do in the school. We are lucky and I am lucky that twenty five young teachers work in this school. We try and I think that we have managed to promote [intercultural education]. Many teachers have been working here for a number of years and they have tried to make younger teachers coming to work in the school to understand what intercultural education means. That is we have to give something different to the children of this school, something which possibly is not provided in the other schools. We have implemented intercultural education all these years. We have shown that there are children coming from other countries in this school and that we should respect all these children irrespective of wherever they come from and we do not only stay in words. I think we show it through the various activities organised in the school.

---

⁴⁰ IPODE: Instituto Pedeias Omogenon and Diapolitismikis Ekpaideusis (Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης>Institute of the Education of Repatriate and of Intercultural Education).

⁴¹ The Education authority of the prefecture is a structure which supervises the local education authorities of a territory and deals with issues of the schools with which local education authorities cannot deal with.

QUESTION 11

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

H: I forgot to say something regarding the activities organised. We collected a number of information the last two or three years and as a school we tried to offer our help in the other intercultural schools and the schools which are not designated as intercultural by creating a webpage in the website containing a lot of information regarding intercultural education in Greece. Any teacher could enter this page and find information regarding intercultural education, such as relevant literature. We also have to stress the intercultural library we have founded in the school containing 230 different books relevant to intercultural education. Any teacher whether or not she/he works in this school can borrow some books and they return them. All books are relevant to intercultural education. In the webpage one can also find suggested activities. A suggested activity I forgot to mention before is the following: we had organised a project in the school with the cooperation of the municipality of the region. The project was titled 'Sensitizing pupils in issues of immigrants'. One can find this project and its activities [in the webpage] and download the project and the book on which it was based. The book was titled 'Giouri's Dreams' and talked about a child who came from Russia, how he was accepted in the school...we had implemented this project in the school with the children and one can find all the material [in the webpage]. [In this webpage] one can find information not only regarding the education of immigrant and repatriate pupils but also for the education of Roma pupils. I think it is very useful for one to visit this page, because she/he will benefit from that.

R: Would you like to mention something else?

H: Nothing. The only thing I can wish is that the implementation of intercultural education should not remain only in the papers and in words, but to pass through all schools and teachers in depth.

R: Thank you very much.

Transcribed interview 2

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/the phrase ‘intercultural education’?

H: Intercultural education aims at bringing into the fore all these abilities of pupils for a harmonious fundamental co-existence on the basis of the universal principles which education serves. From my point of view the aim of intercultural education is the acceptance and the respect of the different, the recognition of the identity of the repatriate pupils in order to be integrated and the enrichment of their cultural identity and ours from the children, who are vehicles of those cultures. That’s a general picture.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

H: Can you repeat the question?

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’? That is, in essence [you have to make] a comparison of intercultural education with multicultural education and bilingual education.

H: As regards bilingual education I think it is easily understandable. It means that we take into consideration both types of education and the language of pupils’ country of origin and the language of the host country.

As regards multicultural education I believe that the main difference is that its main aim is not the mutual influence of the cultures whose vehicles are foreign or repatriate children but the preservation of the culture of pupils who repatriate.

I think that these are the main differences.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

H: Intercultural education is definitely necessary to be implemented in schools, because the various societies are not in the era of ‘Greece of Greeks and Christians’ but consists of people, children, pupils who are vehicles of different cultures.

Therefore, it is self-evident that intercultural education should be implemented in schools and be diffused in the society. I believe that this must be the aim of intercultural education.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

H: That's a great issue. I think that the curricula have not been engrafted into intercultural education and its implementation in schools. Moreover, the school books have not been written in this logic and it depends on teachers' good will to this direction. I think that the next step should be the change of the curricula and the school books to the direction of intercultural education.

QUESTION 5

R: How would you teach intercultural education in your classroom (provide examples)? How do you think that this/these teaching approaches/methods would facilitate the implementation of intercultural education?

H: I think that I would use group teaching as a method. Of course, the groups would not consist of children of one ethnicity to avoid distinctions, but they would consist of children of different ethnicities, of different origin.

However, I would like to add some words in the previous question. The school books, especially the history school books in the Balkans have not been written to the direction of intercultural education. On the contrary, they keep on separating the people with historical inaccuracies and differences which do not contribute to a peaceful coexistence of people, but they create more intense conflicts and differences. However, I believe that this is an issue of external policy. It is an issue that has to be examined not only by the National Ministry of Education but also by more ministries. It is an issue that it does not only refer to our school books. It refers to the school books of other countries which have to be written from the beginning and especially the history school books. I think that this point had to be added, because it is a serious issue.

QUESTION 6

R: In which subjects would you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you would implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

H: I think the Greek Language and history as subjects...some subjects have to be excluded or be taught in a different way in school such as Religious Education. I believe that intercultural education could be implemented principally in the Greek language and in history and then in other subjects, without implying its secondary role in other subjects. That is it could be implemented in music, in PE with games from other countries, with songs from other countries, but it could be implemented especially in the subjects I mentioned before.

QUESTION 7

R: Are there any other events and activities organized towards the implementation of intercultural education (provide examples)? How do you think that these events/activities promote intercultural education?

H: The traditional celebrations which take place have an intercultural concept. The other celebrations which take place are...there are colleagues who deal more with the reception classes, the only reception class which has been left. Every year celebrations take place which include theatre plays, songs, games from other countries and especially from the pupil's' countries of origin. There are celebrations of this kind which engraft the children of our school in the logic of intercultural education.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

H: I said that there are not the prerequisites of the curriculum and the school books and that it depends on teachers' good will and sensitivity towards the principles they have to teach in the school. It depends on how much imbued they are by national or universal principles. That is another issue.

Our school has a special problem. Many new colleagues come and then leave and there is this problem in general. You cannot aim in the long term when a great percentage of the teaching staff changes every year. It constitutes a factor which makes difficult the implementation of intercultural education except from the factors of the school books and the curricula which should have been totally different for the intercultural schools.

QUESTION 9

R: How do you interpret government policies regarding the implementation of intercultural education?

H: I think that Greece has been taught by the experiences of other countries which were reception countries of foreigners and repatriates in the past. If we examine it from a historical point of view the school books and the curricula which are what is looked for in the central educational policy traditionally delay to change. That's an issue. However, I would not say that the central educational policy is in contrast with intercultural education. I would say that bureaucracy and delay ...I do not think that there is a specific political contrast with intercultural education in the thought of the ministers of education. I believe that Greece has been taught and that the Ministry of Education shows sensitivity as regards the design of the educational policy with taking into account all the delays, as I said before, which are traditional not only in intercultural education but in all sectors. If we see it historically it constitutes a recent phenomenon for the Greek society, Greek education and Greek political life.

QUESTION 10

R: What are the whole-school approaches to the implementation of intercultural education?

H: The approaches are general directions and discussions made on the logic of the previous answers given. The aims are taken for granted as we have developed them according to our opinion. There is no doubt from the teachers about the aims and the means we have to use and in this way we try to cover the absence of the appropriate curricula and books missing. The aim and the effort for us is to be able to cooperate with the children, the families, the children to cooperate with each other as well as the acceptance of foreign parents and pupils in the school. In the past there were problems which we managed to demolish with the appropriate ways and processes and interventions. Let's say, a parent or a pupil may have various thoughts for an Albanian and may affect a child with negative feelings. However, I would say that these stereotypes and prejudice that Greeks may traditionally have in their mind, are not expressed in public any more. At least there are not expressed in this school.

QUESTION 11

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

H: No...no, I don't.

R: Thank you so much.

H: Thank you very much, too.

A.41 Transcribed interviews with headteachers in Greek (main study)

Συνέντευξη 1 (Διευθυντής)

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Δ: Όταν ακούω τον όρο διαπολιτισμική εκπαίδευση μου έρχεται στο μυαλό κατευθείαν ο σεβασμός όλων των μαθητών όλων των πολιτισμών του σχολείου.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεσαι τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σύγκριση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;

Δ: Νομίζω διαπολιτισμική και πολυπολιτισμική [εκπαίδευση]⁴² είναι το ίδιο περίπου. Το δίγλωσση [εκπαίδευση] αναφέρεται καθαρά μόνο σε δύο γλώσσες. Εμείς εδώ προσπαθούμε να εφαρμόσουμε την πολυπολιτισμική εκπαίδευση, διαπολιτισμική εκπαίδευση. Όπως είπα είναι το ίδιο πράγμα. Δηλαδή να εντάξουμε τους μαθητές όχι μόνο και τις οικογένειές τους στην ελληνική κοινωνία, αλλά και όλοι οι υπόλοιποι μαθητές να διαχειριστούν αυτή τη διαπολιτισμική πραγματικότητα που υπάρχει στην Ελλάδα και να επωφεληθούν από αυτή.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αν ναι, γιατί; Ή αν όχι, γιατί;

Δ: Όχι μόνο στα διαπολιτισμικά σχολεία, σε όλα τα σχολεία πρέπει να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση, γιατί το μαθητικό δυναμικό όλων των σχολείων της Ελλάδας είναι λίγο ή πολύ διαπολιτισμικό. Υπάρχουν παιδιά...παλιννοστούντες, αλλοδαποί, τσιγγάνοι σε όλα σχεδόν τα σχολεία της Ελλάδας. Άρα πρέπει αυτή η εκπαίδευση μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα να περάσει παντού.

---

⁴² Οι λέξεις εντός των αγκυλών περιλαμβάνουν λέξεις που συμπληρώθηκαν από τον ερευνητή κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης προς καλύτερη κατανόηση των αναγνωστών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Δ: Η εμπειρία μου μου έχει δείξει από τότε που είμαι στο σχολείο - γιατί είμαι πάρα πολλά χρόνια, από το 1994, όταν επέστρεψα από τη Γερμανία - μου έχει δείξει ότι έγιναν αρκετά βήματα, αλλά δε φτάσαμε σε αυτό το επίπεδο που πρέπει να φτάσουμε. Είμαστε δηλαδή ακόμα πολύ πίσω σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης. Δηλαδή ενώ χρησιμοποιείται ο όρος διαπολιτισμική εκπαίδευση συνέχεια, δυστυχώς δεν εφαρμόζεται σε πολλά σχολεία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι και σε πολλά διαπολιτισμικά σχολεία δεν εφαρμόζεται. Αν φανταστούμε ότι τα περισσότερα διαπολιτισμικά σχολεία δουλεύουν πάνω στο αναλυτικό πρόγραμμα, που εφαρμόζεται σε όλα τα σχολεία της Ελλάδος.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Πώς θα διδάσκατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας; (αναφέρατε παραδείγματα). Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις θα διευκόλυναν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Πώς θα δίδασκα; Θα προσπαθούσα σε όλα τα μαθήματα, όχι μόνο στο μάθημα της γλώσσας. Γιατί η διαπολιτισμική εκπαίδευση περνάει από όλα τα μαθήματα, όχι μόνο μέσα από τη γλώσσα. Αυτό να το κατανοήσουν όλοι οι εκπαιδευτικοί... μέσα ακόμα και από τα Θρησκευτικά, μέσα ακόμα από την ιστορία, τη γεωγραφία μπορούμε να διδάξουμε διαπολιτισμική εκπαίδευση. Μέσα από διάφορα κείμενα, όχι μόνο από τα κείμενα του βιβλίου. Δυστυχώς τα παλιά βιβλία⁴³ δεν είχαν μέσα τέτοια στοιχεία. Ας ελπίσουμε ότι τα νέα βιβλία θα το έχουν. Θα μπορούσαμε και από κείμενα λογοτεχνικά ή από εφημερίδες, από περιοδικά να περάσουμε στα παιδιά αυτό το μήνυμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και του σεβασμού των άλλων πολιτισμών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Εν μέρει μου έχετε απαντήσει την επόμενη ερώτηση. Σε ποια γνωστικά αντικείμενα θα εφαρμόζατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα που θα εφαρμόζατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

---

⁴³ Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε κάθε τάξη του δημοτικού σχολείου, του Γυμνασίου και του Λυκείου κάθε διδασκόμενο μάθημα συνοδεύεται και με το σχολικό εγχειρίδιο, το οποίο έχει συνταχθεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα σχολικά εγχειρίδια του δημοτικού σχολείου αντικαταστάθηκαν με τα νέα σχολικά εγχειρίδια το σχολικό έτος 2006 – 2007. Ο διευθυντής αναφερόμενος στα «παλιά βιβλία» εννοεί τα σχολικά εγχειρίδια που χρησιμοποιούνταν στο δημοτικό σχολείο από το σχολικό έτος 1984 – 1985 έως και το σχολικό έτος 2005 – 2006.

Δ: Νομίζω ότι τα κυριότερα μαθήματα που μπορούμε να περάσουμε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, βασικά μέσα από τη γλώσσα, είναι η γεωγραφία, η ιστορία και τα θρησκευτικά. Αν πάρουμε τα θρησκευτικά γνωρίζοντας τα παιδιά τις διάφορες θρησκείες μέσα από τα κείμενα αυτά, μπορούμε να περάσουμε αυτήν την εκπαίδευση. Μέσα από την ιστορία...μέσα στο πέρασμα των αιώνων δεν υπήρχε μόνο ο ελληνικός πολιτισμός, υπήρχαν και άλλοι πολιτισμοί. Οπότε μέσα από αυτό το πέρασμα των αιώνων και μέσα από τη μάθηση των διάφορων πολιτισμών, μπορούν τα παιδιά να γνωρίσουν και τους άλλους πολιτισμούς και μπορούμε να φέρουμε στην τάξη και άλλα κείμενα που δεν είναι γραμμένα στη γλώσσα της πλειοψηφίας των μαθητών της τάξης. Να φέρουμε και κάποιο κείμενο που είναι σε κάποια άλλη γλώσσα ενός παιδιού που είναι μέσα στην τάξη, ώστε να δουν και μπορέσουν τα παιδιά αυτά να καταλάβουν καλύτερα. Και βέβαια, αυτό είναι βασικό, αυτό είναι θετικό, προϋποθέτει να μπορεί και ο δάσκαλος να ξέρει και μια ξένη γλώσσα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Δ: Στις δραστηριότητες που κάνουμε εδώ στο σχολείο, προσπαθούμε να περάσουμε αυτό το μήνυμα της διαπολιτισμικής [εκπαίδευσης]. Εκδίδουμε μια διαπολιτισμική εφημερίδα κάθε τρεις μήνες. Τα παιδιά της ΣΤ' τάξης δουλεύουν τα κείμενα. Κάποια από αυτά τα κείμενα μεταφράζονται και στις μητρικές γλώσσες των μαθητών του σχολείου, της πλειοψηφίας των μαθητών του σχολείου, δηλαδή αλβανικά, ρωσικά, γερμανικά, γιατί έχουμε και αρκετά παιδιά που ήρθαν από τη Γερμανία, Έλληνες της Γερμανίας, βέβαια, σουηδικά, στα τσιγγάνικα, αν και δεν έχουν γραπτή γλώσσα οι Τσιγγάνοι. Αυτήν την προφορική τους γλώσσα, προσπαθούμε να τη γράψουμε.

Μια άλλη δραστηριότητα που έχουμε και την προωθούμε τα τελευταία χρόνια είναι η χορωδία που έχουμε δημιουργήσει στο σχολείο και η οποία παίρνει μέρος σε διάφορες εκδηλώσεις όχι μόνο του σχολείου, αλλά και εκτός σχολείου σε διάφορα φεστιβάλ. Τραγουδάμε και τραγούδια από άλλες χώρες προέλευσης των μαθητών. Στις εκδηλώσεις λήξης του σχολικού έτους προσπαθούμε να περάσουμε κάποια διαπολιτισμικά μηνύματα. Βασικά αυτά τα πράγματα [κάνουμε].

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Α: Εγώ νομίζω ότι είναι εφικτό να εφαρμοστεί και κατά ένα τρόπο νομίζω κιόλας ότι εφαρμόζεται στα σχολεία, αλλά δε δίνουμε τόση βαρύτητα όση θα έπρεπε να δώσουμε. Δηλαδή κάποιοι εκπαιδευτικοί, πιστεύω, δεν έχουν επιμορφωθεί τόσο, γιατί χρειαζόμαστε συνέχεια επιμόρφωση. Εγώ για παράδειγμα έχω είκοσι χρόνια υπηρεσίας και συνέχεια προσπαθώ να επιμορφώνομαι. Πάντα κάτι καινούριο θα μάθεις. Πρέπει αυτό το μήνυμα, αυτή η εκπαίδευση να περάσει σε όλους τους εκπαιδευτικούς, γιατί μόνο οι εκπαιδευτικοί θα μπορέσουν να περάσουν αυτό το μήνυμα στα σχολεία, κανένας άλλος.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε: Πώς ερμηνεύετε την κυβερνητική πολιτική σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Α: Εδώ είναι ένα ζήτημα τώρα...είμαστε από τις λίγες χώρες και αυτό είναι πάρα πολύ θετικό που το 1996 με το μεγάλο κύμα μετά από το 1990 των Ελλήνων νεοπροσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και τους αλλοδαπούς που ήρθαν τότε στην Ελλάδα εψηφίσε και έφτιαξε ένα νόμο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Δυστυχώς βλέπουμε ότι όλα αυτά τα χρόνια δε γίνονται πολλά πράγματα από αυτά που λέγονται στο νόμο. Άλλες χώρες δεν έχουν νόμο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και όμως εφαρμόζουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση καλύτερα από εμάς π.χ. η Αγγλία. Οι Άγγλοι, δηλαδή, μέσα στις τάξεις τους, όπως και οι Γερμανοί, γιατί ήμουν στη Γερμανία, ενώ δεν έχουν καθαρά νόμο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, όμως η διαπολιτισμική εκπαίδευση περνάει μέσα από τα σχολεία τους. Εμείς έχουμε νόμο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, υπάρχουν κάποια άρθρα, αλλά όλα αυτά τα άρθρα βλέπουμε στην πορεία ότι δεν εφαρμόζονται.

Να πω ένα παράδειγμα...λένε ότι τα διαπολιτισμικά σχολεία μπορούν να έχουν αναλυτικό πρόγραμμα διαφορετικό από τα άλλα τα σχολεία, δεν έχουμε. Λένε να έχουμε ένα πιο ευέλικτο αναλυτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους. Δεν το έχουμε, δυστυχώς, αυτό το ευέλικτο αναλυτικό πρόγραμμα. Νομίζω, όμως, ότι και οι σχολικοί σύμβουλοι δεν είναι τόσο καλά ενημερωμένοι πάνω σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Πολλές φορές χρειάζεται να τους ενημερώσουμε εμείς για θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Δε γνωρίζουν τέτοιες λεπτομέρειες. Θα έπρεπε να υπάρχει καλύτερη συνεργασία μεταξύ των φορέων που έχουν επωμιστεί αυτό το έργο, δηλαδή του ΙΠΟΔΕ⁴⁴, της Διεύθυνσης, της ειδικής γραμματείας Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης με τα γραφεία εκπαίδευσης με τους διευθυντές των διαπολιτισμικών σχολείων. Να υπάρχουν σύμβουλοι, οι οποίοι θα υπάρχουν μόνο για αυτά τα σχολεία, ώστε να υπάρχει καλύτερη συνεργασία. Δυστυχώς αυτά τα πράγματα σε όλα αυτά τα χρόνια δε βλέπω

---

⁴⁴ ΙΠΟΔΕ : Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

να έχουν γίνει και μόνο από δικές μας πολλές φορές πρωτοβουλίες και πιέσεις των διευθυντών των διαπολιτισμικών σχολείων πιστεύουμε να γίνουν κάποια πράγματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 10

Ε: Ποιες είναι οι προσεγγίσεις ολόκληρης της σχολικής μονάδας σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Δ: Όταν λες προσεγγίσεις τι ακριβώς εννοείς;

Ε: Γενικά η φιλοσοφία που ακολουθείτε σα σχολείο, η κατεύθυνση.

Δ: Νομίζω ότι από όλα αυτά που έχω πει καταλαβαίνει κάποιος τι προσπαθούμε να περάσουμε σε αυτό το σχολείο εγώ προσωπικά, αλλά και οι εκπαιδευτικοί. Είμαστε τυχεροί και είμαι τυχερός που στο σχολείο αυτό υπηρετούν είκοσι πέντε εκπαιδευτικοί, είναι όλοι νέοι σε ηλικία. Προσπαθούμε και νομίζω ότι έχω περάσει αυτό το μήνυμα, αλλά και επειδή πολλοί εκπαιδευτικοί στο σχολείο εδώ έχουν αρκετά χρόνια έχουμε περάσει και στους νεώτερους [εκπαιδευτικούς] που έρχονται στο σχολείο [το μήνυμα] ότι πρέπει να δώσουμε κάτι διαφορετικό στα παιδιά του σχολείου αυτού από ότι ίσως ενδεχομένως γίνεται σε άλλα σχολεία. Δηλαδή έχουμε περάσει όλα αυτά τα χρόνια το μήνυμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, το μήνυμα ότι υπάρχουν και άλλα παιδιά από άλλες χώρες σε αυτό το σχολείο, ότι πρέπει να σεβόμαστε όλα τα παιδιά από όπου και αν προέρχονται και δεν προσπαθούμε να το λέμε μόνο με λόγια αυτό. Νομίζω ότι το δείχνουμε και με τις διάφορες δραστηριότητές μας που κάνουμε στο σχολείο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 11

Ε: Θα θέλατε να κάνετε κάποιο άλλο σχόλιο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Δ: Κάτι που ξέχασα να πω στις δραστηριότητες που είχαμε αναφερθεί είναι ότι κάνανε εδώ και δύο τρία χρόνια...με δουλειά πάρα πολλών ετών είναι αυτή και μαζέψαμε αρκετά στοιχεία. Προσπαθήσαμε ως σχολείο να βοηθήσουμε και τα άλλα διαπολιτισμικά σχολεία, θα λέγαμε, αλλά και τα άλλα σχολεία που δεν είναι διαπολιτισμικά ανεβάζοντας στο Διαδίκτυο μια ιστοσελίδα, η οποία έχει πάρα πολλές πληροφορίες για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Δηλαδή θα μπορούσε οποιοσδήποτε εκπαιδευτικός μπαίνοντας σε αυτή τη σελίδα να βρει πληροφορίες για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, όπως παραδείγματος χάρη αρθρογραφία, βιβλιογραφία. Επίσης πρέπει να τονίσουμε τη διαπολιτισμική δανειστική βιβλιοθήκη που έχουμε δημιουργήσει στο σχολείο με 230 τίτλους περίπου και μπορεί οποιοσδήποτε εκπαιδευτικός, ακόμα και αν δεν ανήκει στο σχολείο, να έρθει και να δανειστεί κάποια βιβλία και να τα επιστρέψει. Είναι όλα βιβλία που έχουν σχέση με

τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Επίσης μπορεί κάποιος να βρει κάποιες δραστηριότητες που προτείνουμε. Μια προτεινόμενη δραστηριότητα, που ξέχασα να την πω και προ ολίγου, είναι η εξής : κάποια στιγμή στο σχολείο είχαμε κάνει ένα πρόγραμμα σε συνεργασία με το Δήμου του Ελευθερίου – Κορδελιού, το πρόγραμμα λεγόταν «Πρόγραμμα Ευαισθητοποίησης μαθητών σε θέματα μεταναστών». Αυτό το πρόγραμμα και τις δραστηριότητες του προγράμματος αυτού μπορεί κάποιος να τις βρει επισκεπτόμενος την ιστοσελίδα μας και όχι μόνο να το βρει. Μπορεί να κατεβάσει και το πρόγραμμα καθώς και το βιβλίο αυτό το βιβλίο που είχαν δουλέψει τότε τα παιδιά στα πλαίσια αυτού του προγράμματος. Το βιβλίο λεγόταν «Τα όνειρα του Γιούρη». Μιλούσε για κάποιο παιδάκι, το οποίο ήρθε από τη Ρωσία, πώς το δέχτηκαν στο σχολείο...και αυτό το πρόγραμμα το κάναμε στο σχολείο μας με τα παιδιά τότε και αυτά μπορεί κάποιος να τα βρει εκεί. Ό, τι δηλαδή μπορεί να βρει για την εκπαίδευση των παλινοστούντων και αλλοδαπών, ανάλογα πράγματα μπορεί να βρει και για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων. Και είναι πάρα πολύ χρήσιμο, νομίζω, να επισκεφθεί κάποιος τη σελίδα αυτή, γιατί, νομίζω, μόνο κερδισμένος θα βγει.

Ε :Θέλετε να αναφέρετε κάτι άλλο;

Δ: Τίποτα. Εγώ το μόνο που μπορώ να ευχηθώ είναι το μήνυμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης να μη μένει μόνο στα χαρτιά και στα λόγια, αλλά πραγματικά να περάσει σε όλα τα σχολεία και σε όλους τους εκπαιδευτικούς σε βάθος.

Ε: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Συνέντευξη 2 (Διευθυντής)

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Δ: Διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι η εκπαίδευση εκείνη που έχει σκοπό να αναδείξει όλες εκείνες τις ικανότητες των παιδιών για μια αρμονική εποικοδομητική συμβίωση βάσει των οικουμενικών αξιών, τις οποίες πρέπει η εκπαίδευση να υπηρετεί. Ο σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης κατά τη γνώμη μου είναι η αποδοχή και ο σεβασμός του διαφορετικού, η αναγνώριση της πολιτιστικής ταυτότητας των παιδιών που παλιννοστούν με σκοπό την ένταξή τους και ο εμπλουτισμός της πολιτιστικής ταυτότητας και της δικιάς μας από τους πολιτισμούς των οποίων είναι φορείς τα παιδιά. Αυτό έτσι σαν μια γενική [εικόνα]⁴⁵.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σύγκριση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;

Δ: Μπορείτε να επαναλάβετε την ερώτηση;

Ε: Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σύγκριση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’; Δηλαδή ουσιαστικά σύγκριση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με την πολυπολιτισμική και τη δίγλωσση εκπαίδευση.

Δ: Όσον αφορά τη δίγλωσση εκπαίδευση είναι νομίζω αυτονόητο. Είναι αυτό που λέει ότι κοιτάμε και τη μία και την άλλη εκπαίδευση και τη γλώσσα των χωρών προέλευσης των παιδιών, αλλά και τη δική μας να τους την γνωρίσουμε.

Όσον αφορά την πολυπολιτισμική εκπαίδευση πιστεύω η διαφορά της είναι ότι δεν είναι ο στόχος ο αλληλοεπηρεασμός των πολιτισμών των οποίων είναι φορείς τα παιδιά τα αλλοδαπά ή τα παλιννοστήσαντα με το δικό μας πολιτισμό, αλλά είναι η διαφύλαξη του πολιτισμού των παιδιών που παλιννοστούν. Αυτές νομίζω ότι είναι κωδικά κάποιες διαφορές.

---

⁴⁵ Οι λέξεις εντός των αγκυλών περιλαμβάνουν λέξεις που συμπληρώθηκαν από τον ερευνητή κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης προς καλύτερη κατανόηση των αναγνωστών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Δ: Οποσδήποτε είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται στα σχολεία [η διαπολιτισμική εκπαίδευση], διότι οι κοινωνίες δεν είναι πια στην εποχή του «Ελλάς – Ελλήνων – Χριστιανών» να μιλάμε για τη δική μας, αλλά αποτελούνται από ανθρώπους, από παιδιά, από μαθητές που είναι φορείς διαφορετικών πολιτισμών. Άρα θεωρείται αυτονόητο ότι πρέπει να εφαρμόζεται [η διαπολιτισμική εκπαίδευση] στα σχολεία και να διαχέεται και στην κοινωνία. Αυτός πιστεύω πρέπει να είναι ο σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Δ: Είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο που τίθεται. Νομίζω ότι δεν έχουν μπολιαστεί τα αναλυτικά προγράμματα με τα στοιχεία που θα έπρεπε να έχουν μπολιαστεί για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στα σχολεία. Επίσης τα βιβλία δεν είναι γραμμένα σε αυτή τη λογική και επαφίεται ουσιαστικά στον πατριωτισμό των εκπαιδευτικών για να κάνουν βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση. Πιστεύω ότι το επόμενο βήμα πρέπει να είναι η αλλαγή των αναλυτικών προγραμμάτων και των βιβλίων στην κατεύθυνση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Πώς θα διδάσκατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας; (αναφέρατε παραδείγματα). Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις θα διευκόλυναν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Εγώ νομίζω ότι με βάση, σε μέθοδο θα χρησιμοποιούσα την ομαδική διδασκαλία. Βέβαια, οι ομάδες δε θα ήταν μιας εθνότητας για να κάνουμε διαχωρισμούς, αλλά θα ήταν από παιδιά διαφορετικών εθνοτήτων, διαφορετικής καταγωγής.

Στο προηγούμενο θα ήθελα να συμπληρώσω, όμως. Στα βιβλία, ιδιαίτερα στα βαλκανικά βιβλία και ιδιαίτερα στα βιβλία της ιστορίας, όχι μόνο δεν είναι σε μια κατεύθυνση διαπολιτισμική, αλλά αντίθετα συνεχίζουν να χωρίζουν τους λαούς με ιστορικές ανακρίβειες ή με ανάδειξη των διαφορών και αυτό είναι ένα στοιχείο, το οποίο όχι μόνο δε βοηθάει στο μέλλον στην ειρηνική συμβίωση των λαών, αλλά αντίθετα δημιουργεί συγκρούσεις και διαφορές ακόμα εντονότερες. Πιστεύω, όμως, ότι είναι θέμα εξωτερικής πολιτικής, είναι θέμα που πρέπει να το δουν περισσότερα υπουργεία παρά μόνο το Υπουργείο Παιδείας. Δηλαδή δεν αφορά μόνο τα δικά μας

βιβλία, αφορά και τα δικά μας [βιβλία] και περισσότερο ίσως βιβλία άλλων λαών που πρέπει να γραφτούν εξαρχής, ιδιαίτερα τα βιβλία της ιστορίας. Νομίζω ότι αυτό έπρεπε να συμπληρωθεί, γιατί είναι ένα σοβαρό ζήτημα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Σε ποια γνωστικά αντικείμενα θα εφαρμόζατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα που θα εφαρμόζατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

Α: Ως γνωστικά αντικείμενα πιστεύω ότι η γλώσσα, η ιστορία... κάποια γνωστικά αντικείμενα πρέπει να αφαιρεθούν ή να δίνονται διαφορετικά στο σχολείο, όπως είναι τα θρησκευτικά. Πιστεύω κυρίως στη γλώσσα και στην ιστορία και από εκεί και ύστερα σε ό,τι αφορά δευτερευόντως θα έλεγα χωρίς να είναι δευτερεύων ιδιαίτερα ο ρόλος σε όλα τα μαθήματα. Δηλαδή και στη μουσική μπορεί, και στη γυμναστικά μπορεί με παιχνίδια από άλλες χώρες, με τραγούδια από άλλες χώρες, αλλά ιδιαίτερα στα μαθήματα που είπαμε πριν.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Α: Κοιτάμε οι εκδηλώσεις που γίνονται, οι παραδοσιακές, να έχουν τέτοιο περιεχόμενο. Οι άλλες εκδηλώσεις που γίνονται είναι ...υπάρχουν συνάδελφοι που ασχολούνται περισσότερο με τα τμήματα υποδοχής, με το τμήμα υποδοχής που έχει μείνει. Γίνονται εκδηλώσεις κάθε χρόνο με θεατρικά, με τραγούδια, με παιχνίδια άλλων χωρών και ιδιαίτερα των χωρών προέλευσης των μαθητών. Υπάρχουν τέτοιου είδους εκδηλώσεις που μπολιάζουν τα παιδιά του σχολείου μας στη λογική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Α: Είπαμε ότι δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις του αναλυτικού προγράμματος και των βιβλίων και επαφίεται στον πατριωτισμό του κάθε δασκάλου και στις ευαισθησίες που έχει απέναντι στις αξίες που πρέπει να διδάσκει ένα σχολείο, στο πόσο είναι εμποτισμένος από εθνικιστικές ή οικουμενικές ιδέες. Αυτό είναι ένα άλλο ζήτημα.

Το σχολείο μας έχει ένα ιδιαίτερο πρόβλημα: ότι πολλοί νέοι συνάδελφοι έρχονται και φεύγουν και γενικώς δημιουργείται ένα τέτοιο πρόβλημα, διότι δεν μπορείς να έχεις μια μακροπρόθεσμη στόχευση, όταν το εκπαιδευτικό προσωπικό αλλάζει κατά ένα μεγάλο ποσοστό ετησίως. Είναι ένας από τους παράγοντες που μας δυσκολεύει ιδιαίτερα στην εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Πέρα από τους βασικούς παράγοντες που είναι βιβλία και αναλυτικά προγράμματα, που έπρεπε να είναι τελείως διαφορετικά για τα διαπολιτισμικά σχολεία.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε: Πώς ερμηνεύετε την κυβερνητική πολιτική σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Α: Πιστεύω ότι η Ελλάδα έχει διδαχθεί από τις εμπειρίες άλλων χωρών που παλαιότερα ήταν χώρες υποδοχής αλλοδαπών και παλιννοστούντων. Ιστορικά εάν το δούμε τα βιβλία και τα αναλυτικά προγράμματα που είναι το ζητούμενο της κεντρικής εκπαιδευτικής πολιτικής παραδοσιακά καθυστερούν να αλλάξουν. Αυτό είναι ένα ζήτημα. Αλλά πάντως δε θα έλεγα ότι η κεντρική εκπαιδευτική πολιτική είναι σε μια λογική αντίθετη με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Πιο πολύ θα έλεγα ότι είναι τα βαρίδια της γραφειοκρατίας και της καθυστέρησης. Δε θεωρώ ότι υπάρχει ιδιαίτερη λογική πολιτική αντίθεση με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στη σκέψη των εκάστοτε υπουργών παιδείας. Πιστεύω ότι η Ελλάδα έχει διδαχθεί και υπάρχει μια ευαισθησία στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής από το υπουργείο παιδείας με όλες, βέβαια, τις καθυστερήσεις που είπα πριν και που είναι παραδοσιακές σε όλους τους τομείς και όχι ιδιαίτερα για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Ιστορικά αν το δούμε είναι ένα πολύ νέο φαινόμενο για την ελληνική κοινωνία και για την ελληνική εκπαίδευση και για την ελληνική πολιτική ζωή.

ΕΡΩΤΗΣΗ 10

Ε: Ποιες είναι οι προσεγγίσεις ολόκληρης της σχολικής μονάδας σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Α: Οι προσεγγίσεις είναι γενικές κατευθύνσεις και συζητήσεις που γίνονται στη βάση των προηγούμενων απαντήσεων που έχω δώσει. Οι σκοποί είναι δεδομένοι, όπως τους έχουμε αναπτύξει κατά τη γνώμη μας. Δεν υπάρχει αμφισβήτηση από τους εκπαιδευτικούς στους σκοπούς και στα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιούμε και με αυτόν τον τρόπο προσπαθούμε να καλύψουμε το κενό της απουσίας των ξεχωριστών αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων. Το θέμα είναι και ο στόχος και η προσπάθεια να συνεργαζόμαστε με τα παιδιά, με τις οικογένειες και τα παιδιά μεταξύ τους και η αποδοχή των αλλοδαπών γονιών και μαθητών μέσα στο σχολείο. Παλιότερα υπήρχαν προβλήματα που με τους κατάλληλους τρόπους και διαδικασίες και παρεμβάσεις καταφέραμε να μειώσουμε έως εξαλείψουμε. Δηλαδή μπορεί ο γονιός

ή ο μαθητής καμιά φορά ο Αλβανός, ας πούμε, να σκέφτεται και να το φορτίζει με αρνητικά συναισθήματα, αλλά πια δεν εκφράζονται δημόσια θα το έλεγα αυτά τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις, που παραδοσιακά ίσως έχει στο μυαλό του ο Έλληνας . Σε αυτό τουλάχιστον το σχολείο δεν εκφράζονται.

ΕΡΩΤΗΣΗ 11

Ε:Θα θέλατε να κάνετε κάποιο άλλο σχόλιο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Δ: Όχι...όχι

Ε : Σας ευχαριστώ πολύ.

Δ: Κι εγώ.

A.42 Questionnaire administered to teachers in English (main study)

Dear colleagues

This questionnaire constitutes part of a research project designed within the frame of my Ph.D study, which is conducted in the Department of Educational Studies of the University of York, England.

The purpose of this research project is to examine the views of teachers, working in intercultural primary, schools on intercultural education, and the extent to which it is implemented within intercultural primary schools in Greece. The project focuses specifically on teachers' perceptions of the meaning of the term 'intercultural education' and the necessity of its implementation. Moreover, it seeks to explore what teaching methods and processes are adopted in the classroom and the school for the promotion of intercultural education and why. I hope that the results of the research project will constitute a useful guide for all primary school teachers, who wish to implement intercultural education in their classrooms.

Questionnaire and interview data will be collected. The distribution of the questionnaire to the mainstream teachers of the school constitutes the first stage of the research study. The questionnaire data will supply an overview of teachers' views on the issues the research study seeks to explore. Moreover, the analysis of the questionnaire data will also facilitate the selection of the appropriate interviewees. Each one of them is going to participate in an interview, which is going to follow and which constitutes the second stage of the research study. The interview data collected will help me to understand the topic more completely

The completion of the questionnaire should take about 20 minutes and would be highly appreciated. It would provide the research project with important information collected by teachers knowledgeable on intercultural education.

QUESTIONNAIRE ON TEACHERS' VIEWS ON INTERCULTURAL EDUCATION

Teacher Instrument

School:

Teaching Class:

Number assigned to your response [researcher will complete this part]:

A. About yourself

Please tick appropriately.

1. Sex:

1. Male: _____

2. Female: _____

2. Please indicate your age (in years) : _____

3. Working status:

1. Temporary teacher: _____

2. Permanent teacher: _____

4. Years of teaching experience in primary schools: _____

5. Basic Studies :

Graduate of Pedagogical Academy (2 years training) : _____

Graduate of the Department of Primary Education : _____

6. If you are a graduate of the Pedagogical Academy have you received training for equating your diploma with the diploma of the Department of Primary Education?

Yes

No

Not applicable

7. Further Studies (you may tick more than one answer):

1. Graduate of another department : If yes, please specify _____
2. Teacher – training college :
3. Master’s Degree : If yes, please specify _____
4. Ph.D Degree : If yes, please specify _____
5. None of the above :

8. How often have you dealt with teaching native and foreign pupils in the same classroom in your teaching career exempting your teaching experience in intercultural primary schools? (please tick one box)

- Never
 Rarely
 Sometimes
 Often
 Very often
 Always

9. Years of teaching experience in intercultural primary schools (please tick appropriately):

- 1 – 3 years : _____
4 – 6 years : _____
7 – 9 years : _____
10 – 12 years : _____
13 - 15 years : _____
15+ years : _____

10. Did you want to work in an intercultural school?

- Yes
 No
 Neutral

11. Do you like working in an intercultural school? (please underline your choice)
Strongly dislike   Dislike   Neutral   Like   Strongly like

B. Your views towards intercultural education

Please tick appropriately.

12. Intercultural education refers to:

- Foreign pupils
 Both native and foreign pupils

13. How necessary do you think that the implementation of intercultural education is in all primary schools?

- Not at all necessary
- Less necessary
- Undecided
- Necessary
- Very necessary

14. Please justify your answer.

.....

.....

.....

.....

.....

15. How do you understand the term 'intercultural education' in ideal terms?

Please indicate the strength of your agreement or disagreement with each one of the following statements by circling the appropriate code.

(1=strongly disagree, 2=disagree,3=undecided,4=agree,5=strongly agree)

See next question before answering this one

Intercultural education	SD	D	UN	A	SA
a. is based on all pupils' cultural experiences, in their own lives.	1	2	3	4	5
b. explores the differences and similarities between different cultures and uses them in teaching constructively.	1	2	3	4	5
c. is a dynamic process that involves constant interaction between all pupils.	1	2	3	4	5
d. accepts that all pupils' cultural capitals ⁴⁶ are of equal value, because all cultures are of equal value.	1	2	3	4	5
e. recognizes that the mother tongue of each pupil is part of the curriculum.	1	2	3	4	5
f. it accepts that all pupils' cultural capitals are constantly enriched and that each pupil's identity constitutes a synthesis of different cultural elements.	1	2	3	4	5

---

⁴⁶The cultural capital of each person refers to his/her cultural identity, which consists in the cultural elements that he/she has.

16. How do you understand the term 'intercultural education' in practice?

Please indicate the strength of your agreement or disagreement with each one of the following statements by circling the appropriate code.

(1=strongly disagree, 2=disagree,3=undecided,4=agree,5=strongly agree)

Intercultural education	SD	D	UN	A	SA
a. is based on all pupils' cultural experiences, in their own lives.	1	2	3	4	5
b. explores the differences and similarities between different cultures and uses them in teaching constructively.	1	2	3	4	5
c. is a dynamic process that involves constant interaction between all pupils.	1	2	3	4	5
d. accepts that all pupils' cultural capitals are of equal value, because all cultures are of equal value.	1	2	3	4	5
e. recognizes that the mother tongue of each pupil is part of the curriculum.	1	2	3	4	5
f. it accepts that all pupils' cultural capitals are constantly enriched and that each pupil's identity constitutes a synthesis of different cultural elements.	1	2	3	4	5

17. Please indicate the 3 main barriers or problems faced in the implementation of intercultural education.

- _____
- _____
- _____

18. Do you think there is a gap between theory and practice in intercultural education? If so, can you tell me about it?

.....

.....

.....

.....

.....

C. Your pedagogic practices

19. How often do you implement intercultural education in each one of the following subject fields?(please tick the appropriate box for each one of the subject fields below)

	Never	Rarely	Sometimes	Often	Very often
Language studies					
Science studies (Maths, Physics)					
Social Studies (History, Geography, Divinity, Citizenship education, Environmental studies)					
Art studies (painting, singing, dancing, PE)					

20. How often do you adopt each one of the following teaching approaches in the classroom to promote intercultural education? (please tick the appropriate box for each one of the following teaching approaches)

	Never	Rarely	Sometimes	Often	Very often
Cooperative learning					
Peer interaction					
Interdisciplinary approach					
Exploratory method					

Other _____

21. How often do you adopt each one of the following teaching methods in the classroom to promote intercultural education? (please tick the appropriate box for each one of the following teaching methods)

	Never	Rarely	Sometimes	Often	Very often
Whole-class discussion					
Small-group discussion					
Role – Playing ⁴⁷					
Simulation ⁴⁸					

Other _____

47 Improptu role performance

48 Predefined role performance

22. Are there any events or activities (celebrations, pupil exchanges, visits, publications, etc) organized in the classroom or in school for the promotion of intercultural education?

.....

.....

.....

.....

.....

Thank you for completing this questionnaire.

A.43 Questionnaire administered to teachers in Greek (main study)

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Αυτό το ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος μιας ερευνητικής μελέτης που σχεδιάστηκε στο πλαίσιο των σπουδών μου, για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος, υπό την αιγίδα του Τμήματος Εκπαιδευτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Γιορκ της Αγγλίας.

Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της ερευνητικής μελέτης είναι να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την έκταση με την οποία εφαρμόζεται στα ελληνικά διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία. Ειδικότερα, η μελέτη επικεντρώνεται στο νόημα που οι εκπαιδευτικοί αποδίδουν στον όρο 'διαπολιτισμική εκπαίδευση' και την αναγκαιότητα της εφαρμογής της. Επιπλέον, προσπαθεί να διερευνήσει ποιες διδακτικές μέθοδοι και διαδικασίες υιοθετούνται σε επίπεδο τάξης και σχολείου για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και γιατί. Ελπίζω ότι τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποτελέσουν ένα χρήσιμο οδηγό για όλους τους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που επιθυμούν να εφαρμόσουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη τους.

Τα δεδομένα της έρευνας θα συλλεχθούν μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων. Τα δεδομένα των ερωτηματολογίων θα παράσχουν μια γενική εικόνα των απόψεων των εκπαιδευτικών και θα διευκολύνουν την επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή τους στη συνέντευξη, η οποία θα ακολουθήσει, σε μια προσπάθεια να διερευνηθεί το θέμα πιο διεξοδικά. Η ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου θα διευκολύνει και την επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών για τη συνέντευξη.

Θα ήμουν ευγνώμων, εάν μπορούσατε να συμπληρώσετε αυτό το ερωτηματολόγιο. Η συμπλήρωση του διαρκεί περίπου δεκαπέντε (15) λεπτά και οι απαντήσεις σας θα τροφοδοτούσαν την ερευνητική μελέτη με σημαντικές πληροφορίες, οι οποίες θα έχουν συλλεχθεί από εκπαιδευτικούς γνώστες των θεμάτων που σχετίζονται με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Οι δεδομένα που θα συλλεχθούν από τα ερωτηματολόγια θα είναι εμπιστευτικά. Τα ονόματα των εκπαιδευτικών που θα συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο δε θα δημοσιευθούν.

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία σας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όνομα (θα παραμείνει απόρρητο) :

Σχολείο :

Τμήμα διδασκαλίας :

Αριθμός απάντησης (θα συμπληρωθεί από τον ερευνητή) :

A. Σχετικά με τον εαυτό σας

Παρακαλώ σημειώστε ένα **X** σε κάθε ερώτηση

1. Φύλο:

1. Άνδρας : _____

2. Γυναίκα : _____

2. Σημειώστε την ηλικία σας (σε έτη) : _____

3. Καθεστώς εργασίας :

Αναπληρωτής εκπαιδευτικός : _____

Μόνιμος εκπαιδευτικός : _____

4. Χρόνια διδακτικής εμπειρίας σε δημοτικά σχολεία : _____

5. Βασικές σπουδές :

Απόφοιτος Παιδαγωγικής Ακαδημίας : _____

Απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης : _____

6. Εάν είστε απόφοιτος Παιδαγωγικής Ακαδημίας, έχετε παρακολουθήσει το πρόγραμμα εξομοίωσης ;

Ναι

Όχι

Τίποτα από τα παραπάνω

7. Περαιτέρω σπουδές (μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις) :

1. Απόφοιτος άλλης σχολής : Αν ναι, διευκρινίστε _____
2. Απόφοιτος Διδασκαλείου :
3. Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος : Αν ναι, διευκρινίστε _____
4. Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος : Αν ναι, διευκρινίστε _____
5. Τίποτα από τα παραπάνω :

8. Πόσο συχνά έχετε ασχοληθεί με τη συνδιδασκαλία γηγενών και αλλοδαπών μαθητών στη διδακτική σας πορεία, εξαιρώντας τη διδακτική σας εμπειρία σε διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία ; (σημειώστε ένα **X** σε κάθε ερώτηση)

- Ποτέ
 Σπάνια
 Μερικές φορές
 Συχνά
 Πολύ συχνά
 Πάντα

9. Χρόνια διδακτικής εμπειρίας (προϋπηρεσίας) σε διαπολιτισμικά σχολεία :

- 1-3 χρόνια : _____
 4 - 6 χρόνια : _____
 7 - 9 χρόνια : _____
 10 - 12 χρόνια : _____
 13 - 15 χρόνια : _____
 15+ χρόνια : _____

10. Θέλατε να εργαστείτε σε διαπολιτισμικό σχολείο ;

- Ναι
 Όχι

11. Σας αρέσει να εργάζεστε σε διαπολιτισμικό σχολείο ; (παρακαλώ υπογραμμίστε την επιλογή σας)

Δε μου αρέσει καθόλου
Δε μου αρέσει

Αναποφάσιτος

Μου αρέσει
Μου αρέσει πολύ

B. Οι απόψεις σας σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση

Παρακαλώ σημειώστε ένα **X** σε κάθε ερώτηση.

12. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναφέρεται στους :

- Αλλοδαπούς μαθητές
- Γηγενείς και στους αλλοδαπούς μαθητές

13. Πόσο απαραίτητη πιστεύετε ότι είναι η εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε όλα τα σχολεία ;

- Καθόλου απαραίτητη
- Όχι πολύ απαραίτητη
- Αναποφάσιστος/η
- Απαραίτητη
- Πολύ απαραίτητη

14. Παρακαλώ αιτιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

15. Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο 'διαπολιτισμική εκπαίδευση' θεωρητικά;

Παρακαλώ σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με καθεμιά από τις παρακάτω δηλώσεις κυκλώνοντας τον κωδικό που σας εκφράζει. (1= διαφωνώ κάθιστα, 2=διαφωνώ, 3=αναποφάσιστος/η, 4= συμφωνώ, 5= συμφωνώ απόλυτα)

Παρακαλώ δείτε την επόμενη ερώτηση πριν απαντήσετε αυτή.

Διαπολιτισμική εκπαίδευση

α. βασίζεται στις πολιτισμικές εμπειρίες όλων των μαθητών.

ΔΚ Δ Α Σ ΣΑ

1 2 3 4 5

β. ανακαλύπτει τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών και τις χρησιμοποιεί στη διδασκαλία εποικοδομητικά.

1 2 3 4 5

γ. αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που σχετίζεται με τη συνεχή αλληλεπίδραση όλων των μαθητών.

1 2 3 4 5

δ. αποδέχεται ότι τα πολιτισμικά κεφάλαια ⁴⁹ όλων των μαθητών είναι ισότιμα, γιατί όλοι οι πολιτισμοί είναι ισότιμοι.	1	2	3	4	5
ε. αναγνωρίζει ότι οι μητρικές γλώσσες των μαθητών συμπεριλαμβάνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα.	1	2	3	4	5
στ. αποδέχεται ότι τα πολιτισμικά κεφάλαια όλων των μαθητών συνεχώς εμπλουτίζονται και ότι η ταυτότητα κάθε μαθητή αποτελεί μια σύνθεση διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων.	1	2	3	4	5

16. Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ στην πράξη;
 Παρακαλώ σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με καθεμιά από τις παρακάτω δηλώσεις κυκλώνοντας τον κωδικό που σας εκφράζει. (1= διαφωνώ κάθετα, 2=διαφωνώ, 3=αναποφάσιστος/η, 4= συμφωνώ, 5= συμφωνώ απόλυτα)

<u>Διαπολιτισμική εκπαίδευση</u>	<u>ΔΚ</u>	<u>Δ</u>	<u>Α</u>	<u>Σ</u>	<u>ΣΑ</u>
α. βασίζεται στις πολιτισμικές εμπειρίες όλων των μαθητών.	1	2	3	4	5
β. ανακαλύπτει τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών και τις χρησιμοποιεί στη διδασκαλία εποικοδομητικά.	1	2	3	4	5
γ. αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που σχετίζεται με τη συνεχή αλληλεπίδραση όλων των μαθητών.	1	2	3	4	5
δ. αποδέχεται ότι τα πολιτισμικά κεφάλαια ⁵⁰ όλων των μαθητών είναι ισότιμα, γιατί όλοι οι πολιτισμοί είναι ισότιμοι.	1	2	3	4	5
ε. αναγνωρίζει ότι οι μητρικές γλώσσες των μαθητών συμπεριλαμβάνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα.	1	2	3	4	5
στ. αποδέχεται ότι τα πολιτισμικά κεφάλαια όλων των μαθητών συνεχώς εμπλουτίζονται και ότι η ταυτότητα κάθε μαθητή αποτελεί μια σύνθεση διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων.	1	2	3	4	5

17. Παρακαλώ σημειώστε τα 3 κύρια εμπόδια ή προβλήματα που αντιμετωπίζετε όσον αφορά την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

- ✓ _____
- ✓ _____
- ✓ _____

⁴⁹Το πολιτισμικό κεφάλαιο κάθε ανθρώπου αναφέρεται στην πολιτιστική του ταυτότητα, η οποία συνίσταται στα πολιτιστικά στοιχεία που φέρει.

⁵⁰Βλ. παραπομπή 1.

18. Νομίζετε ότι υπάρχει χάσμα μεταξύ θεωρίας και πράξης όσον αφορά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, μπορείτε να το αιτιολογήσετε;

.....

.....

.....

.....

.....

Γ. Οι παιδαγωγικές σας πρακτικές

19. Πόσο συχνά εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στα ακόλουθα γνωστικά αντικείμενα; (παρακαλώ σημειώστε ένα X στο κατάλληλο κουτάκι για κάθε γνωστικό αντικείμενο)

	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές Φορές	Συχνά	Πολύ συχνά
Γλωσσικό Μάθημα					
Μαθήματα Θετικών Σπουδών (Μαθηματικά, Φυσική)					
Μαθήματα Κοινωνικών Σπουδών (Ιστορία, Γεωγραφία, Θρησκευτικά, Αγωγή του Πολίτη, Μελέτη Περιβάλλοντος)					
Μαθήματα Καλλιτεχνικών Σπουδών (ζωγραφική, μουσική, χορός, τραγούδι κ.α)					

20. Πόσο συχνά υιοθετείτε καθεμιά από τις παρακάτω διδακτικές προσεγγίσεις στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ; (παρακαλώ σημειώστε ένα X στο κατάλληλο κουτάκι για καθεμιά από τις παρακάτω διδακτικές μεθόδους)

	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές Φορές	Συχνά	Πολύ συχνά
Συνεργατική μάθηση					
Αλληλεπίδραση μεταξύ ζευγαριού					
Διαθεματική προσέγγιση					
Διερευνητική μέθοδος					

Άλλες διδακτικές προσεγγίσεις _____

21. Πόσο συχνά υιοθετείτε καθεμιά από τις παρακάτω διδακτικές μεθόδους στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ; (παρακαλώ σημειώστε ένα **X** στο κατάλληλο κουτάκι για καθεμιά από τις παρακάτω διδακτικές μεθόδους)

	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές Φορές	Συχνά	Πολύ συχνά
Συζήτηση σε ολομέλεια					
Συζήτηση σε μικρές ομάδες					
Παίξιμο των ρόλων ⁵¹					
Μίμηση ⁵²					

Άλλες διδακτικές μέθοδοι _____

22. Υπάρχουν κάποιες άλλες δραστηριότητες (εορτασμοί, ανταλλαγές μαθητών, επισκέψεις, δημοσιεύσεις κτλ.) που οργανώνονται στην τάξη ή το σχολείο για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Σας ευχαριστώ θερμά που συμπληρώσατε το ερωτηματολόγιο.

51 Αυτοσχέδια εκτέλεση ρόλων

52 Προκαθορισμένη εκτέλεση ρόλων

A.44 Interview schedule of teachers in English (main study)

Interviewing schedule of teachers' views on intercultural education and its implementation within intercultural primary schools in Greece

Preamble

This sheet of paper includes nine (9) questions that constitute an interview on primary school teachers' views on intercultural education and its implementation within intercultural primary schools in Greece. The purpose of the interview data is to supply the research study with more details and depth, regarding teachers' perceptions of intercultural education as well as the general issues and possible problems emerging, when implementing intercultural education in schools. More specifically, the interview data will shed light on the main research question of the study: what are primary school teachers' views on intercultural education and to what extent it is implemented within intercultural primary schools in Greece?

Questions

- (1) What comes into your mind when you hear the term/ the phrase 'intercultural education'?
- (2) How do you perceive the term 'intercultural education' compared to the terms 'multicultural education' and 'bilingual education'?
- (3) Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?
- (4) What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?
- (5) How do you try to teach intercultural education in your classroom? (provide examples) How do you think that this/these teaching approaches/ methods facilitate the implementation of intercultural education?
- (6) In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?
- (7) Are there any other events and activities organized towards the implementation of intercultural education (provide examples)? How do you think that these processes promote intercultural education?
- (8) How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

(9) Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

Thanks a lot for your cooperation
Evanthia Tsaliki

A.45 Interview schedule of teachers in Greek (main study)

Σχέδιο συνέντευξης σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία στην Ελλάδα

Προοίμιο

Αυτή η σελίδα περιέχει εννέα (9) ερωτήσεις που αποτελούν μια συνέντευξη σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Ελλάδας. Ο σκοπός των δεδομένων που θα συλλεχθούν από τη συνέντευξη είναι να τροφοδοτήσουν την έρευνα με περισσότερες λεπτομέρειες και βάθος όσον αφορά στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση καθώς επίσης στα γενικά θέματα και πιθανά προβλήματα που προκύπτουν, όταν εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία. Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα των συνεντεύξεων θα φωτίσουν το κύριο ερευνητικό ερώτημα : ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και μέχρι ποιο βαθμό εφαρμόζεται στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Ελλάδας ;

Ερωτήσεις

- (1) Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;
- (2) Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’, σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’ ;
- (3) Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία ; Θα θέλατε να εξηγήσετε γιατί ;
- (4) Ποια είναι η εμπειρία σας μέχρι τώρα, σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία ;
- (5) Πώς προσπαθείτε να διδάξετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας (αναφέρατε παραδείγματα). Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις/μέθοδοι διευκολύνουν την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ;
- (6) Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ; Γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε περισσότερο τη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε σύγκριση με κάποια άλλα ; Αν ναι, γιατί ;
- (7) Υπάρχουν κάποιες άλλες δραστηριότητες που οργανώνονται για την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (αναφέρατε παραδείγματα); Πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες προωθούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ;
- (8) Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Γιατί ;

(9) Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο ;

Ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία σας
Ευανθία Τσαλίκη

A.46 Interview schedule of headteachers in English (main study)

Interviewing schedule of primary school head teachers' views on intercultural education and its implementation within intercultural primary schools in Greece

Preamble

This sheet of paper includes eleven (11) questions that constitute an interview on primary school head teachers' views on intercultural education and its implementation within intercultural primary schools in Greece. The purpose of the interview data is to supply the research study with more details and depth, regarding head teachers' perceptions of intercultural education as well as the general issues and possible problems emerging, when implementing intercultural education in schools. More specifically, the interview data will shed light on the main research question of the study: what are primary school teachers' views on intercultural education and to what extent it is implemented within intercultural primary schools in Greece?

Questions

- (1) What comes into your mind when you hear the term/ the phrase 'intercultural education'?
- (2) How do you perceive the term 'intercultural education' compared to the terms 'multicultural education' and 'bilingual education'?
- (3) Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?
- (4) What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?
- (5) How would you teach intercultural education in your classroom? (provide examples). How do you think that this/these teaching approaches/ methods would facilitate the implementation of intercultural education?
- (6) In which subjects would you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you would implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?
- (7) Are there any other events and activities organized towards the implementation of intercultural education (provide examples)? How do you think that these events/activities promote intercultural education?
- (8) How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?
- (9) How do you interpret government policies regarding the implementation of intercultural education?

- (10) What are the whole-school approaches to the implementation of intercultural education?
- (11) Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

Thanks a lot for your cooperation
Evanthia Tsaliki

A.47 Interview schedule of headteachers in Greek (main study)

Σχέδιο συνέντευξης σχετικά με τις απόψεις των διευθυντών των δημοτικών σχολείων για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία στην Ελλάδα

Προοίμιο

Αυτή η σελίδα περιέχει έντεκα (11) ερωτήσεις που αποτελούν μια συνέντευξη σχετικά με τις απόψεις των διευθυντών δημοτικών σχολείων για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία στην Ελλάδα. Σκοπός των δεδομένων της συνέντευξης είναι τροφοδοτήσουν την έρευνα με περισσότερες λεπτομέρειες και βάθος, όσον αφορά στις αντιλήψεις των διευθυντών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση καθώς επίσης γενικά θέματα και πιθανά προβλήματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία. Ειδικότερα, τα δεδομένα των συνεντεύξεων θα διαφωτίσουν το κύριο ερευνητικό ερώτημα της μελέτης: ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών των δημοτικών σχολείων σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και σε ποιο βαθμό εφαρμόζεται στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία στην Ελλάδα;

Ερωτήσεις

- (1) Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο/τη φράση ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;
- (2) Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σύγκριση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;
- (3) Νομίζετε ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται στα σχολεία; Θα θέλατε να εξηγήσετε γιατί;
- (4) Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;
- (5) Πώς θα διδάσκατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη σας; (αναφέρατε παραδείγματα). Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις/μέθοδοι θα διευκόλυναν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;
- (6) Σε ποια γνωστικά αντικείμενα θα εφαρμόζατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Γιατί; Υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα στα οποία θα εφαρμόζατε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε σύγκριση με άλλα; Αν ναι, γιατί;
- (7) Διοργανώνονται άλλα γεγονότα ή δραστηριότητες προς την κατεύθυνση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης; (αναφέρατε παραδείγματα) Πώς νομίζετε ότι αυτά γεγονότα/δραστηριότητες προωθούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;
- (8) Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Γιατί;

- (9) Πώς ερμηνεύετε την κυβερνητική πολιτική σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;
- (10) Ποιες είναι οι προσεγγίσεις ολόκληρης της σχολικής μονάδας σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;
- (11) Θα θέλατε να κάνετε κάποιο άλλο σχόλιο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Σας ευχαριστώ για τη συνεργασία
Ευανθία Τσαλίκη

A.48 Documentary material obtained from each school

	Documentary material
IPS1	- Documents of the composition of pupil population
IPS2	- Documents of the composition of pupil population - Book 'All different, all equal' (one year project) - Published newspaper ' Intercultural news '
IPS3	- Documents of the composition of pupil population
IPS4	- Documents of the composition of pupil population - Published newspaper 'The world with children's eyes'/ 'The world as children view it'
IPS5	- Documents of the composition of pupil population
IPS6	- Documents of the composition of pupil population
IPS7	- Documents of the composition of pupil population
IPS8	- Documents of the composition of pupil population
IPS9	- Documents of the composition of pupil population
IPS10	- Documents of the composition of pupil population
IPS11	- Documents of the composition of pupil population
IPS12	- Documents of the composition of pupil population - Five issues of the published newspaper ' Our little newspaper' - Book-cd rom ' A changing world; occupations or technicians that tend to be lost (one year project) - Book ' A story for peace; building a bridge with the Greek children in the world (one year project) - Cd-rom 'Environmental activities' (one year project) - Cd-rom 'The colours of our place' (one year environmental project)
IPS13	- Documents of the composition of pupil population

A.49 Questionnaire administered to teachers in English (pilot study)

Dear colleagues

This questionnaire constitutes part of a research project designed within the frame of my PhD study, which is conducted in the Department of Educational Studies of the University of York, England.

The purpose of this research project is to examine the views of teachers, working in intercultural primary, schools on intercultural education, and the extent to which it is implemented within intercultural primary schools in Greece. The project focuses specifically on teachers' perceptions of the meaning of the term 'intercultural education' and the necessity of its implementation. Moreover, it seeks to explore what teaching methods and processes are adopted in the classroom and the school for the promotion of intercultural education and why. I hope that the results of the research project will constitute a useful guide for all primary school teachers, who wish to implement intercultural education in their classrooms.

Questionnaire and interview data will be collected. The distribution of the questionnaire to the mainstream teachers of the school constitutes the first stage of the research study. The questionnaire data will supply an overview of teachers' views on the issues the research study seeks to explore. Moreover, the analysis of the questionnaire data will also facilitate the selection of the appropriate interviewees. Each one of them is going to participate in an interview, which is going to follow and which constitutes the second stage of the research study. The interview data collected will help me to understand the topic more completely

The completion of the questionnaire should take about 20 minutes and would be highly appreciated. It would provide the research project with important information collected by teachers knowledgeable on intercultural education.

QUESTIONNAIRE ON TEACHERS' VIEWS ON INTERCULTURAL EDUCATION

Your name (which will remain confidential):

School :

Year :

Number assigned to your response [researcher will complete this part]:

A. Please tick appropriately

1. Sex:

1. Man: _____

2. Woman: _____

2. Age:

1. 21 – 30: _____

2. 31 – 40: _____

3. 41 – 50: _____

4. 51 – 60: _____

5. 61 – 70: _____

3. Working status:

1. Temporary teacher: _____

2. Permanent teacher: _____

4. Years of working experience:

1 – 3 years : _____

4 – 10 years : _____

11 – 20 years : _____

21 – 30 years : _____

31 – 40 years : _____

41 – 50 years : _____

5. Basic Studies:

Graduate of Pedagogical Academy

Graduate of the Department of Primary Education

6. If you are a graduate of the Pedagogical Academy have you received training for equating your diploma with the diploma of the Department of Primary Education?

- Yes
- No

7. Further Studies:

- Graduate of another department:
- Teacher – training college:
- Master’s Degree:
- PhD Degree:

8. If you are also a graduate of another department, which is this?

---

9. If you have a Master’s degree, in which field is it?

---

10. If you have a PhD degree, in which field is it?

---

11. How often have you dealt with teaching native and foreign pupils in the same classroom in your teaching career exempting your teaching experience in primary schools? (tick the appropriate box)

- Never
- Rarely
- Sometimes
- Often
- Very often
- Always

12. Years of working experience in intercultural schools:

- 1 – 3 years
- 4 – 10 years
- 11 – 20 years
- 21 – 30 years
- 31 – 40 years

13. Did you want to work in an intercultural school?

- Yes
- No

14. Do you like working in an intercultural school? (underline your choice)
 Strongly like   Like   Neutral   Dislike   Strongly dislike

B. Please tick appropriately.

15. Intercultural education refers to:

- Foreign pupils
- Both native and foreign pupils

16. How necessary do you think that the implementation of intercultural education is in all primary schools?

- Very necessary
- Necessary
- Undecided
- Less necessary
- Not at all necessary

17. Please justify your answer.

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

18. How do you understand the term 'intercultural education'?

Please indicate the strength of your agreement or disagreement with the following statements by circling the appropriate code.

(1=strongly disagree, 2=disagree, 3=undecided, 4=agree, 5=strongly agree)

<u>Intercultural education</u>					
a. is based on all pupils' cultural experiences, in their own lives.	1	2	3	4	5
b. explores the differences and similarities between different cultures and uses them in teaching constructively.	1	2	3	4	5
c. is a dynamic process that involves constant interaction between all pupils.	1	2	3	4	5
d. accepts that all pupils' cultural capitals are equal, because all cultures are equal.	1	2	3	4	5

- e. recognizes alternative languages as part of the curriculum. 1 2 3 4 5
- f. accepts that all pupils' cultural capitals are constantly enriched and that each pupil's identity constitutes a synthesis of different cultural elements. 1 2 3 4 5

19. Would you like to make any other comments on your understanding of the term 'intercultural education'?

.....

.....

.....

C. 20. How often do you implement intercultural education in the following subject fields?(Please tick the appropriate box for each subject field)

	Very often	Often	Sometimes	Rarely	Never
Language studies					
Science studies (Maths, Physics)					
Social Studies (History, Geography, Divinity, Citizenship education, Environmental studies)					
Art studies (painting, singing, dancing, PE)					

21. How often do you adopt each one of the following teaching methods in the classroom to promote intercultural education?

	Very often	Often	Sometimes	Rarely	Never
Cooperative learning					
Peer interaction					
Whole class discussion					
Interdisciplinary approach					
Exploratory method					
Role playing					

22. Are there any other teaching methods or processes you adopt in the classroom to promote intercultural education?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

23. Are there any processes organized by the school for the promotion of intercultural education?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Thank you for completing this questionnaire.

A.50 Questionnaire administered to teachers in Greek (pilot study)

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Αυτό το ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος μιας ερευνητικής μελέτης που σχεδιάστηκε στο πλαίσιο των σπουδών μου, για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος, υπό την αιγίδα του Τμήματος Εκπαιδευτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Γιορκ της Αγγλίας.

Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της ερευνητικής μελέτης είναι να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την έκταση με την οποία εφαρμόζεται στα ελληνικά διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία. Ειδικότερα, η μελέτη επικεντρώνεται στο νόημα που οι εκπαιδευτικοί αποδίδουν στον όρο 'διαπολιτισμική εκπαίδευση' και την αναγκαιότητα της εφαρμογής της. Επιπλέον, προσπαθεί να διερευνήσει ποιες διδακτικές μέθοδοι και διαδικασίες υιοθετούνται σε επίπεδο τάξης και σχολείου για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και γιατί. Ελπίζω ότι τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποτελέσουν ένα χρήσιμο οδηγό για όλους τους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που επιθυμούν να εφαρμόσουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη τους.

Τα δεδομένα της έρευνας θα συλλεχθούν μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων. Τα δεδομένα των ερωτηματολογίων θα παράσχουν μια γενική εικόνα των απόψεων των εκπαιδευτικών και θα διευκολύνουν την επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή τους στη συνέντευξη, η οποία θα ακολουθήσει, σε μια προσπάθεια να διερευνηθεί το θέμα πιο διεξοδικά. Η ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου θα διευκολύνει και την επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών για τη συνέντευξη.

Θα ήμουν ευγνώμων, εάν μπορούσατε να συμπληρώσετε αυτό το ερωτηματολόγιο. Η συμπλήρωση του διαρκεί περίπου δεκαπέντε (15) λεπτά και οι απαντήσεις σας θα τροφοδοτούσαν την ερευνητική μελέτη με σημαντικές πληροφορίες, οι οποίες θα έχουν συλλεχθεί από εκπαιδευτικούς γνώστες των θεμάτων που σχετίζονται με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Οι δεδομένα που θα συλλεχθούν από τα ερωτηματολόγια θα είναι εμπιστευτικά. Τα ονόματα των εκπαιδευτικών που θα συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο δε θα δημοσιευθούν.

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία σας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όνομα (θα παραμείνει απόρρητο) :

Σχολείο :

Τμήμα διδασκαλίας :

Αριθμός απάντησης (θα συμπληρωθεί από τον ερευνητή) :

A. Παρακαλώ σημειώστε ένα **X** σε κάθε ερώτηση.

1. Φύλο :

1. Άνδρας : _____

2. Γυναίκα : _____

2. Ηλικία :

21- 30

31- 40

41- 50

51- 60

61- 70

3. Καθεστώς εργασίας :

Αναπληρωτής εκπαιδευτικός

Μόνιμος εκπαιδευτικός

4. Χρόνια διδακτικής εμπειρίας (προυπηρεσία):

1-3 χρόνια

4-10 χρόνια

11-20 χρόνια

21-30 χρόνια

31-40 χρόνια

41-50 χρόνια

5. Βασικές σπουδές :

Απόφοιτος Παιδαγωγικής Ακαδημίας

Απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης

6. Εάν είστε απόφοιτος Παιδαγωγικής Ακαδημίας, έχετε παρακολουθήσει το πρόγραμμα εξομοίωσης;

- Ναι
- Όχι

7. Περαιτέρω σπουδές

- Απόφοιτος άλλης σχολής
- Απόφοιτος Διδασκαλείου
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος
- Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος

8. Εάν είστε απόφοιτος άλλης σχολής, ποια είναι αυτή ;

---

9. Εάν είστε κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, σε ποιον τομέα ειδικευτήκατε ;

---

10. Εάν είστε κάτοχος διδακτορικού διπλώματος , σε ποιον τομέα ειδικευτήκατε ;

---

11. Πόσο συχνά έχετε ασχοληθεί με τη συνδιδασκαλία γηγενών και αλλοδαπών μαθητών στη διδακτική σας πορεία, εξαιρώντας τη διδακτική σας εμπειρία σε διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία; (σημειώστε ένα **X** σε κάθε ερώτηση)

- Ποτέ
- Σπάνια
- Μερικές φορές
- Συχνά
- Πολύ συχνά
- Πάντα

12. Χρόνια διδακτικής εμπειρίας (προϋπηρεσίας) σε διαπολιτισμικά σχολεία:

- 1-3 χρόνια
- 4-10 χρόνια
- 11- 20 χρόνια
- 21-30 χρόνια
- 31-40 χρόνια

13. Θέλατε να εργαστείτε σε διαπολιτισμικό σχολείο;

- Ναι
- Όχι

14. Σας αρέσει να εργάζεστε σε διαπολιτισμικό σχολείο ; (παρακαλώ υπογραμμίστε την επιλογή σας)

Μου αρέσει πάρα πολύ
Μου αρέσει

Αναποφάσιτος

Δε μου αρέσει
Δε μου αρέσει καθόλου

B. Παρακαλώ σημειώστε ένα **X** σε κάθε ερώτηση.

15. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναφέρεται στους:

- Αλλοδαπούς μαθητές
- Γηγενείς και στους αλλοδαπούς μαθητές

16. Πόσο απαραίτητη πιστεύετε ότι είναι η εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε όλα τα σχολεία;

- Πολύ απαραίτητη
- Απαραίτητη
- Αναποφάσιτος/η
- Όχι πολύ απαραίτητη
- Καθόλου απαραίτητη

17. Παρακαλώ αιτιολογήστε την απάντησή σας.

.....
.....
.....
.....
.....

18. Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο 'διαπολιτισμική εκπαίδευση' ;

Παρακαλώ σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με καθεμιά από τις παρακάτω δηλώσεις κυκλώνοντας τον κωδικό που σας εκφράζει.

(1= διαφωνώ κάθετα, 2=διαφωνώ, 3=αναποφάσιτος/η, 4= συμφωνώ, 5= συμφωνώ απόλυτα)

Διαπολιτισμική εκπαίδευση

α. Βασίζεται σε όλων των μαθητών τις πολιτισμικές εμπειρίες, στη ζωή τους.	1	2	3	4	5
β. ανακαλύπτει τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών και τις χρησιμοποιεί στη διδασκαλία.	1	2	3	4	5

εποικοδομητικά (κονστρουκτιβισμός)					
γ. αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που σχετίζεται με τη συνεχή αλληλεπίδραση όλων των μαθητών.	1	2	3	4	5
δ. αποδέχεται ότι τα πολιτισμικά κεφάλαια όλων των μαθητών είναι ίσα, γιατί όλοι οι πολιτισμοί είναι ίσοι.	1	2	3	4	5
ε. αναγνωρίζει ότι άλλες γλώσσες αποτελούν μέρος του αναλυτικού προγράμματος.	1	2	3	4	5
στ. αποδέχεται ότι τα πολιτισμικά κεφάλαια όλων των μαθητών συνεχώς εμπλουτίζονται και ότι η ταυτότητα κάθε μαθητή αποτελεί μια σύνθεση διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων.	1	2	3	4	5

20. Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με την προσωπική σας αντίληψη για τον όρο 'διαπολιτισμική εκπαίδευση';

.....

.....

.....

.....

.....

Γ. 21. Πόσο συχνά εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στα ακόλουθα γνωστικά αντικείμενα; (παρακαλώ σημειώστε ένα **X** στο κατάλληλο κουτάκι για κάθε γνωστικό αντικείμενο)

	Πολύ Συχνά	Συχνά	Μερικές Φορές	Σπάνια	Ποτέ
Γλωσσικό Μάθημα					
Μαθήματα Θετικών Σπουδών (Μαθηματικά, Φυσική)					
Μαθήματα Κοινωνικών Σπουδών (Ιστορία, Γεωγραφία, Θρησκευτικά, Αγωγή του Πολίτη, Μελέτη Περιβάλλοντος)					
Μαθήματα Καλλιτεχνικών Σπουδών (ζωγραφική, μουσική, χορός, τραγούδι κ.α)					

21. Πόσο συχνά υιοθετείτε καθεμιά από τις παρακάτω διδακτικές μεθόδους στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ; (παρακαλώ σημειώστε ένα **X** στο κατάλληλο κουτάκι για καθεμιά από τις παρακάτω διδακτικές μεθόδους)

	Πολύ Συχνά	Συχνά	Μερικές Φορές	Σπάνια	Ποτέ
Συνεργατική μάθηση					
Αλληλεπίδραση μεταξύ ζευγαριού					
Συζητήσεις σε ολομέλεια					
Διαθεματική προσέγγιση					
Διερευνητική μέθοδος					
Παίξιμο των ρόλων					

22. Υπάρχουν κάποιες άλλες διδακτικές μέθοδοι ή διαδικασίες που υιοθετείτε στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ;

.....

.....

.....

.....

.....

23. Υπάρχουν κάποιες διαδικασίες που οργανώνονται από το σχολείο για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ;

.....

.....

.....

.....

.....

Σας ευχαριστώ θερμά που συμπληρώσατε το ερωτηματολόγιο.

A.51 Interview schedule of teachers in English (pilot study)

Interviewing schedule of teachers' views on intercultural education and its implementation within intercultural primary schools in Greece

Preamble

This sheet of paper includes nine (9) questions that constitute an interview on primary school teachers' views on intercultural education and its implementation within intercultural primary schools in Greece. The purpose of the interview data is to supply the research study with more details and depth, regarding teachers' perceptions of intercultural education as well as the general issues and possible problems emerging, when implementing intercultural education in schools. More specifically, the interview data will shed light on the main research question of the study: what are primary school teachers' views on intercultural education and to what extent it is implemented within intercultural primary schools in Greece?

Questions

- (1) What comes into your mind when you hear the term/ the phrase 'intercultural education'?
- (2) How do you perceive the term 'intercultural education' compared to the terms 'multicultural education' and 'bilingual education'?
- (3) Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?
- (4) What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?
- (5) What kind of teaching methods do you adopt in the classroom to promote intercultural education or How do you try to teach intercultural education in your classroom? (provide examples) How do you think that this/these teaching methods facilitate the implementation of intercultural education?
- (6) In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?
- (7) Are there any other processes you organize in your classroom or are organized by the school towards intercultural education? (provide examples) How do you think that these processes promote intercultural education?
- (8) How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

(9) Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

Thanks a lot for your cooperation
Evanthia Tsaliki

A.52 Interview schedule of teachers in Greek (pilot study)

Σχέδιο συνέντευξης σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στα διαπολιτισμικά σχολεία της Ελλάδας

Προοίμιο

Αυτή η σελίδα περιέχει εννέα (9) ερωτήσεις που αποτελούν μια συνέντευξη σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Ελλάδας. Ο σκοπός των δεδομένων που θα συλλεχθούν από τη συνέντευξη είναι να τροφοδοτήσουν την έρευνα με περισσότερες λεπτομέρειες και βάθος όσον αφορά στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση καθώς επίσης στα γενικά θέματα και πιθανά προβλήματα που προκύπτουν, όταν εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία. Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα των συνεντεύξεων θα φωτίσουν το κύριο ερευνητικό ερώτημα : ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και μέχρι ποιο βαθμό εφαρμόζεται στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Ελλάδας ;

Ερωτήσεις

- (1) Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;
- (2) Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’, σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’ ;
- (3) Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία ; Θα θέλατε να εξηγήσετε γιατί ;
- (4) Ποια είναι η εμπειρία σας μέχρι τώρα, σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία ;
- (5) Τι είδους διδακτικές μεθόδους υιοθετείτε στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση (αναφέρατε παραδείγματα); Πώς νομίζετε ότι αυτή/αυτές οι διδακτικές μέθοδοι διευκολύνουν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ;
- (6) Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ; Γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε περισσότερο τη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε σύγκριση με κάποια άλλα ; Αν ναι, γιατί ;
- (7) Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη σας ή οργανώνονται από το σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση (αναφέρατε παραδείγματα); Πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες προωθούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ;

(8) Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;
Γιατί ;

(9) Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση
και την εφαρμογή της στο σχολείο ;

Ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία σας
Ευανθία Τσαλίκη

A.53 Table of changes in the questionnaire

1. A title was inserted in each one of the parts of the questionnaire.
2. In question 2 and 4 the respondents added the exact years of age and working experience respectively. Thus the researcher would create groups according to their answers.
3. Questions 8, 9, 10 were incorporated into question 7.
4. In question 7 “None of the above” choice was added.
5. The likert scale in questions 14, 16, 18, 19, 23, 24, 26 shifted from negative to positive statements so as to keep consistency.
6. In question 18, statement d, “not equal” was replaced by “of equal value” in order to be more precise.
7. Question 18 by itself could be thought as a misleading question. Therefore, question 19 was added.
8. Question 21 was rephrased.
9. Question 22 was thought as being unnecessary
10. Question 25, 27 were omitted. Instead “Other” was added below question 24, 26 respectively.
11. Footnotes explaining the terms “role-playing” and “simulation” were inserted for respondents’ better understanding.
12. In question 28 the word “processes” was replaced by the words “events and activities” as they were thought to be vague and general.
13. In question 18, statement d, “not equal” was replaced by “of equal value” in order to be more precise.

A.54 Table of changes in the interview schedule

The changes in the interview schedule came after the changes made in the respective questions of the questionnaire.

1. Question 5 was phrased more simply (“How do you try to teach.....?”
2. In question 7 the word “processes” was replaced by the words “ events and activities”

A.55 Informed consent protocol (in English)

THE UNIVERSITY *of York*

DEPARTMENT OF EDUCATIONAL
STUDIES

University of York
York, YO10 5DD England

Head of the Department

Professor Richard Andrews

Telephone +44 (0)1904 433453

Fax +44 (0)1904 433459

Email: rja3@york.ac.uk

Website: www.york.ac.uk

RESEARCH STUDY ON INTERCULTURAL EDUCATION

INFORMED CONSENT FORM
for participation in research

The purpose of this document, in accordance with the requirements of the university's code of research ethics, is to make explicit the nature of the proposed involvement between the researcher and the persons/organisation agreeing to supply information (the participants), and to record that the research subjects understand and are happy with the proposed arrangements.

The researchers: The researcher in charge of this study is Evanthia Tsaliki, a Ph.D student in the Department of Educational Studies, University of York, York, YO10 5DD, England. Complaints may be addressed or more information can be provided by the supervisor of the student, Professor Richard Andrews, at the above address. Alternatively, information can be obtained by the members of the researcher's Thesis Advisory Group (TAG), Dr Jean Conteh (tel:) and Dr Elias Avramidis (tel:). The research project is designed within the framework of the student's study for the award of the Doctor of Philosophy Degree.

The research: The purpose of the research as a whole is to investigate primary school teachers' perceptions of the meaning of intercultural education and the extent to which it is implemented within intercultural primary schools in Greece. More specifically the research study seeks to explore primary school teachers' perceptions of the term 'intercultural education' and of the necessity of its implementation. Further to that it seeks to investigate the teaching approaches and the teaching methods they adopt to promote intercultural education and why, as well as any other activities and events organised towards the implementation of intercultural education and why.

What participation in the study will involve: Participants (primary school teachers) will be asked to complete a questionnaire that its completion should take no more than twenty (20) minutes. The analysis of the questionnaire data will lead to the selection of the appropriate teachers, who are going to participate in the second stage of the research. Each one of those will be interviewed in an attempt to examine the research questions of the study, as they were mentioned above, in more depth. Interviews will also be conducted with the head teachers of the selective schools. The interviews will be recorded on audiotape. It is understood that the interviewee is free to decline to answer any question, to terminate the interview at any time and to require that any section or the whole of the recording be deleted.

Use of the data: The aim will be eventually to present the research in academic contexts along with the data collected in other parts of the study. Furthermore, it may be presented through publications, conference presentations, teaching and so on. If so requested the researcher will refrain from using data that the subject considers sensitive. The intercultural primary schools in which the main research will be conducted will be given copies of a summary of the results of the study translated into Greek.

Anonymity of participants: All questionnaire and interview data acquired will be treated as confidential. Unless specifically agreed otherwise, no names will be made publicly available. References in publications, talks etc. to particular jobs, organisations, individuals etc. will be anonymised and features which might make identification easy will be removed.

Declaration by the research subject(s): I/we have read and am/are happy with the arrangements as set out above.

Signature of participant(s)

Researcher's signature

A.56 Informed consent protocol (in Greek)

THE UNIVERSITY *of* York

ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

Πανεπιστήμιο Γιόρκ
Γιόρκ, YO10 5DD
Μεγάλη Βρετανία

Πρόεδρος Τμήματος
Καθηγητής Richard Andrews
Τηλέφωνο +44 (0)1904 433453
Fax: +44 (0)1904 433459
Email : rja3@york.ac.uk
Ιστοσελίδα: www.york.ac.uk

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΓΓΡΑΦΟ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ για συμμετοχή στην έρευνα

Σκοπός αυτού του εγγράφου, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κώδικα του Πανεπιστημίου σχετικά με την ηθική της έρευνας, είναι να καταστήσει σαφή τη φύση της προτεινόμενης εμπλοκής του ερευνητή με τα πρόσωπα/οργανισμό (συμμετέχοντες) που συμφωνούν να παράσχουν πληροφορίες και να καταγράψει ότι τα υποκείμενα της έρευνας κατανοούν και είναι ικανοποιημένα με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις.

Οι ερευνητές: Η υπεύθυνη ερευνήτρια για αυτή τη μελέτη ονομάζεται Ευανθία Τσαλίκη, η οποία είναι υποψήφια διδάκτωρ στο τμήμα Εκπαιδευτικών Σπουδών (Department of Educational Studies), Πανεπιστήμιο Γιόρκ (University of York), (York), Αγγλία (England). Για παράπονα ή για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε στον επόπτη της φοιτήτριας, Καθηγητή Ρίτσαρντ Άντριους (Professor Richard Andrews), στην παραπάνω διεύθυνση. Εναλλακτικά, για πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε και στα μέλη της Συμβουλευτικής Ομάδας (Thesis Advisory Group) του ερευνητή, τη Δόκτωρα Τζιν Κόντε (Dr Jean Conteh) (tel: +44(0)1904 433458) και το Δόκτωρα Ηλία Αβραμίδη (Dr Elias Avramidis) (tel: +44(0)1904 434783). Η ερευνητική μελέτη σχεδιάστηκε στο πλαίσιο των σπουδών της φοιτήτριας για την απόκτηση του Διδακτορικού Τίτλου στις Εκπαιδευτικές Σπουδές.

Η έρευνα: Σκοπός της έρευνας είναι να ερευνησει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών του δημοτικού σχολείου σχετικά με το νόημα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και το βαθμό στον οποίο εφαρμόζεται στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η έρευνα προσπαθεί να διερευνήσει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών των δημοτικών σχολείων σχετικά με τον όρο 'διαπολιτισμική εκπαίδευση' και την

αναγκαιότητα της εφαρμογής της. Επιπλέον προσπαθεί να διερευνήσει τις διδακτικές προσεγγίσεις και τις διδακτικές μεθόδους που υιοθετούν για να προωθήσουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί, καθώς επίσης οποιεσδήποτε άλλες δραστηριότητες και γεγονότα που διοργανώνονται για την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και γιατί.

Με τι σχετίζεται η συμμετοχή στη μελέτη: Θα ζητηθεί από τους συμμετέχοντες (οι εκπαιδευτικοί του δημοτικού σχολείου) η συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου, που δε θα διαρκέσει περισσότερο από είκοσι (20) λεπτά. Η ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων θα οδηγήσει στην επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών, οι οποίοι θα συμμετέχουν στη δεύτερη φάση της έρευνας. Καθένας από αυτούς θα συμμετέχει σε μια συνέντευξη σε μια προσπάθεια να εξετασθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, εις βάθος. Σε διαδικασία συνέντευξης θα εμπλακούν και οι διευθυντές των σχολείων που έχουν επιλεγεί. Οι συνεντεύξεις θα καταγραφούν με δημοσιογραφικό κασετόφωνο. Είναι κατανοητό ότι οι συμμετέχοντες στη συνέντευξη είναι ελεύθεροι να αρνηθούν να απαντήσουν κάποια ερώτηση, να δώσουν τέλος στη συνέντευξη οποιαδήποτε στιγμή επιθυμούν και να ζητήσουν να διαγραφεί κάποιο κομμάτι από την καταγραφή της συνέντευξης.

Η χρήση των δεδομένων: Τελικός σκοπός είναι να παρουσιαστεί η έρευνα μαζί με τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί σε άλλα στάδια της μελέτης σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Επιπλέον μπορεί να παρουσιαστεί σε εκδόσεις, συνέδρια και διαλέξεις. Αν ζητηθεί ο ερευνητής θα αποφύγει να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα που τα υποκείμενα θεωρούν ευαίσθητα. Στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία, στα οποία θα διεξαχθεί η έρευνα, θα δοθούν αντίγραφα περίληψης των αποτελεσμάτων της μελέτης μετεφρασμένα στα Ελληνικά.

Ανωνυμία των συμμετεχόντων: Όλα τα συλλεχθέντα δεδομένα των ερωτηματολογίων και των συνεντεύξεων θα χρησιμοποιηθούν εμπιστευτικά. Ονόματα δε θα δημοσιευθούν, εκτός και αν έχει προηγηθεί ειδική συμφωνία. Αναφορές σε εκδόσεις, συζητήσεις κτλ., σε συγκεκριμένους χώρους εργασίας, οργανισμούς, μεμονωμένα άτομα κτλ. θα είναι ανώνυμες και τα στοιχεία τα οποία εύκολα παραπέμπουν σε αναγνώριση θα αφαιρεθούν.

Δήλωση από το/τα υποκείμεν(ο)α της έρευνας: Έχω/έχουμε διαβάσει και είμαι/είμαστε ικανοποιημένοι με τις παραπάνω ρυθμίσεις.

Υπογραφή του συμμετέχοντα/των συμμετεχόντων

Υπογραφή του ερευνητή

Ημερομηνία

A.57 Presentation and discussion of the main findings of the pilot study

The presentation and the analysis of questionnaire data will be divided into seven sections. In some of the sections the results of the questionnaire data will be supported by the results of the interview data.

1.1.1 Demographic data obtained from the questionnaire

In this section information will be provided regarding the sex, the age, the working status of the teachers working in the primary schools as well as the years of their teaching experience. The numbers are too small. Therefore, percentages will not be presented because they will not be representative.⁵³

At first glance, this kind of information may seem irrelevant to the research topic. However, demographic data is valuable because there was not any research undertaken so far in all thirteen intercultural primary schools in Greece to provide an overall picture in terms of the aforementioned criteria. In turn, this kind of data will contribute to further explanation and clarification of some of the results, as the analysis will reveal. It may also provide with a foundation for a more in-depth analysis by other researchers.

All columns including percentages will be deleted.

Table 1.1.1.1 Sex of teachers (pilot study)

		Frequency
Valid	Man	3
	Woman	9
	Total	12

---

⁵³The numbers cannot be compared with national statistics, since there are not any for the number of primary school teachers in Greece.

Table 1.1.1.2 Age of teachers (pilot study)

		Frequency
Valid	21-30 years	1
	31-40 years	9
	41-50 years	2
	Total	12

Table 1.1.1.3 Working status of teachers (pilot study)

		Frequency
Valid	Permanent teacher	12

Table 1.1.1.4 Years of teachers' teaching experience (pilot study)

		Frequency
Valid	1-3 years	3
	4-10 years	8
	21-30	1
	Total	12

Table 1.1.1.1 above shows that 9 respondents are women. This is expected, as more women compared to men prefer becoming primary school teachers and, therefore, female teachers always exceed male teachers in each primary school. Further to that, 9 respondents are 31-40 years old and 8 of them have a teaching experience of 4-10 years. Finally, all teachers, who answered the questionnaire, are permanent teachers.

This constitutes a positive aspect of intercultural primary schools. As the main study showed, the head-teachers of all intercultural primary schools interviewed stated that it is positive when there are permanent teachers instead of temporary teachers in the school. Temporary teachers are placed in a different school per school year. So, they don't have enough time at their disposal to realize how an intercultural primary school operates and get to know their pupils' cultural background more closely. When they finally manage to understand the philosophy of the operation of an intercultural school, it is time to leave, as the school year ends. Whereas permanent teachers have the right to stay more than one school year in the school, and thus, the time is enough to understand the principles and special circumstances under which an intercultural

primary school operates and get to know their pupils and their families to a greater extent in order to develop a better co-operation.

1.1.1.1 Basic studies of teachers

Table 5.1.1.1.1 below shows that 9 of the respondents are graduates of the department of primary education and only 3 of them are graduates of the pedagogical academy⁵⁴. Only 1 of the 3 graduates of the pedagogical academy have attended the programme of equation (Table 5.1.2.2).

Table 1.1.1.1.1 Basic studies of teachers (pilot study)

		Frequency
Valid	Graduate of pedagogical academy	3
	Graduate of department of primary education	9
	Total	12

Table 1.1.1.1.2 Teachers' attendance of programme of equation (pilot study)

		Frequency
Valid	Yes	1
	No	2
	Not applicable	9
	Total	12

---

⁵⁴The state has given the right to the graduates of the pedagogical academy to attend the programme of equation, in order to equate their diploma with the degree of the department of primary and pre-primary education. Primary and pre-primary school teachers graduated from the pedagogical academy, which was of a two-year attendance until 1980. In 1981 the pedagogical academy changed into the department of primary education and pre-primary education, which were included in the University departments and were of a four-year attendance. This change was due to the upgrading of teachers' studies and consequently teachers' better training in order to be able to meet the requirements of a more qualitative education. The state has given the right to the graduates of the pedagogical academy to attend the programme of equation, in order to equate their diploma with the degree of the department of primary and pre-primary education.

Table 1.1.1.3 Teachers' further studies (pilot study)

		Frequency
Valid	Graduate of another department	1
	Ph.D degree	1
	Not applicable (none of the above)	10
	Total	12

The teachers, who have not attended the programme of equation, may have a greater difficulty with coping with issues of intercultural education. Intercultural education is a module, which wasn't taught in the pedagogical academy, because at that time there was a minor number of foreign pupils in Greece. However, during the 1990s there was a mass entrance of foreigners in the country. Therefore, the Greek educational system had to face the challenge of educating foreign and repatriate pupils. As a consequence, the departments of primary and pre-primary education started researching the field of intercultural education and training the students on this field (Teachers' Union in Greece, 2003).

The percentage of those teachers, who haven't any further studies, is quite high (10 of the 12). 1 of the teachers of the school is a graduate of another University department and 1 of them has a PhD degree. The results of teachers' further studies and qualifications are quite disappointing. According to the law number 6537/1997 teachers asking to be transferred to intercultural schools need to have sufficient knowledge of the mother language of the majority of foreign pupils accommodated in the school and if this is not feasible they need to have at least sufficient knowledge of a foreign language. Moreover, they need to have further qualifications in education such as a specialization in issues of teaching Greek as a Second Language, postgraduate degrees in Educational studies in general or intercultural education and teaching experience in reception classes or tuition classes⁵⁵. However, the pilot study showed that only two teachers working in the school have further studies and qualifications.

This finding raises two questions. The first one deals with whether and to what extent the teachers already working in intercultural schools are prepared to meet the requirements of teaching in these schools. The answer to this question can be obtained from the answer of the subsidiary research questions of the study. The second one concerns why teachers having further qualifications do not opt for teaching in

---

⁵⁵Reception classes and tuition classes were founded in order to help foreign and repatriate pupils to learn the Greek language so as to be integrated smoothly and faster into the mainstream classes.

intercultural schools. This question can be partially answered by the data obtained from the pilot study and can constitute a suggestion for further research.

1.1.1.2 Teachers' experience of co-teaching native and foreign pupils

Table 1.1.1.2.1 below shows that most of teachers (10 of them) have experience of co-teaching native and foreign pupils before working in intercultural schools regardless the frequency of their teaching. Only 2 of them had no experience of teaching both native and foreign pupils before working in intercultural schools. It is supposed that this group of teachers was not acquainted to the idea of teaching both groups of pupils and, therefore, it took them longer to adjust themselves to the new reality of co-teaching them.

Table 1.1.1.2.1 Teachers' experience of co-teaching of native and foreign pupils (no intercultural schools) (pilot study)

		Frequency
Valid	Never	2
	Rarely	2
	Sometimes	5
	Often	1
	Always	2
	Total	12

As table 1.1.1.2.2 below shows, it is noteworthy that only 2 of the teachers have a 4-10 year-teaching experience in intercultural primary schools. That is, few teachers opt for working in intercultural schools for a long period of time taking into account that the changing of schools into intercultural schools was legislated ten years ago. This finding constitutes an issue for further research. 9 of them have a 1-3 year-teaching experience in intercultural schools, but that does not indicate that they will continue working in the intercultural school.

Table 1.1.1.2.2 Teachers’ years of teaching experience in intercultural schools (pilot study)

		Frequency
Valid	1-3 years	9
	4-10 years	2
	Total	11
Missing	9,00	1
Total		12

Table 1.1.1.2.3 reveals that 9 of the teachers were willing to work in intercultural schools. Their willingness indicates that they knew in advance that they would work with both native and foreign pupils. They were aware of the challenges of co-teaching different cultural groups of pupils and they were eager to offer their knowledge and practice in the field of intercultural education. Therefore, they did not hesitate to opt this school. Most of teachers avoid choosing to work in intercultural schools or schools, which may not be named “intercultural”, but the majority of their pupil population is foreigners or repatriates. This is because they don’t want to cope with the issues emerging from the education of native, foreign and repatriate pupils.

The 3 teachers, who did not want to work in intercultural schools () and they still work in the specific intercultural school may have done it for a number of different reasons. Their points may not be enough for being placed in the school of their preference or there may be no vacancies in other schools of the region. Furthermore, they may not have managed to get a transfer to the region of their preference, and thus, they have to keep on working in the same school, where they were first placed. Finally, those teachers, who cannot get a transfer to the region of their preference, they have the right to apply for working in intercultural primary schools, if any in the region. Thus, they will have more possibilities to be transferred⁵⁶, although they may not be eager to work in intercultural schools. That was the reason that a couple of teachers’ decision of the main study to work in intercultural schools.

---

⁵⁶Primary school teachers’ applications for their transfer in intercultural schools are assessed and approved separately from all the other applications of teachers asking to be transferred in other regions and be placed in primary schools, which are not named “intercultural”. Therefore, teachers applying for being transferred in intercultural schools, have more possibilities to be finally transferred in the region of their preference compared to teachers, who apply for being transferred to mainstream schools of the same regions.

Table 1.1.1.2.3 Teachers’ desire to work in intercultural schools (pilot study)

		Frequency
Valid	Yes	9
	No	3
	Total	12

Table 1.1.1.2.4 Teachers’ like working in intercultural schools (pilot study)

		Frequency
Valid	Dislike	1
	Neutral	1
	Like	8
	Strongly like	2
	Total	12

Although, 3 of the teachers of the school did not want to work in intercultural schools, the above table shows that only 2 of them either dislike or are neutral with regard to their working in the intercultural school. Some teachers might be prejudiced or negative to work in intercultural schools before their teaching experience in the intercultural school. However, they changed their mind, when they started working there due to a number of reasons. The total number (10 teachers) of teachers, who “like” or “strongly like” working in the intercultural school reveals the swing of some of the teachers’ opinion.

It can be argued that the fourteenth question of the questionnaire referring to teachers’ will to work in the intercultural primary school is a leading question (Denscome, 1998; Cohen et al, 2007). It can be argued/claimed that the respondents’ answers were influenced by the researcher’s presence and great interest in intercultural education and its implementation in the intercultural primary schools of the country. Nevertheless, the validity of the data obtained for the specific question was ensured by question number 23, which refers to teachers’ initial desire to work in intercultural schools. Additionally, validity was ensured by the researcher’s effort on the one hand to present them the outline of the research study and on the other hand to discuss with them the issues she encounters as a teacher working in a primary school of which all pupil population consists of gypsy pupils. The aim was to make the respondents feel at ease, express their opinions in intercultural education and the operation of the intercultural primary school in informal discussions beforehand and

consequently answer the questions of the questionnaire and the interviews in all sincerity.

1.2 Teachers' perceptions of the meaning of intercultural education

Each one of the statements shown in Table 5.2.1 below constitutes a principle of intercultural education and respondents were asked to express their opinion on each one of them. However, all six compose the main theoretical framework on which the implementation of intercultural education should be based.

In the present analysis, each one of the statements will be commented upon separately and some general conclusions will be drawn. All teachers “agree” or “strongly agree” that intercultural education related to all pupils’ cultural experiences and that it constitutes a dynamic interaction of all pupils (Freedman Lustig, 1997; Papas, 1998; Kaldi, 1999; Markou, 1997; Miligou, 1997; Hatzinikolaou-Marasli, 1999; Nilolaou, 2000; Gotovos, 2002; Gupta, 2003; Karhonen & Helenius, 2005). 1 teacher is undecided as to whether intercultural education explores the similarities and differences between all pupils. The opinions of the rest of teachers are evenly distributed between the “agree” and “strongly agree” category. The same pattern is followed in the fifth statement, which declares that according to intercultural education all pupils’ cultural identity evolves and it is not static.

Table 1.2.1 Meaning of intercultural education (pilot study)

	Strongly disagree	Disagree	Undecided	Agree	Strongly agree	Missing values
1.Cultural experiences of all pupils				4	8	
2.Similarities and differences of cultures		1		5	5	1
3.Dynamic interaction of all pupils				4	8	
4.All pupils' cultural capitals are equal		1	1	2	8	

5.All languages are part of the curriculum			4	4	4	
6.All pupils' cultural identity evolves			2	4	6	

One third of the teachers (4 of them) cannot decide whether or not the mother languages of all pupils of the school should be included in the curriculum. 2 of the teachers of the school are undecided with regard to whether or not the cultural identity of all pupils' constantly evolves and is enriched. 1 of the teachers does not agree that all pupils' cultural capital have equal value. The “disagree” category appears in the second and the fourth category. This may be due to teachers' difficulty to interpret the term “cultural capital”.

The table above reveals that the total number of teachers, who “agree” or “strongly agree” with the above statements is quite high with minor deviations in each one of the statements⁵⁷. This finding shows that most teachers have a clear idea of what intercultural education means. Being knowledgeable of the theoretical background constitutes the first step for organizing and promoting intercultural dimension in education (Vakalios et al, 1997). One more point which deserves to be mentioned is that as Table 1.2.2 below indicates all respondents seem to have understood that intercultural education refers to both native and foreign pupils (Markou, 1997) and that it does not consist a separate form of education implemented to meet the needs of foreign and repatriate pupils. In the same sense, the respondents have understood that the six statements above, which compose the meaning of intercultural education, refer to both native and foreign pupils.

Table 1.2.2 Intercultural education refers to (pilot study)

		Frequency
Valid	Both native and foreign pupils	12

57^{1st} statement : 12 teachers
2nd statement : 10 teachers
3rd statement : 12 teachers
4th statement : 10 teachers
5th statement : 8 teachers
6th statement : 10 teachers

The interview data, which will be later presented, revealed that teachers have an understanding regarding intercultural education. Teachers interviewed also suggested that they would like to be more knowledgeable on issues of intercultural education through the organization of seminars and conferences by the state. These findings are not consistent with the findings obtained from the data questionnaire regarding teachers' knowledge on intercultural education.

Another issue raised by teachers regarding the statements of intercultural education was whether these statements referred to teachers' understanding of intercultural education at a theoretical level or whether how they are perceived and applied by them in practice. Therefore, in the main study one more question was designed asking teachers to express their opinion on each one of the same statements in a practical level. Finally, as it has already been mentioned, the initial question regarding the meaning of intercultural education was rephrased to denote clearly that it refers to how the theoretical framework of intercultural education is perceived by the respondents. The design of the two questions might fulfill one more aim. It could be useful for making a comparison between how teachers perceive intercultural education in theory and why these statements may be applicable to a certain extent or may be not applicable at all.

However, it seems that there is a gap between what teachers believe about intercultural education in a theoretical level and if, how and how much they implement it in the classroom. Although, they believe in the necessity of its implementation, the data collected revealed that they do not incorporate frequently intercultural education into the various school subjects and that they do not feel confident enough to use some of the teaching methods presented below for promoting the intercultural dimension in education. The reasons for that will be extensively presented in the section of the findings from the interview data.

1.3 The necessity of intercultural education

As Table 5.3.1 shows the highest number of teachers (10 of them) seem to agree that intercultural education is either necessary (3 of them) or very necessary (7 of them) to be implemented in the school. All four interviewees stated that the Greek society is multicultural, and therefore, pupils and future citizens need to be trained for living in a multicultural society (Fennes et al, 1997; Mallick, 1997; Rocha-Triadale et al, 1997).

Table 1.3.1 The necessity of intercultural education (pilot study)

		Frequency
Valid	Undecided	2
	Necessary	3
	Very necessary	7
	Total	12

However, it seems that there is a gap between what teachers believe about intercultural education at a theoretical level and if, how and how much they implement it in the classroom. Although, they believe in the necessity of its implementation, the data collected revealed that they do not incorporate intercultural education frequently into the various school subjects and that they do not feel confident enough to use some of the teaching methods presented below for promoting the intercultural dimension in education. The reasons for that will be extensively presented in the section of the findings from the interview data.

1.4 The use of various teaching methods in the implementation of intercultural education

Respondents were asked to denote how frequently they use each one of the above teaching methods below in the implementation of intercultural education. Each one of the above teaching methods constitutes a separate question in the questionnaire.

Table 1.4.1 Teaching methods (pilot study)

	Never	Rarely	Sometimes	Often	Very often	Missing values
Co-operative learning		4	4	2	2	
Peer interaction		4	4	2	1	1
Whole-class discussion		2	4	4	2	
Interdisciplinary approach	2	4	3	2	1	
Exploratory method	2	4	4	1		1
Role playing	4		3	4		1

In the present analysis each one of the teaching methods will be commented upon separately and some tentative conclusions will be drawn. As the above table shows the number of teachers who rarely use co-operative learning, peer interaction, interdisciplinary approach and the exploratory method to implement intercultural education is quite high. A certain number of teachers have never used interdisciplinary approach, the exploratory method and role playing to promote intercultural dimension in education. The quite high number of teachers, who have never or rarely used some of the teaching methods presented on the table requires further research.

One of the teachers interviewed supported the view that he does not have the time to use any of the above teaching methods, because he teaches in the reception class of the school. When he was asked to expand his thought on this view, he answered that he could not think of any arguments. However, he stressed that the lack of time is the main reason of his difficulty to use the above teaching methods.

A quite high number of teachers focuses on the often use of the whole-class discussion and role-playing. Regarding whole-class discussion two of the teachers interviewed stated that they use dialogue and discussion in their classroom more compared to other teaching methods, because they think that discussion promotes communication and understanding among pupils (Kosmidou-Hardy, 1997; Verikaki, 2003; Sismanidou, 2005). The number of teachers in the category “sometimes” is higher in co-operative learning, peer interaction, interdisciplinary approach and the exploratory method. With regard to peer interaction one of the interviewees stated that she prefers to pair a foreign pupil with a native pupil, so as the later can offer help to the former during teaching and during break time, especially in the beginning (Burgess & Gole, 1990; Mills, 1993; Tsaliki, 2002).

With a thorough look at the above table, one can see that the numbers are almost evenly spread among the various categories. There are no extreme numbers excluding the “very often” category in the use of peer interaction and the interdisciplinary approach. These findings need further research. However, they can partially be interpreted from the interviewees’ answers to the questions regarding their experience on the implementation of intercultural education and regarding the general comments on intercultural education and its implementation in the school.

Teachers’ rare or not so frequent use of the above teaching methods can be explained by the fact that there is not any training offered to them regarding the implementation of intercultural education. Therefore, they lack practical knowledge. Moreover, they stated that no support is offered to them with issues relevant to intercultural education by an official authority or the head-teacher of the school. Finally, they said that neither intercultural education is included in the curriculum nor the curriculum is broad and flexible enough to allow them deal with intercultural education.

1.4.1 The implementation of intercultural education in various school subjects

Each one of the section of studies in Table 5.1.5.1 below include relevant school subjects, which are denoted in the questionnaire for the respondents' greater understanding. Teachers were asked to express their opinion on the application of intercultural education one each one the above section of subjects.

Table 5.4.1.1 School subjects (pilot study)

	Never	Rarely	Sometimes	Often	Very often	Missing values
Language studies	1	3	5	1	1	1
Science studies	4	4	2			2
Social studies			6	3	2	1
Art studies		1	5	4	1	1

In this presentation comments will be made for each one of the sections and some tentative conclusions will be drawn. 4 and 1 of the teachers have never applied intercultural education in science studies and language studies respectively. The first number is quite high, as it represents one third of the sample. However, when teachers interviewed were asked why they don't apply intercultural education in science studies, they could not answer. The numbers of "often" and "very often" category are not so high. The numbers of the aforementioned categories are a little bit more increased in the section of social studies and art studies.

One of the teachers interviewed supported the view that the implementation of intercultural education can be more frequent in the subjects of social studies, because various issues are offered for speculation and discussion. The discussion for the negotiation of meanings constitutes a very important tool for implementing intercultural education (Batelaan & VanHoof, 1996). Regarding the frequency of implementing intercultural education in the subjects of art studies another teacher interviewed said that she uses intercultural education more in art compared to other subjects because the curriculum is more flexible and more chances for interaction among pupils are given (Vafea, 1996; Ovando et al, 2003). The interview data will be extensively discussed later.

It is encouraging that the teachers make attempts to implement intercultural education in all sections, although it may be done only sometimes. The number of the "sometimes" category is increased in language studies, social studies and art studies due to the aforementioned reasons. In addition, one of the teachers interviewed suggested that intercultural education can be implemented in language studies because there are a lot of texts dealing with foreign countries and Greece.

The relatively high number of the categories “never”, “rarely” and “sometimes” in some sections may imply teachers’ lack of scientific knowledge to implement intercultural education. Besides, all four teachers interviewed underlined the deficiency of training offered to them with regard to practical issues of intercultural education (Banks, 1995; Papas, 1998; Bereris, 1999; Nikolaou, 1999; Nilolaou, 2000; Spyrintakis, 2002). They denoted that all the attempts they make to implement intercultural education are on their own will and personal wish to study more on issues of intercultural education. They said that there is not any support from an official authority.

1.5 Presentation and discussion of the main results of interview data

1.5.1 Teachers’ perceptions of the meaning of intercultural education

As already mentioned the first three questions of the interview cover the first subsidiary research question of the research study. Therefore, the data collected from these three questions will begin to answer the first research question.

All four teachers interviewed seem to relate intercultural education with the term “difference”. They recognize that intercultural education is implemented in multicultural school environments, where all pupils have different cultural identities, which have to be accepted and respected. T4 also seems to support the view that every person’s cultural identity is different and that it needs to be accepted. T2 extends his thought on the meaning of intercultural education by saying that it embraces all pupils (Markou, 1997).

This constitutes a very positive point a point, which shows that intercultural education does not discriminate native pupils from foreign pupils or repatriate pupils. It does not discriminate native pupils from other cultural groups. It refers to every cultural group or even better it refers to every person’s cultural identity considering it is unique and different. In this sense, intercultural education can equally be implemented in a class, which only consists of native pupils. Native pupils may have common cultural characteristics but this fact does not preclude the possibilities of their having different cultural characteristics, as well, which have to be negotiated, be realized, be accepted and be respected.

T2 also stated that intercultural education aims at pupils’ exchange of cultural elements, so as they can discover the similarities and differences among themselves. The exchange of cultural differences (Damanakis, 1997, Perroti, 1994; Pantazi, 1998) and the discovery of similarities and differences between cultures (Luchtenberg, 1988; Androussou, 1996; Robinson, 1998) constitute two of the main principles of intercultural education. The analysis of the questionnaire data also revealed that 10 of the respondents agree that the above principles are indissolubly connected with

intercultural education. T1 and T2 also support the view that intercultural education aims at pupils' communication for knowing and understanding each other. In my opinion, this constitutes the ultimate aim of pupils' exchange of cultural elements and discovery of similarities and differences.

However, T4 seems to identify intercultural education with anti-racist education. She stated :

“It comes into my mind the education, which relates to the acceptance of the different, either there are differences in the classroom or not, respect towards other races. That is anti-racist education at the same time...”

«Την εκπαίδευση που σχετίζεται με την αποδοχή της διαφορετικότητας, είτε υπάρχει διαφορετικότητα μέσα στην τάξη, είτε όχι, σεβασμός σε άλλες φυλές. Δηλαδή και αντιρατσιστική εκπαίδευση μαζί...

It is true that anti-racist education refers to the differences among people regarding race (Georgogiannis, 1999; Nikolaou, 2000). However, intercultural education has a wider spectrum and it includes anti-racist education. It also refers to persons' differences regarding religion, language, gender, family, educational background, social class and all those elements, which constitute their cultural identity. Further to that, the supporters of intercultural education accept that the implementation of intercultural education does not only depend on the changes made on the institutions of the state but also to persons (Androussou, 1996; Pantazi, 1998; Papas, 1998; Georgogiannis, 1999; Nikolaou, 2000).

In general Table 5.5.1.1 below shows that in the answers of all four interviewees there are elements, which are consistent with the main aims and principles of intercultural education. This indicates that teachers have an idea of what intercultural education means and how it contributes to pupils' personal progress and evolvment.

Table 1.5.1.1 Meanings attributed to intercultural education (pilot study)

	T1 ⁵⁸	T2	T3	T4
Communication for knowing each other	✓	✓		
Communication for understanding each other	✓	✓		
Acceptance of every different cultural identity				✓
Exchange of cultural elements		✓		
Intercultural education refers to all pupils		✓		
Discovery of cultural similarities and differences		✓		
Respect of every cultural identity		✓		
It connects with a multicultural school environment			✓	

This is also confirmed by teachers' answers to the second question of the interview. All four teachers seem to have a quite clear idea of the differences between intercultural education and multicultural education. Having a clear idea of the principles underpinning an educational theory through the definition of differences with a similar meaning, that is multicultural education, is important for implementing it (Vakalios et al, 1997). The interviewees said that multicultural education is wider and more general compared to intercultural education. Two of the teachers added that multicultural education refers only to the co-existence of pupils and that it does not include interaction, communication and exchange of cultural elements among pupils (Damanakis, 1997). From their views it is clear that they consider multicultural education more static compared to intercultural education, which is a more dynamic process and contributes to pupils' development. It could be argued that teachers tend to prefer intercultural education compared to multicultural education by stressing the positive element of the former against the latter. Table 5.2.1.2 below provides the readers with an overall idea of teachers' representations of meaning regarding the three different types of education.

---

58 T stands for the word "Teacher".

Table 1.5.1.2 Teachers' representations of meaning (pilot study)

	Multicultural education	Intercultural education	Bilingual education
T1	coexistence of children	knowing and understanding each other	the education of children with two different linguistic codes
T2	it is general, it doesn't include communication	it includes communication	two languages are used. It is part of intercultural education.
T3	teaching about cultural in general	it comes through culture, it has to do with the pupils	it is bases on two languages
T4	coexistence	interaction and exchange between cultures	it deals with the mother language and the host language It is part of intercultural education

The above table also reveals that all interviewees seem to be able to explain the term “bilingual education” by referring to the components of the word “bilingual” (Damanakis, 1989). They said that it deals with the education offered by the use of two languages. However, when they were asked to compare bilingual education with intercultural education only two of them said that it is part of intercultural education. Kontogianni (2002) supports the view that bilingual education is an integral part of intercultural education (Kontogianni, 2002). The respect and acceptance of each pupil’s cultural identity, which intercultural education declares, implies the respect and acceptance of his/her mother language, as well. In this sense, education through pupils’ mother language should be offered in a school, which is underpinned by the principles of intercultural education.

1.5.2 The necessity of the implementation of intercultural education

Three of the teachers interviewed agree that the implementation of intercultural education is necessary, because the Greek society has become multicultural (Gotovos & Markou, 2003; Katsikas & Politou, 2005). Therefore, the pupils and future citizens need to receive the appropriate education for living with people belonging to different cultural groups and for turning to advantage the cultural influences they receive (Besalu, 1997; Markou, 1997; Damanakis, 1998). Six of the respondents share the same view.

Further to that, T3 believes that it is imperative that we should implement intercultural education in the school, as that would help the different cultural groups of pupils to accept and understand each other (Georgogiannis, 1999). As T4 stated, intercultural education helps pupils to think multi-dimensionally. That is, it helps them to approach an issue from different points of view and try to understand why and how other persons may act or think. Three of the respondents support the same view. They also say that intercultural education is required for coping with the problems emerging between native and foreign pupils. Moreover, it helps the different cultural groups to be smoothly integrated into the educational system of the host country.

T3 also believes that intercultural education has to be implemented even in schools with no foreign pupils taking into account that every person has his/her cultural identity regardless his/her origin. This was a position supported by T2, when he was asked how he perceived the term “intercultural education”.

T1 supports the view that intercultural education is necessary to be implemented, as on the one hand it helps people to preserve the special characteristics of their cultural identity and on the other hand it allows them to enrich it with new elements by the exchange of cultural elements (Damanakis, 1998). She said:

.....They [immigrants] need to preserve it [cultural identity].So, we will be able to keep as a whole what we have and what they have and something new will emerge, as in one way or another they are part of our society.”

«...Χρειάζεται να τη [πολιτιστική ταυτότητα] διατηρήσουν [μετανάστες], για να μπορέσουμε να έχουμε ακέραιο και αυτό που είχαμε εμείς και αυτό που έχουν αυτοί και να δημιουργηθεί κάτι καινούριο μια και έτσι κι αλλιώς βρίσκονται στην κοινωνία μας.»

Preservation of one’s cultural identity and its evolvement through its enrichment with new cultural elements constitutes one of the main principles of intercultural education. Besides, it would be anachronistic to believe that cultural identity is static and it is not influenced and reshaped by knowledge, information and news provided to people every single day (Hallinan & Teixeira, 1987; Georgogiannis, 1999; Hatzinikolaou & Marasli, 1999).

T4 adds that the implementation of intercultural education is imposed by modern reality and modern pedagogy, which declares that education, should be based and adjusted to the needs and requirements of the society. Thus, education should follow the new multicultural reality of the society.

One of the respondents answer regarding the necessity of the implementation of intercultural education impresses. She stated that:

“In the schools, where the majority of pupils are natives, I don’t think that [the implementation of intercultural education] is of high priority.”

«Στα σχολεία, που η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών είναι γηγενείς, δε νομίζω ότι είναι πρωτεύον ζήτημα.»

Obviously, she belongs neither to 1 of the 2 respondents, who haven’t decided upon the necessity of intercultural education nor to those (10 of them), who agree on the necessity of its implementation.

Table 1.5.2.1 below provides the readers with an overall picture of the arguments the interviewees used for justifying the necessity of the implementation of intercultural education.

Table 1.5.2.1 The necessity of intercultural education (pilot study)

	T1	T2	T3	T4
Multicultural community	✓	✓	✓	
Acceptance of differences			✓	
Understanding each other			✓	
Multi-dimensional thinking				✓
Emergence of a new culture	✓			
Modern pedagogy	✓			✓

As the analysis of the questionnaire data and the interview data showed the majority of teachers are in favour of the necessity of the implementation of intercultural education. However, when they were asked about their experience on their implementing it, a number of deficiencies and problems were raised.

Each teacher’s views on his/her experience regarding the implementation of intercultural education is quite interesting and all together compose the general picture on this issue.

T2 indicates that there is a gap between theory and practice regarding intercultural education (Paparizos, 2000). Although, there is a legal framework on intercultural education, the provision, which is stated legally, it is not implemented. He supported this view by offering an example from his personal experience. He said that there are no teachers helping the foreign pupils in the mainstream classroom, as the law declares.

Two of the teachers interviewed had experience in teaching in reception classes. They stated that they did not know how to help the foreign pupils to learn and that the school books offered by the state were not appropriate. They had to organize their teaching according to their instinct and personal search on the matter. They stated that they would like support to be offered to them (Banks, 1995; Papas, 1998; Bereris, 1999; Nikolau, 1999; Nilolaou, 2000; Spyridakis, 2002).

T1 and T4 indicate that neither the curriculum nor the school books include the intercultural dimension in education. Further to that, the curriculum is not broad enough to let teachers develop their own initiatives on the matter. Nevertheless, all of them stress that teachers' initiatives should be supported by the local educational authorities and the state. The state should take care of the appropriate infrastructure.

T3 said that although she tries to offer her love to all pupils, to listen and to understand the problems of them and their parents (Poplin & Weeres, 1992; Morgan & Morris, 1999; Pollard, Triggs, Broadfoot, McNess & Osborn, 2000), she feels inadequate to cope with the issue. She states that she needs support offered by the organization of seminars, by the state, by the local educational authority. She adds that the teacher should co-operate with a social worker and a psychologist in the school, in order to solve the emerging problems.

Teachers' positions according to their experiences indicate that intercultural education is implemented occasionally even in intercultural schools and that its implementation depends on teachers' pure intentions, their personal and individual initiatives, their instinct and their philosophy about teaching.

However, all the interviewees believe that the implementation of intercultural education is feasible under certain conditions. Firstly, the legal framework has to be more specific in some points. Secondly, the curriculum and the timetable has to be reorganized in order to include intercultural dimension in education. Bilingual education should also be included in the curriculum, as it constitutes part of the intercultural dimension in education. Teachers' work need to be supported by a range of specialists (psychologists, social workers) (Zergiotis, 2006) placed in the school and by the organization of seminars offering them scientific and practical knowledge on intercultural education. Teachers also suggest that financial support should be offered to immigrant families, so as they can have more time to deal with their children's progress and keep contact with their children's teachers. A coordinated effort by various parties is necessary for the implementation of intercultural education.

1.5.3 Teaching methods adopted for the promotion of the intercultural dimension in education

Two categories seem to emerge from the analysis of the interviewees' answers given to the fifth question of the interview regarding the teaching methods used for the implementation of intercultural education in the classroom. The first category refers to the teaching approaches the teachers adopt in the classroom. This first category is wider compared to the second one and it relates to teachers' philosophy of teaching. The second category refers to the teaching approaches they use and it is more specific compared to the first one.

Regarding the first category T1 and T3 supported the view that their philosophy of teaching is based on the promotion of each child's cultural identity, on the presentation of the different cultural elements the pupils bring into the classroom and their negotiation through dialogue and discussion (Kosmidou-Hardy, 1997; Verikaki, 2003; Sismanidou, 2005). Although dialogue and discussion are included in the category of teaching methods, the following examples are presented in order to demonstrate teachers' philosophy of teaching. Each one of them offered an example on that:

"I remember an example...we said something one day, I cannot remember the reason, any way it was about recipes, and we had learnt that they fry chestnuts in Albania and I try to promote them [the cultural elements], not just refer to them superficially." (T1)

«Κάτι αναφέραμε μια μέρα, δε θυμάμαι με ποια αφορμή, πάντως για συνταγές μαγειρικής και είχαμε μάθει ότι στην Αλβανία τηγανίζουν κάστανα και προσπαθώ αυτά να τα αναδείξω, μην περάσουν αυτά έτσι απλώς επιφανειακά.»

"In the beginning of the school year a mother of one of my pupils came in the school. The first name of her child was Giorgos⁵⁹ – Ualid – Husein and she asked me to call him Giorgos, because she thought that the classmates might not like hearing his full first name....I did it in the beginning, but I realized that I did not have the right to shorten his first name. So, since then we call him Giorgos – Ualid –Housein and his classmates accepted it" (T3)

«Είχε έρθει μια μητέρα στην αρχή και μου είχε πει: Γιώργος – Χουσεΐν – Ουαλίτ το όνομα του παιδιού. Θα το φωνάζετε Γιώργο, γιατί μπορεί τα άλλα παιδιά να μην τους αρέσει το Γιώρσος – Χουσεΐν – Ουαλίτ...Το έκανα αυτό στην αρχή, αλλά είδα ότι δεν είχα το δικαίωμα να κόψω το όνομα. Δηλαδή έτσι ήταν να γίνει. Οπότε και τώρα το φωνάζουμε έτσι. Τα παιδιά το δέχτηκαν πάρα πολύ.»

---

59 "Giorgos" is the Greek first name, which stands for the English word "George".

Three points have to be commented and further discussed in relation to the aforementioned examples. T1 pinpoints that the presentation of different cultural elements is followed by discussion and dialogue among pupils. She said that she avoids referring to these cultural elements superficially. It is true, according to the main principles of intercultural education, that pupils need to negotiate meanings, customs and traditions in order to discover the similarities and differences among cultures. Dialogue and discussion is highly recommended as it facilitates negotiation and consequently leads to understanding and communication (Kosmidou-Hardy, 1997; Verikaki, 2003; Sismanidou, 2005). As the analysis of the questionnaire data revealed 4 of the teachers use respectively sometimes or often whole-class discussion to promote intercultural education. A simple reference to different cultural elements does not imply that pupils will be able to understand the existing cultural differences and discover the cultural similarities.

The second point, which deserves to be mentioned, is that the teaching approaches, which teachers adopt regarding issues related to foreign pupils depend on their personal attitudes, which in turn, define the behaviour they decide to adopt towards them either as person or teachers. T3 stated that if teachers cannot see any cultural differences and they don't handle delicate issue with care, the pupils won't either.

The same teacher said that she mixes Greek elements with elements of the cultures her pupils come from, when she organizes games (Scarcella, 1990; Cummins, 1996). She is also more lenient towards foreign pupils in the mistakes made regarding the pronunciation of Greek words and the writing speech, in order to make them feel more comfortable and not undermine their self-confidence.

With regard to the teaching methods adopted, besides dialogue and discussion, T3 refers to pairing a foreign pupil with a native pupil, so as the latter can help the former, especially in the cases, in which parents cannot help the foreign pupils (Burgess & Gole, 1990; Mills, 1993; Tsaliki, 2002). Furthermore, this kind of pairing helps pupils coming from different cultural groups to get acquainted with each other. 4 of the respondents use sometimes peer interaction in the classroom to promote intercultural dimension in education.

T4 stated that she promotes intercultural education in the classroom by encouraging pupils to search for various things (Coelho, 1998). Searching relates to the exploratory method mentioned in the 22nd question of the questionnaire regarding the teaching methods adopted. The analysis of the questionnaire data revealed that only 4 of the respondents use sometimes exploratory method to promote intercultural dimension in education. However, she did not explain how exactly searching contributes to the promotion of intercultural dimension in education. T4 also uses discussion in her classroom. She supported her view by offering the following example:

“A discussion about the disaster that tsunami wave caused to the people, who don't have their homes and they don't receive any care could be called intercultural education. On the other hand it is a discussion, which could be made about an event that it might had taken place in our own home town”

«Μια συζήτηση σχετικά με την καταστροφή που προκάλεσε το τσουνάμι στους ανθρώπους, που δεν έχουν σπίτια και περιθαλψη. Αυτό μπορεί να το δει κάποιος διαπολιτισμική εκπαίδευση. Από την άλλη είναι μια συζήτηση για την επικαιρότητα, όπως θα ήταν και για κάτι άλλο που έγινε στην πόλη μας.»

T4 seems to relate intercultural education with the discussion on global issues that is global education. Global issues concern all people, as everybody are citizens of the world. In that sense, the development of intercultural communication, at which intercultural education aims, would help people to cooperate and find solution to the global issues, which emerge.

As it has already been mentioned, T2 stated that he has not enough time to adopt any teaching methods in his classroom, because he works in the reception class. Reception classes are exclusively organized for teaching Greek as a second language and teachers have at their disposal 1-2 hours at the most for each child every day (Nikolaou, 2000). Therefore, he does not have enough time to implement any teaching methods and when he does it, he uses some improvised approaches according to each child's level. At the end of his answer he said that teaching methods is something that he cannot define. It seems that he lacks the theoretical background to be able to define and name the teaching methods he uses to work with.

None of the interviewees referred to the use of cooperative learning, role-playing and the interdisciplinary approach, although a significant percentage of teachers rarely or sometimes use the above teaching methods, as the analysis of the questionnaire data revealed.

Generally speaking, the teachers have developed a philosophy regarding their teaching different cultural groups, which is positive. It seems they know what teaching approaches and methods they use and why they do it. They have also been helped by their experience of having taught both native and foreign pupils before working in intercultural schools. 10 of the teachers of the school had experience on teaching both native and foreign pupils. Only T4 hadn't any experience of working with different cultural groups of pupils before working in the intercultural school. However, she had worked to a special primary school and therefore she was sensitive to problems specific groups of pupils face. So, she has also developed her own teaching philosophy for coping with different cultural groups.

We can conclude that teachers are generally sensitive to issues related to intercultural education and this motivates them to experiment, try new methods and approaches regarding intercultural education and to study more on that. However, as it has already been mentioned the implementation of intercultural education is based on their pure

intentions (Banks, 1995; Papas, 1998; Bereris, 1999; Nikolaou, 1999; Nilolaou, 2000; Spyridakis, 2002), which are not supported by the state and relevant organizations or institutions.

Regarding the subjects, in which teachers try to promote interaction by using each one of the aforementioned teaching approaches and methods the teachers gave a range of different answers. T1 said that she applies intercultural education more in social studies and the subject of Greek language compared to other subjects because the topics and the texts are offered for discussion. The teacher of the reception class, that is T1, shares the view that some texts of the subject of the Greek language refer to foreign countries, so he takes the chance to elaborate issues related to intercultural education. However, T4 stated that the school books of the Greek language, like all the other school books were written many years ago, and they have to be updated including multicultural elements, which depict the multiculturalism of Greek society.

T3 implements education in art studies more compared to other school subjects. This is due to the curriculum, which is not restrictive and allows teachers to be more flexible. She believes that in art studies pupils are given more chances to interact with their classmates through their participation in joyful activities (Vafea, 1996; Ovando et al, 2003). It is evident from the questionnaire data that the percentage of teachers, who uses intercultural education in art studies, no matter the frequency, is higher compared to the other sections of studies.

During the second day of the pilot study I was invited by T3 in her classroom. She wanted to show me a group painting activity she had organized for her pupils. In previous sessions all pupils had presented and talked about the area/the country they live or used to live. They detected the similarities and differences of the different locations (Luchtenberg, 1988; Monasta, 1997). Then she asked them to produce a group painting, which would include and depict all those common and different things of the places they had referred to and they had detected during their discussions. So, something common and new would emerge. The children had been working with willingness. They seemed happy and used to exchange ideas on what they were going to draw. The activity was accompanied by traditional music of pupils' countries of origins.

T4 also said that she implements intercultural education more in social studies and in the subject of Greek language. More specifically, she stated that the articles included in the subject of "Social and Political Education" facilitated the implementation of intercultural education. She stated that sometimes she has offered intercultural education in Maths, when they had dealt with a taxation exercise. They had found the increases in prices and they discussed at the same time its consequences in life in some countries. She thought that she would be able to implement intercultural education in Physics, taking into account that the discoveries of various phenomena have been made by foreign scientists. However, she has not ever tried it. The

questionnaire data showed that teachers use less intercultural education in science studies compared to the other sections of study.

It is evident that teachers are skeptical on which subjects and how they could promote intercultural dimension in education. They have the intentions to do it, but they are not helped by the structure of the curriculum. As it has already been mentioned, they believe that intercultural education should be incorporated in the whole curriculum and that the ethos of the school should be intercultural (Tsaliki, 2002), as the next unit reveals. Moreover, all the above should be combined by the support offered by the state.

1.5.4 Events and activities organized for the promotion of intercultural education

The answers of the interviewees showed that the school organizes occasionally events or activities, which promote intercultural dimension in education.

T1 referred to the Christmas celebration organized and how intercultural elements were incorporated in it. He stated that:

“I remember Christmas celebration...there were songs from foreign children’s countries. A puzzle of the earth was presented, which was slowly completed from the children, who were coming and were singing and put a piece of their country on the map, let’s say. I think traditional dances from these countries were also presented.”

«Θυμάμαι χαρακτηριστικά τη γιορτή των Χριστουγέννων...υπήρχαν τραγούδια των παιδιών από άλλες χώρες. Παρουσιάστηκε ένα παζλ της γης που σιγά σιγά συμπληρωνόταν από παιδιά, που έρχονταν στην αίθουσα και λέγανε τραγούδια και βάζανε κομμάτι από τη χώρα τους στο χάρτη, ας το πούμε. Νομίζω και χοροί παραδοσιακοί είχαν παρουσιαστεί από τις χώρες αυτές.»

Regarding this celebration’s contribution to the promotion of intercultural education T1 supported the view that the children are exposed to other cultural elements, and thus, they may be motivated to ask and learn more about other cultures and traditions (Zografou, 1997). Furthermore, she said that the pupils may realize that there are both differences and similarities in the various traditions and, that finally people have more in common than differences (Luchtenberg, 1988; Monasta, 1997). Five of the respondents, in the open-ended question to the questionnaire regarding the events and activities organized towards intercultural education, also referred to the organization of various celebrations with the incorporation of cultural elements from foreign pupils’ countries of origin.

My only objection to the above activity mentioned is that teachers would not have to wait for their pupils to ask and be interested in the cultures they were presented at Christmas celebration. In my point of view they should have taken the chance and bring the event taken place into the foreground in the classroom. So, they could have

discussed more on that. They could have asked for their pupils' opinion, they could have extended their thoughts and organize some more activities in the classroom on the aspects of the issue, which the pupils would seem to be more interested in. Thus, the different cultural elements would be negotiated and through negotiation, understanding, communication, respect and acceptance, as a consequence, would be achieved.

The mere presentation of folklore elements refers to multicultural education, which helps pupils to get to know other cultures and traditions (Damanakis, 1998). However, this contact with the other cultures is not turned to advantage, if the cultural elements are not negotiated through discussion and dialogue. Discussion and dialogue, as it has already been mentioned in the above sections, fulfills the aims of mutual understanding and respect, which arise from the exploration of the cultural similarities and differences and which, in turn, constitute some of the main aims of intercultural education.

T3 explained how some of his colleagues and him published a book, which promoted intercultural dimension in education. The title of the book was "All different, all equal" and it included photos and texts from various events they had organized, which presented cultural elements from foreign pupils' countries of origin. I characteristically mention some of the contents of the book: there were photos from a bazaar organized, in which traditional objects from foreign countries were displayed, songs from other countries (Albania, Bulgaria, Russia) were either translated into Greek or presented in the language of the country they originated with Greek characters, games and customs from other countries (Syria, Georgia, Albania) were presented translated in Greek. The event of an Armenia mother, who came in the school and narrated a fairy tale from her country to the pupils was also presented.

T3 and T4 had also cooperated for the publication of a newspaper called "Intercultural News". The newspaper included articles, which children had produced, and focused on foreign pupils' life and views as well their interaction with the native pupils. The native pupils had interviewed the foreign pupils of the school regarding the problems of racism and xenophobia or other kind of problems that they and their families had faced, when they first came in Greece. They had also interviewed the mother of a foreign pupil of the school, who was a student in the Department of Primary Education of the Department. They wanted to show foreign parents' strength and courage to progress. Moreover, the pupils had also designed a questionnaire to explore their relationships with the foreign pupils. Another article referred to a theatre play organized by Y4. The story had to do with a pupil coming from Bulgaria and his efforts to adjust himself to the new environment. Photos of the theatre play were also presented in the article.

All the pupils of the school had watched a movie, which described the everyday life of people living in a village in Iran. Pupils' views on the film were recorded in one of articles of the newspaper. It is obvious from their demonstrations that the children managed to distinguish the differences of the cultures, because they made comparisons. However, they did not mention anything regarding the possible similarities between the cultures in general.

The publication of both the book and the newspaper constitute positive efforts on the one hand for foreign pupils' identities to be presented and for raising their self-confidence. On the other hand it also constitutes a positive effort for native pupils, so as to know more things about their foreign classmates. It is also important that these activities are organized according to foreign pupils' countries of origin attending the school and not according to cultures that are not represented by pupils in the school, as multicultural education would demonstrate. Thus, the planning of these activities are consistent with intercultural education, which declares that the implementation of intercultural education should be based on the cultural experiences of pupils attending the school. The organization of these activities indicates that foreign pupils' presence in the school is recognized.

However, two main points have to be pinpointed regarding this matter. The first point is if and how this material is developed to arouse further discussion and interaction between the native and foreign pupils. The second point concerns the presentation of the native and foreign pupils in the book and the newspaper. These two publications give to the readers the impression that they mostly include foreign pupils' experiences. This may be dangerous as foreign pupils may be thought to be a sensitive social group in the school compared to the group of native pupils (Damanakis, 1998). Native pupils' cultural experiences also had to be presented.

T3 also referred to his effort to organize some meetings with foreign pupils' parent (Bastiani, 1996; Crozier & Davies, 2007), which placed among the activities organized for the promotion of intercultural dimension in education. He stated that through those meetings he aimed on the one hand at getting to know foreign pupils' parents better and on the other hand at cooperating with them to support both their children and them. However, he said that the outcome was not so encouraging, as in the second meeting the parents did not come for a number of reasons, although they had declared that they were willing to help their children.

The point of view of teacher T2 on the issue deserves to be noted. She thinks that intercultural communication among pupils, especially the younger ones, is achieved during break time (Gass, 1990). She has noted that in the beginning of break time the pupils form groups on the basis of their nationality. However, children forget their origin and other pupils' origin, while playing and all of them form a group, which follow the rules of the game. She thinks that in this case playing time works therapeutically towards union and co-existence, for both native and foreign pupils. It helps children to free themselves from all the negative influences they accept

regarding foreign people living in their country. It helps them to realize that all children are humans irrespective of their origin. This is more obvious to younger children than to older children.

T2 also refers to school's respect towards pupils' national and religious beliefs, which places among the approaches promoting intercultural dimension in education. Foreign pupils, who have different religious beliefs, have the right to be exempted from attending religious education class. In addition, they are not obliged to participate in national celebrations, which cannot identify themselves with (Nesbitt, 2004). Respect and acceptance of each child's cultural identity constitutes one of the main principles of intercultural education.

All four interviewees mentioned the research programme, which was implemented for two years in the school and which was coordinated by the University of Athens (Programme 'Interaction of Repatriate and Foreign Pupils in Primary School', 2008). The programme dealt with the education of foreign and repatriate pupils. Classes were organized, in which the foreign pupils were taught their first language. Provision was made for the presence of a psychologist in the school (Zergiotis, 1996). The teachers said that the positive results were visible. However, the programme stopped when the European funding ceased. They suggested that these kinds of programmes should be permanently organized and implemented in intercultural schools.

Teachers' efforts regarding the implementation of intercultural education are praiseworthy. It seems that they make great efforts to promote the intercultural spirit in the school, although there is not any support and of any kind offered by the University or the state sector, with the exemption of the programmes implemented occasionally. As a matter of fact T3 and T4 believe that intercultural education should be the norm in all schools, no matter if they are designated as "intercultural" schools or not.

The intercultural spirit is also reinforced by the decoration of the school. There are photos hanging on the walls from various celebrations organized with the participation of both native and foreign pupils of the school. Some commemorative stamps are displayed in the corridors of the school from pupils' and teachers' exchanges with primary schools in Australia and Finland. Teachers' and pupils' exchanges help them get acquainted with other cultures, come in contact and interact with people from other countries, thus they promote the intercultural spirit. Two of the respondents also mentioned teachers' and pupils' exchanges in other countries, as factors contributing to the promotion of intercultural education. On the notice board there was a letter of a girl coming from Syria written in English. Furthermore, in the library of the school there were bilingual dictionaries, books on multicultural education and on refugees.

All the aforementioned points show that teachers are not ignorant of the aims that the intercultural school, they work in, has to fulfill. Therefore, they organize their teaching appropriately and design activities and events towards these aims. Although, as they kept on emphasizing, these are organized occasionally and do not constitute part of a coordinated and continuous effort. At this point the head-teacher's point of view on the matter would be quite useful. However, at that point, that is the pilot study, head-teachers' interviews were not included in the research project. However, after the conduct of the pilot study, it was deemed necessary to include their views on the matter, as their role and beliefs determine the ethos of the school.

1.6 Summary

The analysis of the questionnaire and interview data of the pilot study showed that most of the teachers working in intercultural primary schools are permanent teachers. That helps them to understand how an intercultural primary school operates. They have experience of co-teaching native and foreign pupils prior to their working in intercultural schools. However, they have not received any special training in intercultural education, as the relevant legislation declares.

As questionnaire data revealed all teachers agree that intercultural education constitutes a dynamic process which refers to both native and foreign pupils. Two of the teachers interviewed stated that it focuses on exploring the similarities and differences of all pupils'. Teachers also seem to have a clear understand of the differences between multicultural and intercultural education.

According to teachers the implementation of intercultural education is necessary due to the multicultural nature of the society. More specifically, they argued that understanding of other people's cultural identities and their acceptance in the society can be achieved through the implementation of intercultural education.

A quite high number of teachers use whole-class discussion and dialogue in the classroom to promote intercultural education. They support the view that these teaching methods can promote communication and understanding. One of the interviewees said that she uses role-playing and pairing one foreign pupil with a native pupil. All interviewees stressed the importance of promoting all pupils' cultural identities in the classroom. However, teachers do not seem to use the exploratory method and co-operative learning to promote intercultural education in the classroom.

According to teachers' views, they implement intercultural education more in the subjects of social and art studies compared to the subjects of language and science studies. They claimed that these subjects offer more chances for discussion and dialogue. Whereas, the curriculum is more directed for the other subjects.

A number of events, such as Christmas celebration and activities, such as a publication of a book with the title 'All different, all equal' were organized in the school to promote intercultural education. However, the issue is how and to what extent these events and activities are organized and utilized towards the implementation of intercultural education.

Generally speaking, the implementation of intercultural education is principally based on teachers own will and pure intentions. They claimed that their efforts would like to be supported by seminars and conferences organised by the state on intercultural education. They also suggested that the curriculum and the school books should change so as to incorporate the intercultural dimension in education. Finally, they said that the gap between theory- legislation and practice in relation to intercultural education should be bridged.

A.58 Transcribed interviews with teachers in English (pilot study)

Transcribed interview 1

QUESTION 1

R⁶⁰: What comes into your mind when you hear the term/ the phrase ‘intercultural education’?

T: I had attended a module with the title ‘Intercultural Communication’ within the framework of the ERASMUS programme and we were doing some exercises which I really think facilitated the aim of intercultural education. So, the term refers me to that,...to exercises of communication for knowing each other and understanding each other.

R: Knowing and understanding each other...what exactly? Where does this refer to?

T: People coming from different places getting to know each other on the basis of this.....coming from different places and what you bring with you.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

T: Yes....regarding bilingual education I am thinking of the education of children with two different [linguistic] codes. Multicultural education is the coexistence of children or older people in the same place, anyway without what I have just told previously, knowing each other essentially and understanding each other on the basis of the different things that each one brings with him/her. Intercultural education is exactly this.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

60R stands for ‘Researcher’ and T stands for ‘Teacher’

T: Yes, I believe it is necessary....because we have a lot of foreign children coming over the last few years, even if teachers or other vehicles have pure intentions....how can I say it?...things are a little bit complicated to be able to explain....If we continue to offer the same kind of education and there is no intercultural education, I think we will fail to the point that these children will lose their identity. They need to preserve it. So, we will be able to keep as a whole what we have and what they have and something new will emerge as in one way or another they are part of our society.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

T: I used to teach in Reception Class⁶¹ over the last two years. There is no infrastructure. Now something happens...I personally tried to implement some things but it was quite instinctively. On the basis of the children I used to teach each time and with books which offered some material, from which, in turn, I had to select for each level and for each child. That it I think it depends on teacher's pure intentions.

R: What do you think it was missing? What is this that it could help your teaching and there wasn't?

T: I didn't have any guidance in the beginning, some seminars, let's say. I entered the classroom and I started searching by myself. There were some books, but as I have just told you, I had to search it by myself...how I could choose from these [books] the right material according to each child's needs and his/her language proficiency level. So, guidance and educational material missed.

QUESTION 5

R: What kind of teaching methods do you adopt in the classroom to promote intercultural education (provide examples)? How do you think that this/these teaching methods facilitate the implementation of intercultural education?

T: I have to confess that I don't plan it in advance. What I usually implement, since I have foreign pupils this year, is dialogue and I make an effort so as the children can say things from the past of their country, if they have lived there. If not, things they discuss or use to do in their families here, because lots of them have been born and have been raised here.

---

⁶¹Reception class is a part of the school and is organized, if there are a lot of foreign pupils in a school. These pupils are placed in this class for some hours of the school day, in order to study the language of the host country more intensively.

I remember an example....We said something one day , I cannot remember the reason, any way it was about recipes, and we had learnt they fry chestnuts in Albania and I try to promote them, not just refer to it superficially. Now...with regard to how [all] these promote intercultural education...because I have as a basis, as I have already told you in the beginning, ...the keystone is understanding and communication, I think that dialogue and encouraging these children to say things from their environment in some way facilitates the implementation of intercultural education.

QUESTION 6

R: In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

T: I think in all. More specifically, in Y1 in which we have not so many subjects ... broadly in all. May be less in Maths. Regarding 'Greek Language' and 'We and the world'⁶² they are equally shared. Maybe a little bit more in 'We and the world', in which we have the opportunity to discuss and the topics of the book are offered for discussion.

R: Why do you believe less in Maths?

T: mmmm....because we need to follow the subject-matter of the book, in order to be able to finish it [by the end of the school year]. So, we have to do with numbers, mathematical calculations and not so much with verbal communication.

QUESTION 7

R: Are there any other processes you organize in your classroom or are organized by the school towards intercultural education? (provide examples) How do you think that these processes promote intercultural education?

T: I can't say there are a lot of things going on, although the school is intercultural. What I can understand, since there we can all be together, is a little bit more in school celebrations⁶³. I remember Christmas celebration....there were songs from foreign children's country. A puzzle of the earth was presented, which was slowly completed from the children, who were coming and were singing and put a piece from their country on the map, let's say. I think traditional dances from these countries were also presented.

---

62 'We and the world' is a subject that belongs to the field of social studies. It is taught in Y1, Y2, Y3 and Y4 of primary school and includes topics in relation to people's life and environment.

63 School celebrations are usually organized to honour events such as Christmas, Greek Revolution Independence Day, the End of the School year etc.

Regarding how these promote intercultural education is to see something else, to be motivated and possibly even when children see something new, they may ask, they may be interested and finally realize that there isn't so much difference between all these, even in tradition. Older children understand - in relation to history - that there was a common course until nowadays and the situation which exists with the borders.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

T: I think it is feasible a lot. Unfortunately, it isn't implemented. Do you want me to answer the first one or the second?

R:...both of them. Just support your views.

T: I think it is feasible, because there is the background. We have got representatives from lots of countries. There is the intention. Besides this, some things need to be in planned and the school timetable has to be organized differently, possibly the curriculum, as well. Because if you are obliged to cover the subject- matter until the end of the school year and this is controlled by parents or the Ministry⁶⁴, a lot of effort is required in order to be able to have time out of the school programme and manage to cope with the additional things, such as intercultural education in essence.

R: In other words, do you believe that all these should be a main part of the curriculum and not just something that the teacher adds in all these things that has to do and are defined by the curriculum?

T: According to how things function now. It could be done at the same time. That is the curriculum could be implemented possibly as it is, without additional time needed, if the books were different. More time might not be necessary, if the subject – matter was arranged differently.

QUESTION 9

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

T: I think that what I was thinking of I have more or less already told them.

R: Thank you very much.

T: Thank you.

---

⁶⁴The Greek Ministry of Education and Religious Affairs.

Transcribed interview 2

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/ the phrase 'intercultural education'?

T: I think that intercultural education.....can help the children to discover the similarities and the differences which have between them....the children communicate with each other and exchange cultural elements. It embraces all pupils.....and it accepts that each pupil's culture is important and respectable.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term 'intercultural education' compared to the terms 'multicultural education' and 'bilingual education'?

T: Well, I think that 'multicultural education' is more general compared to 'intercultural education' and it doesn't include pupils' communication with each other.

Now, regarding 'bilingual education' ....it's the education in which two languages are used in school. This kind of education should be included in an intercultural school.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

T: I think it's necessary to be implemented. Firstly, the school depicts the society. As I have already mentioned, when filling in the questionnaire, children can have a better understanding of the society, when they coexist in the school, because the school is a micrography of the world.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

T: In the book published by the Institute of the Education of Greek Immigrants and of Intercultural Education⁶⁵ this inadequacy is obvious. There is a great gap between theory and in practice in the aims set from the very beginning of the foundation of the

---

⁶⁵ The Institute of Greek Immigrants and of Intercultural Education is an organisation which is supervised by the Greek Ministry of Education and Religious Affairs. The aim of its foundation is dealing with matters that have to do with Greek immigrants' education abroad as well as with the implementation of intercultural education in Greece.

institute and in the programme which is implemented. Provision is made for Reception Classes₁, Reception Classes₂, teachers helping the foreign pupils in their classrooms. However, all these things happen in England. I also had this experience in Germany. I guess, we didn't manage to implement all the above in Greece.

QUESTION 5

R: What kind of teaching methods do you adopt in the classroom to promote intercultural education (provide examples)? How do you think that this/these teaching methods facilitate the implementation of intercultural education?

T: Yes....my class, the reception class⁶⁶, works with children who come from their home country and they don't know the Greek language at all. So, what I am doing is mostly teaching them the Greek language by studying some school books that were distributed towards the end of the last school year. I also help them learn the Greek language by trying to implement various improvised approaches according to each child's level. Unfortunately, there isn't enough time to be able to implement some standard methods, which can be more effective. It is due to....it depends on how each teacher will implement the teaching methods and what he/she is going to do. However, in essence, teachers of reception classes don't help, we don't have the time to help the children in other subjects. Reception classes are exclusively organized for teaching the Greek language and we can have at our disposal 1-2 hours at the most for each child every day. But the aforementioned situation is so inadequate.....after attending the reception classes the children go to their classes and their teacher cannot offer them support in the subject of Geography, History, in Religious Education⁶⁷ and in other subjects, because they don't have enough time to do it. Therefore, teaching methods is something I cannot define.

R: So, do you think that time prevents you from implementing something innovative?

T: Yes, I do. That's the main reason. Each child should attend no more than an hour class every day in the reception class only for a school year. Namely the next school year other children will come to the school. So, I am not allowed to take this child in the reception class again, because it should had already been integrated. But he/she can't.....time is responsible for that.

QUESTION 6

R: I guess something similar happens with regard to the sixth question..... In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other

---

⁶⁶Reception class is a part of the school and is organized, if there are a lot of foreign pupils in a school. These pupils are placed in this class for some hours of the school day, in order to study the language of the host country more intensively.

⁶⁷ 'Religious Education' constitutes a subject of the school curriculum and the content has to do with teaching the main principles of the Christian Orthodox religion. The pupils who believe in other religions have the right not attend the 'Religious Education' class.

subjects? If so, why? (He could read the question from the interviewing schedule, which was in front of him, so I didn't have to make the question)

T: Intercultural education is only implemented in the subject of Greek language aiming at children learning as many things as possible. Of course, in the school book we use when studying the Greek language, there are various everyday themes dealing with foreign countries and Greece. Sometimes there are themes dealing with History, as well. Of course, we are talking about the minimum of things referring to intercultural education.

QUESTION 7

R: Are there any other processes you organize in your classroom or are organized by the school towards intercultural education? (provide examples) How do you think that these processes promote intercultural education?

T: Yes...well what we do sometimes, when we have time, is organizing some events that have as a focal point these pupils' countries of origin.

R: I have already photocopied the book you had published with the title 'All Different, All Equal'.

T: Yes, yes.... During those days various events were organized in which some customs, music, some films, some fairy tales from the pupils' countries of origin were presented. The parents prepared traditional foods and all these were recorded in the book.

Besides this, there was a newspaper published, which I am going to give it to you later. The children made some kind of a research. They made some questions to their classmates, in order to check some things regarding the relationship between the foreign and the native pupils all these years in the school. They have recorded some views regarding the difficulties the foreign pupils had to face with, phenomena of xenophobia or racism, experiences they had or whatever.

What else?...there was a meeting organized with the foreign pupils' parents, but there was no participation. To put it in another way...there was participation in the first meeting. However, they didn't show up in the second meeting. They had said they were willing to help. However, finally for a number of reasons each one of them.....

R: What was the aim of this meeting? What were you asking the parents to do? How did you want them to offer their help?

T: Firstly, we wanted to get to know them and secondly to cooperate on issues that had to do with their children. That is...we wanted to cooperate on the problems that their children had. We wanted to cooperate on how we could support them more. During that school year three reception classes were organized. Therefore, we had more time at our disposal. We also participated in a research programme organized by

the University of Athens⁶⁸. But finally not so many things were achieved in this sector.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

T: I think what we've already talked about answer this question. The existing problems from state's side, from teacher's and parents' side have already been mentioned.

QUESTION 9

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school?

T: Something else....

R: Something that comes into your mind.....

T: I think intercultural education can be implemented, if we manage to incorporate this kind of education into everyday curriculum. Namely if we manage to include in the curriculum and the school books elements of all cultures. So, intercultural education will be a part of education and won't be promoted only through some research programmes, which happen to be implemented in the school now and then. On the other hand even in this case the programmes don't work well and the people working in them are not paid. Therefore, they don't feel like doing it. Our experience reveals that these kind of programmes don't work well.

Of course, with the passage of time we have started getting used to the idea of having foreign people in the country. That is when we are asked about these foreign pupils' integration, we answer that we are getting used to the idea that we are having Albanian and Russian pupils.....just like it happens in the wider society. It is a reality. Of course, that doesn't imply that problems don't exist. There are some situations taking place which reveal that problems exist. For example, who is going to be the flag-bearer in the parade⁶⁹ or some other events are just these kind of situations. In such cases we can say whether we have a problem or not.

However, although as with the passage of time not such a big fuss is made by the media regarding foreign people living in the country, that doesn't imply that all problems are solved. There are still problems and these pupils need support. For the time being all the requirements having being made regarding intercultural education don't seem to be met.

68The research programme organized by the Department of Primary Education, University of Athens, dealt with the promotion of intercultural education in the school.

69 In national celebrations pupils parade through the streets of the city they live in. The best pupil holds the flag. Since foreign people started living in the country, problems were caused when the best pupils who had to hold the flag were foreign children. Some people disagree with this. They argue that these children may be the best pupils, but they don't deserve holding the flag, because they don't feel like being Greeks, because they don't have Greek nationality.

R: Thank you very much.

T: You are welcome.

Transcribed interview 3

QUESTION 1

R: What comes into your mind when you hear the term/ the phrase ‘intercultural education’?

T: It comes into my mind the education which relates to the acceptance of the different, either there are differences in the classroom or not, respect towards other races. That is anti-racist education at the same time and...an education which isn't restricted in ethnic origin or nationality or a country and this can be done, as an example, through teaching History aiming at understanding of political practices which refer to each culture, each nation or anything. Beyond narrow, specific boundaries.

QUESTION 2

R: How do you perceive the term ‘intercultural education’ compared to the terms ‘multicultural education’ and ‘bilingual education’?

T: ‘Multicultural education’ could refer to each culture separately among the many ones you may have. You've got five cultures, let's say, multicultural education deals with doing separate things in each one of those, without any interaction taking place among the cultures. That is, you take the Greeks, the Turks, the Albanians and you teach pupils some things about their cultures and all these separately. And you simply have all these together. There is no exchange taking place, no situation in which we are all considered humans, irrespective of our difference. We all ask for the same things, goods, rights and all these. In this sense, you create a ghetto. Just together.

R: What about bilingual education?

T: I guess bilingual education refers to a specific nation....it means that we offer education through children's mother language and the language of the host country. Of course, intercultural education is included, but it is only a part, a small part, let's say.

QUESTION 3

R: Do you think that intercultural education is necessary to be implemented in schools? Would you like to explain why so?

T: Of course, I do. Otherwise we are out of modern reality and modern pedagogy. Besides modern pedagogy relates to the rules of modern reality. We stay attached to national education in a weird way. ...There is a general situation..... that we Greeks are one thing – which is not – and we are supposed to belong to the same homogeneous and of the same nationality society and we can't even understand all these things we teach in general. That is if you teach History, you cannot, since you

will come up with the same pattern in a civil war with rivals, who don't have to do with our nation. However, the patterns you will come up with, you won't be able to explain them and you are going to explain them only as the 'good people', the 'bad people'.

R: Do you mean that you will explain them one-dimensionally?

T: You cannot understand the world.

QUESTION 4

R: What is your experience up to now regarding implementing intercultural education in primary schools?

T: The teacher is responsible for that....as the aims of the curriculum have been set....some things relating to intercultural education are supposed to be included. As a programme, as a system....I don't think....even if there is something it is rebutted by something else. Even if some topics are presented, as such globalization in a good or bad sense, how European dimension in education is offered. Everything is perceived under a specific light, which facilitates specific things, as well. There is no breadth. They just say European dimension in education. There isn't a country included in this dimension and it has to be included. Something like that....a short-sighted point of view. Besides that, the books including History rebut such kind of things. Generally, our school celebrations....is the Albanian pupil going to be the flag-bearer? All these things are contradictory and fragmentary.

QUESTION 5

R: What kind of teaching methods do you adopt in the classroom to promote intercultural education (provide examples)? How do you think that this/these teaching methods facilitate the implementation of intercultural education?

T: It's not necessarily....before you apply a method, you have to do with your own philosophy as a teacher, how you are going to say something. It may be a simple text in the subject of Greek Language referring to a relationship of a master and a slave. The thing is how you will discuss it, how you will explain it or it may about a war, which took place here or in Irak. It has to do more with your own philosophy and the way you see state matters and how this affects your teaching either you elaborate an original text or not.

Besides those, I promote intercultural education in the classroom by encouraging the children to search for various things, by making them think of various themes in groups....with all these creative tasks in which children can discuss, think about and comment on events which take place in the host country or in the world.

Intercultural education is the norm for me. A discussion about the disaster that tsunami wave caused to the people, who don't have their homes and they cannot receive any care could be called intercultural education. On the other hand it is a

discussion which could be made about an event that it might take place in our home town.

QUESTION 6

R: In which subjects do you implement intercultural education? Why? Are there any specific subjects in which you implement intercultural education more compared to other subjects? If so, why?

T: As I said before...I start from the philosophy and then I proceed to the approach I am going to use. Someone can implement intercultural education in the subject of Greek Language through the texts referring to social classes, political issues, dictatorship, immigrants, the Greeks in Germany, in USA etc. Our school books are old and they don't refer to Albania immigrants living here. There is no report on that....

With regard to the subject of History, as I have already told you about the implementation of patterns..... various things work on the basis of patterns of dominance towards the people. People's views aren't necessarily expressed in the case of a war and.....Books need to explain more how things work.

We discuss articles in the subject of Social Education.

Regarding the subject of Mathematics when doing a taxation exercise and we find the increases in prices we discuss at the same time about its consequences in life. Of course, theoretical subjects are offered more for discussion. Maybe in the subject of Physics....intercultural education can be promoted via the fact that the discoveries of the phenomena of nature were made by foreign scientists....that is there is an opening towards the others.

QUESTION 7

R: Are there any other processes you organize in your classroom or are organized by the school towards intercultural education? (provide examples) How do you think that these processes promote intercultural education?

T: We have produced recently a work with the title 'Intercultural News'. It was coordinated by my colleague, Mr... and some children worked on some parts of it and the whole class worked on some other parts with my own help. In general.....it depends on the occasion. We organize various activities or celebrations, in which we can incorporate intercultural education.

Ok...we use folklore elements from time to time, but that's not what we are looking for. We try to introduce in the curriculum folklore elements like the dances and the music of a country. These things come up, when we organize a party. That is.....the children want to show something from their culture, they want to discuss about it. Therefore, this is something we do either through group work or discussion in the classroom.

There isn't something which it is permanently implemented. It depends on the occasion.

QUESTION 8

R: How feasible do you think it is to implement intercultural education? Why?

T: Ok.....feasible.....we are talking about my classroom. I can say whatever I want, can't I? In a sense that I am going to discuss, what I am thinking of. I am going to approach a text with my own way. Besides that, there isn't any other form of intercultural education taking place. There isn't something different taking place regarding intercultural education. It is mostly within the framework of the classroom.

R: So, do you believe that intercultural education, as Greek educational reality is shaped, depends exclusively on you? That is, do you think that the teacher is responsible for organizing activities on intercultural education?

T: Yes....ok. That is...if we thought that both bilingual education and multicultural education should be included in this legal framework, it would be....

R: You mean that... there isn't any legal framework to cover you. You may do it according to you own philosophy and....

T: Yes, yes...There isn't and when there is, it is occasionally within the framework of a programme, as it happened in this school. There isn't anything. I don't even know, if these programmes which include learning a foreign language promote the intercultural dimension in education. However, they certainly constitute an effort.

R: It is a part of intercultural education.

T: It is a part, indeed. I simply don't believe that this is intercultural education.

QUESTION 9

R: Would you like to make any other comments regarding intercultural education and its implementation in school? Something that comes into your mind.....

T: I think that the implementation of intercultural education depends mainly on the teachers. On the one hand we need to have a philosophy which includes the intercultural dimension in education and which excludes nationalisms and similar things. On the other hand a change has to be made in the school books, which need to have a wider scope.

R: Thank you very much.

T: You are welcome.

A.59 Transcribed interviews with teachers in Greek (pilot study)

Transcribed interview 1

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε⁷⁰: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Α: Είχα παρακολουθήσει σε πρόγραμμα ERASMUS ένα μάθημα με τον τίτλο ‘Διαπολιτισμική Επικοινωνία’ και εκεί κάναμε κάποιες ασκήσεις που πραγματικά νομίζω ότι εξυπηρετούσαν το στόχο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οπότε εκεί με παραπέμπει ο όρος, σε ασκήσεις επικοινωνίας μεταξύ μας για γνωριμία και κατανόηση.

Ε: Γνωριμία και κατανόηση... τι ακριβώς; Που αναφέρεται; Σε τι;

Α: Γνωριμία των ανθρώπων από διαφορετικούς χώρους και πολιτισμούς και κατανόηση με βάση ακριβώς αυτό. Το να έρχεσαι από διαφορετικούς χώρους και το τι φέρεις μαζί σου ερχόμενος ή ερχόμενη.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεσαι τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;

Α: Ναι... για τη δίγλωσση [εκπαίδευση]⁷¹ σκέφτομαι ότι είναι εκπαίδευση των παιδιών με δύο διαφορετικούς κώδικες. Πολυπολιτισμική [εκπαίδευση].... τη συνεύρεση παιδιών ή μεγαλύτερων ανθρώπων τέλος πάντων στον ίδιο χώρο, αλλά χωρίς αυτό που διευκρίνισα προηγουμένως, τη γνωριμία την ουσιαστική και την κατανόηση με βάση τα διαφορετικά που φέρει ο καθένας. Η διαπολιτισμική [εκπαίδευση] είναι ακριβώς αυτό.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζετε η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αν ναι, γιατί; Ή αν όχι, γιατί;

Α: Ναι, το πιστεύω ότι χρειάζεται .....γιατί τα τελευταία χρόνια έχουμε προσέλευση πολλών ξένων παιδιών, τα οποία ακόμη και με καλή πρόθεση των εκπαιδευτικών ή των άλλων φορέων απέναντί τους .....αν δεν υπάρχει ένα δικό τους.....πώς να το πω;.....να δίνουν και αυτά από τον πολιτισμό που έχουν μέσα τους.....είναι λίγο περίπλοκα τα πράγματα, για να στο εξηγήσω .....Αν δηλαδή συνεχίσουμε να έχουμε την ίδια εκπαιδευτική διαδικασία, όπως είχαμε ως τώρα και δεν υπάρχει

---

⁷⁰Το γράμμα Ε σημαίνει ‘Ερευνητής’ και το γράμμα Δ σημαίνει ‘ Δάσκαλος’.

⁷¹Τα σχόλια εντός αγκυλών είναι προσθήκες του ερευνητή, που δεν έχουν ειπωθεί από το συνεντευξιζόμενο, αλλά εννοούνται από τα συμφραζόμενα και έχουν ως σκοπό την καλύτερη κατανόηση του κειμένου από τον αναγνώστη.

διαπολιτισμική εκπαίδευση, νομίζω ότι θα αποτύχουμε στο σημείο του ότι θα χάσουν αυτά τα παιδιά την ταυτότητά τους. Χρειάζεται, δηλαδή, να τη διατηρήσουν, για να μπορέσουμε να έχουμε ακέραιο και αυτό που είχαμε εμείς και αυτό που έχουν αυτοί και να δημιουργηθεί κάτι καινούριο μια και έτσι και αλλιώς βρίσκονται στην κοινωνία μας.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Δ: Επειδή είχα κάνει τα δύο προηγούμενα χρόνια σε τάξη υποδοχής δεν υπάρχει καλή υποδομή. Τώρα πάει κάτι να γίνει και επειδή εγώ προσωπικά προσπάθησα να εφαρμόσω κάποια πράγματα ήταν καθαρά ενστικτωδώς. Με βάση καθαρά τα παιδιά που είχα κάθε φορά μπροστά μου, με βιβλία που προσφέρονταν κάποια πράγματα, αλλά έπρεπε εγώ να επιλέγω για το κάθε επίπεδο και το κάθε παιδί. Δηλαδή νομίζω ότι επαφίεται στην καλή προαίρεση του εκπαιδευτικού.

Ε: Τι πιστεύεται ότι ήταν αυτό που έλειπε; Δηλαδή τι ήταν αυτό που θα μπορούσε να σας βοηθήσει και δεν υπήρχε;

Δ: Δεν είχα στην αρχή κάποια καθοδήγηση, σεμιναριακή ας το πούμε. Μπήκα στην τάξη και άρχισα να το ψάχνω μόνη μου. Κάποια βιβλία υπήρχαν, αλλά, όπως σου είπα, έπρεπε εγώ να κάτσω και να τα ψάξω για το πώς θα μπορούσα να επιλέξω από αυτά, για να δοθούν σωστά στο κάθε παιδί με βάση τις ανάγκες και το επίπεδο της γλώσσας που είχε ήδη κατακτήσει. Άρα και η καθοδήγηση και ένα εκπαιδευτικό υλικό στα χέρια μου [έλειπε].

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Τι είδους διδακτικές μεθόδους υιοθετείτε στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν μπορείτε να αναφέρετε παραδείγματα. Πώς νομίζετε ότι αυτές οι διδακτικές μέθοδοι διευκολύνουν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Πρέπει να ομολογήσω ότι δεν το προσχεδιάζω. Συνήθως αυτό που εφαρμόζω, μια και φέτος έχω παιδιά από άλλες χώρες είναι ο διάλογος και η προσπάθεια να αναφέρουν τα παιδιά πράγματα από το παρελθόν στη χώρα τους, αν το ζήσανε εκεί και αν όχι πράγματα που συζητάνε ή συνηθίζουν να κάνουν στις οικογένειές τους τώρα πια εδώ, γιατί πολλά μεγαλώνουν εδώ και γεννηθήκαν εδώ. Θυμάμαι ένα παράδειγμα.... Κάτι αναφέραμε μια μέρα, δε θυμάμαι με ποια αφορμή, πάντως για συνταγές μαγειρικής και είχαμε μάθει ότι στην Αλβανία τηγανίζουν κάστανα και προσπαθώ αυτά να τα αναδείξω, μην περάσουν αυτά έτσι απλώς επιφανειακά. Ε...τώρα για το πώς νομίζω ότι διευκολύνουν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης...επειδή έχω σα βάση μέσα μου ότι για όλα αυτά, όπως σας είπα και στην αρχή, είναι άξονας η κατανόηση και η επικοινωνία, νομίζω ότι ο διάλογος και η ενθάρρυνση αυτών των παιδιών να αναφέρουν πράγματα από το περιβάλλον τους κατά κάποιο τρόπο διευκολύνει στην εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

Δ: Νομίζω σε όλα. Τώρα συγκεκριμένα στην πρώτη δημοτικού που έχουμε και λίγα μαθήματα πάνω κάτω σε όλα. Ίσως λιγότερο στα μαθηματικά. Για τη 'Γλώσσα' και το 'Εμείς και ο κόσμος' μοιράζονται το ίδιο. Ίσως λίγο περισσότερο στο 'Εμείς και ο κόσμος' που έχουμε την ευχέρεια να συζητάμε και τα αντικείμενα του βιβλίου είναι πιο πρόσφορα γι' αυτό [για συζήτηση].

Ε: Γιατί πιστεύεις λιγότερο στα μαθηματικά;

Δ: μμμ....γιατί χρειάζεται τις περισσότερες φορές να ακολουθούμε την ύλη του βιβλίου, για να βγει καταρχάς, οπότε έχουμε να κάνουμε με αριθμούς, πράξεις και όχι τόσο με λεκτική επικοινωνία.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Δ: Δε μπορώ να πω ότι γίνονται πολλά πράγματα, παρόλο που είμαστε διαπολιτισμικό σχολείο. Αυτό που μπορώ να κατανοήσω, μια κι εκεί βρισκόμαστε όλοι μαζί είναι λίγο περισσότερο μέσα στις σχολικές γιορτές που θυμάμαι χαρακτηριστικά για των Χριστουγέννων τη γιορτή .....υπήρχαν τραγούδια των παιδιών από άλλες χώρες. Παρουσιάστηκε ένα παζλ της γης που σιγά σιγά συμπληρωνόταν στην αίθουσα από παιδιά που έρχονταν και λέγανε τραγούδια και βάζανε κομμάτι από τη χώρα τους στο χάρτη, ας το πούμε. Νομίζω και χοροί παραδοσιακοί είχαν παρουσιαστεί από τις χώρες αυτές.

Πρώτα απ' όλα για το πώς αυτά προωθούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι να δούμε κάτι άλλο, να παρακινηθούμε και πιθανόν και μόνο που τα παιδιά βλέπουν κάτι καινούριο, να ρωτήσουν, να κινηθεί το ενδιαφέρον τους και να δουν τελικά ότι δε διαφέρουν και πολύ όλα αυτά, ακόμα και η παράδοση. Στις γειτονικές χώρες, ας πούμε, μοιάζουν πολύ οι χοροί, τα τραγούδια. Και τα μεγαλύτερα παιδιά κατανοούν και σε σχέση με την ιστορία ότι υπήρχε και κοινός δρόμος, για να φθάσουμε ως. εδώ που φθάσαμε σήμερα με τα σύνορα κτλ.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Δ: Εγώ νομίζω ότι είναι κατά πολύ εφικτό, αλλά δυστυχώς δεν εφαρμόζεται. Τώρα να σου απαντήσω στο πρώτο ή στο δεύτερο;

Ε: ...και τα δύο. Να υποστηρίξεις τις απόψεις σου.

Δ: Πιστεύω ότι είναι εφικτό, γιατί το έδαφος υπάρχει. Έχουμε από πολλές χώρες άτομα, εκπροσώπους. Θέληση υπάρχει. Από εκεί και πέρα χρειάζονται λίγο να προγραμματιστούν κάποια πράγματα και να οργανωθεί διαφορετικά ο σχολικός χρόνος, πιθανόν και το αναλυτικό πρόγραμμα. Γιατί αν είσαι υποχρεωμένος να βγάλεις κάποια ύλη μέχρι το τέλος της χρονιάς και αυτό να ελέγχεται είτε από τους γονείς είτε από το υπουργείο, θέλει πολλή μεγάλη προσπάθεια από εκεί και πέρα να μπορέσεις να διαθέσεις χρόνο εκτός του σχολικού προγράμματος, για να κατορθώσεις τα επιπλέον που θα είναι η διαπολιτισμική εκπαίδευση η ουσιαστική.

Ε: Δηλαδή πιστεύεις ότι όλα αυτά θα έπρεπε να γίνουν ως ένα κύριο μέρος του αναλυτικού προγράμματος και να μην είναι κάτι το οποίο ο δάσκαλος προσθέτει σε όλα αυτά που πρέπει να κάνει και ορίζονται από το αναλυτικό πρόγραμμα;

Δ: Τουλάχιστον με βάση το πώς λειτουργούν τώρα τα πράγματα. Γιατί θα μπορούσε να γίνεται παράλληλα. Δηλαδή να εφαρμόζεται το αναλυτικό πρόγραμμα, πιθανόν όπως έχει, χωρίς να χρειάζεται επιπλέον χρόνος, αν τουλάχιστον τα βιβλία ήταν διαφορετικά. Θα μπορούσε να μη χρειάζεται επιπλέον χρόνος, αλλά να διαμορφωθεί αλλιώς το αντικείμενο διδασκαλίας.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε: Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Δ: Νομίζω ότι αυτά που σκεφτόμουν πάνω κάτω τα έχω ήδη πει.

Ε: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Δ: Κι εγώ.

Transcribed interview 2

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ε: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Α: Νομίζω ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί.....να βοηθήσει τα παιδιά να ανακαλύψουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους... τα παιδιά επικοινωνούν και ανταλλάσσουν στοιχεία. Αυτό...αγκαλιάζει όλους τους μαθητές και αναγνωρίζει ότι ο πολιτισμός του κάθε μαθητή είναι σημαντικός και αξιολογικός.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ε: Πώς αντιλαμβάνεσαι τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;

Α: Λοιπόν, νομίζω ότι η ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ είναι πιο γενική σε σχέση με τη ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ και ότι δεν έχει αυτή την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών.

Τώρα για τη ‘δίγλωσση εκπαίδευση’ .....είναι η εκπαίδευση στην οποία χρησιμοποιούνται δύο γλώσσες στο σχολείο και πρέπει να υπάρχει και σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ε: Νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και αν ναι, γιατί; Ή αν όχι, γιατί;

Α: Νομίζω ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται. Καταρχήν το σχολείο είναι ο ο καθρέφτης της κοινωνίας. Όπως ανέφερα και στο ερωτηματολόγιο, μαθαίνοντας να συνυπάρχουμε στο σχολείο, τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα και την κοινωνία, γιατί το σχολείο είναι μια μικρογραφία της κοινωνίας.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Δ: Στο βιβλίο του ΙΠΟΔΕ δείχνει ακριβώς αυτή την έλλειψη. Από τους στόχους που έχουν μπει από την αρχή της δημιουργίας μέχρι το πρόγραμμα που εφαρμόζουν κανονικά υπάρχει μια μεγάλη απόσταση. Έχουν προβλέψει για ΤΥ1, ΤΥ2. Έχουν προβλέψει για τμήματα, για δασκάλους, οι οποίοι θα μπαίνουν μέσα στις τάξεις των μαθητών αυτών και θα τους βοηθάνε μέσα στην τάξη. Αλλά όλα αυτά γίνονται στην Αγγλία. Και στη Γερμανία το είχα ζήσει κι εγώ. Εδώ δεν καταφέραμε να πετύχουμε, φαντάζομαι, όλα αυτά που θα έπρεπε να τα πετύχουμε.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Τι είδους διδακτικές μεθόδους υιοθετείτε στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν μπορείτε να αναφέρετε παραδείγματα. Πώς νομίζετε ότι αυτές οι διδακτικές μέθοδοι διευκολύνουν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Ναι...η δικιά μου η τάξη [τάξη υποδοχής] έχει παιδιά, τα οποία έρχονται κατευθείαν από τις χώρες τους και δε γνωρίζουν καθόλου τη γλώσσα την ελληνική. Οπότε η δικιά μου, αυτό που κάνω εγώ είναι να τους μάθω κυρίως τη γλώσσα μέσα από κάποια καινούρια βιβλία που έχουν έρθει προς το τέλος της περσινής χρονιάς. Προσπαθώ και με διάφορα αυτοσχέδια δικά μου ανάλογα με το επίπεδο κάθε παιδιού, τους βοηθώ να μάθουν τη γλώσσα. Δυστυχώς δεν έχουμε το χρόνο να εφαρμόσουμε κάποιες μεθόδους στάνταρ που να ξέρουμε ότι οι ίδιοι μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά πιο αποτελεσματικά. Οφείλεται... είναι στον καθένα δάσκαλο το πώς θα εφαρμόσει και τι θα κάνει. Αλλά στην ουσία δεν κάνουμε, δε βοηθάμε, δεν έχουμε το χρόνο να βοηθήσουμε τα παιδιά και σε άλλους τομείς και σε άλλα μαθήματα. Είμαστε αποκλειστικά στη γλώσσα και το πολύ να έχουμε χρόνο 1-2 ώρες το πολύ κάθε μέρα για κάθε παιδί. Αλλά είναι τόσο..είναι τόσο ελλιπής όλο αυτό ελλιπή όλο αυτό το πράγμα, που τα παιδιά φεύγουν από εδώ η δασκάλα ή ο δάσκαλος στην τάξη στη Γεωγραφία, στην Ιστορία, στα Θρησκευτικά και στα άλλα μαθήματα δε μπορούν να το στηρίξουνε γιατί γιατί δεν έχουν το χρόνο και αυτοί να ασχοληθούνε. Οπότε οι διδακτικές μέθοδοι και όλα αυτά είναι κάτι το οποίο δε ξέρω πώς να το ορίσω.

Ε: Άρα πιστεύετε ότι ο χρόνος είναι περιοριστικός παράγοντας στο να εφαρμόσετε κάτι καινοτομικό ή οτιδήποτε; Κάποια, ας πούμε, εναλλακτική προσέγγιση ή εναλλακτική μορφή διδασκαλίας;

Δ: Ναι...είναι καθοριστικός παράγοντας, αυτό κυρίως. Σας λέω πως στο κάθε παιδί αναλογεί μια (1) ώρα την ημέρα και στη μία αυτή ώρα, μόνο για αυτό το χρόνο. Δηλαδή του χρόνου φανταστείτε ότι θα έρθουν άλλα παιδιά. Οπότε κανονικά δεν πρέπει να το πάρω ξανά αυτό το παιδί, γιατί θα έπρεπε ήδη να έχει ήδη ενταχθεί. Αλλά δε μπορεί...ναι, ο χρόνος είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για αυτό.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Επομένως υποθέτω και στην έκτη ερώτηση κάτι ανάλογο συμβαίνει. Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε..... τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζεται τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί; (Δε με άφησε να ολοκληρώσω την ερώτηση. Το σχέδιο συνεντεύξεως ήταν μπροστά του και μπορούσε να δει τις ερωτήσεις)⁷².

Α: Εφαρμόζεται [η διαπολιτισμική εκπαίδευση]⁷³ μόνο στη ‘Γλώσσα’ με αποκλειστικό σκοπό να μάθει όσο γίνεται πιο πολλά πράγματα. Βέβαια στη ‘Γλώσσα’ μέσα αναφέρονται διάφορα θέματα και από τη χώρα του και από την Ελλάδα και καθημερινά ζητήματα και κάποιες φορές και κάποια ιστορικά πράγματα. Αλλά το μίνιμουμ πάντα των πραγμάτων.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνετε στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Α: Ναι...λοιπόν αυτό που κάνουμε κάποιες φορές, όταν έχουμε το χρόνο, είναι κάποιες εκδηλώσεις που έχουν σαν επίκεντρο τις χώρες προέλευσης αυτών των μαθητών.

Ε: Έχω δει και εκείνο το βιβλιαράκι που είχατε ετοιμάσει και το έβγαλα και φωτοτυπίες. ‘Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι’.

Α: Ναι, ναι .....αυτό έγινε σε αυτά τα πλαίσια. Εκεί σε αυτές τις μέρες οργανώθηκαν εκδηλώσεις που οι χώρες αυτές προέλευσης των μαθητών παρουσιάζανε κάποια πράγματα από τη χώρα τους τους, κάποια έθιμα, κάποιες μουσικές, κάποιες ταινίες, κάποια παραμύθια. Οι γονείς φέρανε...και συνταγές μαγειρικής φέρανε και αυτό καταγράφηκε στο βιβλίο που πήρες κι εσύ.

Εκτός από αυτό έγινε μια εφημερίδα που θα σου δώσω μετά, στην οποία τα παιδιά έκαναν κάποιες έρευνες, δώσαν κάποιες ερωτήσεις σε όλους τους συμμαθητές τους, για να διαπιστώσουνε κάποια πράγματα όσον αφορά τη σχέση μεταξύ τους όλα αυτά τα χρόνια που είναι στο σχολείο. Έχουν καταγραφεί κάποιες απόψεις όσον αφορά τις δυσκολίες που συναντούσανε οι ίδιοι οι μαθητές οι αλλοδαποί, φαινόμενα

---

72 Τα σημειώσεις εντός των παρενθέσεων αποτελούν σχόλια του ερευνητή που κατεγράφησαν κατά τη διάρκεια της μαγνητοφώνησης της συνέντευξης.

73 Τα σχόλια εντός αγκυλών είναι προσθήκες του ερευνητή, που δεν έχουν ειπωθεί από το συνεντευξιαζόμενο, αλλά εννοούνται από τα συμφραζόμενα και έχουν ως σκοπό την καλύτερη κατανόηση του κειμένου από τον αναγνώστη.

ξενοφοβίας, φαινόμενα ρατσισμού, φαινόμενα, εεε εμπειρίες που είχαν, τέλος πάντων, όλοι αυτοί οι μαθητές καταγραφήκανε σε μια έρευνα που έχει βγει τώρα.

Τώρα κάτι άλλο...μια συνάντηση με τους γονείς κάναμε επίσης, που είχα πει και πριν, αλλά δεν υπήρχε συμμετοχή των γονέων. Όπου θέλαμε να μας πουν κι αυτοί...υπήρχε συμμετοχή, όχι αυτό δεν είναι σωστό, υπήρχε συμμετοχή, είχαν έρθει πάρα πολλοί γονείς. Αλλά αυτή ήταν η πρώτη φορά και τη δεύτερη φορά δεν εμφανιστήκαν. Δηλαδή δηλώσαν διάθεση να κάνουν κάτι, αλλά τελικά για διάφορους λόγους ο καθένας....

Ε: Σε αυτή τη συνάντηση τι σκοπό είχατε; Τι ζητούσατε από τους γονείς; Πώς θέλατε να προσφέρουν τη βοήθειά τους;

Δ: Θέλαμε να τους γνωρίσουμε σε πρώτη φάση και μετά να συνεργαστούμε σε θέματα που αφορούν τα παιδιά τους. Δηλαδή στα προβλήματα που έχουν, στο πώς μπορούμε να τους στηρίξουμε περισσότερο. Ήταν η χρονιά τότε που είχαμε τρεις τάξεις υποδοχής. Οπότε είχαμε για εκείνη τη χρονιά πιο πολύ χρόνο και πιο πολλά εφόδια και ήμασταν και σε ένα πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αλλά ναι, εν τέλει και σε αυτό το μέτωπο δεν έγιναν πολλά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζετε ότι είναι να εφαρμόσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί;

Δ: Νομίζω ότι όλα αυτά που είπαμε απαντούν στην ερώτηση αυτή. Τα προβλήματα που υπάρχουν είναι αυτά που αναφερθήκανε και από την πλευρά της πολιτείας και από την πλευρά του δασκάλου και από τους ίδιους τους γονείς.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε: Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο;

Δ: Ναι...κάτι άλλο.

Ε: Διευκρίνιση... κάτι που σας έρχεται στο μυαλό...έναν δικό σας προβληματισμό...

Δ: Νομίζω ότι μπορεί να επιτευχθεί [η διαπολιτισμική εκπαίδευση], αν φτάσουμε στο σημείο να καταφέρουμε να εντάξουμε την εκπαίδευση αυτή μέσα στο πρόγραμμα το καθημερινό. Αν μπορέσει, δηλαδή, στοιχεία του πολιτισμού όλων αυτών των ανθρώπων, όλων αυτών των πολιτισμών να μπούνε στο αναλυτικό πρόγραμμα σε κάποια βιβλία, έτσι ώστε να είναι μέρος της εκπαίδευσης και όχι να έρχεται απέξω εμβόλιμο από κάποια προγράμματα. Κάποιες φορές να μη λειτουργούν τα

προγράμματα αυτά. Κάποιες φορές οι άνθρωποι που τα κάνουν να μην πληρώνονται και άρα να μην το κάνουν και με όρεξη. Η εμπειρία έχει δείξει ότι αυτά δε λειτουργούν τόσο.

Όσο περνάνε τα χρόνια, βέβαια, το θέμα είναι ότι έχουμε συνηθίσει κι εμείς. Δηλαδή, όταν μας ρωτάνε πώς είναι η ένταξη αυτών των παιδιών και πώς τα πάνε τα παιδιά μεταξύ τους, η απάντηση είναι ότι όσο περνάει ο καιρός συνηθίζουμε πια την ιδέα ότι έχουμε Αλβανούς και Ρώσους... όπως και στην κοινωνία έξω δηλαδή. Είναι μια πραγματικότητα πια. Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι λείπουν τα προβλήματα. Απλώς χρειαζόμαστε κάποιες αφορμές, για να φανούν. Δηλαδή, παράδειγμα, μια σημαία που γίνεται...εκεί ή κάποια άλλα γεγονότα που λειτουργούν ως αφορμές...εκεί φαίνεται τελικά αν έχουμε πρόβλημα ή όχι. Πάντως δε σημαίνει ότι όσο περνάνε τα χρόνια, επειδή πια δεν είναι σαν πρώτο θέμα στα ΜΜΕ, πάει να πει ότι λυθήκαν τα ζητήματα αυτά. Συνεχίζουν να υπάρχουν και συνεχίζει να υπάρχει η ανάγκη μιας στήριξης των μαθητών αυτών. Αλλά προς το παρόν δε βλέπουμε να ικανοποιούνται όλα αυτά που ζητάμε.

Ε: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Δ: Τίποτα! Παρακαλώ.

Transcribed interview 3

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

E: Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’;

Δ: Σχολείο με παιδιά από διάφορες θρησκείες, πολιτισμούς, κουλτούρες, διαφορετικές γλώσσες, διαφορετικές οικογένειες. Το διαφορετικό σε σχέση με το ελληνικό πάντα. Αυτό είναι η βάση. Το διαπολιτισμικό το νιώθω έτσι. Το ‘εκπαίδευση’ είναι ένας όρος αρκετά αντικειμενικός. Η εκπαίδευση, το να είσαι σε ένα χώρο που σου δίνει κάποια πράγματα, να μαθαίνεις, να προχωράς.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

E: Πώς αντιλαμβάνεσαι τον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ σε σχέση με τους όρους ‘πολυπολιτισμική εκπαίδευση’ και ‘δίγλωσση εκπαίδευση’;

Δ: Εντάξει... ‘δίγλωσση εκπαίδευση’ είναι αρκετά ξεκάθαρο. Είναι η εκπαίδευση που βασίζεται σε δύο γλώσσες, που ίσως να σχετίζεται και με το δίγλωσσο περιβάλλον οικογένειας. Ίσως δηλαδή συμβαίνει αυτό.

Η διαπολιτισμική [εκπαίδευση] είναι αυτό που είπα στην πρώτη ερώτηση. ‘Ένας χώρος, μια κοινότητα, ένα σχολείο που έχει από διάφορες εκτός Ελλήνων συνθήκες γλώσσας, θρησκείας, κουλτούρας κτλ.

Πολυπολιτισμική εκπαίδευση....αυτό είναι η πρώτη φορά που το βλέπω, που το ακούω μάλλον και εμπειρικά θα έλεγα ότι είναι η εκπαίδευση που σχετίζεται με, το λέει και η λέξη βέβαια, η προσέγγιση προς πολλές κατευθύνσεις, πολλούς πολιτισμούς.....πιο ευρύ, όμως.

E: Πιο ευρύ σε σχέση με τι;

Δ: Με το διαπολιτισμικό... δηλαδή το διαπολιτισμικό περνάει μέσα από τον πολιτισμό...δια, διέρχομαι. Το πολυπολιτισμικό έχει να κάνει με μια πληθώρα, πολύ. Δηλαδή είμαστε εδώ στην Ελλάδα και μιλάμε για Ασία, μιλάμε για Αφρική, μιλάμε για διάφορους πολιτισμούς που μπορεί τα παιδιά που έχουμε μέσα στην τάξη ως δασκάλα να μην έχουν σχέση με αυτά. Είναι κάτι σαν ...η διαθεματική προσέγγιση, αλλά σαν.....

E: Κατάλαβα...εννοείς σα διαφορετικούς τομείς

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

E: Νομίζεις ότι είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία και να μου εξηγήσεις γιατί;

Δ: Στα ελληνικά σχολεία σίγουρα, γιατί έχουν ανοιχτεί τα σύνορα εδώ και πάρα πολύ καιρό. Οι άνθρωποι που δεν είναι από την Ελλάδα και έρχονται εδώ για καλύτερες συνθήκες ζωής και οικονομικά, κυρίως, δεδομένα, έχουν και τα παιδιά μαζί τους ή

εδώ δημιουργούν οικογένειες. Οπότε τα παιδιά τους πρέπει να πάνε σχολείο. Πηγαίνουν σε ένα σχολείο που τα παιδιά από εκεί που είναι ακούνε και μαθαίνουν άλλα πράγματα στην οικογένεια έχοντας κάτι καινούριο. Οπότε και για να τους δεχτούν τα παιδιά, οι γονείς, οι δάσκαλοι, όλο αυτό το περιβάλλον, τα παιδιά που δεν είναι από Ελλάδα, αλλά και για αυτούς που έρχονται σε τέτοια σχολεία είναι καλό να υπάρχει μια προετοιμασία στο έδαφος, ακόμη και στα σχολεία που δεν έρχονται παιδιά. Δηλαδή, να ξέρουν ότι το παιδάκι που έρχεται από τη Συρία, ότι μπορεί να είναι διαφορετική η θρησκεία του και τι σημαίνει αυτό και διαφορετικό το όνομά του και τι σημαίνει αυτό και αποδοχή. Δηλαδή δε χρειάζεται πια ο Σύριος γονιός απαραίτητα να αλλάζει το όνομα του παιδιού του, για να αποδεχτεί, για να το κάνουν αποδεκτό σε ένα ελληνικό σχολείο. Ή το περιβόητο θέμα που έχει δημιουργηθεί εδώ και δύο τρία χρόνια, νομίζω, συνέχεια για τη σημαία και την εθνικότητα του παιδιού που την κρατάει. Δηλαδή έχουμε ανοίξει τα σύνορά μας στους ανθρώπους, τους έχουμε πει 'ελάτε', αλλά ελάτε πού; Σε ποια σχολεία; Που δεν ξέρουν τι γίνεται σε άλλες χώρες; Δηλαδή χρειάζεται κι εμείς να έχουμε λίγο κατανόηση σε αυτόν που έρχεται, αλλά και οι άλλοι που έρχονται στο σχολείο να καταλάβουν πού έρχονται. Δηλαδή και από τις δυο πλευρές. Και βέβαια θεωρώ ότι είναι απαραίτητο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ε: Ποια είναι η εμπειρία σας ως τώρα σχετικά με την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία;

Δ: Η εμπειρία μου... φέτος είναι η πρώτη χρονιά που δουλεύω σε διαπολιτισμικό σχολείο. Είναι μεγάλη πρόκληση για εμένα, μεγάλη πρόκληση για τα παιδιά που δεν είναι ελληνικής καταγωγής και μεγάλη πρόκληση για τα παιδιά που είναι ελληνικής καταγωγής.

Αυτό που χρειάζεται από το δάσκαλο – θα πω κάτι που θεωρείται τεριμμένο – αγάπη. Δηλαδή αν την έχεις την αγάπη, μπορείς να βρεις τρόπους κατανόησης και προσέγγισης και συνεύρεσης και συνύπαρξης μέσα στην τάξη. Δηλαδή δε θεωρώ ότι είναι κάτι δύσκολο για ένα νέο εκπαιδευτικό, άσχετα αν δεν έχει εμπειρία. Έμενα δε μου φάνηκε.. μου φάνηκε μια τάξη που έπρεπε να δω κάποια πράγματα και να τα φέρω σε μια ισορροπία. Δεν είδα κάτι διαφορετικό. Απλά χρειάζεται αυτό το...να είσαι πάνω από το γονιό, πάνω από το παιδί, τα προβλήματά του, με την ανοιχτή διάθεση να κατανοήσεις. Αυτό....τίποτα άλλο.

Και θα μπορούσες να λειτουργήσεις ακόμα καλύτερα, αν υπήρχε και κάποια εκπαίδευση. Δεν ξέρω αν αυτό θα είναι κάποιο κομμάτι για αργότερα .....δηλαδή ένας δάσκαλος που είναι σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο, είναι σαν ένας δάσκαλος που είναι σε ένα ειδικό σχολείο, είναι σαν ένας δάσκαλος που είναι σε ένα σχολείο. Δεν είναι δημοτικό σχολείο, έχει μια ιδιαίτερη κατεύθυνση. Οπότε χρειάζεται να έχει και κάποια εργαλεία γι'αυτό πέρα από την αγάπη. Θα είναι κάποια σεμινάρια, θα είναι κάποιοι εκπαιδευτικοί που θα τον στηρίζουν, θα του δώσουν κάποιες γνώσεις πριν και στην πορεία; Θα είναι ένα γραφείο ή ένας διευθυντής που θα είναι ανοιχτός, θα είναι ανοιχτοί να ακούσουν προβλήματα των εκπαιδευτικών ή των γονιών; Είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση δημοτικού σχολείου το διαπολιτισμικό και μπορεί να κυλήσει με τη συνεργασία όλων.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Ε: Τι είδους διδακτικές μεθόδους υιοθετείτε στην τάξη, για να προωθήσετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν μπορείτε να αναφέρετε παραδείγματα. Πώς νομίζετε ότι αυτές οι διδακτικές μέθοδοι διευκολύνουν την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Δ: Οι μέθοδοι; Δε χρησιμοποιώ κάποια συγκεκριμένη μέθοδο... κάποια συγκεκριμένη μέθοδο σχετικά με άλλες χρονιές. Δηλαδή μέχρι τώρα έχω δουλέψει σε... μια χρονιά σε ειδικό δημοτικό και άλλες τέσσερις χρονιές σε δημοτικό σχολείο. Ό,τι εφαρμόζα εκεί, εφαρμόζω κι εδώ σε μέθοδο.

Ε: ή έστω προσεγγίσεις;

Δ: Αυτό που φροντίζω είναι να μην κυκλοφορούν όροι μέσα στην τάξη ‘Αλβανός’ ‘Σύριος’, ‘Έλληνας’ κτλ, κτλ. ή ‘χριστιανός’, ‘μωαμεθανός’, δηλαδή αυτή η ετικετοποίηση.

Φωνάζω τα παιδιά με τα ονόματά τους. Είχε έρθει μια μητέρα στην αρχή και μου είχε πει: Γιώργος – Χουσεΐν - Ουαλίντ το όνομα του παιδιού. Θα το φωνάζετε Γιώργο, γιατί μπορεί τα άλλα παιδιά να μην τους αρέσει το Γιώργος-Ουαλίντ. Σύριος ο πατέρας, Ρωσοπόντια η μητέρα. Το έκανα αυτό στην αρχή, αλλά είδα ότι δεν είχα δικαίωμα να το κόψω το όνομα. Δηλαδή έτσι ήταν να γίνει. Οπότε και τώρα το φωνάζουμε έτσι. Τα παιδιά το δέχτηκαν πάρα πολύ. Δηλαδή, είναι πολύ σημαντικό πώς θα περάσει ο δάσκαλος κάποια πράγματα πέρα από τις μεθόδους. Πώς θα περάσει ο δάσκαλος ή η δασκάλα στην τάξη κάποια πράγματα. Εάν εγώ δε βλέπω διαφοροποίηση, δε θα βλέπουν και τα παιδιά διαφοροποίηση. Βέβαια το θέμα είναι ότι εκεί που υπάρχουν προβλήματα ....δηλαδή δύο γονείς σε μια οικογένεια, όταν δε ξέρουν την ελληνική γλώσσα πώς θα βοηθήσουν το πρωτάκι. Αυτό είναι έτσι κάτι που χρειάζεται περαιτέρω συζήτηση.

Τώρα απλά είμαι ανοιχτή στο να βλέπω τα παιδιά σαν παιδιά, πέρα από εθνικότητες, πέρα από οικογένειες μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Φροντίζω όσο γίνεται να κάθεται μαζί με κάποιο παιδάκι από Ελλάδα ένα παιδάκι που δεν είναι από Ελλάδα. Ειδικά κάποια παιδιά που δεν έχουν βοήθεια από το σπίτι στη Γλώσσα, βοηθούνται από ένα παιδί που έχει βοήθεια, έχει δύο Έλληνες γονιούς.

Τα παιχνίδια που παίζουμε... τώρα είμαστε πρώτη δημοτικού. Δηλαδή περισσότερο είμαστε στη φάση της προσαρμογής και των παιχνιδιών μέσα από τη μάθηση ακόμη. Απλά φροντίζω το ελληνικό στοιχείο να είναι μέσα στο όχι ελληνικό, να δημιουργείται μια πλεξίδα. Και είμαι λίγο πιο όχι, να το πω, απαιτητική στα λάθη που κάνουν τα παιδιά που δεν είναι, στη γλώσσα τους δηλαδή, στην προφορά και στο γραπτό λόγο, που δεν είναι από Ελλάδα. Γιατί δεν έχουν τα ερεθίσματα που έχει ένα Ελληνάκι και χρειάζεται, πιστεύω.

Και τώρα για το αν διευκολύνουν την εφαρμογή .....πιστεύω και τα ίδια τα παιδιά, όταν με βλέπουν να είμαι ανεκτική σε κάποιες συγκεκριμένες περιπτώσεις παιδιών, εντάξει, στην αρχή μου έλεγαν διάφορα ‘Κυρία, γιατί αυτό, ενώ σ’εμένα;’. Αλλά μετά, πιστεύω, ότι σιγά σιγά άρχισαν να καταλαβαίνουν, γιατί γίνεται αυτό με κάποιες συζητήσεις, με πολύ απλά λόγια, με ευαίσθητες έτσι, με επιλογή ευαισθησίας και πώς θα θέσεις το θέμα. Και γενικά πιστεύω ότι το παιδί καταλαβαίνει πολλά περισσότερα από ό,τι νομίζουμε. Οπότε δε χρειάζεται ιδιαίτερη προσπάθεια από τον ενήλικα να περάσει κάποια πράγματα. Αρκεί να είναι ανοιχτός. Αυτό.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Ε: Σε ποια γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γιατί; Υπάρχουν κάποια γνωστικά αντικείμενα που εφαρμόζετε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση περισσότερο σε σύγκριση με κάποια άλλα και αν συμβαίνει αυτό, γιατί;

Α: Θα έλεγα ότι εφαρμόζω περισσότερο τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στη ζωγραφική, στη μουσική και στο χορό. Εεεε...εφαρμόζω τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και στη 'Γλώσσα' και στα Μαθηματικά και στο 'Εμείς και ο κόσμος', αλλά μόνο μερικές φορές...

Ε: Γιατί περισσότερες φορές στα καλλιτεχνικά μαθήματα;

Α: Πιστεύω ότι ο δάσκαλος ή η δασκάλα έχει μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων σε αυτά τα μαθήματα....Δεν με περιορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα και τα παιδιά μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και να διαδράσουν μέσα από κάτι που το απολαμβάνουν. Όχι ότι δεν προσπαθώ και στα υπόλοιπα μαθήματα, αλλά, πιστεύω ότι δε δίνονται τόσες πολλές ευκαιρίες.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Ε: Υπάρχουν κάποιες άλλες διαδικασίες που οργανώνεται στην τάξη ή οργανώνονται στο σχολείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; Αν ναι, πώς νομίζετε ότι αυτές οι διαδικασίες την προωθούν;

Α: Οι γιορτές που κάνουμε φροντίζουμε να έχουν ένα διαπολιτισμικό χαρακτήρα. Δηλαδή συμμετέχουν παιδιά που δεν είναι από εδώ, που δεν είναι από Ελλάδα. Και πάντα με σεβασμό. Δηλαδή αν κάποιο παιδάκι, είχαμε κάποιες περιπτώσεις παιδιών, για παράδειγμα στην 28^η Οκτωβρίου, που είχαν μπαμπά Ιταλό και δεν ήθελαν να συμμετέχουν. 'Γιατί να συμμετέχω εγώ;', είπε. Υπάρχει ένας σεβασμός. Θα υπήρχε οπουδήποτε. Δηλαδή, και σε ένα δημοτικό σχολείο ένα παιδάκι που οι γονείς του είναι μάρτυρες του Ιεχωβά, δεν παρακολουθεί το μάθημα των Θρησκευτικών. Δηλαδή, υπάρχει αυτός ο σεβασμός σε κάποιες ιδιαίτερες περιπτώσεις. Φροντίζουμε να συμμετέχουν όλα τα παιδιά στις εκδηλώσεις. Απλά αφήνουμε την πόρτα, για να έρθουν σε εμάς. Αν υπάρχει κάτι που χρειάζεται διευκρίνιση, γιατί δεν ξέρουν την ιστορία του τόπου μας πολλά παιδιά. Καθόμαστε, το δουλεύουμε μέσα στην τάξη. Υπάρχουν πολλές εκδηλώσεις εκτός σχολείου που έχουν να κάνουν με το πολιτιστικό. Δηλαδή, με το πολιτιστικό κομμάτι του τόπου που βοηθάει και τα ελληνόπουλα, βοηθάει και τα παιδιά των αλλοδαπών να καταλάβουν την κουλτούρα, τι γίνεται εδώ.

Επίσης, εκεί που γίνεται πολλή μεγάλη δουλειά και δε φαίνεται είναι στο διάλειμμα. Δηλαδή στην ερώτηση για τις διδακτικές μεθόδους, εγώ πιστεύω ότι αν ένας δάσκαλος ή μια δασκάλα βγει κάποια στιγμή σε κάποιο διάλειμμα, θα δει τόσα πράγματα που ίσως δεν τα έχει παρατηρήσει για ένα μήνα μέσα στην τάξη του. Λοιπόν, γίνεται πολλή δουλειά μέσα στο διάλειμμα και μπορεί να βοηθηθεί σαν επιλογή δράσης ο δάσκαλος μέσα στην τάξη μέσα από την παρατήρηση εκεί.

Ε: Έχεις να μου πεις κάποιο παράδειγμα ή να αναφέρεις κάτι προσωπικό πάνω σε αυτό; Δηλαδή να το εξηγήσεις λίγο περισσότερο;

Δ: Ναι...υπάρχουν παιδιά από άλλες τάξεις, όσες φορές έτυχε να ήμουν έξω. Συνήθως παρατηρούσα και τα παιδιά της τάξης αλλά και τα παιδιά άλλων τάξεων. Λοιπόν, τα παιδιά των άλλων τάξεων έβλεπα ότι υπήρχαν περισσότερες κλίκες, ομάδες, δηλαδή βάσει γλώσσας και οικογένειας και δηλαδή τα ελληνάκια με τα ελληνάκια, τα αλβανάκια με τα αλβανάκια και ειπωνόταν αυτά. Δηλαδή εμείς εδώ είμαστε Έλληνες, ας πούμε. Ειπωνόταν αυτά πολύ απλά. Δηλαδή αυτά τα παιδιά, αυτά που αισθανόταν, αυτά έλεγαν ή αυτό που ακούγαν από το σπίτι. Δε ξέρω από πού αλλού, από τη γειτονιά, από τα γειτονόπουλα. Αυτό που αισθανόταν, αυτό έλεγαν. Ειδικά τα μεγάλα παιδιά. Τα μικρά τα παιδιά τα έβλεπα ότι είναι πιο ανοιχτά στο να έρθουν στις παρέες του και να... Τα μεγάλα παιδιά, ίσως επειδή καθώς μεγαλώνουμε και σκληραίνουμε κιόλας, είχαν αυτό το εφηβικό, το προεφηβικό, τους έβγαίνε. Και εντάξει σε γενικές γραμμές αυτό, ότι υπήρχε αυτή η ομαδοποίηση στα παιχνίδια.

Από την άλλη, όμως, παρατηρούσα, ότι πολλές φορές μέσα στα παιχνίδια ξεχνιόντουσαν κι αυτά. Δηλαδή υπήρχε στην αρχή το να έρθει κάποιο παιδί στο παιχνίδι, η επιλογή του και όλα αυτά. Καθώς, όμως, έχει τη δυνατότητα να μπει, στη διάρκεια του παιχνιδιού ξεχνιόταν ότι ο μπαμπάς είναι από Γερμανία ή η μαμά είναι από Ιταλία. Δηλαδή, υπήρχε στην αρχή λογική, αλλά μετά υπήρχαν οι κανόνες του παιχνιδιού. Τους ακολουθούσαμε όλοι. Απλά, δηλαδή, τα πράγματα. Και είδα ότι πολλές φορές στο παιχνίδι και όλη αυτή η εκφόρτιση την ώρα του διαλείμματος, λειτουργούσε θεραπευτικά στα παιδιά, που και αυτά παλεύουν ανάμεσα σε πολλά πράγματα. Ακούν τόσα από εμάς, από σπίτι, από σχολείο, από τηλεόραση, που δε ξέρουν και τι να πρωτοκάνουν. Αλλά βλέπω ότι το παιχνίδι λειτουργεί πολύ θεραπευτικά στο ένωμα και στη συνύπαρξη και υπάρχει αυτή η λύση. Ξεχνάνε ότι το ένα παιδάκι είναι από εδώ ή ότι το άλλο παιδάκι είναι από εκεί. Τελείωσε...είναι μέσα στο παιχνίδι και αυτό είναι.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Ε: Πόσο εφικτό νομίζεις ότι είναι να εφαρμόσεις τη διαπολιτισμική εκπαίδευση γενικότερα και γιατί;

Δ: Είναι αρκετά εφικτό. Αυτό που νομίζω ότι χρειάζεται είναι ο εκπαιδευτικός που είναι μέσα σε αυτό το κομμάτι της διαπολιτισμικής να έχει αυτή τη βοήθεια που είπα προηγουμένως, που θα είναι οι γνώσεις; που θα είναι η στήριξη; Δηλαδή έχουμε τόσες περιπτώσεις παιδιών που οι οικογένειες χρειάζονται ψυχολογική στήριξη και δεν έχουμε ένα ψυχολόγο. Γιατί; Και δε μπορεί ο δάσκαλος να το επωμιστεί αυτό το κομμάτι. Είναι άλλος ο ρόλος του. Έρχονται γονείς ....

Ε: Αν και πολλές φορές το κάνουμε, πιστεύω.

Δ: Το κάνουμε, ναι. Το κάνουμε σίγουρα. Αλλά υπάρχει ένα κομμάτι που σταματάμε. Δηλαδή δε μπορώ. Θα είμαι και ψυχολόγος, θα είμαι και κοινωνική λειτουργός, θα είμαι και φίλος κάποια στιγμή. Αλλά όλα αυτά θα έχουν τα όρια. Λοιπόν, θα ήταν πολύ καλό να έχουμε κάποιους επιστήμονες σε ένα σχολείο διαπολιτισμικό. Μια κοινωνική λειτουργός να ασχοληθεί αποκλειστικά με τα προβλήματα των οικογενειών. Δηλαδή μια οικογένεια που έρχεται απέξω, έχει τα μύρια. Εδώ εμείς που ζούμε εδώ....Λοιπόν, όλα αυτά τα προβλήματα με τον ψυχολόγο, με τον κοινωνικό

λειτουργό. Υπάρχουν και άλλες ειδικότητες που θα μπορούσαν...μια εργοθεραπεύτρια. Να λειτουργήσει δηλαδή και το θεραπευτικό κομμάτι.

Τώρα θα μου πείτε: ‘Δε χρειάζονται και άλλα δημοτικά σχολεία αυτές τις ειδικότητες;’. Τις χρειάζονται και τις παραχρειαίζονται. Αλλά επειδή σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο υπάρχει ένα κράμα, υπάρχουν πολλά, από παντού ερεθίσματα και καταστάσεις και όλα αυτά και υπάρχει ένας κυκλώνας γύρω από αυτό, ειδικά αν είναι και πολυπληθές δωδεκαθέσιο, είναι αρκετά έτσι, υπάρχει πληθυσμός, είναι κάποια κομμάτια που χρειάζεται στήριξη το παιδί, ο γονιός και ο εκπαιδευτικός. Δηλαδή εκτός από το παιδί και το σπίτι και ο εκπαιδευτικός θα χρειαστεί τον ψυχολόγο, για να βγει από κάποια πράγματα δικά του και να λειτουργήσει καλύτερα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Δηλαδή είναι προς όφελος όλων αυτών. Είναι, λοιπόν εφικτό η διαπολιτισμική και σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο και να το αγγίξει λίγο και ένα δημοτικό, αλλά με βοήθεια, με συνεργατικότητα με τους συναδέλφους –πολύ σημαντικός τομέας – με βοήθεια, με ειδικούς, με σεμινάρια. Μια διαρκή διαδικασία, όχι συνεχόμενη, αλλά διαρκή, να υπάρχει αυτό. Είμαι θετική, δηλαδή, σε αυτό ότι μπορεί να λειτουργήσει.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Ε: Θα θέλατε να αναφέρετε κάτι άλλο σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την εφαρμογή της στο σχολείο γενικότερα.;

Δ: Εμένα αυτό που μου έκανε εντύπωση ήταν το περιβάλλον που υπήρχε και οι συνθήκες εργασίας μέσα στην τάξη και σε γενικές γραμμές που είχα, όταν ήμουν σε ένα δημοτικό, είχα και εδώ. Δηλαδή, η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι για εμένα κάτι που έτσι κι αλλιώς γίνεται με τον τρόπο της στα δημοτικά σχολεία και αυτό που χρειάζεται δεν είναι απλά ένας τίτλος –είναι το 16^ο Διαπολιτισμικό Σχολείο Χανίων ή Αττικής ή Θεσσαλονίκης ή Αλεξανδρούπολης – το θέμα είναι το ότι υπάρχει αυτή η κατεύθυνση σε αυτό το σχολείο, το ότι είναι διαπολιτισμικό – όπως και σε ένα ειδικό, όπως και σε ένα μουσικό – όλες αυτές είναι κατευθύνσεις και δίνονται ανάλογα εργαλεία δουλειάς. Εδώ χρειάζεται δουλειά από τον κόσμο που είναι, που βλέπει κάποια πράγματα. Από το Υπουργείο, από τους προϊστάμενους να βοηθήσει δηλαδή εδώ και οικονομικά κονδύλια. Γιατί κάτι που δεν είπαμε είναι ότι πολλά παιδιά οι γονείς τους τα βγάζουν πέρα κουτσά στραβά εδώ και δε μπορούν να συνεισφέρουν σε κάποια πράγματα που κάνουμε. Κάνουμε επισκέψεις, κάνουμε εκδηλώσεις εκτός σχολείου και εντός και είναι ένα κομμάτι σημαντικό αυτό με το οικονομικό. Αλλά εγώ πιστεύω ότι, αν υπάρχει αυτή η συνεργασία και το άνοιγμα. Δηλαδή, αν εμείς καλέσουμε κάποιους ανθρώπους από πάνω, που ίσως να μην ξέρουν τι γίνεται εδώ, να υπάρχει αυτή η ευαισθητοποίηση και η κινητοποίηση και ας είναι σιγά σιγά. Δηλαδή ας είναι και για τις επόμενες γενιές. Αρκεί να υπάρχει αυτή η αμεσότητα και η αληθινή προσέγγιση και όχι η ωραιοποίηση των πραγμάτων. Δηλαδή ότι έχει προβλήματα ένα διαπολιτισμικό, έχει, όπως και ένα δημοτικό. Όχι, λοιπόν, στην ωραιοποίηση και ναι στο ξεκαθάρισμα και στο να θέσουμε επί τραπέζης τα χαρτιά μας. Αυτό.

Ε: Ευχαριστώ πάρα πολύ, Αθηνά. Να'σαι καλά.

Δ: Κι εγώ.

A.60 Cronbach's Alpha (Principles of intercultural education in theory)

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.385	6

A.61 Cronbach's Alpha (Principles of intercultural education in practice)

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.890	6

A.62 Meaning of intercultural education (theory)

A.62.1 Cultural experiences of all pupils (theory)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
disagree	3	2,3	2,3	2,3
undecided	5	3,8	3,8	6,2
Valid agree	70	52,6	53,8	60,0
strongly agree	52	39,1	40,0	100,0
Total	130	97,7	100,0	
Missing 9,00	3	2,3		
Total	133	100,0		

A.62.2 Similarities and differences between cultures (theory)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
strongly disagree	1	,8	,8	,8
disagree	5	3,8	3,8	4,6
Valid undecided	7	5,3	5,3	9,9
agree	68	51,1	51,9	61,8
strongly agree	50	37,6	38,2	100,0
Total	131	98,5	100,0	
Missing 9,00	2	1,5		
Total	133	100,0		

A.62.3 Dynamic interaction between all pupils (theory)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
strongly disagree	1	,8	,8	,8
undecided	7	5,3	5,3	6,1
Valid agree	72	54,1	55,0	61,1
strongly agree	51	38,3	38,9	100,0
Total	131	98,5	100,0	
Missing 9,00	2	1,5		
Total	133	100,0		

A.62.4 All pupils' cultural capital is equal (theory)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
strongly disagree	1	,8	,8	,8
disagree	2	1,5	1,5	2,3
undecided	6	4,5	4,6	6,9
Valid agree	53	39,8	40,8	47,7
strongly agree	68	51,1	52,3	100,0
Total	130	97,7	100,0	
Missing 9,00	3	2,3		
Total	133	100,0		

A.62.5 All languages are part of the curriculum (theory)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
strongly disagree	4	3,0	3,1	3,1
disagree	8	6,0	6,2	9,3
undecided	32	24,1	24,8	34,1
agree	50	37,6	38,8	72,9
strongly agree	35	26,3	27,1	100,0
Total	129	97,0	100,0	
Missing 9,00	4	3,0		
Total	133	100,0		

A.62.6 Cultural identity is constantly enriched (theory)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
disagree	4	3,0	3,1	3,1
undecided	7	5,3	5,3	8,4
agree	63	47,4	48,1	56,5
strongly agree	56	42,1	42,7	99,2
44,00	1	,8	,8	100,0
Total	131	98,5	100,0	
Missing 9,00	2	1,5		
Total	133	100,0		

A.63 Meaning of intercultural education (in practice)

A.63.1 Cultural experiences of all pupils (in practice)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid strongly disagree	7	5,3	5,5	5,5
Valid disagree	21	15,8	16,4	21,9
Valid undecided	8	6,0	6,3	28,1
Valid agree	59	44,4	46,1	74,2
Valid strongly agree	33	24,8	25,8	100,0
Valid Total	128	96,2	100,0	
Missing 9,00	5	3,8		
Total	133	100,0		

A.63.2 Similarities and differences between cultures (in practice)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid strongly disagree	4	3,0	3,1	3,1
Valid disagree	24	18,0	18,6	21,7
Valid undecided	13	9,8	10,1	31,8
Valid agree	58	43,6	45,0	76,7
Valid strongly agree	30	22,6	23,3	100,0
Valid Total	129	97,0	100,0	
Missing 9,00	4	3,0		
Total	133	100,0		

A.63.3 Dynamic interaction between all pupils (in practice)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
disagree	13	9,8	10,1	10,1
undecided	14	10,5	10,9	20,9
Valid agree	69	51,9	53,5	74,4
strongly agree	33	24,8	25,6	100,0
Total	129	97,0	100,0	
Missing 9,00	4	3,0		
Total	133	100,0		

A.63.4 All pupils' cultural capital is equal (in practice)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
strongly disagree	1	,8	,8	,8
disagree	22	16,5	17,2	18,0
Valid undecided	17	12,8	13,3	31,3
agree	50	37,6	39,1	70,3
strongly agree	38	28,6	29,7	100,0
Total	128	96,2	100,0	
Missing 9,00	5	3,8		
Total	133	100,0		

A.63.5 All languages are part of the curriculum (in practice)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid strongly disagree	15	11,3	12,2	12,2
disagree	42	31,6	34,1	46,3
undecided	25	18,8	20,3	66,7
agree	30	22,6	24,4	91,1
strongly agree	11	8,3	8,9	100,0
Total	123	92,5	100,0	
Missing 9,00	10	7,5		
Total	133	100,0		

A.63.6 Cultural identity is constantly enriched (in practice)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid strongly disagree	2	1.5	1.6	1.6
disagree	23	17.3	18.5	20.2
undecided	14	10.5	11.3	31.5
agree	58	43.6	46.8	78.2
strongly agree	27	20.3	21.8	100.0
Total	124	93.2	100.0	
Missing 9.00	9	6.8		
Total	133	100.0		

A.64 Number of respondents in each of the open-ended questions of the questionnaire

	Number of respondents
QUESTION 14	113 (out of 133)
QUESTION 17	121 (out of 133)
QUESTION 18	110 (out of 133)
QUESTION 22	107 (out of 133)
QUESTION 20	12 (out of 133)
QUESTION 21	14 (out of 133)

A.65 The use of various teaching methods in the implementation of intercultural education

A.65.1 Cooperative learning

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	1	.8	.8	.8
	rarely	12	9.0	9.3	10.1
	sometimes	27	20.3	20.9	31.0
	often	51	38.3	39.5	70.5
	very often	38	28.6	29.5	100.0
	Total	129	97.0	100.0	
Missing	9.00	4	3.0		
Total		133	100.0		

A.65.2 Peer interaction

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	2	1.5	1.6	1.6
	rarely	14	10.5	11.5	13.1
	sometimes	28	21.1	23.0	36.1
	often	44	33.1	36.1	72.1
	very often	34	25.6	27.9	100.0
	Total	122	91.7	100.0	
Missing	9.00	11	8.3		
Total		133	100.0		

A.65.3 Whole-class discussion

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	4	3.0	3.2	3.2
	rarely	6	4.5	4.8	8.1
	sometimes	26	19.5	21.0	29.0
	often	52	39.1	41.9	71.0
	very often	36	27.1	29.0	100.0
	Total	124	93.2	100.0	
Missing	9.00	9	6.8		
Total		133	100.0		

A.65.4 Interdisciplinary approach

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	3	2.3	2.3	2.3
	rarely	11	8.3	8.5	10.9
	sometimes	30	22.6	23.3	34.1
	often	51	38.3	39.5	73.6
	very often	34	25.6	26.4	100.0
	Total	129	97.0	100.0	
Missing	9.00	4	3.0		
Total		133	100.0		

A.65.5 Exploratory method

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	3	2.3	2.4	2.4
	rarely	21	15.8	16.9	19.4
	sometimes	35	26.3	28.2	47.6
	often	51	38.3	41.1	88.7
	very often	14	10.5	11.3	100.0
	Total	124	93.2	100.0	
Missing	9.00	9	6.8		
Total		133	100.0		

A.65.6 Small group discussion

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	4	3.0	3.2	3.2
	rarely	16	12.0	12.7	15.9
	sometimes	32	24.1	25.4	41.3
	often	49	36.8	38.9	80.2
	very often	25	18.8	19.8	100.0
	Total	126	94.7	100.0	
Missing	9.00	7	5.3		
Total		133	100.0		

A.65.7 Role playing

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	8	6.0	6.3	6.3
	rarely	23	17.3	18.1	24.4
	sometimes	42	31.6	33.1	57.5
	often	30	22.6	23.6	81.1
	very often	24	18.0	18.9	100.0
	Total	127	95.5	100.0	
Missing	9.00	6	4.5		
Total		133	100.0		

A.65.8 Simulation

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	10	7.5	8.1	8.1
	rarely	28	21.1	22.6	30.6
	sometimes	33	24.8	26.6	57.3
	often	35	26.3	28.2	85.5
	very often	18	13.5	14.5	100.0
	Total	124	93.2	100.0	
Missing	9.00	9	6.8		
Total		133	100.0		

A.66 The implementation of intercultural education in school subjects

A.66.1 Language studies

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	8	6.0	6.8	6.8
	rarely	15	11.3	12.8	19.7
	sometimes	31	23.3	26.5	46.2
	often	40	30.1	34.2	80.3
	very often	23	17.3	19.7	100.0
	Total	117	88.0	100.0	
Missing	9.00	16	12.0		
Total		133	100.0		

A.66.2 Science studies

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	20	15.0	15.9	15.9
	rarely	34	25.6	27.0	42.9
	sometimes	28	21.1	22.2	65.1
	often	28	21.1	22.2	87.3
	very often	16	12.0	12.7	100.0
	Total	126	94.7	100.0	
Missing	9.00	7	5.3		
Total		133	100.0		

A.66.3 Social studies

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	5	3.8	3.9	3.9
	rarely	12	9.0	9.4	13.4
	sometimes	26	19.5	20.5	33.9
	often	53	39.8	41.7	75.6
	very often	31	23.3	24.4	100.0
	Total	127	95.5	100.0	
Missing	9.00	6	4.5		
Total		133	100.0		

A.66.4 Art studies

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	never	4	3.0	3.1	3.1
	rarely	13	9.8	10.2	13.4
	sometimes	23	17.3	18.1	31.5
	often	51	38.3	40.2	71.7
	very often	36	27.1	28.3	100.0
	Total	127	95.5	100.0	
Missing	9.00	6	4.5		
Total		133	100.0		

A.67.1 The front page of a school newspaper

Υπεύθυνοι σύνταξης:
Οι μαθητές της ΣΤ τάξης
 Υπεύθυνοι Έκδοσης:
Παπαδόπουλος Στέργιος
 Διευθυντής σχολείου
Μπατίλας Μιχάλης
 Σαμέλης Χρήστος
 Δάσκαλοι ΣΤ τάξης
Μαυρομάτης Γαβριήλ
 Υπάλληλος του Π. Τ. Τριγγονοπαίδων
Ασλανίδου Νάστια
 Δασκάλα τάξης υποδοχής

Ο Κόσμος

στα μάτια των παιδιών

6ο ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ &
 ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
 ΕΛ. ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ
 Αρ. Φύλλου 10
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2005
 1 €
 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΤΥΠΩΝ
 XL-ENT MAGOS & BIEBEO2319 707.64

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Σωκράτης - Comenius I

Ένα πρόγραμμα φιλίας και συνεργασίας

Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος εκπ/σης Σωκράτης - Comenius 1 το σχολείο μας συμμετέχει σε σχολικό σχέδιο σύμπραξης (τριετής διάρκειας από το Σεπτέμβριο του 2003, φέτος διανύουμε το 3^ο έτος της συνεργασίας μας) με τα παρακάτω 5 σχολεία της Ευρώπης:
 Rigas Herdera Vidusskola (συντονιστικό σχολείο στη Λετονία)
 Silvesterschule Erle (εταιρικό σχολείο στη Γερμανία)
 Remigiusschule Borken (εταιρικό σχολείο στη Γερμανία)
 Szkola Podstawowa (εταιρικό σχολείο στην Πολωνία)
 8/θ Δημ. Σχ. Ατσιποπούλου (εταιρικό σχολείο στο Ρέθυμνο)
 Τίτλος του προγράμματος:
 « Τα παιδιά γράφουν και ζωγραφίζουν για τα παιδιά »

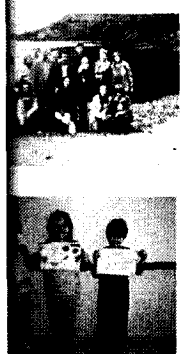
1^{ος} χρόνος συνεργασίας: Ποίηση
 2^{ος} χρόνος συνεργασίας: Κείμενα σχετικά με τα ήθη και έθιμα του τόπου μας
 3^{ος} χρόνος συνεργασίας: Παραμύθια, φανταστικές ιστορίες και ταξίδια

Η συνεργασία Comenius συμβάλλει στην προώθηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στη σχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη μέσω πρακτικών δραστηριοτήτων οι οποίες αποσκοπούν:

- στην αύξηση της ευαισθητοποίησης όσον αφορά στη διαφορετικότητα των πολιτισμών
- στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης
- στη βελτίωση των δεξιοτήτων των διδασκόντων στο πεδίο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
- στην υποστήριξη της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, στη βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων, των εργαζομένων που ασκούν πλανόδια επαγγέλματα, των ταιγιάνων και των ταξιδιωτών.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη δράση COMENIUS καθώς και για ενδεικτικές δραστηριότητες, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να συμβουλευτούν τον ιστοχώρο: <http://eurropa.eu.int/comm/education/socrates/comenius/index.html> Αν κάποιος επιθυμεί να ζητήσει εταιρίους (συνεργαζόμενα σχολεία) για να συνεργαστεί σε ένα πρόγραμμα Comenius 1 μπορεί να επισκεφτεί την κάτω ιστοσελίδα: <http://comenius.eun.org/www/en/pub/comenius/forum.cfm> Αιτήσεις συμμετοχής και αιτήσεις ανανέωσης συμμετοχής στο πρόγραμμα υπάρχουν στην ιστοσελίδα του σχολείου μας: <http://6dim-diap-efleth.thess.sch.gr> Επίσης κατόπιν αιτήσεων μπορείτε να δείτε τα αποτελέσματα μας (τα βιβλία που εκδώσαμε) στα πλαίσια του προγράμματος τα δυο προηγούμενα σχολικά έτη Ακολουθούν στην πίσω σελίδα, τρία ενδεικτικά κείμενα από τη δουλειά των παιδιών μας (στα ελληνικά, αγγλικά και γερμανικά), το τρέχον σχολικό έτος 2005-06.

Ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας, Leonardo Da Vinci

Η Δ/ση Π.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με το γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της διακίνησης ιδεών σχετικά με την καθημερινή σχολική πράξη και τα ζητήματα περιβάλλοντος, υλοποίησε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας, Leonardo Da Vinci, από 2-8 Οκτωβρίου 2005 στην Ιρλανδία, με θέμα: «Δεξιότητες και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση».

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 15 εκπαιδευτικοί (δάσκαλοι, νηπιαγωγοί και στελέχη της Π.Ε. της Δυτ. Θεσσαλονίκης, με επικεφαλής τον Δ/ντή Α/θμιας Εκπαίδευσης κ. Κυριζογλου Γεώργιο), που ταξίδεψαν στην Ιρλανδία και επισκεφθήκαν πάνω σε περιβαλλοντικά θέματα, τόσο στο Κέντρο Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του Galway, όσο και σε διάφορα σχολεία με πρόσημα.

Οι εκπαιδευτικοί επισκέφτηκαν 5 σχολεία του Δουβλίνου και της Δυτικής Ιρλανδίας (Galway, Clifden, Letterfrack), όπου είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά το ιρλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στο παραπάνω πρόγραμμα κινητικότητας συμμετείχε και το σχολείο μας, το 6^ο Διαπολιτισμικό Ελευθερίου-Κορδελίου με τη δασκάλα του Β2 τμήματος, Αβραμίδου Βέρα. Πριν το ταξίδι, τα παιδιά του τμήματός της ζωγράφισαν, ύστερα από συζήτηση που είχαν με τη δασκάλα τους, το « πώς φαντάζονται την Ιρλανδία » και η δασκάλα τους, έδωσε τις ζωγραφιές τους τόσο στον Έλληνα πρέσβη στην Ιρλανδία, όσο και στο Κ.Π.Ε. του Galway, αλλά και στα σχολεία που επισκέφτηκαν. Τα συμπεράσματα-αποτελέσματα αυτής της επίσκεψης παρουσιάστηκαν σε εκπαιδευτικούς την Παρασκευή 18/11/2005 στην αίθουσα Αλέξης Μινωτής του Δήμου Αμπελοκήπων.

Το φετινό σέλιό της, τριήμερίας (αρ. φύλλου 10) εκμεληθήκαμε οι μαθητές της ΣΤ τάξης, Αθανασιάδης Κυριακός, Αναστασιάδου Όλγα, Λαζαρίδης Γεωργίου, Αναστασία, Δημητρίου Ιωάννης, Ελευθεριάδης Χαράς, Κερασιός Κων/νος, Κούλας Αναστάσιος, Μακαρίους Γεώργιος, Θεοτόκης Μουσταφάγλου Μαρίνα, Μπαλιώργλου Ουρανία, Βασίλειος Σοφία, Μπουτκούδης Αλεξάνδρος, Σανθούλας Γεώργιος, Κων/νος, Παπαδόπουλος Φίλιππος, Παπαδόπουλου Αναστασία.

Οι μαθητές, οι δάσκαλοι και οι γονείς του 6^{ου} Διαπολιτισμικού Δημ. Ελευθερίου Κορδελίου, σας εύχονται αλόφυχα:
 Καλά Χριστούγεννα (στα ελληνικά)
 Merry Christmas (στα αγγλικά)
 Frohe Weihnachten (στα γερμανικά)
 Joyeux Noel (στα γαλλικά)
 С Наступающим Рождеством! (στα ρωσικά)
 Gezuar Krishlindjen (στα αλβανικά)
 Eid meenat e reja...

A.67.2 A page of a school newspaper

6ο ΔΙΑΤΑΞΙΜΕΝΙΚΟ &
ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΕΛ. ΚΟΡΑΕΙΟΥ

Αγρόκτημα Μιντσιουδιών

Οκτωβρίου τα παιδιά της Δ. Ε και ΣΤ επισκέφθηκαν το αγρόκτημα που βρίσκεται στα Κουφάλια 32 χμ. από τη Γλυφάδα. Το αγρόκτημα λειτουργεί μουσειο-λογικά και παρουσιάζει ένα αγροτικό μουσείο με όλα των παραδοσιακά οικιακά αντικείμενα. Λειτουργεί και παραδοσιακά και σύγχρονα παιχνίδια. Μάλιστα και τις παραδοσιακές και τις σύγχρονες κλωστοϋφαντουργίες των κρητικών. Υπάρχει και στο τέλος μια παρουσίαση από με τους πρόσωπα παραγωγής των ειδών του αγροκτηματος στην ειδικά φτιαγμένη αίθουσα διδασκαλίας. Η επίσκεψη από την οποία κερδίσαμε πολλά.

Farma Mintsiodi

Ετορ, ne femijet e klasës së 4-të, të 5-të dhe të 6-të vizituan farmën Mintsiodi në afërsisht 32 km larg Selanikut. Farmë funksionon muze-ekspozitë, në të cilën gjenden një shtetëri fshati me të gjitha traditacionet dhe shprehjet. Mësonet e jashtëm funksionon ekspozitë e këmbësorëve tradicionalë dhe kohorë. Në fund të ditës, fëmijet e klasës së 4-të dhe të 5-të vizituan ambientet e punës së fermerëve dhe të punës së punës në të cilat punohet e prodhimt të punëve në të farmës. Ishite një vizitë nga e cila fituam shumë.

Сельскохозяйственное угодье Минциули

14 Октября учащиеся 4, 5 и 6 классов посетили сельскохозяйственное угодье в селе Куфали, которое находится в селе в 32 км от города Салоники. Функционирует музей-экспозиция, в которой представлены на обозрение традиционные деревенские домики с традиционной домашней утварью, а также различные старинные и современные игрушки. Дети увидели как люди обрабатывали землю раньше и сегодня. Узнали о традиционных методах обработки почвы и о экологически чистых продуктах. Школьники увидели как работают растения в парниках. Смотрели видеопленки о способах удобрения земли для улучшения урожая. Эта была очень полезная для нас поездка, так как получили много интересной информации.

Επίσκεψη στο Βαφοπούλειο - Γ τάξη

Οι συμμαθητές μας της Γ' τάξης πραγματοποίησαν στις 14 Οκτωβρίου επίσκεψη στο Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, παίρνοντας μέρος σε ένα πρόγραμμα παρουσίασης λογοτεχνικών κειμένων με θέμα το «Ρωμαιο και την Ιουλιέτα».

Η υποδοχή ήταν θερμή, όπως και η ξενάγηση στο χώρο και υπήρξε μια καλή συνεργασία μεταξύ των παιδιών και των υπευθύνων του προγράμματος. Στην αρχή οι υπεύθυνοι είχαν στα παιδιά κάποια βασικά στοιχεία για τα λογοτεχνικά κείμενα. Ακόμη πληροφόρησε για το πώς στήνεται ακριβώς ένα έργο και πώς κλείνεται, τι ακριβώς γράφεται.

Κατόπιν, αφού η υπεύθυνη του προγράμματος, τους διάβασε και τους διηγήθηκε το έργο, αυτά προσπάθησαν να το αναλαραστήσουν.

Μοιράστηκαν ρόλοι στα παιδιά καθώς και ρούχα, όπως και κάποια μουσικά όργανα και το πανηγύρι ξεκίνησε. Χάρες, γέλια, χοροί, ενθουσιασμός από τους συμμαθητές μας σε όλη τη διάρκεια του έργου, οι οποίοι στο τέλος έφυγαν με τις καλύτερες εντοχές και με μία επιβράβευση από τους υπευθύνους για την καλή συνεργασία και για την ενθέρωση που είχαν από το σχολείο πριν την επίσκεψη.

Τα παιδιά είχαν φέρει πληροφορίες για το συγκεκριμένο έργο στο σχολείο, οι οποίες διαβίβησαν, συζητήθηκαν, όπως και αρκετά στοιχεία για το μεγάλο συγγραφέα Ουίλιαμ Σαίξπηρ.

Посещение Духовного Центра Вафоупулио

Ученики 3 класса нашей школы 14 октября посетили Духовный Центр Вафоупулио, чтобы принять участие в программе посвященной драматизации литературных произведений.

Теплый прием, экскурсия по Центру, рассказ организаторов программы о некоторых важных моментах в подготовке театральной постановки все это помогло детям адаптироваться быстро и почувствовать себя свободно. Участники программы побеседовали о сценическом воплощении отдельных произведений, в частности о трагедии великого английского драматурга и поэта Уильяма Шекспира "Ромео и Джульетта".

Дети распределили между собой роли, взяли реквизит (сценическую одежду, музыкальные органы) и праздник начался. Радость, смех, танцы сопровождали маленьких артистов в ходе всего спектакля. Море удовольствия. В памяти каждого ученика, посетившего Духовный Центр Вафоупулио, останется сказка, залитая светом. В конце поблагодарили всех участников мероприятия.

Вернувшись в школу, дети настолько были полны впечатлениями, что сразу бросились делиться ими со своими друзьями.

Περιβαλλοντικό Πάρκο Θέρμης Β' τάξη

Τα παιδιά της Β' τάξης επισκέφθηκαν τον Οκτώβριο το Περιβαλλοντικό Πάρκο Θέρμης. Στην είσοδο του Πάρκου λειτουργεί το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των παιδιών. Εκεί ενημερώθηκαν από τους υπευθύνους πώς ο παλιός σκουπιδότοπος μεταμορφώθηκε σε θαυμάσιο Οικολογικό και Περιβαλλοντικό Πάρκο.

Ακόμη με το οπτικοακουστικό υλικό που προβλήθηκε, τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με το πρόβλημα των απορριμμάτων, τη διαχείριση αυτών και την ανακύκλωση. Στο χώρο υπάρχουν επίσης και όλοι οι κάδοι ανακύκλωσης, έτσι ώστε να μάθουν τα παιδιά τη χρησιμότητα τους. Στο τέλος έμαθαν ένα τραγουδάκι για τα σκουπίδια. Μετά την ενημέρωση είχαν την ευκαιρία να παίξουν στους χώρους ξεκούρασης και αναψυχής που έχουν δημιουργηθεί εκεί.

Экскурсия в парк Ферми

В октябре ученики 2 класса пошли на экскурсию в парк Ферми, находящийся в пригороде города Салоники. При входе в парк действует информационный центр, где детям рассказали о роли окружающей среды в жизни человека. Ученики узнали об истории парка Ферми, который находится на месте бывшей мусорной свалки. Дети просмотрели видеofilm затрагивающий тему экологической переработки отходов и мусора. На территории парка находятся бабки для сбора вторичного сырья. Ребята узнали об их назначении.

Дети решили совместить полезное с приятным. Получив нужную информацию от работников парка, ученики разучили детскую песенку про мусор, а потом с радостью побежали играть, благо парк имеет все необходимые условия для приятного отдыха.

ΕΠΙΣΚΕΦΗ ΤΗΣ Α' ΤΑΞΗΣ ΣΤΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΗΠΟ ΣΤΟΝ ΚΕΛΡΙΝΟ ΛΟΦΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Την Τετάρτη 12 Οκτωβρίου οι συμμαθητές μας της Α' Τάξης μαζί με τις δασκάλες τους, επισκέφθηκαν το ζωολογικό κήπο της πόλης μας. Η γαρά και η αγωνία ήταν μεγάλη. Όταν φτάσαμε και λίγο μετά την είσοδο συναντήσαμε διαφορά πτηνά, όπως κότες, γίγες, κόκορους κ.α. σε μια τεράστια λιμνούλα. Προχωρώντας πάνω σε ξύλινες γεφυρούλες, φτάσαμε στη γαριονιά των θηλαστικών, όπου τους υποδέχτηκαν ελάφια, ζαρκαδία, λύκοι, αλεπούδες και άλλα ζώα των ελληνικών δάσων. Μεγάλη εντύπωση τους έκανε η κωμική πρόβαση, που μάλλον αντιλήφθηκε γύρω της τους μικρούς θεατές και έδωσε τη δική της παράσταση, προσπαθώντας με τον τρόπο της να τους πλησιάσει δειλνώντας, να αντιστηρίξει.

Μετά από ένα ενθαρμμένο διάλειμμα ξεκούρασης, επισκέφθηκαν το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, όπου μια ξενάγηση τους μίλησε για τη μεγάλη ποικιλία πτηνών, θηλαστικών, ερπετών, σκελετών και τροφίμων του φυσικού κόσμου της Ελλάδας, που εκτίθενται στις πρόβες, του Μουσείου. Φυλάσσονται και μετά από καιρό στην παιδική γαρά τους παρατηρούνται ένα πανμορφό παρών.

Στο τέλος όλοι μαζί υποσχέθηκαν στους φίλους μας, τα ζώα να τα επισκεφθούν ξανά με την πρώτη ευκαιρία και στο μεταξύ να προστατεύουν το φυσικό τους περιβάλλον, όπου ζουν οι ελεύθεροι συγγενείς τους.

12 октября ученики 1 класса нашей школы вместе с учителями посетили зоологический сад в нашем городе. Было очень интересно. Когда мы пришли, увидели много птиц, например, кур, уток, гусей и т.д. в очень большой пруду. Далее мы прошли по деревянным мостикам, где увидели животных, которых мы никогда не видели раньше. Там были олени, лисы, волки, еноты и другие животные наших лесов. Очень интересно было наблюдать за поведением животных. Мы увидели, как обезьяна пыталась приблизиться к нам, но испугалась и убежала.

После небольшого отдыха мы посетили Музей естественной истории, где нам рассказали о разнообразии животных, растений и пищи животного мира Греции, которые экспонируются в музее. Там хранятся и после долгого времени в детской галерее они наблюдаются в очень интересной форме.

В конце все мы обещали своим друзьям, животным, что мы обязательно еще раз посетим их в первую же возможность и в то же время будем охранять их природу.

A.68 Letter to University libraries in English

Redacted content

A large black rectangular redaction box covers the majority of the page's content, starting below the 'Redacted content' label and extending across several lines of text.

Dear Madam/Sir,

My name is Evanthia Tsaliki and I am a Ph.D student in the Institute of Education, University of London. Within the framework of my Ph.D study I have designed a research project which deals with intercultural education in intercultural primary schools in Greece.

More specifically, the purpose of this research project is to examine the views of the teachers, working in intercultural primary schools on intercultural education and the extent to which it is implemented within intercultural primary schools in Greece. More specifically, the project focuses on teachers' perceptions of the meaning of the term 'intercultural education' and the necessity of its implementation. Moreover, it seeks to explore what teaching methods and processes are adopted in the classroom and the school for the promotion of intercultural education and why. I hope that the results of the research project will constitute a useful guide for all primary school teachers who wish to implement intercultural education in their classrooms.

The purpose of sending you this letter is to ask you whether I can be provided with a catalogue of master theses and PhD theses having been undertaken under the aegis of the University and their title includes terms such as 'intercultural', 'multicultural', 'intercultural education', 'primary education', 'primary school'. It is of great importance to have this catalogue, since its contribution to the literature review and to the support of the results of the present study will be valuable.

For any further information or query you can contact me in the aforementioned telephone number or via e-mail. You can send the catalogue by postage in the address above or via the aforementioned e-mail address.

Thanks a lot in advance.

With Best Wishes
Evanthia Tsaliki

A.69 Letter to University libraries in Greek

Redacted content

Αγαπητή/έ κυρία/ε

Ονομάζομαι Ευανθία Τσαλίκη και είμαι υποψήφια διδάκτωρ του Ινστιτούτο Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (Institute of Education, University of London). Στα πλαίσια της διδακτορικής μου διατριβής, έχω σχεδιάσει μια ερευνητική μελέτη, η οποία σχετίζεται με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Ελλάδας.

Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της ερευνητικής μελέτης είναι να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία σχετικά με τη φύση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και την έκταση με την οποία εφαρμόζεται στα ελληνικά διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία. Ειδικότερα η μελέτη επικεντρώνεται στο νόημα που οι εκπαιδευτικοί αποδίδουν στον όρο ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’ και την αναγκαιότητα της εφαρμογής της. Επιπλέον, προσπαθεί να διερευνήσει ποιες διδακτικές μέθοδοι και διαδικασίες υιοθετούνται σε επίπεδο τάξης και σχολείου για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και γιατί. Ελπίζω ότι τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποτελέσουν ένα χρήσιμο οδηγό για όλους τους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που επιθυμούν να εφαρμόσουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τάξη τους.

Σκοπός της αποστολής αυτής της επιστολής είναι να σας ζητήσω, εάν υπάρχει η δυνατότητα να έχω στη διάθεσή μου έναν κατάλογο με τους τίτλους των μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών που έχουν εκπονηθεί στο Πανεπιστήμιο και στον τίτλο τους εμπεριέχονται οι όροι ‘διαπολιτισμικός’, ‘πολυπολιτισμικός’, ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’, ‘πρωτοβάθμια εκπαίδευση’, ‘δημοτικό σχολείο’. Είναι πρωτεύουσας σημασίας να έχω αυτόν τον κατάλογο, καθώς η συνεισφορά των διατριβών αυτών στην επισκόπηση της βιβλιογραφίας και στην υποστήριξη των αποτελεσμάτων της έρευνάς μου θα είναι πολύτιμη.

Για οποιαδήποτε περαιτέρω πληροφορία, μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου στα παραπάνω τηλέφωνα ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η αποστολή του καταλόγου μπορεί να γίνει είτε ταχυδρομικά στην παραπάνω διεύθυνση είτε μέσω της ηλεκτρονικής διεύθυνσης που παρατίθεται παραπάνω.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Με εκτίμηση
Ευανθία Τσαλίκη

A.70 Greek theses which could not be studied in English

Vratsali, N. (2007) *Academic Language and Learning in Environments of Linguistic, Cultural and Technological Diversity; the Example of Science Studies*. MA Thesis, Department of Primary Education, University of the Aegean.

Katsarou, O. (2007) *Teaching of Vocabulary in Y5 and Y6 of Primary School according to the Inter-disciplinary Common Framework of Programmes of Studies and to the National curriculum in Relation to Intercultural Education*. MA Thesis, Department of Primary Education, University of Thessaly.

Katsiada, K. (2005) *Education in Geography: School Books under the Light of an Intercultural Perspective; The Picture of Greece and of 'Others'*. MA Thesis, Department of Primary Education, University of Patra.

Louka, M. (2007) *Cultures of Literacy in Families of Immigrants*. MA thesis, Department of Pre-Primary Education and Educational Planning, University of the Aegean.

Magaliou, E. (2005) *Intercultural Education: the Right and Effective Operation of Reception Classes*. MA Thesis, Department of Primary Education, University of Ioannina.

Paika, K. (2008) *Problems of Pupils of Migratory Populations in Learning the Language of the Host Country*. MA Thesis, Department of Primary Education, University of the Aegean.

A.71 Greek theses which could not be studied in Greek

Βρατσάλη, Ν. (2007) *Ακαδημαϊκή Γλώσσα και Μάθηση σε Περιβάλλοντα Γλωσσικής, Πολιτισμικής και Τεχνολογικής Ετερότητας: το Παράδειγμα των Φυσικών Επιστημών*. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Κατσαρού, Ο. (2007) *Η Διδασκαλία του λεξιλογίου στην Ε' και ΣΤ' Τάξη του Δημοτικού Σχολείου σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ και το Αναλυτικό Πρόγραμμα σε Συσχετισμό με τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Κατσιάδα, Κ. (2005) *Γεωγραφική Εκπαίδευση: τα Σχολικά Εγχειρίδια υπό το Φως της Διαπολιτισμικής Οπτικής. Η Εικόνα της Ελλάδας και των 'Άλλων'*. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πάτρας.

Λουκά, Μ. (2007) *Κουλτούρες Εγγραμματισμού σε Οικογένειες Μεταναστών*. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Μαγαλιού, Ε. (2005) *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: η Σωστή και Αποτελεσματική Λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής*. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Πάικα Κ. (2008) *Προβλήματα Μαθητών Μεταναστευτικών Πληθυσμών στην Εκμάθηση της Γλώσσας της Χώρας Υποδοχής*. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.